

K 34 138
2

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

თითქმის რვა საუკუნე გვაშორებს „ვეფხისტყაოსნის“ შექმნის დროიდან. მაგრამ ცხოვრების სიბრძნით გამთბარი ეს უბერებელი წიგნი ახლაც გვჩიბლავს და გვეტაცებს მაღალი საკაცობრიო იდეალებით, საოცრად მდიდარი და ნაირსახოვანი მხატვრული სამკაულებით, უბაღლო პოეტური ამღვრებით. უველაფერი ეს ჩაქსოვილია მშვენიერ სიტყვებში, თავიდან ბოლომდე მძაფრად და მიმზიდველად რომ ვითარდება.

შოთა რუსთაველის ამ უცვლადი პოემის ტექსტი ჩვენი გამომცემლობის დავლებით შამია ებრალიძემ პროზად გარდათქვა. იგი მიზნად ისახავს დაეხმაროს „ვეფხისტყაოსნის“ მკითხველს, განსაკუთრებით მოსწავლე ახალგაზრდობას, მისი შინაარსის უკეთ შეთვისებაში.

K 34 2 138

ქრახეთში მეფობდა როსტევეანი, სვებედ-
ნიერი და დიდებული ხელმწიფე, ბრძენი და ენამკვეერი, თავ-
მდაბალი და გულმოწყალე, უხვი და სამართლიანი განმგებე-
ლი. უთვალავი ლაშქრის პატრონი იყო, თავად ხომ სწორ-
უპოვარი მეომრის სახელი მოეხვეჭა. ვაჟი არ ჰყავდა მეფეს,
ერთადერთი ასული ესვა, უებრო თინათინი. რა გაიზარდა,
გაიფესო და გაიბადრა. მშვენივით თვით მზეც დაეჩაგრა, ქვეყ-
ნის მანათობელი გამხდარიყო, მზის დასთა მოდასე. მკვრე-
ტელნი ერთობ დაეტყვევებინა. მისი ქება ისევ ბრძენს თუ
შეეძლო, ათასჯერ ათას ენას მოღლიდა.

სხვა ძე არ ესვა მეფესა, მართ ოდენ მარტო ასული,
სოფლისა მნათი მნათობი, მზისაცა დასთა დასული,
მან მისთა მკვრეტთა წაუღის გული, გონება და სული,
ბრძენი ხამს მისად მაქებრად და ენა ბევრად ასული!

ერთხელ როსტევეანმა თავისი ვეზირები მოიხმო, გვერ-
დით მოისხა და წყნარი, ალერსიანი სჯა-ბაასი გაუბა. თქვე-
ნი რჩევა მკირღება, ერთად უნდა მოვისაუბროთო, ბრძანა.
ვარდი რომ დაიყვავილებს და დაჭკნება, ტურფა ბალნარში
მაგიერი სხვა იფურჩქნება და ჰყვავისო:

„რა ვარდმან მისი ყვავილი გაახმოს, დაამკნაროსა,
იგი წავა და სხვა მოვა ტურფასა საბალნაროსა“.

საქართველოს
პარლამენტის
ეროვნული
ბიბლიოთეკა

-- ჩემი დრო წავიდა, — შესჩივლა მათ ^{როსტევეანი} — სიბერემ დამრია ხელი, ყოველ კირზე უფრო ძნელმა სძებრემ, დღეს თუ ხვალ მოვკვდები. რა გაეწუწუჯი, რა გაეწუწუჯი წუთისოფლისა. ჩაესვენა ჩემი მზე და ახ ^{დაეშლია ჩუხუხა} შევსცქერი. რალა ფასი აქვს იმ ნათელს, ბნელი რომ მოსდევს?! რამე უნდა ვილონოთ, მოდით, ჩემი შემეკვიდრე დავსვათ ხელმწიფედ, მზის უმჯობესი ჩემი ასული!

— მეფეო, რა სათქმელია თქვენი დაბერება? მაგას ნუ ბრძანებთ, ვარდი ჭერ არ დაგჭკნობიათ, — მოწიწებით მოახსენეს ვეზირებმა, — კიდევაც რომ დაქკნეს, სურნელებითა და ფერთა სიტურფით ვარდი ხომ მაინც ყველა სხვა ყვა-ვილს აღემატება?! ამიტომ გემართებს, კვლავ მას დავსჯერდეთ. ან არადა, მილეულ მთვარეს ვარსკვლავმა როგორ უნდა შეჰბედოს შეცილება?! თქვენი რჩევა, ხელმწიფეო, თუნდა ავი ყოფილიყო, მაშინაც კი სხვისას კარგს აჯობებდა. მით უფრო უნდა შესრულდეს თქვენი ეს კეთილი სურვილი: ტახტი მას უბოძოთ, ვისაც თვით მზეც დაუჩრდილავს. პირფერობით არ გეუბნებით, შეიშვენებს მეფობას, ეს უთქვენოდაც მრავალჯის გვითქვამს. მსგავსად მისი შექმოსილი სილამაზისა, მისი საქმეც ნათელია და ბრწყინვალე. თინათინი თუმცა ქალია, მაგრამ ნამდვილად ხელმწიფედ არის დაბადებული. ლომის ლეკვები, ძუცა და ხვადიც, ხომ თანასწორი არიან: „ლეკვი ლომისა სწორია, ძუ იყოს, თუნდა ხვადია“.

როსტევეანის სარდალი ავთანდილი ძე იყო არაბეთის მხედართმთავრისა:

საროსა მკობი ნაზარდი, მსგავსი მზისა და მთვარისა,
ჭერთ უწვერული, სადარო ბროლ-მინა საცნობარისა.
მას თინათინის შვენება ჰკლევდის წამწამთა ჯარისა.

გულსა მისსა მიჯნურობა მისი ჰქონდა დამალულად,
რომ მოჰსორდის, ვერ-მკერეტელმან ვარდი შექმნის ფერ-ნაკვეთლად,
ნახის, ცეცხლი გაუახლდის, წყლული გახდის უფრ-
ბისა და სიყვარულისა.

ასე შესაბრალოსია სიყვარულით გულმოკლულად აღმოჩენილი.
როსტევენმა რომ თავისი ასულის გამეფება ბრძანა, ავთან-
დილს ეს დიდად ეამა, ჰმუნვის ალი გაუნელდა, დაუცხრა:
ხშირ-ხშირად მომიხდებოა ნახვა თინათინისა, მისი ბროლ-
ფიქალის ჰკრეტით დატკობა, და იქნებ ეს ეწამლოს ჩემს
ფერწასულობას, ჩამომაშოროს კაეშანიო, ფიქრობდა ჰაბუკი.

არაბთა დიდმა მბრძანებელმა მთელ სამეფოს აუწყა: ჩემი
ასული ხელმწიფედ დავსვი, ვისი შუქიც ყველას მზისაებრ
უნათებს, მოდით და ჰება შეასხით, დიდებით შეამკეთო.
მთელმა არაბეთმა მოიყარა თავი. რიცხვმრავლობდა დიდე-
ბულთა ჯარი. მოსულიყო პირმზე ავთანდილი, უთვალავი
ლაშქრის სარდალი, მოსულიყო ვეზირი ხოგრატიც, მეფის
ურჩეულესი მზღებელთაგანი. ისეთი სამეფო ტახტი დაედ-
გათ, ფასი არ დაედებოდა. პირნათელი, სახეგაბადრუ-
ლი თინათინი მამამ მიიყვანა, ტახტზე დასვა და საკუთარი
ხელით დაადგა თავს გვირგვინი, სკიპტრა მისცა და მეფის
სამოსით შემოსა. თინათინის მადლიანი და ბრძნული მზერა
ყველას მზის სხივად ეფრქვეოდა. ხელმწიფემ და მისმა მხედ-
რობამ უკან დაიწიეს, თაყვანი სცეს და მეფედ აკურთხეს.
სხვებმაც აღარ დაახანეს და ჰება-დიდება შეასხეს. ტკბილად
აქლერდა ბუკ-წინწილათა ხმა. ზემი გაჩაღდა.

თინათინს ტირილი მოერიო, ცრემლს აფრქვევდა, ყო-
რნის ფრთასა და ბოლოსავეით შავ წამწამებს მორცხვად დაბ-
ლა ხრიდა. თავი იმის ღირსად ვერ მიეჩნია, რომ მამის ტახტ-
ზე მჯდარიყო. ამაზედ ტიროდა და ცრემლით ირწყავდა ვარ-

დის ბალივით აყვავებულ ლაწვებს. როსტევენი არიგებდა/და ამხნეებდა:

— ყოველ მამას ხომ შვილი რჩება მემკვიდრე მემკვიდრე-შად. რა მომასვენებდა, სანამ ჩემს ტახტს ჩემს ტახტს ვეცადედი, უამისოდ გულს რა დამიამებდა, მწველ ცეცხლს რა ჩამიქრობდა?! ნუ სტირი, ასულო ჩემო, და გამიგონე, რასაც გეტყვი! დღეს არაბეთში მეფე შენა ხარ, ამიერიდან ეს სამეფო შენთვის მომინდვია. საქმეს ბრძნულად გაუძეხ, თავმდაბალი და გონიერი იყავ! მზე თანაბრად ჰყენს სხივებს სურნელოვან ვარდსაც და მყრალ, ბალახსაც. ასევე შენც ნუ მოგწყინდება ნურც დიდებულთა და ნურც მდაბიოთა წყალობა. გახსოვდეს, უხვი ურჩს დაიმორჩილებს, თავაწყვეტილს დააბამს, თანაც ძალდაუტანებლად, მისივე ნება-სურვილით. საბოძეარის უხვად გამცემი იყავ და არც შენ მოგაკლდება: ზღვებსაც ხომ კიდევ ერთვის შენაკადები და კიდევ გაედინება ხოლმე.

„მეფეთა შვიან სიუხვე, ვით ვდემს ალვა, რველია,
უხესა ჰმორჩილობს ყოველი, იგიცა, ვინ ორგულია.
სმა-კამა — დიდად შესარგი, დება რა სავარგულია?!
რასაცა გასცემ, შენია, რას არა, დაკარგულია!“

მამის დარიგებას ხალისით ისმენდა და ბრძნულად ეწაფებოდა თინათინი, ვისაც მშვენებით, შუქბრწყინვალეებით მზეც დაეჩრდილა. მზე თვითონ ცდილობდა მისებრი ყოფილიყო, თინათინობას ჩემულობდა: „თინათინ მზესა სწუნობდა, მაგრა მზე თინათინებდა“.

როსტევეანს ნადიმი გაემართა, სვამდა და მღეროდა, დიდად მოილხენდა. თინათინმა თავისი ერთგული გამზრდელი იხმო და უბრძანა: მომართვი მთელი ჩემი საუფლისწულო

განძეულობა, შენ რომ დაბეკდილი და შენახული გაქვსო, გა-
ხსენით ჩემი საუნჯე და ყველაფერი აქ მომიტანეო, ნუკა-
ვინ დამალავს, რაც რამ შიგ დევსო, მეჭირვარეო, მეჭირვარეო
ცხენის ჯოგი მოასხასო. მოართვეს და „გაბრუნებულნი“
გარიშო, უღევი“. რაც კი ყმაწვილქალობაში სიმდიდრე მო-
გროვებოდა, სულ იმ დღეს დაარიგა. ქალი თუ კაცი, მდა-
ბიონი თუ დიდებულნი — ერთობ საბოძვართ აავსო,
„ჰგვანდა სიუხვითა ბუქსა, ზეცით ნაბუქალსა“. მოლაშქრე-
ნი მიუშვა და განძეულობას ავაზაკებით იტაცებდნენ,
უებრო არაბულ ტაიქებსაც დაერივნენ და მიჰყავდათ, რო-
გორც ომში ნაშოვნნი ნადავლი.

მეორე დღესაც როსტევანს უამრავი ხალხი მოეწვია ნა-
დიმად. სვამდნენ, ჭამდნენ, ხილს შეეჭკეოდნენ. სუფრის
თავს იჯდა პირმზე ავთანდილი, „მჭკრეტთაგან მოსანდომია,
სპათა სპასპეტი, ჩაუქი, ვითა ვეფხი და ლომია“. ჭაბუკ სარ-
დალს მოხუცი ვეზირი სოგრატი უმშვენებდა მხარს. დიდი
მხიარულება იყო. ანაზღად ხელმწიფემ მოიწყინა, ფერიც
გაუყრთა. მონადიმენი ჩურჩულით ერთმანეთს შესჩიოდნენ:
ნეტავ, რა დაემართა მეფეს, უწინდელი წყენა ან ცუდი რამ
თუ მოაგონდა, თორემ მისი დასალონებელი აქ არაფერი მო-
მხდარაო. ავთანდილმა სოგრატს შესთავაზა: ვკითხოთ, მისი
უნებური ვის რა გვიქნიაო, თანაც გავეხუმროთ, იქნებ გუ-
ნებაზედ მოვიდეს, მგონია, არ გაგვაწბილოსო. აღარ დაუხა-
ნებიათ, მყისვე წამოიმართნენ „ტანითა მით კენარითა“, თი-
თომ თითო ჭიქა აივსო, როსტევანს მოწიწებით მიუახლოვდ-
ნენ პირმოციხნარენი და მუხლი მოუყარეს. ვეზირმა ლალად
და ენაწყლიანად შეჰკადრა:

„დავიღრვებია, მეფეო, აღარ ვიციანის პირობა,
მართალ ხარ: წახდა საქურჭლე თქვენი შიძმე და ავიღო,
ვეელასა გასცემს ასული თქვენი საბოძვარ-ხშირიო!
ყოლამცა მეფედ ნუ დასვი! თავსა რად უგდე პიშვილსა“

რა ეს მოისმინა, როსტევეანს თუმცა ვაუკუნოდ, როსტევეანს
გამიბედაო, მაინც ვაუღიმა და დაუმაღლა, კარგი ჰქენ, რომ
მითხარიო, წყალობასაც შეჰპირდა.

— არა, ეგ არ მიმძიმს, — დასძინა მან, — ტყუის და
ყბულობს, ვინც სიძუნწესა მწამებს! მე ის შალონებს, დავ-
ბერდი და ერთადერთი ასული მყავს ნასათუთევი, ღმერთმა
ბე არ მიბოძა, რომ მშვილდოსან-მოასპარეზედ. დამგვანებო-
და. ცოტათი ისევ ავთანდილი თუ მომედრება „ჩემგანვე ნა-
ხარლობითა“, ამოდენა საბრძანებელში სხვა არავინ არის,
„რომე მას ჩემგან ესწავლნეს სამამაციონი ზნენია“.

ავთანდილი მშვიდად და მოკრძალებით უსმენდა მეფეს,
ბოლოს თავი დახარა და გაიღიმა. ღიმილმა ერთობ დაამშვე-
ნა, მისი თეთრი კბილებიდან გამომკრთალი ელვა ველ-მინ-
დორს მოეფინა. რას იცინი, მითხარ, ჩემი ნუ გერიღება, რა
არ მოგეწონა, დასავლობი რა მითქეამსო, ჰკითხა მეფემ. მო-
გახსენებო, მოწიწებით უთხრა ჰაბუკმა, ოღონდ პირობა მი-
ბოძე: რასაც გეტყვი, კადნიერებად ნუ ჩამომართმევ, არ გა-
მირისხდე და არ ამიკლოო. როსტევეანმა თინათინის მზე და-
უფიცა, რომ შენგან საწყენის თქმასაც არ ვიწყენ, არ ვაგი-
წყრებიო. მაშინ ავთანდილმაც შეჰკადრა თავისი სათქმელი:

— ნუ იკვებნით მშვილდოსნობას, ნაკლები მშვილდოსანი
არც თქვენი ფერხთა მტვერი ავთანდილი გახლავთ. ამაოდ
გიბრძანებიათ, მოასპარეზედ არავინ მგავსო, ამას ბურთი და

მოედანი გამოაჩენს. სანაძლეო დაედოთ, მოწვევით თქვენზე
მოყმენი წავიყვანოთ.

— იცოდე, არ შეგარჩენ მაგ შეცილებას, უკუჩვენებელი
მწიფემ. — რახან თქვი, წავიდეთ და ვისროლოთ მოწვევით
კარგი მოყმენი ვიახლოთ, „მერმე გამოჩნდეს მოედანს, ვის-
ძი უთხრობდენ ქებასა!“

დათქმული პირობით კმაყოფილნი ლაღობდნენ, იცინოდ-
ნენ, დროს ტკბილად ატარებდნენ. სანაძლეოც დადეს: ვინც
უარესი მშვილდოსანი იყოს, სამ დღეს თავშიშველი დადი-
ოდესო. მერე როსტევეანმა მონადირეებს უბრძანა, ნადირთა
ჯოგი მინდვრად მოასხით და აღარსად გაუშვათო. ლაშქარს
გამოუცხადეს, სახვალიოდ მზის ამოსვლისას მოდით, ერ-
თად მოგროვდითო. ნადიმი დაიშალა, ყველანი წავიდ-წამო-
ვიდნენ, ნაამებნი და გახარებულნი.

არსვეანისა და ავთანდილის ნადირობა

ქდრე დილით მოვიდა სასახლეში ავთანდი-
ლი, „იგი ნაზარდი სოსანი, ძოწეულითა მოსილი, პირად
ბროლ-ბადახშოსანი“. ოქრომკედით ნაქარგი მოსახვევი მოეხ-
ვია, წელი ხმლით დაეშვენებინა, თეთრ ტაიქზე ამხედრებუ-
ლი მეფეს ელოდებოდა. როსტევეანი მოიკაზმა, ცხენზე შეჯდა
და გამოვიდა. სანადიროდ გაეშურნენ. ურიცხვ ლაშქარს ვე-
ლი დაეფარა, ზეიმობდნენ, ყრიამულობდნენ. ვრცელ მინ-

ავთანდილის დაკოდილ მხეცთაგან ერთიც ~~ფერ~~ ^{ვინაღუთ} რომ
წინ ნაბიჯი წაედგას. ერთად ორივეს ასჯერ ოცი დაგიბო-
ცავთ, ოღონდ ავთანდილს ოცით მეტი მოუტყუებენ ^{მოდინიც}
შეუტყორცნია, ერთიც არ აუცდენია, ~~შინდელ~~ ^{შინდელ} ~~იქ~~ ^{იქ} ~~მეტი~~ ^{მეტი} ~~მეტი~~ ^{მეტი}
მრავლად დაგვიწმენდია, მიწით მოსვრილი.

მეფესა ესე ამბავი უჩნს, ვითა მღერა ნარდისა,
უხარის ვერე სიკეთე მისისა განაზარდისა,
აქვს მიჯნურობა ამისი, ვითა ბულბულსა ვარდისა,
სიცილით ლაღობს, მიეცა გულით ამოსლვა დარდისა.

ღადი ხის ჩრდილში შეისვენეს. ლაშქარმაც იქ იწყო
მოდენა, ბზის უმეტესი შეიკრიბა. მხიარულად ერთობოდ-
ნენ, ტყისა და მდინარის ჰერეტით ტკბებოდნენ.

აკაბთა მუჟისაგან ვაჟხვისცყაოსანი მოყმის ნახვა

მდინარის პირას უცნობი მოყმე დაინახეს. იჯ-
და და გულმდუღარედ ტიროდა, ცრემლით მორწყული ლაწ-
ვები დათრთვილული ვარდივით უბრწყინავდა: „ცრემლსა
ვარდი დაეთრთვილა, გულსა მდუღარად ანატირსა“. ლომგმირ
ვაყკაცს ხელთ სადავით ეპყრა შავი მერანი და მკლავის უმ-
სხოსი ნაჭედი მათრაზი ეჭირა. მოყმის აბჯარიცა და ცხენის
აკაზმულობაც თვალ-მარგალიტით უხვად იყო მოოქვილი.

ბეწვიანი სამოსი ეცვა, ვეფხვის ტყავისაგან შეკერილი. თუ
ზედაც ვეფხვის ტყავის ქუდი ეხურა.

როსტევანმა უცხო ჭაბუკის ამბის გაგება მუწუხუნუნუნუნ
მსახური მიუგზავნა, მეახლეო. მოციქული მიუგზავნა
კარგა ხანს სიტყვაც ვერ შეჰბედა მწუხარე ფიქრებით სულ-
მთლად დაპყრობილ რაინდს, თავდასრიალი რომ იჭდა და
ბროლის წვიმა გიშრის თვალებიდან ღვარად ჩამოსდიოდა:
„მუნვე წვიმს წვიმა ბროლისა, ჰგია გიშრისა დარი სად“.

განცვიფრებულმა და დამფრთხალმა მსახურმა მხნეობა
მოიყრიდა და მოახსენა მეფის ნაბრძანები. ჭაბუკს სიტყვაც
არ გაუგონია, თოთქოს სმენა დახშობოდა. მახლობლად დაბანა-
კებული ლაშქრის ხმაურსაც ვერ გრძნობდა. გულამოსკენი-
ლი სისხლიან ცრემლს აფრქვევდა. მსახურმა ერაზელ კიდევ
შეჰკადრა მეფის შენათვალი, მაგრამ იგი არ უსმენდა, შე-
უჩერებლივ ტიროდა მღუმარედ, ბაგეც არ გაუხსნია:

არცა დაავდო ტირილი, არცა რა ვაიგონა მან,
არცა გახლიჩა ბაგეთათ თავი ვარდისა კონამან.

მსახური გაწბილებული დაბრუნდა უკან და როსტევანს
მოახსენა: ეტყობა, იმას თქვენი არაფერი უნდა, ვერა გაეა-
გონე რა, ამად შემაგვიანდაო. მეფეს გაუკვირდა და თან გა-
წყრა. მხლებელთაგან თორმეტი რჩეული მეომარი იხმო და
უბრძანა, უცხო მოყმე აქ მომგვარეთო.

თავს წამომდგარ მეომართა აბჯრის ჩხარუნმა შეაკრთო
მტირალი ჭაბუკი. ცრემლიანი თვალები შეიმშრალა და მი-
იხედ-მოიხედა. შორიახლო ლაშქარიც რომ დაინახა, ვაიშეო,
ერთი კი თქვა, და ცხენს მოახტა. ხმალ-კაპარჭი შეისწორა,
მძლავრი მკლავებით ცხენი სხვა მხარეს მიაბრუნა და გაეშუ-
რა. აინუნშიაც არ ჩაუგდია, რას ეუბნებოდნენ მეომრები.

წყენილი და ფერწასული ზის, მარტო ავთანდილი ახლავსო
მოწყენის მიზეზიც უთხრეს — უცხო მოყმის ნახვის ამბავი.
თინათინი აღარ შევიდა, უკან გამობრუნება არჩია.
გავიდა ხანი. როსტევიანს ასული მოენატრა. **ქვეყნული**
მომგვარეთ ჩემი თინათინი — ჩემი შნო და სიხარული, ჩემი
სიცოცხლეო. შეუთვალა: მოდი, დარდი გამიქარვე, გულდა-
წყლულებულს მეწამლე, გეტყვი, რაც მანაღვლებსო. თინა-
თინმა მამას მიაშურა. სახე გავსებულ მთვარეს მიუგავდა.
მეფემ ასული გვერდით დაისვა და სათუთად უაღერსა, თა-
ნაც უსაყვედურა: წვევას რას ელოდები, რატომ თვითონ არ
მინახულებო.

— მეფეო, — მიუგო თინათინმა, — თქვენი მოწყენა
თუ შეიტყო, ვინ გაბედავს გეაბლოს, რავინდ თამამიც იყოს.
თქვენი უგუნებობა თვით მნათობთაც დაამხობს. ოღონდ ეს
კია, „კაცმან საქმე მოიგვაროს, ვეჭვ, კმუნვასა ესე სჯობდეს“.

— რაოდენ შეწუხებულნიც ვიყო, შენი ჭკრეტა და სი-
ახლოვე, შვილო, მაინც მახარებს და სევდას მიქარებებს, —
უთხრა როსტევიანმა. — მჯერა, მიზეზს როცა გაიგებ, შენც
აღარ გამამტყუნებ, რაზედ ოხრავს და კვნესისო.

„უცხოსა და საკვირველსა ყმასა რასმე ვარდევკიდე,
მისმან შექმან განანათლა სამყარო და ხმელთა კიდე,
რა უმძიმდა, არ ვიცოდი, ან ტიროდა ვისთვის კიდე,
ჩემად ნახვად არ მოვიდა, გავგულისდი, წავეკიდე“.

შესაპყრობად მეომრები დავადევნე, მაგრამ ერთობ მუსრი
გაავლო და ეშმაკივით დამეკარგა, გაუჩინარდა. ჯერ კარგად
ისიც არ ვიცი, ცხადი იყო, თუ მომეჩვენა. უეჭველია,
ღმერთს მოვსძულდი, ჩემი მზიარულება დაენანა და ტკბილი
წყალობა ბოლოს ასე ჩამამწარა, დამავიწყა ბედნიერების

დღენი, თითქოს არასდროს მქონებოდეს. ამერიიდან ვერა-
 ვინ მანუგეშებს და ვერც გამახარებს რამე.

— მეფეო, ან ღმერთსა და ან ბედს რად უმადურებო? — სხ-
 ყვედურით შეჰკადრა თინათინმა. — შემოქმედო! ყველასა
 თვის კეთილის მოსურნეა, ყველას მოწყალე თვალთ უმზერს.
 მე ამას გირჩევ: თქვენს თვალუწვდენ სამფლობელოში ამბის
 მცნობელნი დაგზავნე და მალე გაიგებ, ძეხორციელია ის მო-
 ყმე, თუ მოჩვენება იყო.

ქვეყნის ოთხივე მხარეს კაცნი გაგზავნეს უცხო მოყმის
 საპოვნელად. მთელი წელიწადი ძებნეს, მაგრამ მის მნახავ-
 საც კი ვერსად ვერავის წააწყდნენ. გულნატკენი დაბრუნდ-
 ნენ, ამოდ დამაშვრალნი.

— მართალი ყოფილა ჩემი ასული და მემკვიდრე, —
 ბრძანა როსტევანმა, — თურმე ეშმაკის სიცრუე და სიბილ-
 წე მინახავს, ჩემდა სამტროდ ზეცით ჩამოსული. აღარას
 ვნაღვლობ, დარდი მომქარვებია.

ეს თქვა და მხიარული დროსტარება გამართა. საცა კი
 ნომლერალ-მოსაკრავე და მუშაითი ეგულეობდათ, უკლებ-
 ლივ უხმეს. იყო ერთი მუსიკობა და თვალის სეირი. მერე
 ყველანი დარბაზს შეიწვია. იმდენი საბოძვარი გასცა, სიუხ-
 ვეში ვერავინ შეეტოლებოდა.

ავთანდილი შინ მარტო იყო, პერანგისამა-
რა იჯდა, ჩანგს უკრავდა და ზედ ლალად დამღეროდა. მონა
ზანგი შემოვიდა და მოახსენა, თინათინი გიხმობსო. ჭაბუკის
ნატვრაც ეს იყო: მისი ჭკვრეტითა და სიახლოვით დატყებო-
და, ვისზე ფიქრითაც ცრემლი ბევრჯერ უღვრია. პირისპირ
პირველად ხვდებოდნენ ერთმანეთს. ნაირფერი სამოსიდან
უმჯობესი აირჩია, კოხტად გამოეწყო და მისი სამყოფისაკენ
ამაყად გასწია, მოღუშული დაუხვდა სატრფო:

იგი უებრო ქუშად ჯდა, ეღვისა მსგავსად შეენოდა,
მთვარესა მისთა შუქთაგან უკუნი გარდაჟფენოდა.

სიასამურის ბეწვის უსაპირო სამოსი ტანთ შილიფად ეც-
ვა, ძოწისფერი რიდე აშლილად მოებურა, თეთრ ყელზე
ხშირი თმანი მიმობნევით ეხვივნენ. ავთანდილს დინჯად შეს-
თავაზა დამჯდარიყო, შორიახლოს დაისვა. ჭაბუკი პირისპირ
მოკრძალებით უჭკვრეტდა, უზომო სიხარულით სავსე.

— არ მინდოდა მეტქვა, მაგრამ მეტი ველარ გავძელი, —
უთხრა მას თინათინმა. — ახლაც, რომ გეუბნები, ვძრწი და
ვიღვევი. იცი, რაზე გიხმე ან რად ვზივარ პირქუშად და და-
ღვრემით, ასე გონწართმეული?

— თქვენი შესაძრწუნებელი რამ ჩემგან როგორ ითქ-
მის? — მიუგო ავთანდილმა. — „მზესა მთვარე შეეყაროს, და-
იღვევის, და-ცა-ქნების“. მეც ამ დღეში ვარ, თავი დამვიწყე-

ბია, აზრისა და მიხვედრისათვის სადა მცალია, ~~ლავითონვე მი-~~
თხარით, რა გიმძიმთ და რით განიკურნება ეგ სიმძიმელი.

თინათინს ხალისი შეემატა, მოტყბა, სიტყვა ~~სიტყვა~~ ~~სიტყვა~~ ~~სიტყვა~~
გაუხდა: **ბიზლიოთეკა**

— აქამდე შენგან შორს მეჭირა თავი და, ვიცი, გაგა-
ოცებს ნატვრის ასე უეცრივ ასრულება. მაგრამ ჯერ ის ვი-
თხრა, რა ჭირშია ვარ ჩავარდნილი. გახსოვს, შენ და როს-
ტვეანი ნადირობიდან რომ ბრუნდებოდით და უცხო მო-
ყმეს გადაეყარეთ? მას შემდეგ სულ იმაზე ვფიქრობ და ამ
ფიქრმა დამანელა. გემუდარები, ცა და მიწა შეაჯერე და ის
მოყმე მონახე. თუმცა აქამდე საამისოდ ერთმანეთისათვის
არაფერი გვითქვამს, მაგრამ ვიცი, შემიტყვია, შორით რომ
მეტრფი:

„ვიცი, რომე გაუწყველად თვალთათ ცრემლი გისეტყვია,
შეუპყრხარ სიყვარულსა, გული შენი დაუტყვია“.

ესეც სათქმელია, ჩემი სამსახური ორნაირად გმართებს: ჯერ
ერთი, როგორც მოყმეს, ვისი სწორიც არავინა გყავს, მერე
როგორც ჩემს მიჯნურს. წადი და, საცა უნდა იყოს, ის
უცნობი მოყმე მოქებნე. ამით უფრო მეტადაც შეგიყვარდე-
ბი. ბილწი ეშმაკი დათრგუნე და ურვა გამიქარვე. მხნედ
იყავ, გულს იმედის ია-ვარდი გიყვოდეს. სამ წელიწადს
ქებნე. იპოვი — გამარჯვებული და მხიარული დაბრუნდები.
ვერ იპოვი — დავჯერებ, რომ მოჩვენება იყო. მოხვალ და
„კოკობი და დაუფრქვენელი ვარდი დაგხვდე დაუმუნარი“.
ვფიცავ, შენ გარდა ქმრად სხვა არავინ ვინდომო, თვით ხორ-
ციელი მზეც რომ გამომეცხადოს. თუ გიმტყუნო, ქვესკნელს
დავინთქე და იქაც შენი სიყვარულით ვიტანჯებოდე, გულში
მახვილგანაწონები.

ქაბუკმაც შეპფიცა და საალერსო სიტყვები შეპკადრა და უდასტურა, რომ სწამდა, სჯეროდა მისი. უცხო მოყმის ძეგნაც აღუთქვა, თუმცა დიდი ხნით განშორებამ დასუსტებინიერ ეამს, ენით გამოუთქმელად ეძნელებოდა.

მოახსენა ყმაძან: „მზეო, ვინ გიშერი აწამწამე, სხვა პასუხი რამცა გკადრე, ანუ რამცა შევიწამე? მე სიყვდილსა მოველოდი, შენ სიცოცხლე გამიწამე, ვითა მონა, სამსახურად განალამცა წავე, წა, მე!“

— ღმერთს მზედ გაუჩენიხარ და თვით ცის მნათობნიც ერთობ გმორჩილებენ, მე როგორ უნდა შეგეუბრაო, შენი უხვი წყალობის შუქით გამთბარი! წავალ, ეგ მაცოცხლებელი შუქი ყველგან მომწვდება და „ვარდი ჩემი არ დაქნების“.

კვლავ შეპფიცეს ერთმანეთს და პირობა შეკრეს. მიჯნურობის ჭირი სიამედ შესცვლოდათ. ენამჭევრობდნენ, ლალობდნენ, ბედნიერების ღიმილით გაბადრულნი.

ერთგან დასხდეს, ილალობეს, საუბარი ასად აგეს, ბროლ-ბადახში შეხვეული და გიშერი ასადაგეს. ყმა ეტყვის, თუ: „შენთა მჭვრეტთა თავი ხელი, ა, სად აგეს! ცეცხლთა, მანდით მოდებულთა, გული ჩემი ასადაგეს“.

მოყმე აღგა და წავიდა. აღარ იცოდა, როგორღა გაეძლო უმისრდ. უკანვე იხედებოდა გახელებით, თვალი ვერ მოეშორებინა. მოვარდისფრო დაწვები ცრემლის სეტყვას დაეზრო და დაეთრთვილა. გული გულთან გაეერთებინა სასიყვარულოდ. ფიქრით შეპლაღადებდა: ადრე დამაჩნდა, მზეო, შენი სიშორე, ბროლისა და ლალის ფეროვანება ქარვის უყვითლესად გამხდომიაო. მაშინ რალა ვქნა, როცა მართლა დიდი ხნით ველარ გიხილავ! მაგრამ წესად დამიღვია, სატრფოსათვის თუნდაც მოვკვდებო.

შინ მივიდა და დასაძინებლად დაწვა, ტიროდა, ცრემლი ვერ შეეჩერებინა. ქარისაგან შერხეული ვერხვივით იზნიქებოდა და ტოკავდა. ჩათვლემდა თუ არა, სატრფოს ბოლო ბოლო და შემკრთალი ხმამალა გაპყვიროდა, შემკრთალი კეცად გატანჯული. ლაწვებზე ისევ ეფრქვეოდა მარგალიტის ცრემლი სატრფოს მოშორებით სევდააშლილს.

რა გათენდა, კოხტად მოირთო და მოიკაზმა, ცხენზე შეჯდა და სადარბაზოდ გაემართა. ხელმწიფესთან მოციქული შეგზავნა, შეუთვალა:

— მეფეო, გამიგონია, რომ შთელი ქვეყნიერება თავად ხმლით დაგიმონებიათ. ახლა მე მინდა წავიდე, „მოვიარო, ვილაშქრო და ვინაპირო“, თინათინის გახელმწიფება გარეშემო ყველას ვამცნო, მტერთ გულში ლახვრად ვაძგერო, მორჩილნი ვახარო და ურჩინი ვატირო.

მეფე დიდად მადლიერი დარჩენოდა, ებრძანა: ომები, ლომო, არც აქამდე დაგკლებია, მაგრამ ვაეკაცი ხარ და ახლაც სავაეკაცი საქმეზედ მიგიწევს გული, წადი, ოღონდ მე რაღა ვქნა, თუ ხანგრძლივ მერგო შენი სიშორეო.

მოყმე შევიდა, მოწიწებით მადლი მოახსენა და შეჰკადრა:

— ხელმწიფეო, მიკვირს, რა ღირსი ვარ, რომ ჩემი ქება გიბრძანებიათ?! ღმერთმა ქნას, კვლავ მენახოთ და ამით ბნელი გამთენებოდეს, ერთმანეთს კვლავ მხიარული შევხვედროდეთ.

მეფე ყელზე მოეხვია და შვილივით გადაკოცნა, მერე გული აუჩვილდა და ცრემლი გადმოყარა. ძლიერ, ძლიერ შეჰყვარებოდათ ერთმანეთი, „სხვა მათებრი არ ყოფილა არ გამზრდელი, არ გაზრდილი!“

მოყმე გზას გაუდგა, მხნედ და ამაყად ვიდოდა, თუცა მძიმე დარდი ფეხდაფეხ ასდევნებოდა: თინათინე თვალწინ ედგა მოუშორებლივ და მისი ცეცხლით იწვოდა. აწვითის განაპირა მხარეში აეთანდილს მაგარი ცინე-ქალაქი ჰქონდა, მტერთა საზაროდ ზეიადად აღმართულიყო, უჭკვიტკირო, კლდეების გალავნით მოზღუდული. ჰაბუკი ჯერ იქითკენ მიეშურებოდა. ოცი დღე იარა, ხშირად ღამეც სიარულში დაათენდა. რა მივიდა, მთელ მის სამფლობელოს სიხარული მოედო. დიდებულნი მოეგებნენ, ძღვენს უხვად სძღვნიდნენ. მისი ნახვით ყველა ხარობდა. გამგზავრების მოსწრაფემ იქ სამიოდე დღე დაყო. წასვლის წინ შერმადინი იხმო, თავისი გაზრდილი მოყმე-ჰაბუკი, და „დაისვა სავაზიროსა“, უთხრა:

— მრცხენია შენი, შერმადინ, ამას ახლა რომ გეუბნები. ყოველი ჩემი საქმე იცოდი და მუდამ მხარეში შედექი, ის კი არ მითქვამს აქამდე, თუ რაოდენი ცრემლი მიღვრია. მაგრამ, ვისთვისაც ვიტანჯებოდი, ახლა მანვე გამაზარა:

„მოუკლავარ თინათინის სურვილსა და სიყვარულსა,
 ცრემლი ცხელი ასოვლებდის ნარგისთავან ვარდსა ზრულსა,
 ვერ ვაჩენდი აქანამდის ჰირსა ჩემგან დაფარულსა,
 აწ მიბრძანა საიშედო, ამაღ მხედავ მხიარულსა“.

იმ გადაკარგული მოყმის ამბავი შემიტყვეო, დამიბრუნდები და გულის წადილს მაშინ ავისრულებო. სიყვარული და ერთგულება შემომფიცა, „მომცა წამალი გულისა, აქამდის დადაგულისა“. მოყმე ვარ, პატრონის სამსახური მმართვეს, ქვეშევრდომს შეფის ერთგულება შეჰფერის. ესეც არ იყოს, მან ხომ მტანჯველი ცეცხლი დამივისო, გული დამიამა. წა-

ვალ, ზიფათსა და განსაცდელს მხნედ შევეჭიდებო, — ხაძს
თუ კაცი არ შეუდრკეს ჭირს, მიუხდეს მამაცურად.

— მე და შენ რომ ვართ, ასეთი მოყვარული მოყვარული და
პატრონი სხვა არაყინაა, — დასძინა ავთანდილმა. — ამერიკა
მაც გთხოვ ნათქვამი გამიგონო: მივდივარ და შენ გტოვებ
მონაცვლელ, ჩემი მხედრობის მეთაურად. თუ არ შენ, ამ
საქმეს სხვას ვერავის მივანდობ. ლაშქარი ალაშქრე, დიდ-
ბულთ მოეპატრონე. საზღვარი გაამაგრე, ფზიზლად იყავ.
მტერმა მახლობლად ვერ იბოგინოს. ხელმწიფიანთ უჩემობა
არ აგრძნობინო: ამბის გასაგებად კაცი უნდა გაგზავნო, ჩემ
მაგიერ წერილი მიუწერო და უებრო ძღვენი უძღვნა.

„ლაშქრობა და ნადირობა შენი ჩემსა დაასახე,
აქათ სამ წელ მომიცადე, ზეპირადი შემინახე,
მე ნუთუმცა შემოვბრუნდი, ალვა ჩემი არ დავნა ხე,
არ მოვბრუნდე, მომივლოვე, მიტირე და მივაგლახე.“

მაშინლა შეჰკადრე მეფეს უსიამო ამბავი, ჩემი სიკვდილი
აქნობე, „მიძხედა-თქო საქმე, რომელი ყოველთათვის გარ-
დუვალია“. აი, მაშინ კიდევ უფრო მეტი სიმხნე გმართებს.
სშირ-ხშირად მომიგონე, ადრე არ დამივიწყო. გახსოვდეს, ჩე-
მი გაზრდილი ხარ, ცრემლი ნუ დაგენანება. ჩემი სულის და-
საურვებლად ნურაფერს დაიშურებ, „გლახაკთა მიეც სა-
ჭურჭლე, ოქრო, ვერცხლი და რვალია“.

ავთანდილის ნათქვამმა შერმადინი გააოცა და თავზარი
დასცა, თვალთაგან მღვლარე ცრემლი გადმოსცივდა, გულ-
მოკლულმა მოახსენა:

— ვიცი, რომ წახვალ, არ დადგები, ამიტომ მაგას არც
მე გიშლი. ეს კი როგორ მიბრძანე, ჩემ ნაცვლად დაგტოვე-
ბო, შენი მაგივრობა რანაირად უნდა გავწიო, სად შენ და

სად მე?! ხომ მიწა გამეთხარა და დავიშარხე, რა „შენ მარტოსა ვიგონებდე“, სჯობს, მეც თან წამიყვანე, ორივე ერთად გავიპაროთ!

— გამიგონე, — მიუგო ავთანდილმა, — მარტო უნდა გაიჭრას. ვიცი, გამიჭირდება, ზნეობა ხანდაზნობა ბედნიერება ჭირუნახავად და გაურჯელად ვის მოუხვეჭია?

„მარგალიტი არვის მიხვდეს უსასყიდლოდ, უვაჭრელად. კაცი ცრუ და მოღალატე ხამს ლახერთა დასაჭრელად.“

ვის გავუზიარო ხვაშიადი ან სამფლობელოს მოვლა-პატრონობა ვის მივიანდო? შენ გარდა საამისოდ შესაფერისი სხვა არავინ შეგუღვის. მარტოობა ვერას დამაკლებს, თუ ციურ ძალთა დასი მფარველად მექნა. „ფათერაკი სწორად მოკლავს, ერთი იყოს, თუნდა ასი“. ეგების კვლავ დავბრუნდე, ღმერთმა სულმთლად არ გამიმეტოს დასაკარგავად. თუ საპიწლის თავზედაც არ გამოვჩნდი, მაშინ კი გლოვა გმართებს. ანდერძს დავტოვებ, მთელი ჩემი სამფლობელო შენ გმორჩილებდე.

ავთანდილის ნაჩილი თავის მოყმეთა მიმართ

„მოყმენო ჩემნო! ეს წერილი მე, თქვენს ფერხთა მტვერს, საკუთარი ხელით დამიწერია. თავი ერთად შეიყარეთ და მოისმინეთ. ზოგი ჩემი გამზრდელი ხართ, ზო-

გიც — გაზრდილი. თქვენი ერთგულება და გამტანობა გამოცდილი მაქვს, საწადელი მუდამ მორჩილად და მოწინავედ შეგისრულებიათ ჩემთვის.

„ლხინსა და გართობას მცირე ხნით ველად გავიყვანე, ჩემს მშვილდ-ისარს მივენდე, თავს იმით დაუფრინე. ერთი საქმე გამომიჩნდა, მარტოდმარტო უნდა გარდავიხვეწო და წლევიანდელი წელიწადი უცხოობაში დავყო. ამას გემუდარებით, სამეფო მტერთაგან დაულეწელი დამახვედროთ. ჩემ მაგიერ შერმადინს ვტოვებ. ვიდრე მე მოვალ, ან თუ ცოცხალი ვეღარ დავბრუნდი, ის იქნება თქვენი პატრონი.“

„ყოვლთა მშვეებრ მოგეფინოს, ვარდს არ ზრვიდეს, არ აქნობდეს, შეპცოდესა ყველაყასა ვითა ცვილსა და აღნობდეს“.

თვითონაც იცით, შვილივით გამიზრდია. მას ისევე უნდა მორჩილებდეთ, თითქოს ავთანდილი იყოს. როგორც კი გიხმობ, მხარი მიეცით და „აქმნევიანეთ ყოვლი საქმე, ჩემგან ქმნილი“. მე თუ დათქმულ დრომდე აღარ გამოვიჩნდე, გლოვა და მწუხარება გმართებთ“.

წერა რომ დაასრულა, წელთ ოქრო შემოირტყა და გაემზადა, რომ უცხოობაში მწირივით ევლო. შინ აღარ შეყოვნებულა, მაშინვე გზას დაადგა გამინდვრებამდე სიარული ქვეითად ისურვა, მოყმეთა ამაღაც გაიყოლია, შემდეგ კი ყველანი დაითხოვა, განმარტოვდა და შამშნარში გაუჩინარდა. მიდიოდა და განუყრელად თან სდევდა მტანჯველი ფიქრი თინათინზე.

იგი ველი გაიზბინა, ლაშქართაგან გაეკიდა.
ვინმცა ნახა სულიერმან, ანუ ვინმცა გაეკიდა?
ვის მახვილი ვერას ავნებს, მისი მკლავი გაეკიდა,
მისგან ტვირთი კაეშნისა ტვირთად ვარგად გაეკიდა.

გავიდა ხანი. მხლებელთ ნადირობა დაემთავრებინათ და პატრონი მოიკითხეს, მაგრამ სადღა იყო. გამალეხული და უწყეს ძებნა, ცხენებს დააგელვებდნენ, ყველაფერი შეძრეს მინც ვერა გაიგეს რა. დაღონდნენ, სიხარული მხოლოდ შეეცვალათ. „გულ-მოკლულნი ცრემლსა ცხელსა გარდმო-პყრიდეს“.

შერმადინმა დიდებულები ერთად შეკრიბა და ავთანდილის წერილი წაუკითხა. რა მოისმინეს, ყველას გული დაეწვა. თავში ხელს იცემდნენ სიმწრის ცრემლმორეულნი, სინანულით ამბობდნენ: „ღმერთი, ლომო, შენად ნაცვლად სხვასა ვისცა დანერგვიდეს!“ მერე შერმადინს მოახსენეს: თუმცა უავთანდილოდ ჩვენი სიცოცხლე უხალისო და უგემურია, ტახტსა და ქვეყანას შენზე ღირსეულს, აბა, ვის დაუტოვებდომ, რასაც გვიბრძანებ, უცილობლად იმას ვიზამთ, შენი მორჩილი ვიქნებითო. თაყვანი სცეს და პატრონად დაისვეს.

ავთანდილის ნასვლა უხსო მოყმის საძებნად

მკით ბრძენი დიონოსი და ეზროსიც გვე-მოწმებიან, რომ „საბრალთა, ოდეს ვარდი დაეთრთვილოს, და-ცა-ეზროს“. ავთანდილსაც, თითქოსდა „ახალმან ფიფქ-მან დათოვა ვარდი, დათრთვილა, დანამა“, დაწვებზე ცრემ-ლი უბრწყინავდა. ლერწამივით ტანაყრილი ჭაბუკი, ფერთა ციაგით ლალი რომ დაეჩავრა, სამკვიდროს ტოვებდა და უცხოობაში საყარიბოდ მიეშურებოდა:

ვის ბადახში არა ჰგვანდეს და ლერწამი ტანად ეწოდეს,
იგი სადმე გაღარბდეს, სამყოფთავან იაბეზროს.

ავთანდილმა მინდორი ჯირითით გაიარა და წინ მივიდა. წინადაც წინ
ზღვარს გასცდა. თინათინისაგან დაშორება სხვაგვარად მოეწონებოდა
ხევრებდა და დარდს უსაქცებდა. წავიდა, მაგრამ გული მას-
თან დარჩა. თავს იმით ინუგეშებდა, იქნებ კვლავ მეღირსო-
სო მისი ნახვა. არათუ შეება-სიხარულის დათმობა, მისთვის
სიკვდილიც კი ეადვილებოდა და ლხინად მიაჩნდა: „შენთვის
სიკვდილი მეყოფის ლხინად ჩემისა თავისად“. და მაინც ვა-
რამი სულ უფრო მძაფრად ეუფლებოდა ჰაბუკ მიჯნურს,
„ვარდი მის მზისა გაყრილი უფრო და უფრო კნებოდა“. სა-
სოწარკვეთილი ზოგჯერ ხანჯალსაც წაეტანებოდა — გულში
დავიცემო, მაგრამ მსწრაფლ სიმზნეს მოიკრებდა და გონს
მოეგებოდა. დადიოდა ავთანდილი უცნობ ადგილებში უცხო
მოყმის საქებნელად. მგზავრებთან მეგობრობდა, ცდილობ-
და მათგან შეეტყო რამე.

მუნ ეძებს, ცრემლი მტირალსა სდის ზღვათა შესართავისად.
უჩინდის ქვეყანა ტახტად და მკლავი სადებლად თავისად.

მიწის პირი ერთობ მოვლო, მაგრამ იმ მოყმის ამბის მსმე-
ნელსაც ვერავის მიაგნო. ამასობაში სამი წელი სამ თვედ მი-
იწურა. ბოლოს, სადღაც მწირსა და უდაბურ ადგილას მო-
ხვედრილიყო, მთელ თვეს ძებორციელი არ ენახა. დიდი გა-
საჭირი ადგა, ისეთი, თვით ვისსა და რამინსაც რომ არ დას-
დგომიათ. დღე და ღამე სატრფოს მოგონებაში იყო, მასზე
ფიქრითლა სულდგმულობდა.

დიდი და მაღალი მთის წვერზე დაისადგურა. იქიდან
თვალწინ გადაეშალა ვრცელი მინდორი, მთელი კვირის სავა-

ლი იქნებოდა. მთის ძირას პატარა მდინარე დიდოდა, უსიღო-
დაც იოლად გადასასვლელი. მდინარეს მიაღწა, ვერც წინ
წასვლა გადაეწყვიტა, ვერც უკან დაბრუნება. დრო რომ და-
მოთვალა, ვადამდე ორი თველა დარჩენოდა, უკან უნდა
და და კვნესოდა. ცალკე იმას შიშობდა, ვაითუ საიდუმლო
გამიმეღავნდეს და ყველაფერი ცუდად დატრიალდესო. სა-
გონებელში ჩაეარდნილიყო, აღარ იცოდა, რა ექნა:

— უკან დავბრუნდე, ჩემს მნათობს რაღა პასუხი მივუტა-
ნო, ამდენი ხანი რომ ფუჭად გამილევიან? რა ვუთხრა იმისი,
ვის საძებნელადაც წამოვსულვარ, ჰორიც რომ ვერა გამიგია
რა? არ დავბრუნდე და კვლავაც ვეძებო, შევიტყობ კი მის
ამბავს? ამასობაში დათქმული დრო გავა, შერმადინი იმედს
გადაიწყვეტს და ლაწვებზე ცრემლის ღვარი ამოოდ დაედინე-
ბა. მეფესაც ეახლება და, როგორც თვითონვე დაეავედრე,
ჩემს სიკვდილს აუწყებს. სასახლეში მწარე გლოვას მიეცე-
მიან და... „მერმე მივიდე ცოცხალი, სადმე სხვაგან მე რე-
ბული!“

ამას ფიქრობდა მტირალი, ეს უშფოთებდა გონებას, ამი-
ტომ შეჭლალადებდა ღმერთს საყვედურით: „სამართალნი
შენნი ჩემთვის რად ამრუდენ“, ამდენი სიარული წყალში
რად ჩამიყარე, სიხარული რად წამართვი და ნაცვლად ჰირი
რად დამიბუდე გულში, მთელი ჩემი დღე და მოსწრება
ცრემლსა და ვაებაში რომ მიდისო.

ისევ და ისევ ცდილობდა თავი გაემხნევებინა — კმარა,
დღეის იქით ნუ მოვკვდებიო, გული გაემაგრებინა — დარ-
დით ნულარ დადნებიო. რა გაეწყობა, ასეთი ყოფილა ჩემი
ხვედრი: „ავსა კარგად ვერვინ შესცვლის, თავსა ახლად ვერ-

ვინ იშობს“. თუ ღვთის ნება და შეწევნა არ იქნება, სულერ-
თია, ვერაფერს გავხდები, ცრემლს ამოდ ვღვრიო.

მთიდან ძირს დაეშვა და მდინარის გასწვრივ ტყისპირა
შამხნარს გაუყვა. გოცებუი იყო: ქვეყანას უკვე ვეცნო, ვე-
ვინ გამიშვია და იმ მოყმის ამბავი როგორ ვეგვიფიცო!
უეპველად მართალი ყოფილან, ქაჯად რომ თქვესო, და თუ
ასეა, რაღა მაქვს სატირალი, ტყუილად ცრემლს რაღად
ვღვრიო?

ავთანდილმა მდინარე გადალახა, ტყე გაიარა და გა-
იმინდგრა. ტაიჭი აუჩქარებლივ მიჰყავდა და თითქოს მიირ-
ხეოდა. სევდასა და ბოღმას დაეპყრო:

გასცუდებოდეს მკლავნი და მისნი სიამაუენია,
ბროლისა ველსა სტურფობდეს ვიშრისა მუნ საუენია.

უკან გამობრუნება დააპირა. ოხვრა-კენესა აღმოხდა და გზა
ისევ განაგრძო. მინდორზე თავქვე დაეშვა და მანძილი თვა-
ლით მოზომა. მთელ თვეს ძებორციელი არ ენახა. შორიახლო
საზარელი მხეცები იყვნენ, არც კი ცდილა დაეფრთხო. თუმცა
ჯავრისაგან გაცეცხლებულიყო და გულამოსკვნილი კვნესოდა,
„ეგრეცა ჭამა მოუნდის ადამის ტომთა წესითა“. როსტომ-
გმირის მკლავზე უგრძესი ისრით ნადირი მოკლა, შამხნა-
რის პირას ჩამოხტა და კვესით ცეცხლი გააჩაღა. ცხენი სა-
ძოვარზე რომ მიუშვა და მწვადის შეწვას უცდიდა, დაინახა,
ექვსი ცხენოსანი მისკენ შოეშურებოდა. ჯერ იმედი გაელეცა,
იქნებ იმ მოყმისა რამე იცოდნენო, მაგრამ მძარცველებს
მიამსგავესა და ხელი ჩაიქნია: მათგან რა უნდა გაიგო კარგიო,
ესეცაა, აქ ხომ ძებორციელს, ალბათ, დღემდე ფეხი არავის
არასდროს დაუდგამსო!

მშვილდ-ისარს ხელი დაავლო და მათკენ მღობარე გავაძრა
თა. შენიშნა, რომ ორ წვეროსან კაცს უწვერული ახალგაზრ-
და მოთქმა-ტირით მოჰყავდათ. თავში ყოფილყოფილყოფი-
ლი, სისხლით დაკლილს გული შელონებოდაც, ცხელი ცხელი
თქავდა. შეეხმიანა: ძმანო, ვინა ხართ? ყაჩაღებს მიგამსგავ-
სეთო!

— დამშვილდი, — მიუგეს მათ, — გვიშველე რამე, ამ
ცეცხლისაგან გვიხსენი! თუ ვერაფერი გვარგო, მოგვისამძიმ-
რე, სატირალი მოგვიტირე, ლაწენი შენც დაიკაწრე, ჩვენი
ქირ-ვარამი შენც გაიზიარე!

ავთანდილი მათ მიუახლოვდა და, რა მოგსვლიათო, გა-
მოჰკითხა. ისინი უამბობდნენ, გულმდუღარედ მტირალნი:

— ჩვენ სამივენი ძმები ვართ, ხატაეთს დიდი ციხე-ქა-
ლაქი გვაქვს. გვიტხრეს, აქეთ კარგი სანადირო ადგილებიაო,
და ჩვენც გამოვეშურეთ, თან უთვალავი ლაშქარი ვიახლეთ.
მდინარის პირას დავბანაკდით. სანადირო მოგვეწონა და
მთელი თვე დავრჩით. მთასა თუ ბარში უამრავი მხეცი დაე-
ხოცეთ. სამივენი დაუცდენლად ვისროდით, ჩვენი ბადალი
არავინ ჩანდა. მერე ერთმანეთსაც დავეცილენით — „შე
უკეთ მოვჰკლავ, შე გჯობო“. ბევრი ვიდავეთ, მაგრამ სამარ-
თალი ვერ გავაჩინეთ, უარესობას ვუკადრისობდით.

— დღეს ლაშქარი ავყარეთ და შინისაკენ გზას გავუყე-
ნეთ, ირმის ტყავით დატვირთული. გადავწყვიტეთ, ერთხელ
კიდევ გვეცადა ბედი და დანამდვილებით გაგვეგო, თუ ვინ
ვსჯობდით, ვის უფრო მარჯვე მკლავი გვექონდა. დავთქვით,
მარტონი წავსულიყავით, თითოს თითო მეაბჯრედა გვეახ-
ლებინა, ნადირიც თავად წამოგვეფრთხო და ისე გვესროლა.
„მოვინადირეთ მინდორი, ისი ტყენი და ღრენია“, მხეცთ

მუსრი გავავლეთ, ზევიდან გადაფრენილი ფრინველიც არ
გაგვიშვია ცოცხალი.

— ანაზღად პირქუში და მრისხანე მოყმე კვირინდე. მის
მერანზე იჯდა, „თავსა და ტანსა ემოსა გარეჟიდა ვეფხისტყავე-
ვია“. მისი მსგავსი მშვენება კაცის თვალს ჯერ არ ენახა.
რა შევხედეთ, მის ელვათა შუქს თვალი ვერ გავუსწორეთ,
ვთქვით, მზე ციდან ქვეყნად ჩამოსულაო! მოყმის შეპყრობა
მოვიწადინეთ. მე, უფროსმა ძმამ, უმცროსთ ხვეწნა-მუდარით
გამოვსთხოვე, მაგას თვითონ მოვუვლი-მეთქი. მომდევნო ძმამ
მისი ტაიჭი შეიხარბა, ქებით მოიხსენია. უმცროსმა, მარ-
ტოდმარტო მოვერევიო, დაიქადა, ვაი, რომ არ დავეშალეთ,
მისკენ გაექანა და ჩვენც უკან მივეყვით, იმ მოყმეს დავე-
დევნეთ. იგი კვლავ მშვიდად მიდიოდა, მშვენებით გაბრწყინ-
ებულს. მეტად ახლოს რომ მივეტანეთ, თითქოს სისხლი აემ-
ღვრაო, მოთეთრო-მოვარდისფრო ლაწვები წითლად აელეწა,
ამით შნო და ლაზათი თითქოს შეემატა კიდეც:

ბროლმან, ლალსა გარეულმან, ვარდნი თხელნი ანატიფნა,
იგი ტყბილნი ვონებანი ჩვენთვის მეტად გაამყიფნა.

არც ძირს ჩამოგვეყარა და არც ზეითად დავეტოვა. სულაც არა-
ფრად ჩაგვაგდო, იარალიც არ უხმარია, „მისნი მკვახედ
მოუბარნი მათრახითა შეგვამწიფნა!“ უმცროსი ძმა თავისას
მაინც არ იშლიდა. მივეცვივდით და ვცადეთ აღარ მიგვეშვა.
ეს უბედური ხელით მისწვდა და, შეჩერდიო, ესეც რომ
შეპბედა, მოყმემ მათრახი გადაჰკრა და თავი შუაზე გადა-
უფრიწა, ძირს მკვდარივით დასცა:

„მისი რასმე მკადრებელი მოამდალა, მოამიწა,
თვალთა წინა წავევიდა ლაღ, კუმტი, ამაყი, წა!“

ამის შემდეგ უკან არც მოუხედავს, მშვიდად და ატყეა-
რებლად გასწია. „აგერა მივა, ნახეო, იგი მზეებრ და მთვა-
რებლად“, — შორს უთითებდნენ მწარედ მტკიცედ შეუ-
ტიკოსან მხედარზე, ძლივს რომ მოჩანდა. ბიზანტიის ქა

ასე მოულოდნელად აუსრულდა ავთანდილს გულის სა-
წადელი და წილად ერგო „ლაწეთა ცრემლით არ-დათოვნა“:
ვისაც ეძებდა, მის კვალს მიაგნო. უხაროდა, რომ ამდენი ხნის
ყარიბად სიარული ფუჭად არ დაკარგულიყო. გამოვლილი
ხიფათი და გაჭირვება აღარც კი აგონდებოდა:

კაცსა მიჰხედეს საწადელი, რას ეძებდეს, უნდა პოვნა,
მაშინ მისგან აღარა ხამს გარდასრულთა ჭირთა ხსოვნა.

— ძმანო, მე იმ მოყმის საძებნელად მოვშორებვიარ სა-
მკვიდროს და ამ უდაბურ ადგილას მოვსულვარ, — უთხრა
მათ ავთანდილმა. — ახლა თქვენი წყალობით მიმიკვლევია
ესოდენ ძნელად მოსახელლებელი მისი გზა-კვალი. ასევე თქვენ
აგსრულებოდეთ გულის წადილი, მე რომ ამისრულდა! ასევე
ღმერთმა უშველოს თქვენს ძმას და თქვენი დასალონი არა
ინებოს რა!

თქვა თუ არა ეს, თავისი სადგომი უჩვენა და შესთავაზა:
დაჭრილი ჩრდილში გადასვით და თქვენც მოისვენეთ, და-
ლლილ-დაქანცული იქნებითო. თვითონ კი ღეზით ცხენი გა-
ქუსლა და საბმელიდან თავდახსნილი მიმინოსებრ ლალად
გაფრინდა. მოყმისაკენ მიეშურებოდა როგორც „მთვარე,
მზისა შემყრელი, მზე სინათლითა ზეზითა“. მწველი ცეცხ-
ლი მოეშორებინა, წუხილი გასცლოდა. აი, საცაა დაეწევა.
ახლა სხვა საფიქრალი გაუჩნდა: როგორ მივიდეს და რა
უთხრას? გონივრულად უნდა მოიქცეს, თორემ ვაითუ „შმა-

გი უფრო გააშმაგოს“, და მაშინ ხომ ყველაფერმა დაუქალ
ჩაუარა ავთანდილს! არა, რაზე უნდა იღონოს:

„ხაშს, თუ კაცმან გონიერმან ძნელი საქმე გამოიჭყობა, უკეთესია
არ სიწყნარე გონებისა მოიძულოს, მოიძაგოს.“

— რაკი ასე გულამღვრეული და გახელებულია, — ფიქ-
რობდა ავთანდილი, — პირისპირ სასაუბროდ არავის მი-
უშვებს. დავეწიო, ერთმანეთის შეხლა-ჭიდილი არ აგვცდება.
ან მომკლავს, ან შემაკვდება, და ამით ხომ მისი ამბავი „და-
იშალვის მეტის-მეტად“. ჭვეყნად ისეთი არსება ვის გაუგონია,
რომ თავისი ბუდე და სამყოფელი არა ჰქონოდეს? დავაცდი,
მივიდეს, საცა მისასვლელია, და, რანაირი ზღუდითაც უნდა
იყოს მოვლებული, შევალწევ და იქიდან შევიტყობ, რისი
შეტყობაც მწადაია.

ორი დღე და ღამე ასე იარეს, უცხო მოყმეს ავთანდილი
მალულად კვალში ედგა. დამაშვრალთ ერთხელაც არ შეუსვენ-
ნიათ, არც არა უჭამიათ რა. მესამე დღეს საღამო ჟამს დიდ
კლდეებს წაადგნენ. ძირს მდინარე დიოდა, მისი ნაპირები
ხშირ შამბნარს დაეფარა. კლდეთა შუა დიდრონ ხეებს ტა-
ნი მალლა აეყარათ, თვალს ძლივს აუწვდენდი.

შორიახლო გამოქვაბული ყოფილიყო, უცხო მოყმემ მდი-
ნარე გადალაზა და იქით გაემართა. ავთანდილი ჩამოქვეითდა,
მალალი ხე შეარჩია, ცხენი დააბა და თვითონ იმ ხეზე ავიდა
სათვალთვალოდ. ვეფხვის ტყავით მოსილმა ჭაბუკმა ტყე
რომ გავლო და გამოქვაბულს მიუახლოვდა, იქიდან ქალი
გამოეგება: შავი ჭუბა ეცვა, ხმამალლა ატირდა, მისი ცრემ-
ლი ზღვას ერთვოდა.

მოყმე ცხენიდან ჩამოხტა, ყელს მკლავებით მოეჭდო და
შესტირა: „დაო ასმათ, ხიდნი ზღვასა ჩაგვიცვივდეს“, სანამ

დრო იყო, ვაი, რომ ვერ ვიპოვეთ, ვისი ცეცხლითაღეწვი-
თო. ეს თქვა და მკერდში მჯილი წაიშინა, ცრემლი წვიმის-
ებრ მოსდიოდა. ავთანდილი შორით უქვრეტდა. **განცვიფრებული.**

იგი ტვერი გაეხშირა დანაგლეჯა მათსა თმასა,
ერთმანერთსა ეხვეოდეს, ყმა ქალსა და ქალი ყმასა,
იზახდიან, მოთქმიდიან, მოსცემდიან კლდენი ხმასა.

სიმწრისაგან სახე დაეხოკათ. მერე ერთმანეთს სისხლი მოს-
წმინდეს, სული მოიბრუნეს, ცოტათი დაწყნარდნენ. ქალმა
ტაიჭი გამოქვაბულში შეიყვანა და აკაზმულობა მოხადა.
მოყმეს აბჯარი შეხსნა და ისიც შეიტანა. შიგნით შევიდნენ
და იმ დღეს გარეთ აღარ გამოსულან. ავთანდილი დალონდა,
რანაირად უნდა გავიგო მისი ამბავიო, საგონებელში ჩავარ-
დნილიყო.

რა გათენდა, ქალი გამოვიდა, ისევ შავი ემოსა. მერანს
ლაგამი ამოსდო და შეკაზმა. შემდეგ წყნარად და უხმაუროდ
აბჯარიც გამოიტანა. მოყმეს წესად ჰქონებოდა დადებული,
ამაზე მეტხანს არ დარჩენილიყო. გამოთხოვებისას ერთმა-
ნეთს მოეხვივნენ და აკოცეს. ჰაბუკი ცხენზე შეჯდა და გზას
გაუდგა. ისედაც დაღვრემილი ასმათი უარესად შეწუხდა:
ტიროდა, მკერდში მჯილს იცემდა, ხშირ თმას ბლუჯა-ბლუჯად
იგლეჯდა. უცხო მოყმე იმავე გზით წამოვიდა, წინა დღეს
რომ გაველო. ავთანდილი მალულად ხეს ამოეფარა და გა-
ფაციცებით უქვრეტდა:

ავთანდილ ახლოს კელა ნახა სახე მისივე კაცისა,
ულვაშ-ამილი, წვერ-გამო, „ნუთუ მზეაო, — თქვა, — ცისა?“
ეყნოსა სული აღვისა, ქართაგან მონატაცისა.
ასრე უჩნს მოკლეა ლომისა, მართ ვითა ლომსა ვაცისა.

მოყმემ რომ შამბნარი კარგა შორი მანძილით უნან მოიტო-
ვა და გაიმინდვრა, ავთანდილმა შვებით ამოისუნთქა:

— ამას რა სჯობია, — ფიქრობდა იგი, — *ქრქქქ მქქქქ*
და, ახლა ქალი მარტოა. მივალ, შევიპყრობ, *ქქქ მქქქქ მქქქქ*
ბობინებ, ჩემსასაც ყველაფერს ვეტყვი. ღვთის წყალობით სა-
ქმე დიდებულად მოეწყო: რასაც ვეძიებდი. ისე გავიგებ, „მას
ყმასა ხრმალი არა ვჰკრა, არც მისი დავისობინო“.

ავთანდილისა და ასპათის შეხვედრა და საუბარი

ავთანდილი ხიდან ძირს ჩამოვიდა, ცხენი ახს-
ნა, ზედ შეჯდა და გამოქვაბულისაკენ გაემართა. კარები ღია
იყო. იქიდან გულმდუღარედ აცრემლებული ასმათი გამოიქ-
რა: ჰგონებოდა, „დაბრუნდაო პირი ვარდი, ბროლ-ბაკმული“.
მაგრამ, ტარიელის ნაცვლად სულ სხვა მოყმეს რომ შეეფე-
თა, ფიცხლად გაიქცა და ისეთი კივილი მორთო, კლდეები
ბანს გამოსცემდნენ. ჰაბუკმა აღარ დაახანა, სწრაფად ჩამო-
ხტა, დაეწია და შეიპყრო. ქალი არწივის კლანჭებში მოქცე-
ული კაკაბივით ძრწოდა და ცდილობდა თავი დაეხსნა უცნო-
ბისაგან, ვისი შეხედვაც კი ზიზღსა ჰგვრიდა. მშველელად
ტარიელს უხმობდა, მაგრამ სადღა იყო. ავთანდილმა მოწი-
წებით მუხლი მოუყარა და ეხვეწებოდა: გაჩუმდი, ადამიანი
ვარ, მხეცი ხომ არა, ნუ გეშინია, არაფერს გერჩი! აგრე რომ

გაჭივი, რა დამიშავებია? იმ მოყმის ამბავი მიაშტე და შენ-
გან მეტი არა მინდა რაო:

„უფრო-ქმნილი მინახვან ვარდნი და ისე, უნდა იქნებოდეს“
მისი რამ მითხარ, ვინ არის ტან-სარო, პირ-ბაჭყალინი?“

— დამეხსენი, თუ გიყი არა ხარ, ხოლო თუ გიყი ხარ.
ჭკუაზე მოდი! — ტირილით შესჩივლა ქალმა. — მეტად
ძნელი რამის გაგება ადვილად გწადია: მას რომ გადახდომია.
კალმით არ აიწერება, ტყუილუბრალოდ დროს ნუ ჰკარგავ
და „ნუ ელი მაგა ამბისა მბობასა!“ რას გადამეკიდე, რა
გინდა ჩემგან? სულერთია, რამდენჯერაც მეტყვი, მითხარო.
ასი იმდენჯერ, ვერა-მეთქი, გიპასუხებ. ნირს მაინც ვერ შე-
მიცვლი: „ვითა სიცილი ტირილსა, ვაგლახი მიჯობს მღე-
რასა“.

— შენ რა იცი, საიდან მოვსულვარ და რა ჭირი გამომი-
ვლია! — უთხრა ავთანდილმა, — რა ხანია ვეძებ იმ მო-
ყმის ამბავს და აქამდე ვერაფერ ვნახე, რომ სცოდნოდა. ახლა
შენ მიპოვნინხარ და, რაგინდ განაწყენებულიც იყო ჩემზედ.
ვერ დაგეხსნები, მაინც უნდა მიაშტო.

— ეს ვის გადავეყარე, — თქვა ქალმა, — სად მე და სად
შენ?! ის რომ აქ არ არის, ამდენს იმიტომ ბედავ: „მზე არ
მახლავს, შეგეტყვების, თრთვილო, ასრე მით მაწყენო!“
გრძელი სიტყვა მოსაბეზრებელია და მეც მოკლედ მოგახ-
სენებ: ვერაფრის გულისთვის ვერ გიამბობ, რაც გინდა,
ისა ქენი!

ავთანდილმა კვლავ აფიცა და მუხლმოყრილი ევედრა,
მაგრამ ვერაფერი ათქმევინა. ბოლოს, ხევწნა-მუდარა მო-
ეწყინა, სახე აელეწა, თვალებში სისხლი მოაწვა, გაგულისე-

ბული ქალს მივარდა, თმებით დაითრია და დააბჯინა: ველში დასა

— ვერა, ამდენ ჯავრს ვერ შეგარჩენ! ტირებ და ცრემლს ტყუილად მადენ?! და ამის მეტს აღარას დაგიშავებ, თუარა, ღმერთმა ისე მტერი მომიკლას, როგორც შენ მოგკლა!

— ეგ მეტად უმწეო ხერხი მოგიგონია, — მიუგო ქალმა: — თუ არ მომკლავ, ხომ უვნებელი დავრჩები და, სანამ ჭირი მინახავს, რად უნდა გითხრა რამე? ხოლო თუ მომკლავ, მაშინ ხომ „სასაუბროდ აღარ მედგას ზედან თავი“. ვერ გიცნობ, ვინ ხარ, რას გადამეკიდე?! სანამ ცოცხალი ვარ, მისი ამბის საამბობლად ენასაც ვერ დამაძვრევენებ, მიჩვენია, თავი ნებით შეგაკლა და „ვითა უსტარი ბედითი ადვილად დაგახევენო“. ნუ გგონია, რომ სიკვდილი ტანჯვად მიმაჩნდეს და ამით შემაშინო. თუ მომკლავ, პირიქით, ტირილსა და ვაებას მომაშორებ, „შემშრების ცრემლთა ფონია“. სიცოცხლეს ჩემთვის მაინც ჩალის ფასილა აქვს.

ვერა, ასე მართლაც ვერაფერს ვათქმევენებ, სხვა რამე უნდა მოვისაზროო, გაიფიქრა ავთანდილმა. ასმათს ხელი უშვა, ცალკე დაჯდა და ცრემლთა ფრქვევა დაიწყო. ქალს მოუბოდიშა: ვაი, რომ გაგარჩხებ, და ახლა, არ ვიცი, ცოცხალს რაღა დამარჩენსო! ქალი პირდაპირ დაუჯდა და ჯერ ისევ მწყურალად შესცქეროდა, არ მომტკბარიყო.

ავთანდილ ქვე ზის ტირილად, აღარას მოუბარია,

ვარდისა ბაღსა მოგუბდა ცრემლისა საგუბარია.

ველა იქით ქალი ატირდა, მისთვის გულ-ნალმობარია.

ასმათს მტირალი მოყმე შეებრაღა და მდულარე ცრემლს აღიზედ ღვრიდა. მაგრამ, უცხო კაციყო, ამიტომ არას ეუბ-

ნებოდა. ავთანდილმა შეატყო, რომ ქალს გული დაეწყნარებინა და აღარ უწყებოდა. ჰაბუკი ადგა, მუხლი მოუყარა და თვალცრემლიანი შეეხვეწა, შენდობა სთხოვდა.

— გაგარისხე და, ვიცი, ახლა უკვე გინდა გეგონო, შენგან ყარიბად და ობლად შეთენილს. მაინც გთხოვ მაპატიო, „ამად რომე შეცოდება შეიდ-გზის თქმულა შესანდობლად“. თუმცა სამსახურის გასაწევად თავი „ავად მოგაწონე“ და ღირსი არა ვარ დამეხმარო, მაგრამ ისიც ნუ დაგავიწყდება, რომ მიჯნურს შებრალება უნდა. ნუ გამწირავ, გული მოიბრუნე და სანაცვლოდ თვით სიცოცხლესაც არ დავიშურებ შენთვის: „სულთა მოგცემ გულისათვის, სხვა შეტიმცა რა გაქონე!“

ქალმა რომ მოყმისაგან, მიჯნურიო, გაიგონა, ცრემლი გაუასკეცდა და გულამოსკენილმა ხმამაღლა ტირილი მორთო. ავთანდილი საწადელს ეწია და გაიხარა: ამ სიტყვის გაგონებაზე ფერი უმიზეზოდ არ შეეცვლებოდა, უეჭველად ვისიმე მიჯნურობით მალიმალ აფრქვევს ცხარე ცრემლსო, გაიფიქრა ჰაბუკმა და ასმათს კვლავ უთხრა:

— დაო, მიჯნური მტერსაც კი შეებრალება: ესეც იცი, იგი არათუ თავს არიდებს სიკვდილს, თვითონ დაეძებს მას. მეც ხომ

„ვარ მიჯნური, ხელი ვინმე, გაუწყველად სულთა დგმისად, ჩემმან მზემან გამოგზავნა საქებარად იმა ყმისად, ღრუბელიცა ვერ მიჰხვდებას, მე მისრულვარ სადა, მი, სად! გული თქვენი მიპოვნია, მისი შენდა, შენი მისად“.

იმ მოყმის სახე გულში ღრმად ჩამიბეჭდავს და საქებნელად გახელებული გამოვქრილვარ, ლხინსა და სიხარულს მოკლებული. ახლა შენ ხელთა ვარ: გინდ დამატყვევე და გინდ თავისუფლება მომანიჭე, ან მომკალი და ან მაიცოცხლე!

— ეგ კი კარგი რამ მოიგონე და თქვი, წელანდულზე ბევრად უკეთესი, — უკვე სიამტკბილობით უთხრა ქალმა. — წელან რომ გულში მტრობის თესლი ჩამითესე, ჩამიტყუნი წავიდე თავი, გზა-კვალი აგირიე და დაგალოცე. მტრის მტრისაა მეტყუარისა. შენდა ბედად მიჯნურობა ახსენე, ამიერიდან დაზედ უფრო ერთგული მოყვარე გიპოვნივარ, შენი ნება-სურვილის მონა-მორჩილი. ახლა, რასაც გეტყვი, გამიგონე და, შენ რომ დაეძებ, იმას უეჭველად იპოვი.

„თუ არ მომისვენ, ვერ ჩპოვებ, რაზომცა ცრემლსა ჰპილდები, მოგხვდების მღურვა სოფლისა, მოაკვდები, გა-ცა-სწბილდები!“

— შენი ნათქვამი, აი, რას მაგონებს, — მიუგო ავთანდილმა: — გზაზე თურმე ორი კაცი მიდიოდა, ერთი წინ, მეორე კი კარგა მოშორებით. უკანამ ნახა, რომ წინ მიმავალი ქაში ჩავარდნილიყო. ოხვრითა და ტირილით ჩასძახა: მეგობარო, მანდ მომიცადე, თოკის მოსატანად წავალ, შენი ამოყვანა მწადიანო. ქვემოთას ამის ვაგონებაზე მწარედ გასცინებოდა და მეტად გაოცებულს ამოეძახა: „არ გელოდე, სად გაგეჰცე, სად წავიდე?“

— ახლა, დაო, ჩემი ყელის საბელი შენ ხელთაა, უშენოდ უმწეო ვარ, — დასძინა ავთანდილმა. — შენ იცი, რასაც მიწამლებ გახელებულსა და გონებაარეულს. ამ დღეში რომ ვარ, მიტომ გთხოვ შევლას, თორემ აუტკივარი თავი ვის შეუხვევია!

— შენი ნაუბარი მომეწონა, — უთხრა ქალმა, — გეტყობა, უეჭველად კარგი ჭაბუკი ხარ, ბრძენთავან საქებარი. რახან აქამდე ამდენი ჭირი აგიტანია, გამიგონე და ახლაც იქონიე ცოტაოდენი მოთმინება. რასაც ეძებდი, ეს-ესაა გიპოვნია კიდევაც, ოღონდ ერთი რამ იცოდე: იმ მოყმის ამ-

ბავი ენით უთქმელი და დაუჯერებელი რამეა, ვერასოდეს
რომ ვერ ეზიარები, თუ თვითონვე არ გიამბობ, თვალთ
ცრემლი შეიშრე, დაწყნარდი და მოთმინებოდა.

„მოილოდინე, მოვიდეს, რაზომცა დაგვეოქმედოს,
დადუმდი, ვარდსა ნუ აზრობ, ცრემლითა ნუ ითოვნების“.

თუ ჩვენი სახელის გაგება გწადია, გეტყვი: იმ მოცემს ტა-
რიელი ჰქვია, მე კი — ასმათი. ურვისაგან გაშმაგებული ერთ
ადგილას ვერ ძლებს, გაიჭრება და „მინდორს არონინებს
ტანსა მქვევრსა, მემაჯანსა“. მეც აქ გაუნელებელი ცეცხლით
ვიწვი და სულ ოხვრა-კენესაში ვარ. ნანადირევი მოაქვს და
იმით ვსაზრდობთ. მეტს ნურას მკითხავ. გვედრები, არსად
წახვიდე, მოიცადე. რომ მოვა, შევებვეწები და რამეს მოვა-
გვარებ: ერთმანეთს გაგაცნობთ, ვეცდები შენი თავი შევა-
ყვარო, მერე კი ყველაფერს თვითონვე გიამბობს. შენც სა-
ტრფოს სურვილს აუსრულებ და გაახარებ.

ავთანდილს ასმათის რჩევა ჰქუაში დაუჯდა და დაყაბულ-
და, ხელი ხელს დაჰკრეს. ამ დროს ხევიდან ხმაური მოესმათ
და მიიხედეს — ტარიელს მდინარე უკვე გადმოეწლო:
„მთვარე წყალსა გამოსრული ნახეს, შუქთა მოფინება“. მყის-
ვე მოშორდნენ იქაურობას, გაერიდნენ.

— ხედავ, რაც გეწადა, ღმერთმა აღარ გალოდინა და გი-
ბოძა, — უთხრა ქალმა ავთანდილს, — ოღონდ ჯერ გამოქვა-
ბულში უნდა დაიშალო. ძეხორციელი არავინაა, რომ იმ მო-
ცემს უვნებლად გადაურჩეს. როგორმე უნდა გავახერხო,
შენი ნახვა ეამოს.

ავთანდილ ქალმან დამალა ქებას დამალვითა მალითა.
იგი ყმა ცხენსა გარდახდა, შვენოდა კაპარჯ-ხრმალითა,

ატირდეს მალღად ცრემლითა, ზღვათაცა შესამალითა,
აეთანდილ სარკმლით უპკრეტდა პერკტითა იღუმალითა.

ამარტის ფერად შეცვალა ბროლი ცრემლისა ბანამნქრქვესუწი
დიდხან იტირეს ყმამან და მან ქალმან შოსანამნქრქვესუწი
შეხსნა, შეილო აბჯარი, ცხენიცა შეიყვანა მან,
დადუმდეს, ცრემლინი მოჰყვეთნა შავმან გიშრისა დანამან.

აეთანდილ სარკმლით უპკრეტდა, ტყვე, საკნით ნააზატები.
მან ქალმან ქვეშე დაუგო ვეფხის ტყავისა ნატები,
მას ზედა დაჯდა იგი უმა, სულთქვამს კირ-მონამატები,
სისხლისა ცრემლსა გაეწნა შუა გიშრისა სატები.

ასმათმა კვესით ცეცხლი დაანთო, ხორცი შეწვა და ტა-
რიელს აუქნელად მიართვა. მან უხალისოდ ერთი კი ახლი-
ჩა და ძლივს პირში ჩაიდო, მაგრამ უცოხნელივე გამოყარა.
ჭამას თავი ანება და დასაძინებლად მიწვა. ის იყო თვალი
მოაყტუა, რომ შეკრთა, ხმამაღლა წამოიყვირა და გიჟივით
წამოიჭრა, „იზახდის და წამ-წამ იკრის გულსა ლოდი, თავსა
კეტი“. ასმათი საცოდავად კუთხეში მიყუყულიყო და, მისი
შემყურე, სიმწრით სახეს იკაწრავდა.

— რად დაბრუნდი, ხომ არაფერი შეგემთხვა? — ჰკი-
თხა ქალმა.

— გზად ერთი მეფე გადამეყარა, — მიუგო მან, — მინ-
დვრად გამოსულიყო და ნაღირობდა, მხეტთა მომრეკელნი
გარეშემო მიმოეფანტა. უთვალავი ლაშქარი და დიდძალი
ბარგით დატვირთული ალალი ახლდა. „სევდად მეცა კაცთა
ნახვა“, გულს მწველი ცეცხლი უფრო შემომმენტო. ახლოსაც
არ გავკარებდევარ, ჩემივე თავი შემებრალა, ვიცოდი, უარე-
სად გავხდებოდი. გამკრთალი უკან გამოვბრუნდი და ტყეში

დავიმალე: იქნებ გზა ამიქციოს, არადა ხვალ წავალ, როგორც კი გათენდება-მეთქი.

— უღრან ტყეში მარტოდმარტო მხეცებთან რომ დავიხარ და ძეხორციელს არავის იახლებ, — უფროსი ქალბატონი და ცრემლი ღვარად გადმოედინა, — მაგით იმას ხომ ვერას არგებ და ამოდ რაზე იმწარებ სიცოცხლეს, „დღეთა შენთა ცუდად ჰლევ რად?“ მიწის პირი ერთობ შემოგვივლია და ნუთუ ერთი კაცი მაინც ვერ ნახე, რომ დარდის მომაქარვებლად, შემაქცევრად თან იახლო?! თუ თვითონვე გეახლოს, იცოდე, შენებურად ნუ გაშმაგდები და არ ეკვეთო: ჭირ-ვარამი არც უამისოდ გაკლია და რა მადლი იქნება შენთვის, რომ ერთმანეთს თავი შეაკლათ?

— დაო, ეგ შენი ნათქვამი შენი გულივით სიკეთით სავსეა, — მიუგო ტარიელმა, — მაგრამ რა ვქნა, ჩემი წყლულის წამალი რომ არსად არის! ვის შეუძლია იბოვოს ასეთი კაცი, თუ იგი ქვეყნად არც გაჩენილა? ჩემი ერთადერთი შვება და ღებნა სიკვდილია, სხვა არაფერი. ღმერთს ჩემს ბედობაზე კაცი არსად დაუბადებია, მასთან სიახლოვე და საუბარი კიდევაც რომ მწადდეს. შენ გარდა, დაო, ხორციელი არავინა მყავს. სხვას ვის აუტანია ან თუნდაც ვინ ცდილა აეტანა ესოდენი გასაჭირი?!

— მეშინია, ამას რომ გეუბნები, და ძალიან გთხოვ არ გამიწყრე, — შეჰკადრა ქალმა: — რახან ღმერთმა წილად მარგუნა შენი მრჩეველი და მეხვაშიადე ვიყო, იმას როგორ დავგიმალავ, რაც რამ უკეთესი მინახავს. ოღონდ ჯერ ეს უნდა გითხრა, რომ უსაზომო არაფერი ვარგა, შენ კი ზომას გადასულხარ.

— არ ვიცი, რას მეხვეწები, გამაგებინე მაინც, — უთხრა ტარიელმა. — უღვთოდ საიდან გავაჩინო ისეთი კაცი, ვინც მხარში ამომიდგება და ჩემს ჭირ-ვარაამს გეგვიფრუტებს! როცა ღმერთს ჩემი უბედობა სწადია, მე რა უნდა ვაქაწყო? ამიტომ ნურავის გაუკვირდება, თუ ასე გავხადიორდი, ამ დღეში ჩავვარდი.

— მომეტებული რჩევა-დარეგებით თავი შეგაწყინე, — მოახსენა ასმათმა, — მაგრამ, თუ ისეთი კაცი მოგგვარო, თავისი ნებით გეახლოს და მისი გაცნობით ილხენდე, დაიფიცე, არ მოჰკლავ და არც არას ავნებ.

— თუ მიჩვენებ, დიდად გავიხარებ, — მიუგო ტარიელმა. — თვით მის სიყვარულს ვფიცავ, ვის გამოც გახელუბული ველად გამოვჭრილვარ, რომ იმ კაცს „არას ვუზამ უგემურსა, არაოდეს გავამწარებ“, შევიტკობ და ვაამებ, რაც კი ჩემგან ეამება.

შეხვერა გაჩივილისა და ავთანდილისა

სმათი ადგა და ავთანდილის მოსაყვანად წავიდა. არ ეწყინაო, „შეაგულიანა, ხელი მოჰკიდა, მოჰყვანდა, ვით მთვარე მოსავანებლად“. ტარიელმა რომ დაინახა, მზესა ჰგავსო, გაიფიქრა:

გამოეგება ტარიელ, ჰმართებს ორთავე მზე დარად,
ანუ ცით მთვარე უღრუბლო შექთა მოჰფენდეს ჰვე ბარად,

რომე მათთანა აღვისა ზეცა ვარგიყოს ზედ არად,
ჰვეანდეს შეიდთავე მნათობთა, სხვადმცა რისად ვთქვი მე და რად!

მათ აკოცეს ერთმანერთსა, უცხოობით არ დაქრდეს
ვარდასა ხლერდეს, ბავეთავან კბილნი თეთრნი გამოსჭირდეს,
ყელი ყელსა გარდაჰვედეს, ერთმანერთსა ატყროდეს,
ჭარვად შექმნნეს იაგუნდნი მათნი, თუცა ლალად ღირდეს.

მერე ერთად დასხდნენ და მღულარე ცრემლი დიდხანს
სცვიოდათ. ასმათი აწყნარებდა, ევედრებოდა: „თავთა ნუ
დაჰბოცთ, ნუ ბნელ-იქმთ მზესა თქვენითა ბნელითა!“ ტა-
რიელს სიცოცხლის ხალისი ჯერ მთლად არ ჩაქრობოდა, მი-
სი „ვარდი იყო დათრთვილული, არ დაზრული“.

— შენი ამბის შეტყობას ვისწრაფი, — უთხრა მან ავთან-
დილს. — მე სიკვდილსაც აღარ ვახსოვარ, მომიძულა და
ხელი ამალო. შენ კი ვინ ხარ ან აქ საიდან მოხვედი?!

— „ლომო და გმირო ტარიელ, ვის თავი გინახებია“, —
მოხდენილად მიუგო ავთანდილმა, — მე არაბი ვარ, არაბეთს
მიდგას სარა-სასახლენი. ჩემი ხელმწიფის ასული მიყვარს,
მიჯნურობის გაუნელებელი ცეცხლით ვიწვი. არ მიცნობ, მაგ-
რამ, თუ გაგონდება, ნახვით კი გინახივარ, — დასძინა მან და
ტარიელს როსტევიანის ლაშქრის შემუსვრის ამბავი შეახსე-
ნა.—მას აქეთ ბევრი გძებნეს, მაგრამ შენი კვალი ვერსად
მიაკვლიეს. მერე ჩემმა დამწველმა, მშვენებით რომ „ვერ
მზე ჰგავს, ვერ ეთერია“, მე გამომგზავნა და მიბრძანა, იმ გა-
დაკარგული მოყმის ამბავი შემიტყვე და გულის საწადელს
მაშინ გწევო.

„სამ წლამდის მითხრა დადენა უმისოდ ცრემლთა მილისა.
არ გიყვარს, გავძელ ვერ-ჰვრება მისისა მე ღიმილისა?!“

აქამდე შენი მნახავიც ვერავინ შეპოვნა. ახლა ხატაელ შიდა
ცველებს წავაწყდი, შენ რომ მათრახით ჭკუაზე მოვკეცაწა,
და მათ მომასწავლეს.

ტარიელსაც მოავგონდა მაშინდელი მათი უფროსი მოძრაობა
— მახსოვს, თუმცა ეს დიდი ხნის წინათ იყო, — თქვა
მან, — შენ და შენი გამზრდელი ერთად გნახეთ, სანადიროდ
გამოსულნი. ჩემი დამლუპველი მომგონებოდა და იმაზედ
ვტიროდი. რას მერჩოდით, რა გინდოდათ ჩემგან, საერთო
და საზიარო, აბა, რა გეჭონდა?! თქვენ გალალბულნი დროს
ატარებდით, მე კი ლაწვებზე ცრემლი ღვარად ჩამომდიოდა.
გათამამებულებმა ქვეშევრდომნი შესაპყრობლადაც კი დამა-
დევენეთ, მაგრამ, ვგონებ, „ჩემად ნაცვლად თანა მკვდართა
მიიტანდით“. ერთი კიდეც მოვიხედე და, რა დავინახე, შენი
პატრონი მომწეოდა, ხელმწიფობით დავინდე და ხელი არ
ვახლე, ხმაც არ გამიცია, ისე გამოვერიდე და გამოვეფრინდი
ჩემი ცხენით, უჩინარს რომ ჰგავს: წამწამის დახამხამებასაც
ვერ მოასწრებს კაცი, ისე გამომაქროლებს და გაეშორდები,
ვისგანაც კი უსიამოვნებას მოველი. იმ ხატაელთაც მიღმა
არას მივერჩოდი, უშნოდ და კადნიერად ჩემი მორეცნა რომ
არ მოენდომებინათ. ახლა მარჯვედ მოხვედი, დიდად შეამა,
„ტანად სარო და პირად მზე“ გმირი ვაქყაცი რომ გნახე!
გარჯილხარ, მაგრამ გასაჭირი უკვე გამოვლილი გაქვს, უკან
მოგიტოვებია. რა გაეწყობა, ძნელია იპოვო ქვეყნად ღვთივ
განაწირი კაცი.

— მაგ ქების ღირსი სულაც არა ვარ, თვითონვე ბრძენ-
თა საქებელო! — მიუგო ავთანდილმა, — „სახე ხარ მზისა
ერთისა, ზეცით მნათისა ზენისა“, ამდენმა ტანჯვა-ვაებამ და
ცრემლთა დენამ ამიტომაც ვერ შეგცვალა!

„ამა ღღემან დამაეიწყა, გული ჩემი ვინ დაბინდა,
დამიგდია სამსახური, იგი იქმნას, რაცა ვინდა,
იაგუნდი ვგრეცა სჯობს, ათასჯერმცა მინა მინდა,
შენ გეახლო სიკვდილამდის, ამის მეტი არა შენაქუნდა“

— გაოცებული ვარ, — თქვა ტარიელი, — თქვენი სიტყვების
თვის სამაგიერო სიკეთე არაფერი გამიწევია, ასე გულმხურ-
ვალედ როგორ შექცევი?! მაგრამ წესია, მიჯნურს მიჯნური
შეიბრალებს. სატრფოს მაინც ვერ დაგაშორებ, გულისსწორს
არა შეეწონება რა! ჩემ საძებრად მას გამოუგზავნიხარ და,
აი, ღვთის ნებით გიპოვნივარ, შენც ვაყკაცური ცდა არ და-
გიკლია. ოღონდ ახლა ჩემს ამბავს რა ვიამბობს, იმას რა ენა
იტყვის, თუ რადა ვარ ველად გაჭრილი! მე თვითონვე ვთქვა,
გაუნელებელი ცეცხლი დამწვავს და დამანაცრებს.

— მაგ ცეცხლს, ლომო, ცრემლით რას უშველი! — შე-
ჰკადრა ასმათმა. — მე არ შემფერის გაქვებდღე, უამბე-მეთ-
ქი. თავად მოგეხსენება, „არს უკეთესი, რაცაღა სწადს განგე-
ბასა ზენასა“. და მაინც ვერ გავჩუმებულვარ: რახან ამ მო-
ყმეს, ვხედავ, შენთვის თავი გამოუდვია, „ცნას მიზეზი შენ-
თა წყლულთა, ქმნას, რა ღონე დაედების“. უამბე და, მგო-
ნია, გიშველის რასმე. მეც ბევრი მეხვეწა, ბევრს ეცადა მე-
ამბნა, მაგრამ ამას როგორ ვიზამდი, თუნდაც ღმერთს საამი-
სოდ ძალი და გაძლება მოეცა!

ტარიელი საგონებელში ჩავარდა. ისედაც დამწვარსა და
აღმოდებულს ეძნელებოდა ცეცხლზე კიდევ ნავთი დაესხა.

— რაც გამოვჭრილვარ, მას მერე სულ ჩემთანა ხარ და
რად ვერ მიხვდი, რომ ჩემი წყლული უკურნებელია, „უწამ-
ლო არს ლები ესე ლებული!“ — შეუტია ასმათს. — არადა
აქეთ ცხარე ცრემლით მტირალი ეს მოყმე მითუთქავს გულს.

ეს თქვა და ახლა ავთანდილს მიუბრუნდა:

— მისმინე და გვიამბობ. რაც გინდა დამეგარტოს, არას დავიშურებ შენთვის, რახან ერთმანეთს ვეძიებთ. —
ლუპები, შენ მაინც იცოცხლე და გაიხარე.

ყმასა უთხრა: „ვინცა კაცმან ძმა იქმოს, თუ დაცა იღოს, ხაშს, თუ მისთვის სიკვდილსა და პირსა თავი არ დაპრიდოს. ღმერთმან ერთი რით აცხოვნოს, თუ მეორე არ წაწყვიდოს! შენ ისმენდი, მე ვიამბობ, რაცა გინდა წამეკიდოს.“

მოდო, ახლოს დამიჯექი, — უთხრა ასმათს, — თან წყალი მომიტანე და გონმიხდილს მოსაბრუნებლად მკერდზე მაპკურე ხოლმე. მოვკვდე, მოთქმა-ვაეებით დამიტირე და სამარე გამითხარე, აქვე დამმარხე, „აქა მიწა მიაკვანე“.

ღილები შეიხსნა, სამოსიდან მხრები ამოყარა, თითქოს ევიწროებაო, და საამბობლად გაემზადა. „ვითა მზე ჯდა მოღრუბლებით, დიდხან შუქნი არ ადარნა“, ბაგეები გაშეშებოდა, სიტყვის სათქმელად ვერ გაელო. მერე ერთთავად ხმა-მაღალი ოხვრა-ქვითინი აღმოხდა და მღუღარე ცრემლი გადმოყარა.

მოთქვამს: „პაო, საყვარელო, ჩემო, ჩემთვის დაკარგულო, იმედო და სიცოცხლეო, გონებაო, სულო, გულო, ვინ მოგკვეთა, არა ფიცი, ზეო, ედემს დანერგულო! ცეცხლმან ცხელმან ვით ვერ დაგწვა, გულო, ასჯერ დადაგულო?!“

— მისმინე, გულისყური მომაპყარ და ჩემს ამბავს გაამბობ, თუმცა უზომოდ მიმძიმს, ენას ძლივსღა ვიბრუნებ. ვაი, რომ მისგან გახარებას არასდროს მოველი, ვისთვისაც გავეშმაგებულვარ და „ვისგან შევეუცავ სევდათა, სისხლისა ღვართა დენასა“.

— ინდოეთის შვიდი სამეფოდან ექვსი ფარსადანს ეპყრა, უხვსა და მდიდარ ხელმწიფეს, „ტანად ლომსა და პირად მზეს“, ამაყსა და უძლეველ მეომარს, ერთი რომ მთელ რაზმს უმკლავდებოდა. მეშვიდე სამეფოს მამაჩემი, სარიდან, ფლობდა: მტერი შეემუსრა და შიშის ზარი დაეცა, ვერც აშკარად და ვერც ფარულად საზიანოს ვერავე ვერას უბედავდა, ცხოვრობდა მშვიდად და დროს სიამით ატარებდა, „ნადირობდის და იშვებდის საწუთრო-გაუმწარავი“.

— მტერი ხომ ყველგან დამიჩოქებია, შორს გამირეკავს და მომიჯნავე მიწებიც წამირთმევია, — გაიფიქრა ერთ დღეს სარიდანმა, — ტახტზე დიდებით ვზივარ და ვზეიმობ. მაინც ვერ მომისვენია: მარტობა მომბეზრდა, გულს კაეშანი შემომწოლია. წავალ, მეფე ფარსადანს ვეახლები, მთელი ინდოეთის ხელმწიფეა და ჩემს სამეფოსაც მოეპატრონოსო.

— მოციქული მიუგზავნა და შეუთვალა, ქვეშევრდომად შემიწყნარეო: მინდა თქვენ წინაშე ჩემი ძალ-გულოვნება გამოვცადო და ერთგული ნამსახურობის სახელი დამრჩესო. ფარსადანმა ეს რომ გაიგო, დიდად გაიხარა და პასუხად შეუთვალა: ღმერთს მადლობას ვსწირავ, რომ მეფემ, ვისაც

ინდოეთს ტახტი ჩემებრ გიპყრია, ეს მოიწადინეო, მობრძან-
დი, „ასრე პატივ გცე, ვითა ძმამან და მშობელმან“

— ფარსადანმა ამირბარობა უბოძა და ეწეოდა სამეფოს
გამგებლოდ დაუმტკიცა. ამიერიდან ცალკე სამეფოს მეფე
ალარ ერქვა სარიდანს, თორემ ისე კი არაფერი დაჰკლებია.
ხელმწიფემ. როგორც ტოლი და სწორი, ისე მიიღო. მისით
თავიც მოსწონდა, ამბობდა: სანაძლეს ვდებ, თუ ვინმეს
ჩემებრი ამირბარი ჰყავდესო. სარიდანიც კმაყოფილი იყო:

„ლაშქრობდის და ნადირობდის, აძლევიან მტერნი ზავსა.
მას არა ეკავ, ასრე ვითა მე სხვა კაცი არა მგავსა“.

— ინდოეთის ხელმწიფეს და „დედოფალსა მზისა დარ-
სა“ ერთი დიდი სადარდებელი გასჩენოდათ: შვილი არა
ჰყავდათ, თუმცა საამისო ჟამი კარგა ხანია მოსულიყო. ამ
ამბავს ლაშქარიც შეეშფოთებინა.

— წყეულიმც იყოს ის დღე, რა დღესაც მე ამირბარს
შევსძენივარ! ფარსადანს გახარებოდა და ებრძანებინა: შვი-
ლად გავზრდი, ჩემებრ ეგეც ხომ ხელმწიფის გვარისა არი-
სო. მართლაც, მეფე-დედოფალმა შვილად ამიყვანეს და ტახ-
ტის მემკვიდრედ მზრდიდნენ. ბრძენთ მიმაბარეს, რომ ხელ-
მწიფური წეს-ჩვეულებანი მესწავლა. ასმათ, შენა ხარ მო-
წმე, ახლა რომ ფერმიხდილი ვარ, მაშინ

„მზესა მე ვსჯობდი შვენებით. ვით ბინდსა ჟამი დილისა,
იტყოდეს ჩემნი მნახავნი: მსგავსია ედემს ზრდილისა,
აწ მაშინდლისა ჩემისა სახე ვარ ოდენ ჩრდილისა“.

— ხუთი წლისა ვიყავი, დედოფალი რომ დაორსულდა.
ტარიელმა ამოიოხრა, მერე თვალცრემლიანმა დასძინა,
ქალი გაუჩნდაო. რა ეს თქვა, გული შეუღონდა. ასმათმა

მკერდზედ წყალი აკურა და მოაფხიზლა. მოყვემ ოთხე მო-
იკრიბა და განაგრძო:

— ფარსადანმა დიდი ღვინი და ზეიშაქსმარისა... ქვე-
ლი მზრის მეფენი ნაირნაირი ძვირფასი მარცხენი მწვენი
და მიულოცეს. ხელმწიფემ უამრავი განძი გასცა, ლაშქარი
საბოძვართთ აივსო.

— ზრდა ერთად დაგვიწყეს. მეფე-დედოფალს თანაბრად
მივაჩნდით და ეუყვარდით. ისეთი იყო, „ქება არ ითქმის ენი-
თა“, მაშინვე მზესა ჰგავდა, მისი შუქი მზისაზე სამგზის მე-
ტადაც ნათობდა! ახლა იმ ჩემი დამდაგველის სახელი უნდა
ვახსენო...

აქ უკვე ვეღარ გაუძლო და გონი დაკარგა. ავთანდილ-
საც ტირილი მოერია, მისი ცეცხლით გული დაეწვა. ქალმა
ტარიელს წყალი ასხურა და მოასულიერა.

— მისმინე და მაინც გიამბობ, თუმცა ჩემი სიკვდილის
დღე, ვხედავ, ახლა კი ნამდვილად მოსულა. მეფის ასულს
ნესტან-დარეჯანი ერქვა. შვიდი წლისა უკვე დინჯი და გონე-
ბადაუნჯებული შეიქნა. აბა, თვალადობა რაღა საკითხავია:

„მთვარისა მსგავსი, შვენებით მზისაგან ვერ-შეფრობილი,
მისსა ვით გასძლებს გაურასა გული აღმასი, წითობილი!“

ამ დროს მე უკვე შემეძლო ომში მტერი მემუსრა. ფარსადან-
მა რა შეატყო, რომ მეფობა მის ასულს ეწადა, მე მაშასთან
დამაბრუნა. დროს ბურთაობასა და ნადირობაში ვატარებდი,
„ვით კატასა ვხოცდი ლომსა“.

— ნესტანს ხელმწიფემ ცალკე სასახლე აუგო:

„ქვად ფაზარი სხდა, კუმო დვა იავუნდისა, ლალისა,
კარზედა ბაღჩა, საბანლად სარაჯი ვარდის წყალისა.
ივი მუნ იყვის, მედების ვისგან სახმილი აღისა!“

დღე და ღამე სასაკმევლით ალვას უკმევდნენ. ხან კი იყო, ხან კი ღამე, როცა ჩრდილი იდგა, ბაღში ჩამოვიდოდა, სასახლეს ფანჯრები ძვირფასი ფარდებით ჰქონდა მოფარებული და „ვერვინ ვხედვდით, შეეკმნა პირითა პირითა თათა“. გადიოდა დრო, „მუნ იზრდებოდის ტანითა, ვაბაონს განაზარდითა“. თან ასმათი და ორი მსახური ახლდა, სიბრძნის მასწავლებლად კი ხელმწიფის და, ღვარის, ჰყავდა მიჩენილი:

„ღვარ იყო და მეფისა, ჰქრივი, ჰყავს გათხოვილი,
მას სიბრძნისა სასწავლელად თვით მეფემან მისცა შეილი“.

— მეფე საკუთარ ძესავით მზრდიდა და გვერდიდან აღარ მიშორებდა: დღისით ხომ განუყრელად მასთან ვიყავი, ღამითაც დასაძინებლად შინ აღარ მიშვებდა. თხუთმეტი წლისა მოწითული ვაყვავი ვავხდი, „ძალად ღოგსა, თვალად მზესა. ტანად ვკვანდი ედემს ზრდილსა“, სროლასა და ასპარეზობას მიქებდნენ:

„მოსრნის მხეცი და ნადირნი ისარმან ჩემგან სრულმან,
მერმე ვიბურთი მოედანს, მინდორით შემოქცეულმან,
შევიდი, შევქმნი ნადიმი, ნიადავ ღბინსა ჩვეულმან,
აჲ საწუთროსა ვამყარა პირმან ბროლ-ბადახშეულმან“

— დიდი უბედურება მეწვია, მამა მომიკვდა. ფარსადანს შევბა-ღხენა გლოვად შეეცვალა. ვინც სარიდანის შიშით ძრწოდა, მისი სიკვდილით გული დაიამა, მტრები ხარობდნენ, ხოლო ერთგულთ და მოკეთეთ ვაება შეექნათ.

— მე ბნელში ვიჯექი სიცოცხლე გამწარებული, დღეღამ მოთქმა-ტირილისა და ოხვრა-კენესისაგან ვერავის დავეწყნარებინე. ამ ყოფაში ერთი წელიწადი რომ დავყავი, ჩემ

გასაყვანად დიდებულები მოვიდნენ, მეფეს გამოეგზავნა და შემოეთვალა: „შვილო ტარიელ, ნუ ხარ შავითა ღებული! ჩვენ უფრო გვტყვიან იგი, ვინ დაგვაკლდა სწორედ უფროსა“. შავი სამოსის გახდა ებრძანებინა, მამაჩემის ბაგამგებლო ბარობა და მისივე საგამგებლო ერთი სამეფო სრულად ებოძებინა, ასი საგანძურიც ზედ დაერთო.

— ეს რომ გავიგე, მწუხარების ჩაუქრობელი ცეცხლი ერთთავად მომედო, „ავენთი, დამწვეს მამისა სახმილთა და უშრტობელთა“. რას ვიზამდი, გამოვყევი და დიდებულებმა უკუნი ბნელიდან გამომიყვანეს. მეფე-ღედოფალმა დიდი პატივი დამლო: შორს მომგებნენ, მშობლებივით გადამეხვივნენ და ჩამკოცნეს, ისე მეპყრობოდნენ, როგორც ღვიძლ ძეს. გლოვიდან ჩემი გამოსვლის გამო ზეიმი შექნეს. რა ნაღიმად დასხდნენ, ახლოს დამისვეს, მამაჩემის ორივე საგამგებლო ღინჯად შემომთავაზეს. შევეურჩე, მისი მაგივრობის გაწევის ფიქრით შეძრწუნებული, „მისეულთა წესთა ქცევა მიჩნდა ზარად“, მაგრამ არ მომეშვნენ და მეც დავემორჩილდი. მას შემდეგ დიდი ხანია და ბევრი რამ დავიწყებული მაქვს, აღარ მახსოვს, და მაინც ვიამბობ ჩემს ამბავს. რაგინდ გამიძნელდეს. ვაი, რომ

„ცრუ და მუხთალი სოფელი მიწვივ ავისა მქმნელია,
მისთა ნაკვესთა წინწალი დამეცეს ხანგრძლად მწველია“.

— ერთ დღეს მე და მეფე ნადირობიდან

ვბრუნდებოდით, — განაგრძო ტარიელმა, კარგა ხნის ტირილის შემდეგ გული რომ შეიმაგრა. — ფარსადანმა ხელი ხელს ჩამკიდა და, ასულს მოვინახულებო, წამიყვანა. იმ ეპოს რომ ვიხსენებ, არ გიკვირს, სული როგორღა მიდგას?!

— ბაღში შევედით. იმის უტურფეს მოსალხენსა და განსასვენებელს კაცის თვალი ვერ ნახავდა. ფრინველები სირინოზის ხმაზე უფრო საამოდ გალობდნენ. ღარებიდან ბევრგან იღვრებოდა ვარდის წყალი. კარვის კარს ოქსინოს ფარდაგები ფარავდა.

„მეფემან ახმა ღურაჯთა შითხრა შიტანად ქალისა,
გამოვუბვენ და წავედით ჩემად სადებლად აღისა,
მაშინ დავიწყე ვარდახდა მე საწუთროსა ვალისა,
აღმასისა ხამს ლახვარი ლახვრად გულისა საღისა!“

ვიცოდი, ფარსადანის წადილი იყო „არვისგან ნახვა მის მზისა დარისა“. მეფემ კარი შევლო, მე კი გარეთ გავჩერდი. ვერაფერს ვხედავდი, მარტო მათი საუბარი მესმოდა. ფარსადანმა ასმათს უბრძანა, ღურაჯები გამოართვი და მოიტანეო.

„ასმათ ფარდაგსა აზიდნა, გარე ვდევ მოფარდაგულსა,
ქალსა შევხედენ, ლახვარი მეცა ცნობასა და გულსა
მოვიდა, მივსცნე ღურაჯნი, შთხოვა ცეცხლითა დაგულსა,
ვამე, მას აქათ სახმილსა დაეუწყავ ნიადაგულსა!“

ახლა სადღაა, დაიკარგა, ვისი ნათელიც თვით მზისაა ამტებ-
 და: „აწ წარბდეს იგი ნათელი, მზისაცა მოწუნათენი!“
 რა ეს თქვა, მის გახსენებას ველარქარქოსს, მწიგნობარ
 ამოიგმინა და გონი წაუვიდა. ასმათსა დაბრუნდეს მისი კე-
 ლარ დაემორჩილებინათ, მათი ტირილის ხმას არემარე ბანს
 აძლევდა. გული ეკუმშებოდათ, „გმირთა მემუქარე“ ვაჟკაცს
 ასეთ ყოფაში ჩავარდნილს რომ ხედავდნენ. ქალმა ტარიელს
 წყალი ასხურა და მოასულიერა, მაგრამ ჰაბუკმა დიდხანს სი-
 ტყვა ველარ გაიღო: სევდას სულმთლად დაეპყრო, მწარედ
 ქვითინებდა და ცრემლით ალბობდა მიწას. მერე ძლივს ამო-
 თქვა. „ვამე, რა დიდი ზარია“ ჩემთვის მისი ხსენებამ, და
 წუთისოფლის სიმუხთლევ: დაიჩვილა:

„მიმნდონი საწუთროსანი მისთა ნივთთაგან რჩებიან,
 იშვებენ, მაგრა უმუხთლოდ ბოლოდ ვერ მოურჩებიან,
 ვაჟებ ჰკუასა ბრძენთასა, რომელნი ეურჩებიან.
 ისმენდი ჩემთა ამბავთა, თუ სულნ შე-ლა-მრჩებიანი!“

— დურაჯები მივეცი და... თავგზა ამებნა, მკლავი მომი-
 დუნდა და მუხლი მომეკვეთა, გულწასული ჩავიკეცი. ცოტა-
 თი გონს რომ მოვეგე, ტირილისა და ვაების ხმა შემომესმა.
 თვალი გავახილე და დავინახე, „გარე მომრტყმოდეს ქალაბნი,
 ვითა ჩამსხდომნი ნავისა“. დიდ დარბაზში ვიწექი, ძვირფასი
 საგებელი მეგო. ხელმწიფე თვალცრემლიანი თავს მადგა, და-
 მტიროდა და სახეს იხოკდა. დედოფალს ცრემლის ზღვა და-
 ეყენებინა. შემლოცველნი მოეწვიათ და მათ ეთქვათ, ეშმაკე-
 ული სენიაო.

— მეფემ თვალგახელილი რომ მნახა, ყელზე მომეხვია
 და ცრემლნარევი ხმით მითხრა: შვილო ტარიელ, ნუთუ ცო-
 ცხალი ხარ, ხმა ამოიღე, თქვი რამეო! მე პასუხი ვერ გავეცი,

შმაგვივით შევეკრთი, გულს სისხლი მომაწვა და გონი გულად
დავეკარგე.

— თუკი სადმე შემლოცველი და სჯულისმოქმედი ვიქნებოდა, ი
ყველა თავს დამახვიეს. ხელთ ყურანი ებყრაოთ და შევიწიეს
მიკითხავდა. აქაოდა ავი სული დასცემიაო, არ ვიცო, რაებს
ჩმახავდნენ. სამი დღე უგონოდ ვიყავ, „ცეცხლნი უშრეტნი
მწვიდიან“. ზოგჯერ გიყვივით წამოვიჭრებოდი და სიტყვას
არეულად წამოვროშავდი. მკურნალთაც უკვირდათ: ეს რო-
გორი სენია?! ეტყობა, „სევდა რამე შემოპყრია“, სხვაფრივ
სამკურნალო არა სჭირს რაო.

„სამსა დღესა დარბაზს ვიყავ, არ ცოცხალი, არცა მკვდარი,
მერმე ცნობა მომივიდა, მივჩხვდი რასმე მიუმხვდარი“.

ჰაი, რა დღეში ვარ, სიცოცხლის ნიწანწყალი წამსვლია-
მეთქი! — გავიფიქრე და შემოქმედს შევევედრე: — შეისმინე
ჩემი ზეგწნა-მუდარა, ნუ გამწირავ, გაძღების ძალა მომეცი,
ცოტათი მაინც გამამაგრე, რომ შინ მივლასლასდე, აქ ყოფ-
ნა გამამკლავნებს-მეთქი. ღმერთმა შემიბრალა და მისი წყა-
ლობით „მო-რე-ვჯობდი, გული წყლული გავარკინე“.

— წამოვჯექი. ამბის შესატყობად მეფე კაცს კაცზე გზავ-
ნიდა და, რომ ახარეს, წამოჯდაო, თავშიშველი გამოიჭრა,
სიხარულით არ იცოდა, რა ექნა. დედოფალიც სირბილით წა-
მოსულიყო. აქეთ-იქით მომისხდნენ და საკუთარი ხელით მი-
მასპინძლეს, „მახვრიტეს სახვრეტელია“.

— მეფეს მოვახსენე: პატრონო, ახლა გული უკეთ გამიხ-
და, ცხენზე შეჯდომა მომენატრა, მინდა არემარეს თვალი მი-
მოვაგლო-მეთქი. ცხენი მომგვარეს, შევჯექი, მეფეც თან გა-
მომყვა. მივიარ-მოვიარეთ და მერე შინისაკენ გავემართე.

ხელმწიფე სახლამდე მიმყვამ და უკან გავაბრუნებ. მინ უარე-
სად გავხდი, ცრემლსა და ნალღველს გავეყვიტოლებინებ, გული
უფრო დამწყულულებოდა:

ერეკნული

„ზაფრანის ფერად შეცვალა ბროლი ცრემლებს და წველებს
გული უფრო რე დამიჭრა ათიათასმან დანამან“.

ვნატრობდი, ნეტავი მოვკვდე, მეტის რისილა ღირსი ვარ-
მეთქი.

— ანაზღად მეკარემ შემოიხედა და ფარეში იხმო. და-
ვინტერესდით, რაღაც ამბავი უნდა ყოფილიყო. ასმათის მსახუ-
რი გეახლავ, მომახსენეს. ვუბრძანე, მოსვლის მიზეზი ეკითხ-
ათ. შემოვიდა და სააშვიკო წერილი გადმომცა. რა წავიკითხე,
გავოცდი: გულის წამლებელ ტურფათაგან მოწონება და ყუ-
რადღება არ მაკლდა, მაგრამ ასმათისაგან ამას არ მოველოდი
და დიდად მეწყინა, სევდა უფრო დამიძიმდა. საიდან ვუყვარ-
ვარ ან ამის თქმა როგორ გამიბედა? მიუყოლობა მაინც არ
ვარგა, უკადრისობაში ჩამომართმევს და, ჩემგან რომ იმელს
გადაიწურავს, კიცხვას დამიწყებს-მეთქი, ვფიქრობდი მე. ავ-
დექი და მივსწერე, რაც პასუხად აშვიკობას შეშვენოდა.

„დღენი გამოხდეს და გული უფრო რე დამწყვეს კვლავ ალთა,
ველარ ვუპკრეტლი ლაშქართა, მინდორს თამამად მავალთა,
დარბაზს ვერ მივე, მკურნალთა დამიწყებს მოსლვა მრავალთა,
მაშინ დავიწყე გარდახდა სოფლისა ლხინთა და ვალთა“.

მკურნალთ ვერა მარგეს რა, გულს ბნელი კვლავ ბინდად შე-
მომწოლოდა. სხვაამაც ვერავინ შემატყო, თუ რა ცეცხლით
ვიწვოდი. სისხლის სიმეტე დამწამეს და ხელმწიფემ ბრძანა,
გამოუშვითო. გამოვაშვებინე, რომ ჩემი დარდი და ვარამი
დამეფარა, მიზეზი არავის შეემჩნია.

— გულმილელი და სევდიანი საწოლს ციწებდა, მარტო ვიყავი. ფარეში შემოვიდა და, ასმათის მსახური გეახლო, მომახსენა. ვუბრძანე შემოეყვანა. რას ამოვუჩემებოდა? სადა-მეთქი, გავიფიქრე. წერილი მომართვა. გეახლო, მომახსენა. ლისოდ წავიკითხე. შევატყვე, შეხვედრას ჩქარობდა. პასუხად მივსწერე: მართალი ხარ, რომ გიკვირს რაზედ ვგვიანობ, მაგრამ ნუ გგონია, მოსვლას დაგზარდები, რაკი მიხმე-მეთქი. თუმცაღა რა მეასმათებოდა, გულში ლახვარგაწონილს.

— გაუძელი, ეგ ლახვარი ნუ დაგალონებს და ნუ დაიმჩნევ! — ვიმხნევებდი გულს, — მე ასე არ შემშვენის: „ამირბარი ვარ, ხელმწიფე, სრულად ინდონი მმონებენ“, დაეჭვდებიან, საქმეს ათასნაირად გასინჯავენ და, თუ გამიგეს, მაშინ ხომ მათი მიწა-წყლიდან ფეხი უნდა ამოვიკვეთო, ინდოეთში აღარ გამაჰაჭანებენ-მეთქი.

— სასახლიდან კაცი მომივიდა, ამბის შესატყობად მეფეს გამოეგზავნა. შევეუთვალე: მოვკობინდი, თანაც ის უფრო მახარებს, მანდ რომ მოვდივარ და გეახლები-მეთქი. სასახლეში მისულს ხელმწიფე შემეხუმრა, შემაგულიანა: აბა, მსგავსი რამ მეტი ნურა დაგემართება რაო. მერე აღარ დაახანა და

„ცხენსა შემსვა უკაპარტო, წელთა არა არ შემაბა,
შეჯღა, ჭორნი მოუტივნა, ღურაჯები დაინაბა,
მშვილდოსანნი ვასავანა, იტყოდინ: «შაბა, შაბა!»“

ნადირობიდან დაბრუნებულნი ნადიმად დავსხედით. დიდი მოლხენა იყო, სიმღერას სიმღერა მოსდევდა. მეფემ წვეულნი უხვად დაასაჩუქრა, „ვასცნა მრავალნი თვალნი, ღარიბად ქებულნი“, ყველანი საბოძვარით აავსო.

— ვცდილობდი სევდა მომექარებინა, მაგრამ ამაოდ. მას რომ „ვიგონებდი, ცეცხლი უფრო მედებოდა გულსა ალვად“.

ტოლ-სწორნი თან წავიტანე და შინ მივედი. ჩემი ტანჯვა და
 ჭირ-ვარამი რომ დამეფარა, ნაღიმი გავმართე და სმე გავეჩა-
 ლე. ფარეშმა ყურში მიჩურჩულა: ქალი გექვსეუნი უღმრთე
 პირისახე საბურველით მოუბურავს, თქვენი გჯეროფთუბს
 ამირბარის ნახვა თუ შეიძლებაო. ვუბრძანე: საწოლს შეიყვან-
 ნე, თვითონ დავიბარე-მეთქი.

— მე რომ ავდექი, ყველა წასასვლელად აემზადა. ვსთხო-
 ვე, არ დაშლილიყვნენ, მალე დაბრუნებას დავპირდი. გამოვე-
 დი და საწოლისაკენ გავწიე. მსახური კარის მცველად დავი-
 ყენე. გულს ვაქეზებდი, როგორმე გაეძლო და უღირს საქცი-
 ელს არ მორიდებოდა: „გული მივეც თმობა-ქმნათა აუგისა
 საკრძალველად“. კარი შევალე თუ არა, ქალი წინ მომეგება
 და თაყვანი მცა, მოწიწებით მითხრა: ბედნიერია, ვინც თქვენ
 წინაშე მოსვლას ეღირსებაო. გამიკვირდა: საყვარელს თაყვა-
 ნისცემით ვინ მისალმებია? ეტყობა, არ იცის აშვიკობა-მეთქი,
 „თუმც იცოდა, წყნარად ზისმცა!“

— შევედი და ტახტზე ჩამოვჯექი. ქალი ნოხის კიდეს
 მოადგა და შეჩერდა, ჩემ გვერდით დაჯდომის ღირსად თავი
 არ ჩათვალა. ვუთხარი: მანდ რას უზიბარ, შენ თუ ჩემი სურ-
 ვილი და სიყვარული გაქვს-მეთქი. მას ერთხანს არა უპასუ-
 ხია რა, სიტყვაძვირობდა. მერე მითხრა:

— სირცხვილით ვიწვი, რომ მაგისტვის მოსული გგონი-
 ვარ. მაგრამ „აწ მიდებს იმედსა შენგან ცღისაღა მალობა“,
 თუმცა ვერ ვიტყვი, რომ ამის ღირსი ვიყო: საამისოდ
 ღმერთს წყალობა დაუკლია ჩემთვის. ძალიან, ძალიან მერი-
 დება თქვენი, იმ წერილის გამო ახლაც გონება მებნევა.
 ოღონდ იცოდეთ, მე არაფერ შუაში ვარ: პატრონს ხათრი
 ვერ გავუტეხე, ესოდენ დიდი გამბედაობა მისი გულისთვის

გამოვიჩინე. აი, წერილი და, რასაც მე ვერ ვეძებო, აქედან
შეიტყობთო:

ეროვნული

„ეზომ დიდი შემართება გულსა მისსა უთნეუა
ამან წიგნმან გავაგონოს, ჩემთვის რაცა უთქმევია“.

გიგლიძის

ნესგან-დაკაჯანის პიკვედი ნაჩილი მიჯნათან და გაჩივლის პასუხი

—**პ**ნახე, მისგან იყო, ვისი ალითაც გუ-
ლი შედაგვის. „მოეწერა მზისა შუქსა“: ლომო, დარდსა და
ტკივილს ნუ დაიმჩნევ, თავს რაზედ იკლავ, მე შენი ვარ,
ოლონდ უაზრო გახელება და გონის დაკარგვა მძულსო:

„ბედითი ბნედა, სიკვდილი რა მიჯნურება გგონია?
სჯობს, საყვარელსა უჩვენე საქმენი საგმირონია!“

მთელი ხატაეთი ჩვენი მოხარკეა, ახლა ერთობ გამდგარან და
ჩვენგან ეს არ მოითმინება, მათი ჯავრი ამომყარეო:

„წა, შეები ხატაელთა, თავი კარგად გამაჩვენე!
გიჯობს, ცუდად ნულარა სტირ, ვარდი კვლამცა რად დასტენე?“

გამოგიტყდები, შენთან შეუღლება აქამდეც მეწადა, მაგრამ
საიმისო ჟამი, აბა, როდის მოგვეცემა, ერთმანეთისათვის რომ
სურვილი გაგვემზილა. ამას წინათ კარვიდან ფარულად გი-
ჭვრეტდი გახელებულს. რაც თავს გადაგზდა, ყველაფერი კარ-
გად ვიცი. ახლა დამშვიდდი, გული დაიწყნარე: „მზემან მე-

ტი რაღა გიყოს, აჰა, ბნელი გაგიტუნე!“ დანარჩენს ასმათი მოგახსენებსო.

— მიბრძანა, ასე ვქნათ, ასე აჯობებსო, მაქსიმუმსა, რომელიც უკვე აღარ მეკრძალებოდა და ამბობდა: — ვინც გინდა შეგამჩნიოს, ჩვენს ნაუბარს ნურავის გაუმხელ, ხოლო როცა ჩემ სანახავად თვითონ მოვა, ვითომ შენთან სააშიკოდ მოსულიყოს, „უთხარ, ასრე ნამუსობდეს“ ამირბარო, შემოგევედრათ.

— რჩევა ჭკუაში დამიჯდა, მომეწონა გონიერება და სიბრძნე

„მისი, მზესაცა რადება ჰქონდის ნახვისა ვისისა, მისგან მომეცა მოსმენა არ საუბრისა მქისისა, ვისთა შექთავან უყუნსა ჰგვანდის სინათლე დღისისა“.

ენა ვერ იტყვის, რა უზომო ლხინსა და შევბას მივსცემოდი. სიხარულით გული საგულეში აღარ მეტეოდა, გამალეზით მიძგერდა და მეურჩებოდა. სახე ბედნიერების დიმილს გაებადრა: „მუნ პირი ჩემი გაბროლდა და ღაწვი გამელალოდა“. წერილი თვალეზე დავიფარე, ვუყვავებდი, ვეალერსებოდი.

— „მთვარეო, შენმცა მზე ვით მოგერია?“ — მივსწერე პასუხად. — „მე ღმერთმან იგი ნუ მომცეს, რაც არა შენი ფერიია!“ თავი სიზმარში მგონია, ჩემი გადარჩენა ვერ დამიჯერებია. მაგრამ, რაკი მნათობად აღმომიბრწყინდი, აჰა, მკვდარი გავცოცხლებულვარ, ამიერიდან უგონოდ აღარ გავხდები. გწამდეს, არ გიმტყუნებ და შენს სამსახურს, რაც გინდა იყოს, თავს არ ავარიდებ-მეთქი.

— ბარათი ასმათს გადავეცი და დანანებით ვუთხარი, მეტი ვერაფერი დამიწერია-მეთქი. მერე ოქროს ჯამით რჩე-

ული თვალ-მარგალიტი მივართვი. მან მარტო ერთი მოსტრო
ბეჭედი აიღო და თქვა: სხვა არა მინდა რა, სამანსკოვროდ
ესეც კმარა, სამკაული არ მაკლია, მისით სატყევეს უფრო
მეთხოვა და წავიდა.

ბიზლიჩიძე

— რა ბედნიერი ვიყავი მაშინ! გულს ლახვარი აღარ მი-
სერავდა, „ლზინმან ბნელი განმინათლა, დაშრტეს, ცეცხლნი
რომე მწვიდეს“. შევედი და ტოლ-სწორებთან ნადიმადვე და-
ვჯექი. მზიარულმა საბოძვარი უხვად გავეცი. ვზეიმობდით და
ვხარობდით.

გაკიანის ნაკილი ხაზაელთა მეფესთან

— ხატაეთის მეფეს მოციქული მივუგზავნე,
მივსწერე: ღმერთმა ძლიერება ნუ მოაკლოს ინდოეთის ხელ-
მწიფეს! თვითონ იცით, მისი ერთგული და გამგონე „გაძღების
ყოველი სული მწიერი“, ხოლო ვინც უორგულებს და ურჩო-
ბას გაუწევს, სანანებელი შეექნება-მეთქი.

„ჩვენო ძმაო და პატრონო, თქვენგან არ გავიმწარებით,
ესე რა ჰნახოთ ბრძანება, აქამცა მოიარებით!
თქვენ თუ არ მოხვალთ, ჩვენ მოვალთ. ზედა არ მოგუპარებით,
სჯობს, რომე გვნახნე, თავისა სისხლთა ნუ ეზიარებით“.

— მოციქული რომ გავისტუმრე, გულს უფრო მომეფო-
ნა, შვება ვიგრძენი. პასუხის მომლოდინე სამეფო დარბაზს
ტოლებში ვნადიმობდი, დროს ვატარებდი. დაწყნარდი, რა-

ხან „დამეცხო ცეცხლი წვად მოუთმინები“, ვულად გავრის
ალარ ვებირებოდი. მაგრამ სურვილთა მოზღვეება ზოგჯერ
ლხინს მაინც ჩამამწარებდა და, სევდა რომ შექმნიდა,
წუთისოფლის გმობას მოვეყვებოდი, მერედს ჩსტ „მეცხეცა
რალოდ! ბედნიერი ხომ მაშინ ვიყავი:

„მაშინ სოფელმან საწუთრო მიუხვის, რაცა ვინები,
აწ ხელ-შქმნა, რომე საახლოდ მხეტოაცა მოვეწყინები“.

ნესგანისაგან ვაკიელის ხმოვა

— ერთხელ ღამით სასახლიდან შინ დაე-
ბრუნდი და საწოლს შევედი. ჩამოვჯექი, მასზე ფიქრმა წამი-
ლო, ძილი ახლოსაც არ შეკარებოდა. კარგ გუნებაზე კი ვიყა-
ვი, მისგან რომ საიმედო წერილი მქონდა. მცველმა კართან
ფარეში იხმო და რაღაც უჩუჩიულა. ასმათის მსახური მო-
სულიყო. ვუბრძანე, საწოლს შემოეყვანათ. მოეწერა: გიბ-
მობს, შენი ნახვა უნდაო იმას, „ვისი მესვა გულსა დანა“. სი-
ხარულით ღამე დღედ მეჩვენებოდა, ავფორიაქდი, თავს ვე-
ლარ ვიმაგრებდი: „ლხინმან ბნელი განმინათლა, ამიფოლხვა
ჯაქვთა მანა“. თან მსახური წავიტანე და გავეშურე.

— ბალში შევედი, ხმის გამცემი არავინ ჩანდა. წინ ასმა-
თი შემომეგება, მხიარულად გამიცინა და

„მითხრა: «ვაშად ამოვიღე, არ ვასვია გულსა ნარი,
მოდი, ნახე ვარდი შენი უფრქველი და დაუშვარია»“.

წამიძღვა, ბადახშით შემკულ ტურფა კარავთან მიმოყვანა და
მძიმე ფარდავი ასწია. შიგნით ის იჯდა და ანათებდა, „პირიქა
მზისაებრ ელვა-მკრთალითა, მე შემომხედის ლეჩხუბურ მღვდელ-
ნის ტბისა თვალითა“. დიდხანს ვიდრე, ტბისა მღვდელისა
ურულად შემომყურებდა, მაგრამ ერთი სიტყვაც არ მალირსა
მის სასურველ სტუმარს. ასმათი იხმო და რაღაც მრთუბნეს,
მერე ასმათმა მიჩურჩულა: „აწ წადიო, ვერას გითხრობს“.
მისი მოშორება საშინლად მეძნელებოდა, გული ამიწრიალდა,
ზედ ჭმუნვის ალი შემომმენტო.

„ვთქვი: «საწუთროო, ვის წებან გული დარმანთა მიაჩე,
მაშინ მოკეცა იმედი, ლხინი რად გამიზიარე?»“

— ასმათი გამომყევა და წამოვედით. მამხნევებდა, სიხა-
რულს მიქაღდა: ეგრე რომ გამოგიშვა, გულს დაღად ნუ და-
იმჩნევ, „სიმძიმითა ერდო დახაშ, სიხარულის კარი ალი“, შე-
ნი შერცხვა და ვერა გითხრა რა, მერე კიდევ ამაყი და თავ-
მოყვარეა, თავისთავს ეკრძალებათ.

— დაო, ჩემი დამწვარი გულის წამალს შენგან მოველი,
— ვუთხარი მე, — გაფიცებ, ხშირ-ხშირად მოიწერე მისი ამ-
ბავი და ურვის ალი დამიშრიტე, ლოდინით სულს ნუ ამომ-
ხდი. რაც იცოდე, უკლებლივ მაცნობე, ნურას დამიმაღა-
მეთქი.

„შევქე, წამოვე, მდიოდა ნაკალი ცრემლთა მილისა,
საწოლს შემოვე, ზელ-ქმნილსა ღონე არ მჭონდა ძილისა,
ბროლი და ლალი შევიქმენ მე ულურჯესი ლილისა,
ღამე მერჩია, მეწადა არ-გათენება ღილისა“.

— ხატეთიდან მოციქულნი

ნენ. რამაზ მეფეს ამაყი და უკადრისი პასუხი შემოეთვალა, მწერდა: გამიკვირდა, ეგ რა მოგიწერია, როგორ თუ მანდ გიხმევარ, „ვინ ვჰპატრონობ ბევრსა ერსა?!“ ამის მეტად აღარ ვნახო, წერილი მოგეწეროსო:

„არცა თუ ჩვენ ვართ ჭაბანნი, არც ციხე-უმაგრონია, ვინ არის თქვენი ხელმწიფე, ჩვენზედა რა პატრონია?!“

— ვუბრძანე და მთელი ინდოეთის ლაშქარი აწვიეს. ვარსკვლავთ უმრავლესი შეიკრიბა, ყოველი კუთხიდან ფიცხლად იმდენი მოაწყდა, ტევა აღარსად ბყო, „ერთობ ლაშქრითა აივსო მინდორი, კლდე, კაპანია“. მეფის წითელ-შავი დროშა ავმართე და აღლუმიც დაიწყო. ვნახე, მეომრები მოხდენილად შეჭურვილიყვნენ, მომეწონა მათი

„სიჩაუბე და სიკეთე, კვალუცად დარაზმულობა, ტიპთა მათთა სიმაღე, აბჯართა ზეარაზმულობა“.

ლაშქარს გამოვუცხადე, რომ გზას დილით დავადგებოდით. დარღმა დამიპყრო, თავი შემებრალა, ავზე ავი ბედისად მეჩვენა, ვფიქრობდი: ჩემი მზე თუ არ ვინახულე, არ ვიცი, რანაირად გავემგზავრო-მეთქი. შინ რომ მივედი, გულს სევდა უარესად შემომაწვა და თვალთაგან მდულარე ცრემლი ღვარად გადმომედინა: „თვალთათ, ვითა საგუბარით, ცხელი ცრემლი გარდმომჩქეფდა“. კვლავ ჩემს უბედურ ბედს ვუჩიოდი, რომ გუნებისად ბიჯიც ვერ გადამედგა საოცნებო ვარდისაკენ, და გამწარებული თავისთავს ვეკითხებოდი: „ხელმან ვარდი რად იხელთა, რათგან ასრე ვერ მოჰკრეფდა?“

— ქარი ფარეშმა შემოალოქა და მისთვის წერილი მომართვა. არ ველოდი, გაოცებას მძივლო მძივლო გინმობსო „შენი მზე შენ, მისთვის მოსურვებულსა, მოდი, სჯობს მანდა ტირილსა, საქმესა ბედით ვებულსა“. მე რომ მმართვებდა, იმდენ სიხარულს დაიტევდა კი ეს გული?! რა შელამდა, გავეშურე. ბალში შევედი, ასმათი ისევ იქ მელოდებოდა, სადაც უწინ მენახა. გამილიმა და მითხრა: წამოყევი, „მოგელის ლომსა მთვარეო“. წამიყვანა და

„შეშველო სახლი, ნაგები კვალუცად ბანის-ბანითა, გამოჩნდა მთვარე ნათლითა ვარე შექ-მონავანითა, ფარღავსა შიგან მჯდომარე შესამოსლითა მწვანითა, საკრძალავი და ღარიბი, უცხო პირად და ტანითა“.

შევედი და ნოხის ნაპირთან შევჩერდი. მისი ჭკრეტით მტანჯველი ცეცხლი ჩამიჭრა, „გულსა ბნელი განშინათლდა, ზედა ლხინი ადგა სვეტად“. ნებივრად დაბრძანებულიყო და ნათელს ისე აფრქვევდა, „მზისა შეუქსა სჯობდა მეტად“. თავი დაეხარა და ჩემგან სახეს იფარავდა, წამით თუ ამომტყორცნიდა ჭურდულ მზერას. ასმათის პირით დაჯდომა შემომთავაზა. ასმათმა მის შორიახლოს დამსვა. გული, მანამდე წუთისოფლის მაწყევარი, ლხინით ამვსებოდა. მიკვირს, ცოცხალი როგორღა ვარ, მის ნათქვამს რომ ვიგონებ! ვიცი, გეწყინაო, მითხრა, ამას წინათ რომ უბრად გაგიშვი და

„მზემან გაყრითა დაგაქნე, ვითა ყვაილი ბარისა, დაგრჭიდა დენა ცრემლისა, ნარვისთათ ნავუბარისა, მაგრა ხაზს ჩემგან სირცხვილი და რიდი ამირბარისა“.

თუმცა ქალს მამაკაცის დიდი მოკრძალება მართებს, ჭირთა

უთქმელობა და დამალვა კიდევ უფრო უარსაა. მე თუ სხვების დასანახავად მიცინია, მალულად ვაი და ვიში მითქვამს. ახლა გამოტეხილად გეტყვი: მას აქეთ, რაღაცა მომწონს. ამაბავი ვიცით, ვფიცავ, ცოცხალი თავით გწინა ჯიქიანთა „გეტყო, ღმერთმან მიწა მქმნას, ნუმცა ცხრითავე ვზი ცითა!“ წადი, ხატელებს შეეხე, მათი ქვეყანა დალაშქრე, ღმერთმა ქნას, გამარჯვებული დიდებით დამიბრუნდი! მაგრამ მე რა მეშველება, სანამ ისევ გნახავდე? ფიქრითა და ოცნებით მაინც სულ ერთად ვიყოთ: „გული მომეც გაუყრელად, ჩემი შენთვის დაიჭირე!“

— ძეხორციელი არავინ ღირსებია, რის ღირსადაც მე მხდი-მეთქი, — მივუგე მოწიწებით, — შენი შუქით გარემოსილს ბნელი გული გამთენებია. ღვთისაგან არ მიკვირს, მისი მოწყალეობა ხომ ანაზღვეულია. გწამდეს, შენი ვარ, სანამ არ დავმიწდები. შენი გულისთვის დასაწველად ცეცხლში ისე გადავეშვები, თავი არც კი შემეწყალება. მაგრამ რაზან არ მომკალი და ცოცხალი დამარჩინე,

„შენ სინათლედ თვალთა ჩემთა მიჩნდე მზეებრ სანახველად, აწ შევება ხატელთა, მუნ გამოეჩნდე ღომა ქველად“.

— კვლავაც შევფიცე და შემომფიცა, მითხრა: შენ გარდა თუ ვინმე მოვიწონო და ვინდომო, ნუმც მიცოცხლიაო. ერთხანს კიდევ დავრჩი, ტკბილად ვბაასობდით, ხილს შევექცეოდით. მერე, წამოსასვლელად რომ ავემზადე, ცრემლი მომერიო: „მეძნელებოდა სიშორე მისი ბროლ-ბადახშ-მინისა“. მოვდიოდდი და „მისთა შუქთა შვენებანი“ გულს ნათლად მადგა. დიდად ნასიამოვნები და გახარებული ვბრუნდებოდი, თითქოს ახლად დავიბადე:

„ჩემად ჩნდა იგი სინათლე ეთერთ მზედ ნაჩინსა, აწ მიკვირს, მისსა გაყურელსა გული მიც კლდისა ტინისა!“

— ღილა რომ გათენდა, ბუკნა დათუნდა დაფს ჰყარით-მეთქი, ეუბრძანე. მთელი ლაშქარი შესასხლოლად გამზადებულიყო და ნიშანს ელოდა. „ლომმან მიეპმართე ხატათს“, მხნედ და ფიცხლად გავეშურეთ, უვალი გზით მივდიოდით. კარგა მანძილი გვქონდა გავლილი, როცა ინდოეთის საზღვარს გავსცდით. ხატაელთა მეფის, რამაზის, მოციქულები მომეგებნენ და მისგან ძღვნად უცხო და საკვირველი განძეულობა მომართვეს, ფასი არ დაედებოდა. დანაბარებიც მომახსენეს, გულის მოსაფხანი სიტყვები შემოეთვალა:

— გვაპატიე, რაც შეგცოდეთ, ახლა თვითონვე ვნანობთო, აბა, თქვენ რას გაგიმკლავდებით: „ჩვენთა მგელთაცა დასკამენ, ინდონო, თქვენნი თხანია“. მორჩილებით ყელზე წნელი შემოგვიბამს და გვედრებით: შეგვიწყალე, ნუ ამოგვწყვეტ, ცას რისხვით ნუ ჩამოგვიქცევ, შენს ვაჟკაცობას ეგ არ შეშენისო. ლაშქრით მოსვლა არ გინდა, თან მცირე რაზმი იახლე და მობრძანდი: უომრად და მოურბევლად ჩაგაბართო ციხე-ქალაქნი და „თავნი, შვილნი, საქონელი“.

— ვეზირები გვერდით დავისხი და მოვისაუბრეთ. მითბრეს: ყმაწვილი ხარ და ჩვენ, გამოცდილებით დაბრძენებულნი, ამიტომ გიბედავთ გირჩიით: ნუ მიენდობი, მეტად მუხთალნი არიან, დალატით არ მოგკლანო. აჯობებს, მამაც მოყმეთა ამალით წახვიდე, ლაშქარიც შორიასლოს მოგყვეს და შიკრიკით შენს ამბავს გებულობდესო. მიდი და ნახე, თუკი

„გულ-მართლად იყვნენ, მიენდებოდა, აფიცებდნენ და ციხეში
არ დაგმორჩილდნენ, შეპირისხილი რისხვითა კვლავ და ეკლავათ“.

— რჩევა ჭკუაში დამიჯდა, მომეწონა „ვახიჭოთა ნაგაზი-
რები“, და შევთვალე: რამაზ მეფევე, წადილს შევიწვივე, ეცი,
ვერაფერი დაგვიმაგრდება, და სიკვდილს სიტოტულე ამჯობნი-
ნე. აგრე იყოს, ლაშქარს დავტოვებ და მცირე ამალით წამო-
ვალ-მეთქი. სამასი მამაცი მოყმე შევარჩიე და თან წავიყვანე,
ხოლო მთელს დანარჩენ ლაშქარს დავუბარე: შორიასლოს
უკან მომყევით, თვითონვე გიხმობთ, თუ დამჭირდა, და მაშინ
მომეშველეთ-მეთქი.

— კიდევ სამი დღე რომ ვიარე, ხატაელთა მეფის სხვა
მოციქული მომივიდა. რამაზს ამჯერად უამრავი უცხო და
ძვირფასი სამოსი ეძღვნა და შემოეთვალა: შენი სიახლოვე
მწადა, ვესწრაფვი მალე განახო ლალი და ჯან-ლონით სავსე,
მოსაგებებლად თვითონ წამოვსულვარ და, როცა შევხვდები-
თო, „მაშინ სცნა შენ ძღვნობა ამისთანისა“. პასუხად შევუთ-
ვალე: აღსრულდეს ნება თქვენი, მეც ეგ მინდა, ერთმანეთი
ტყბილად მოვინახულოთ და მამაშვილურად ვიყოთ-მეთქი.

— იქიდან წასული შესასვენებლად უდაბური ტყის პირს
ჩამოვხტი. რამაზის მოციქულნი კვლავ მომივიდნენ და თამა-
მად მომესალმნენ, „წინა ტურფათა ტაიჭთა ძღვნად ჩემთვის
მოხილვიდესა“, მომახსენეს, რამაზ მეფე შენს ნახვას მართ-
ლაც რომ გულთნა ნატრობსო, შემოგიეთვალა, შენკენ მოვეშუ-
რები და ხვალ აღრიანად შეგხვდებიო. მოციქულთ „მეტად
ამოდ ვუაღერსე“, მათთვის საგანგებო კარავი გავამართვინე
და მაყრებივით ერთად დაიძინეს.

— კაცზე გაწეული სიკეთე თურმე უქმად არ დაიკარგება.

ერთი მოციქულთაგანი სხვებს უკან ჩამორჩა, მოვიდა და ჩუმად მითხრა:

— თქვენ წინაშე დიდი ვალი მადევს. ჩემსადაც ვინაღაცა გადაიხლება: მამათქვენს ყმაწვილობიდანვე ვინაღაცა ვინაღაცა სი ამაგის დავიწყება და თქვენი გაწირვა რანაირად შემძლია? მშვიდად მომისმინე და ყველაფერს მოგახსენებო:

„თქვენი მესმა საღალატო, საცნობელად გამოვვარდი, მკედარი მიმძიმ სანახავად ტანი მკვერი, პირი ვარდი“.

ამოდ არ მოტყუვდე, გლალატობსო რამაზი: ასიათასი მეომარი ერთვან ჩაუსაფრებია, სხვაგან კიდევ — ოცდაათიათასი. ასე ფიცხლად იმიტომ გიხმობს და, თუ თავს არ უშველე, ფათერაკს გადაეყრებიო. მეფე მცირე ამალით მოგეგებება და პირფერობით მიგინდობს, ამასობაში აბჯარს ფარულად ჩაიცვამენ და ჩასაფრებულთ კვამლით ნიშანს მისცემენ, მაშინვე მთელი ლაშქარი გარს მოგებზევა და, „რა ერთსა გცემდენ ათასნი, ეგრეცა მოგერევიან“.

— იმ კაცს საამოდ ვებასე, დიდი მადლობა ვუთხარი და აღვუთქვი: ნეტავი კი ცოცხალი დავრჩე და სიკეთეს ისე გადაგიხდი, თავს თვითონვე შენატროდე. ახლა წადი და შენიანებთან იარე, ეჭვი აძ აიღონ. თუ დაგივიწყო, საქვეყნოდ შერისხული და ყველასაგან ზურგშექცეული ვიყო-მეთქი. არავის გავენდე, ჭორივით დავმალე. რაც იქნება, სულერთია, ყოველგვარი ბჭობა უსარგებლოა-მეთქი. ოღონდ ჩემი ლაშქრისაკენ, თუმცა შორს იყო, კაცი ვაფრინე და შევუთვალე: „ფიცხლად წამოდით, მოგრაგნეთ მთა და გორია“.

— რა გათენდა, მოციქულნი ტყბილი სიტყვით გავასტუმრებინე, რამაზს მოახსენონ-მეთქი: „მოგეგებვი, მოდი, მოვალ

მეცა მალე“. გზას განვაგრძობდი, ხიფათს არ გამოგქცევია. თუ სიკვდილი მეწერა, მაინც ხომ ვერსად დავემალეობდი: „განგებაა, დღესცა მომკლავს, ქვემცა სადა დავემალეობდი! შუადღებულოყო, როცა ერთ ქედს გადავადევი! ჩქობნის შიშით მინდვრად მტერის კორიანტელი მოჩანდა. აი, მოღის თავისი ლაშქრით რამაზ მეფე, ჩემთვის რომ მახე დაუგია, მაგრამ დამაცადონ, ჩემი ბასრი ხმლისა და შუბის საკბილო გახდებიან-მეთქი. გავიფიქრე და „მაშინ ვუთხარ სპათა ჩამთა, სახე დიდი დაუესახე“:

— ძმანო! ხატაელნი გვლალატობენ, მაგრამ თქვენი მკლავის სიმაგრეს, მჯერა, ეს ვერ მოადუნებს. ახლა ხმალი უქმად ნულარ გვარტყია, მტერს მხნედ შევუტოთ! გახსოვდეთ, ქვეყნისა და მეფისათვის სიკვდილიც სანეტაროა, თავს ნუ დაზოგავთ-მეთქი.

„უბრძანე ჩაცმა აბჯრისა ლაღმან სიტყვითა ხაფითა, დავეკაზმენით საომრად ჯაჭვ-ჯავშანითა, ქაფითა, რაზმი დავაწვევ, მიეკმართე, წავე დიღითა სწრაფითა, მას დღესა ჩემი მუბრძოლი ჩემმანეე ხრმაღმან დაფითა“.

— რა მივუახლოვდით, შეგვამჩნიეს, ტანთ აბჯარი გვეცვა. რამაზის მოციქული მომივიდა, შემოეთვალა: ახლა ხომ ორგულობას ველარ შეგვწამებთ და გვწყინს, აბჯრით რომ გხედავთო. პასუხად შევუთვალე: ვიცი, რასაც მიპირებ, მაგრამ მაგას ვერ ეღირსები! ახლა მობრძანდით და, როგორც წესი და რიგია, შეგვებით, მეც ხელთ ხმალი მიპყრია და მზადა ვარ მუსრი გაგავლოთ-მეთქი.

— მოციქულმა რომ ამბავი მიუტანათ, კვლავ რაღად გამოგზავნიდნენ? ლაშქარს კვამლით ნიშანი მისცეს და იღუმალი ზრახვა გაამკლავნეს. ორივე მხრიდან ჩასაფრებულნი გა-

მოვიდნენ და მრავალკეც რაზმებად მოეწყვნენ. მაინც ვერა
მავნეს რა. თავს მუზარადი დავიხურე და შუბი მოეშარევე.
მათ დასალეწად ბრძოლის ეინმორეული „ერთსა წავსწვდი
უტევანსა, წავგრძელდი და წავე გრძელად“ ჰქვია. მისი
ქერ, საცა მათი ურიცხვი რაზმი გულდამშვიდებინა იდგა.

„ახლოს მივე, შემომხედეს, შმაგიაო, ესე თქვესა,
მუნ მივპართე მკლავ-მავარმან, საღ უფროსი ჯარი დგესა,
კაცს შუბი ვქარ, ცხენი დავეც, მართ ორნივე მიხვდეს მხესა,
შუბი გატყდა, ხელი ჩავეავ, ვაქებ, ხრმალო, ვინცა გლესა!

„შვიან ასრე გავერივე, ვნოლის ჯოგსა ვითა ქორი,
კაცი კაცსა შემოვსტუორცი, ცხენ-კაცისა დავდვი გორი,
კაცი, ჩემგან განატუორცი, ბრუნავს ვითა ტანჯორი,
ერთობ სრულად ამოვწყვიდე წინა კერძო რაზმი ორი“.

— ირგვლივ შემომეხვივნენ და დიდი ომი გაჩაღდა. ჩემს
მახვილს ვერავინ უმაგრდებოდა, „ცხენსა კაცი გაკვეთილი
მანდიკურად გარდაეპკიდი“, მიეჩნებავდი და სისხლი ჩქეფად
ჩასდიოდათ. საითაც კი მკლავი გავშალე, შეშინებულნი გა-
მირბოდნენ.

— სალამოქამს ქედიდან მოთვალთვალემ გადმოსძახათ:
ნულარ დგახართ, წადით, თავს უშველეთ, ცამ რისხვით გად-
მოგვხედა, საშინელი მტვრის კორიანტელი აქეთ მოიწვეს,
უთვალავი ლაშქარი შოდის და სულმთლად არ ამოგვწყვიტო-
სო. ჩემი ლაშქარი ამბის გაგებისთანავე ფიცხლად წამოსუ-
ლიყო, დღე და ღამე გაეერთებინათ რაზმი რაზმზე მოდიოდა,
მინდორს ვერ დაეტია და მთის კალთებზეც შეჭფენოდნენ,
„გამოჩნდეს, სცემდეს ტაბლაცსა, ბუქმან ხმა გაიზეარა“. მათ
დანახვაზე ხატაელებმა იკადრეს გაქცევა. ყოყინა დავეციოთ და
უკან ბრძოლით დავედევნეთ. ინდოთა დიდი ლაშქარიც წამო-

ეწიათ და „დაუწყეს პურობა, ჩამოყრა შეშინებულთა, ძლეულთა“. რამაზ მეფე მოვიხელთე, ხმლით ჩამოვაგდე და დვატყვევე. მისი მეომრებიც, ვინც სიკვდილს გადაარჩინოვდა, აღარ დაგვიხოცავს, ტყვედ წამოვასხით. ღამენათვევ და ქანცე გაწყვეტილთ, „ტყვეთა მრთელთაცა არ აკლდა კვხენა, შარათ ვითა სნეულთა“.

— ნაომარ ადგილას დასასვენებლად დაებანაკდით. ხელში ვიყავი დაჭრილი, ნახმლევი მაჩნდა. მეომრები ჩემ საჭკრეტად და ქების შესასხმელად მოდიოდნენ და მოდიოდნენ, სათქმელის თქმა კი მაინც ვერ მოეხერხებინათ. ზოგი შორიდან მლოცავდა, ზოგიც საკოცნელად მოიწევდა, გამზრდელი დიდებულნი ხომ სიხარულით ამიტირდნენ. ჩემგან ხმლით ნაკვეთის ნახვას ყველა გაეკვირვებინა. ერთ კაცს ეყოფოდა, რაც მე სახელი მომეხვეჭა.

— ლაშქარი სათარეშოდ მივუშვი, ერთობ დატვირთულნი დაბრუნდნენ. მერე რამაზს ვუთხარი: შენი სიმუხთლის ამბავი კარგად ვიცი და ახლა მაინც, შეპურობილი რომ ხარ, გულმართლად მოიქეცი, „სიმაგრეთა ნუ ამაგრებ, ყველა ხელთა მომათვალე“, თორემ, რაც მოგივიდეს, თავისთავს დააბრალე-მეთქი. მეტი რა ღონე მაქვსო, მიბასუხა, ოღონდ ერთი ჩემი დიდებული მომეცი, რომ ციხოვანთ მივუგზავნო, და ყველაფერს მოგართმევენ, შენი იყოსო. დაუუჯერე. დიდებული რომ გაგზავნა, თან ჩემი მოყმენი წავატანე, ციხოვანი ვიხმე. ყველანი ერთობ შეახლნენ, ურჩობა შევანანე და „კარი ქალაქთა უომრად გავაღებინე“. ციხე-სიმაგრეთა და უამრავ საგანძურთა კლიტენი უკლებლივ მომართვეს, მთელი ხატაეთი მოვიარე და ყოველივე მივითვალე. ბალხი დავამშვიდე, თქვენ არას გერჩით-მეთქი:

„ქვეყანა ჩაესხი, ვუბრძანე: «ივენიო თქვენ უკრძალავდით
შემან არ დაგწვენ, იცოდით, დაგყარენ ვაუგვალავდით».

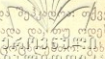

ეროვნული
ფუნქციონირება

— განძეულობა შესაფერისად გადავინახე უცხო და ძვირფას ნივთსა თუ სამკაულს თვლა არა პერსიდათ.
ერთგან საკვირველ კაბასა და მოსახვევს წავაწყდი, გენახა,
იტყოდი, ეს რა უცნაური რამ არისო: ვერ მივხვდი, რა იყო ან
კაცის ხელს როგორ გაეკეთებინა. ვისაც კი ვუჩვენე, ღვთის
სასწაულიაო, თქვეს: „არცა ლარულად ჰგებოდა მას ქსელი,
არ ორხაულად“, სიმტკიცით ცეცხლში ნაწრობსა და ნაქედს
ჰგავდა. ორივე მის საძღვნოდ გადავდე, ვისი შუქიც გულს
მინათებდა. მერე მეფისათვის შევარჩიე, საარმალნოდ რაც რამ
უმჯობესი იყო, ათაბი მუხლმაგარი ჯორ-აქლემი დავტვირთე
და გავუგზავნე, ამბავიც კარგი შევუთვალე.

გაკიეღის ნაკიღი ინდოთა მეუღისაღი და გამაჩკვებით დაბრუნება

— იბედნიერეთ, ხელმწიფეო, — ვსწერ-
დი ფარსადანს, — „სვემცა არს თქვენი სვიანაღ!“ ამბავი
იმიტომ დაგიგვიანეთ, რომ ხატაელებმა მიმუხთლეს, თუმცა
ვერა დამაკლეს რა, თვითონვე დაზიანდნენ, რამაზ მეფე შე-
ვიპყარ, ტყვითა და ნადავლით მოვდივარ-მეთქი. როცა ყვე-
ლაფერი გავაწესრიგე, ხატაეთიდან გამოვეშურე და განძე-
ულობა თან წამოვიღე. ~~ქორ~~-აქლემით რომ ვერ ავუვედი, ხარ-

მადლა, დადრკა, მოწიწებით თაყვანი სცა და შეკადრა: თქვენი ორგულობა ღმერთმა სანანებელი გამიხადა და, თუ ოდესმე კიდევ შეგკოდოთ, აი, მაშინ ნულარ მატყვინებთ და გიხარებთ. წავიდა და თავისიანებიც ყველა მატყვინებთ და წაიყვანა.

— ის იყო ინათა, კვლავ მეფის კაცი მეახლა. შემოეთვალა: სამი თვეა, რაც შენ წახვედი, და მას აქეთ აღარ მინადირია. თუ დაღლილობას მოერიო, წამო, წავიდეთო.

„შევეკაზმე, დარბაზს მივე, დამხვდა ქარი ავაზისა, შავარდნითა სავსე იყო სრულად არე-დარბაზისა, მეფე ქვე ჯდა შეკაზმული, შეენებითა მსგავსი მისა, გაეხარნეს მისლვა ჩემი, ტურფისა და ლამაზისა“.

მე არაფერი ვიცოდი, წასვლის წინ ფარსადანი დედოფალს თურმე საიდუმლოდ ეუბნა: ომიდან დაბრუნებული ტარიელის ცქერა ვის არ სწადია, „მან განანათლოს მკვრეტელთა გული რაზომცა ბნელია“, გამარჯვებას ვზეიმობთ, ნანატრი ქაში დაგვდგომია, „აჰა დღე ედემს ხლებული“, და რახან გადაწყვეტილი გვაქვს ჩვენი ასული გავაზეფოთ, ბარემ ახლა ნახოს, ვისაც მისი ნახვა უნდა, უკეთეს დროს სადღა ვიპოვითო, გვერდით დაისვი და სასახლის დარბაზს დამხვდით, ჩვენც მალე მოვალთო.

— ქორ-შავარდენი და მწევარ-მეძებარი მრავლად ვიახლეთ და გავემართეთ. მინდორი მთის ძირამდე მოვინადირეთ და, შორს აღარ წავსულვართ, უკან აღრე დავბრუნდით. ნადირობის შემდეგ ხელმწიფემ ბურთაობა-ასპარეზობაც ჩვეულებრივზე ჩქარა დააშლევინა და სასახლისაკენ გავეშურეთ.

— მთელი ქალაქი ჩემ საკვრეტელად გამოფენილიყო. კოხტა ზოლიანი სამოსი მეცვა და ხატაეთს ნაშოვნი უცხო მო-

სახვევი მეხვია. ომში ხმლით ნაიარევი ხელი ყელზე მკოცნი ჩამობმული და „ფერმიხდილ-გვარად ვშვენოდი ვარდი, ცრემლითა ნაბანი“. ჩემი ცქერით გაგიყებულოყვნენ, **პირის-პირი** დიოდათ. დიად, ასე იყო, ნამდვილს გეუბნები, **პირის-პირი**

— სასახლესთან ხელმწიფე ცხენიდან ჩამობტა, მეც ჩამოვქვეითდი და სამეფო დარბაზისაკენ გავწიეთ. რა შევედი და მას შევხედე, მზეებრ სხივნათელ დაწვთა ელვამ შემაკროთ. ტანთ ნარინჯისფერი ჯუბა ემოსა. ზურგს უკან უამრავი პირისფარეში დას-დასად ედგა. მის სიტურფესა და შუქმოსილებას

„სრულად ნათლითა ავესო სახლი, შუა და უბანი,
მუნ ვარღსა შუა შენოდეს ძოწ-მარგალიტნი ტყუბანი“.

დედოფალი წამოდგა, წინ მომეგება და შვილივით მაგრად გადამკოცნა, „ლაწვი ვარდი დამილება“. ამიერიდან, ფიქრი ნუ გაქვს, მტერთან შებმა აღარ მოგიწევსო, მითხრა.

— ნადიმზე თავიანთ მახლობლად დამსვენს, მე რომ მეამებოდა, ისეთ აღგილას: „პირის-პირ მიჯდა იგი მზე, გული ვისათვისცა კვდებოდა“. ფარულად შევეყურებდით ერთმანეთს, გამოსაუბრება კი ვერ გავგებედა. თვალს მოვაშორებდი თუ არა, სიცოცხლეს ფასი ეკარგებოდა ჩემთვის, ხოლო რა ისევ ვუქვრეტდი და მიქვრეტდა, მტანჯველი ცეცხლი წამსვე დამიციბრებოდა. გახელებულ გულს ვიოკებდი, ვცდილობდი მორიდებით ვყოფილიყავ, რომ რამე არავის შეემჩნია:

„კაცთა კრძალვასა ვაწვევდი გულსა შმაგსა და რეტასა.
რა უამეა პირის-პირ საუფარულია ქვრეტასა!“

ფარსადანმა, მის ხელმწიფობას რომ შეშვენოდა, ისეთი ღზინი გამართა. ყველა სასმისი ლალისა და ფირუზისა იყო. უკე-

თეს ღროსტარებას კაცი ვერ ინატრებდა. უზომოთი გავისარო
მეფეს ებრძანებინა, მთვრალიც კი შინ არავინ გაეშვათ, მხი-
არულების ხმაურში, გაჩუმდითო, გაისმა. ყველამ მოწიწებით
თავი დახარა და გაიტრუნა, სიმღერაც შეწყდა.

— შეილო ტარიელ, — მითხრა ხელმწიფემ, — ენით არ
იოქმის, რარიგ გვიხარია! ჩვენ აქ ვზეიმობთ და ნეტარებას
მივსცემივართ, მტერს კი გლოვა და ვაი-ვაგლახი აქვს, და ეს
შენ გამოა, შენი წყალობით. მკვრეტელნი ქებას ამაოდ არ
გიძღვნიან, ნამდვილად რომ ღირსი ხარ. შევბითა და დიდებით
გაბრწყინებულს თუმცა ჩვენგან ახლით შემოსვა გეკუთვნის,
მაგრამ ეგ სამოსი ისე გშვენის და გიხდება, სხვა ვერც შემო-
გვითავაზებია. ასი საუნჯე შენი იყოს, „ვის შუქნი მოგიფე-
ნიან“, და, რაც მოგეწონოს, თვითონვე შეაკერვინე, ჩვენ ნუ-
რას მოგვერიდებო.

— ასი საუნჯის ასივე კლიტე მომართვეს. მეფე-დედო-
ფალს თაყვანი ვეცი და სვესვიანობა დაეულოცე. „თვით იგი
მზენი მზეთანი“ აღგნენ და გადამკოცნეს. მერე იმოდენა გან-
ძეულობა გასცეს, ანგარიში არ ეგებოდა, ლაშქარი პირთამდე
აივსო. ხელმწიფე ხელახლა დაბრძანდა მხიარული და ნადი-
მობაც გაგრძელდა. სმამ და სიმღერამ იმატა, ჩანგი და ბარბი-
თი ისევ საამოდ ქლერდა. შებინდებისას დედოფალმა დაგვტო-
ვა, ჩვენ კი კარგა ხანს დავრჩით, „ძილ-პირამდის სიხარულსა
სიხარული ჰგვანდა ვერა“. მერე ყველანი დავიშალენით, მე-
ტი სმა და ღროსტარება აღარ შეგვეძლო. შინ რომ მივედი, სი-
შმაგემ ხელი დამრია და აღარ ვიცოდი, რა მექნა:

„ძალი არ მქონდა ტყვე-ქმნილსა მე ამა ცეცხლთა შრეტისა.
მეგონებოდის, მალხენდის გონება მისგან კვრეტისა“.

— უარეში შემოვიდა **ბიჭოქი**, **მორჩი**

მობურული ქალი გკითხულობსო. მაშინვე გამოვიცან, ვინც უნდა ყოფილიყო, და გულმა ბაგა-ბუგი დამიწყო. წამოვეარდი და წინ მივეგებე. ვისთვისაც ვკვდები და ვიტანჯები, „მეამა ასმათის ნახვა მე მისაღ“. თაყვანისცემა აღარ დავაცადე და ვეამბორე, მერე ხელი მოვკიდე, ჩემი საჯდომის ახლოს დავისვი და ვუთხარი: გამაგებინე, „მორჩი ალვისა ხე“ თავის სამყოფელში, ნეტავ, თუ დაბრუნდა, მისი ამბავი მიამბე, სხვა არა მინდა რა-მეთქი. მოგახსენებ, უკვე აღარ გერიდებიო, მომიგო და სიამით დასძინა: დღეს ერთმანეთი გინახავთ და მეტად მოგწონებიათ, ახლაც შენი ამბის შესატყობად გამოვეუგზავნივარო. ეს თქვა და

„წიგნი მომართვა, ჩავხედენ, პირისა თემთა შთენისა,
ეწერა: «ენახე სიტურფე წყალ-ჯავარიცა შენისა,
ომ-გარდახდლილი კშვენოდი შენატევები ცხენისა,
არ ავი მიჩანს მიზეზი ჩემისა ცრემლთა ღენისა!

«ღმერთმან თუ მცა ენა ჩემი ქებად შენდა უშენოსა,
შენთვის მკვდარი აღარ ვიტყვი, მაშა მომკლავ უშენოსა,
მზემან ლომსა ვარდ-ვიშერი ბალი ბაღჩად უშენოსა,
შენმან მზემან, თავი ჩემი არვის კმართებს უშენოსა!

«თუცა მიგდის ღვარი ცრემლთა, მაგრა ცუდად არ იდენო,
ამას იქით წულარა სტირ, ჰირსა თავი არიდენო!
შენნი მკვრეტნი ჩემთა მკვრეტთა ავინებენ, არ იდენო.
რომე წელან მოგვხვივნეს, ივი ჩემთვის არიდენო».

ეგ მოსახვევი მე მაჩუქე და, შენეულით დამშვენებულს რომ
მნახავ, თვითონაც გეამება, თავად კი სამხრეს ვიგზავნი და,
თუ ჩემი ხატრი გქონდეს, შენ ეს შეიბიო. იცოცხლებო
რე, ურვა-ვაება ამის მეტად აღარ გენახოსო. გიგზლიოთუქა

გაკიანის ზიჩილი და უპონოე გახლომა

რა სამხრე გაიხსენა, ტარიელი საშინლად
გაშმაგდა, კვლავ ტირილი მოერია, ვარამი უზომოდ დაუძმძი-
და. სამხრე შეიხსნა, ისეთი იყო, ფასი არ დაედებოდა. მერე
ძლივსლა თქვა: აი, ეს ახლა მე მაქვს, უწინ რომ მას ება
მკლავზეო. სახესთან სათუთად მიიტანა, მიუალერსა და...
გონდაკარგული ძირს დაეცა, სიცოცხლის ნიშანწყალიც აღარ
ეტყობოდა.

ასრე წვა, რომე არ ჰგვანდა მკვდარი სამარის ვარისა,
ორგნით ჩანს ლები მჭილისა, მართ გულსა ვარდნაკარისა.

მისი შემყურე ავთანდილი მწარედ ქვითინებდა. ასმათის გულ-
საკლავ მოთქმა-ვაებას იჭაურობა აეკლო, ცრემლის ნაკადით
ქვას ზვრეტდა, დაკაწრულ დაწვთაგან სისხლი ღვარად სდი-
ოდა. ქალი გულწასულს წყალს ასხამდა, შველას ლამობდა.
როგორც იქნა, მოასულიერა, „ცეცხლნი წყლითა დაუშრიტნა“.
ტარიელი წამოჭდა და აქეთ-იქით რეტდასხმული იცქირებო-
და, ფერი წასვლოდა, „ვარდი სრულად შექმნილიყო ზაფრა-

ნად და ვითა სპეტად“. რად გადავრჩიო, მეტისმეტად უმბრ-
და. ვაი, რომ ისევ ცოცხალი ვარ და წუთისოდელი არა ჩემს
სისხლს კვლავ ხარბად დაეწაფება, კვლავ უმბრუნებელი ჩა-
იჩივლა. სასაუბროდ სადღა სცალოდა, დიდხმს უმბრუნებდა
დავს მათთვის. მერე ავთანდილს მიუბრუნდა:

— თუმცა გონება გიყვივით ამრევია, მისმინე და მაინც გი-
ამბობ ჩემსა და ჩემი ცოცხლად დამმარხველის ამბავს. წახ-
ვალ, სატრფოს ამ ამბის შეტყობით აამებ და გაბედნიერდები,
მეც ეგ მახარებს, „ლხინად მიჩნს შეყრა მოყვრისა მის, შენ-
გან შეუყრელისა“. აბა, თავად რაღა დამრჩენია სასიხარულო,
ისიც საკვირველია, სული რომ მიდგას!

მერე აღარ დააყოვნა და თხოვრა განაგრძო:

— დისაებრ ტკბილი და მისანდო ასმათის ნახვა დიდად
მეამა. წერილი წავიკითხე თუ არა, ეს სამხრე მომართვა და
მაშინვე მკლავზე შევიბი, ხოლო უცხო და უებრო შავი მოსა-
ხვევი მოვიხსენი, საკვირველი კაბაც გამოვიღე, ამ მოსახვევ-
თან ერთად ხატაეთს რომ მომეხელთებინა, და ორივე სიხარუ-
ლით გავუგზავნე.

გაჩივის საპასუხო წერილი საგაჟოსთან

— მზეო, შენგან მონათენმა შექმა დამა-
ტყვევა, შიგ გულში მეცა და სიჩაუქე-სიმამაცე რაღას მიშ-
ველიდა-მეთქი, — ვსწერდი პასუხად. — ესოდენ ტურფა და

ნატიფი რომ გაშმაგებულმა კვლავ განახე, თავგზა სულმთლად ამებნა. სიცოცხლე ხომ შენგან მაქვს ნაბოძები და, არ ვცი, სანაცვლოდ რა უნდა შემოგზლო. აი, მაშინ რომ არ გამწირე და სული შემარჩინე, ახლაც ისევე მხსნელს ვეძებ: „აწ ჩემთვისცა ესე ქამი მასვე ქამსა დავადო“.

— შენეული სამხრე მომივიდა თუ არა, მაშინვე მკლავზე შემოვიბი და ერთობ გავიხარე, თუმცა, მე რომ მმართებს, იმდენ სიხარულს რა გული დაიტევს?! მოსახვევი რომ მთხოვე, აჰა, მომირთმევი, მასთან ერთ კაბასაც გაახლებ, მისი მსგავსი რომ ვერსად ვერა ვბოვე რა. გევედრები, გონდაკარგულს უნუგეშოდ ნუ დამტოვებ, მიშველე რამე, შენ გარდა ხომ ქვეყნად სხვა არავინ მყავს-მეთქი შეების მომნიჭებელი!

რა ასმათი გავისტუმრე, დაეწეჭი და ტკბილად დავიძინე. მაგრამ სატრფო მეზმანა და შეეკრთი: -გამეღვიძა, აღარა მყვა, სულ-დგმულობა მომეწყინა“. ღამე ისე გავათენე, მეტად არც მომჩვენებია.

ბჭობა ნესგან-ღარჯანის ბათხოვებაზე

—ქდრე დილით სასახლეში მიხმეს, მყისვე გავეშურე. მეფე-დედოფალი ერთად დაბრძანებულიყო, წინ სამიოდე ურჩეულესი დიდებული უსხდათ, სხვა არავინ მოეწვიათ. სკამი შემომთავაზეს და მეც იმ დიდებულთ შვეუ-ერთდი.

— სიყმაწვილის ქამი უკან დაგვრჩენია, — შემოგვჩვენა ხელმწიფემ, — ღმერთმა უძეოდ დაგვაბერა. მაგრამ ახლა არა ვნადვლობთ, რახან ასული გვყავს ისეთი, „ვესკან, შუქი არ გვაკლია“. ახლა დროა იგი დავაქორწინოთ. საინტერესოა იმეორე კაცს ვეძებთ, რომ ტახტი ჩავაბაროთ და ჩვენი მანგებრობა განსწიოს: ქვეყანას გაუძღვეს და არავის დააჩაგვრინოს, მტერთა მახვილის საკბილო არ გავხდეთ და არ ამოვწყდეთო.

— ვითომღა ბჭობას შეფუდექით, თუმცა, ავს რომ მიპირებდნენ, იმთავითვე მივუხვდი და გული გადამელია, მაგრამ მხნეობა მოვიკრიბე. დამეშალა, არც მიფიქრია, ეს მე არ შემშვენოდა, და მოვახსენე: თქვენს უძეობას გული ვერ შერიგებია, მაგრამ კმარა „ჩვენად იმედად, ვინ მზესა დაედარების“. ვისაც კი სასიძოდ შვილსა სთხოვთ, დიდად გაუხარდება. სხვა რა უნდა გკადროთ, თვითონ იცით, რაც უნდა ჰქნათ-მეთქი.

— ხვარაზმის ხელმწიფე თუ მოგვცემს შვილს სასიძოდ, იმისთანა სხვა არავინ არისო, — ბრძანა ფარსადანმა და დედოფალმაც კვერი დაუკრა: — მართლაც რომ დიდებული მეფეა და მის შვილზე უკეთეს სასიძოსაც ვერსად ვიპოვითო. ეტყობოდათ, ყველაფერი წინასწარვე ჰქონდათ გადაწყვეტილი: ერთმანეთს ცბიერად შესციცინებდნენ და ლაპარაკიც თითქოს ერცხვინებოდათ. შეცილებას როგორღა შევებდავდი, დასტური მივეცი და სულის ამოხდომის დღეც დამიდგა.

„ჩემგან დაშლისა კადრება მართ ამაღ არ ვგებოდა, ოღენ დაემიწდი, დაუნაცრდი, გული მი და მო კრთებოდა“.

— ხვარაზმს კაცი გაგზავნეს და ხელმწიფეს შეუთვალეს: მთელი ჩვენი სამეფო უმემკვიდროდ გამხდარა, ერთადერთი ასული გვყავს, ჩვენთვის ძის მაგიერია და, თუ შვილს ზედსი-

ძელ მოგვცემ, ხომ კარგი, ქალს კი აქედან ვერავის ვადატანთ.
მოციქული საბოძვართ სავსე დაბრუნდა, დასაბურავ-ჩასაცმე-
ლით უხვად დაესაჩუქრებინათ. ხვარაზმელთა შექმნილად
გაჰხარებოდა და ეთქვა: რასაც ვნატრობდით, შექმნილად
გუნა, იღბლიანი შვილი მყოლია, უკეთეს ბედს სად ვუპოვი-
დითო! სასიძოს მოსაყვანად ახლა სხვა კაცი გაგზავნეს და
დააბარეს: მობრძანდით, ნულარ დააყოვნებთო.

გაჩივრისა და ნესვან-დაკუჯანის სჯა-ბაჰისი

— ბერთაობით დაღლილ-დაქანცული და-
სასვენებლად საწოლს შევედი. გულს მიძიმეზე მიძიმე სევდა
შემომწოლოდა და ის იყო მკერდში მახვილის დაცემა კინალამ
დავაპირე, რომ ასმათის მსახური მეახლა. ამაყსა და ჯან-ლო-
ნით სწვსეს ვინ რას შემატყობდა, მხნედ დავუხვდი. ბარათი
მომართვა: „ვინ სჩან ალვისა ტანისად, აღრე მოღიო, გიბრ-
ძანებს, დაუყოვნებლად ხანისად“, შწერდა ასმათი.

— შევეჯექი და გაცეშურე. მასთან მივდიოდი და უზომოდ
მიხაროდა. ბაღში შევედი, კოშკის ძირას ასმათი დამიხვდა.
მოუთმენლად მიშელოდა. შევატყვე: ნამტირალევი იყო.
„ცრემლი აჩნდა დაწვთა წთომით“, უწინდებურად აღარ გამი-
დიმა, დაღვრემილი მომეგება, ერთი სიტყვაც არ უთქვამს. მე-
რე კვლავ ტირილი მოერია და ცრემლი გადმოაწვიმა; „ამით

უფრო დამაწყლულა, არა წყლულთა მიაქიმდა“. მერტად დაე-
ლონდი, მაგრამ არა ვკითხე რა. მე ერთსა ვფიქრობდრ და სულ
სხვა რამე კი ჩანდა. ქალმა კოშკში შემიყვანა და მანდ სიტყვა-
დამიწია და, ჩემი მთვარე რომ დავინახე, უცნაურად ჩემს მთ-
მექარვა, „გულსა შუქი შემომადგა, მაგრა გული არ დამიდნა“.
გავუძელი, გონი აღარ დამიკარგავს.

„იყო არ-ნათლად ნათელი, ფარდაგსა შემომდგომელი,
ებურა მოშლით პირ-ოქრო რიღე, მე მივეც რომელი,
მითვე მწვანითა უებრო მიწოლით ტახტსა მქდომელი,
ცრემლისა ღვარსა მოეცვა პირი, ეღვათა მკრთომელი.“

„ქვე წვა, ვით კლდისა ნაპრალსა ვეფხე პირ-გამეხებული,
არცა მზე ჰგვანდა, არც მთვარე, ზე აღვა, ედემს ზებული.
ასმითმან დამსვა შორს-გვარად გულსა მე ლახვარ-ხებული.
მერვე წამოჭდა წარბ-შერკმით, გამწყრალი, გარისხებული“.

— მიკვირს, პირის შემშლული და ფიცს გამტეხი. მუხთა-
ლი და გამწირავე აქ რად მოსულხარო?! მაგრამ არ შეგრჩება,
სამაგიერო სატანჯველს ღმერთი მოგაგებსო! არ ვიცი, ბრალს
რამი მღებ-მეთქი, მოვასხენე, და პასუხი როგორღა მოგცე?
მითხარი, რა შეგცოდნე, შენთვის ფერგამკრთალსა და ცნობამი-
ხდილს ასეთი რა მიქნია-მეთქი. უარესად შემომწყრა: ცრუსა
და მოღალატეს რა უნდა გელაპარაკოო, „მამაციისა სიცრუესა,
ნეტარ, სხვანი რამცა ჰგვანდეს!“ გული იმაზე მეწვის, დიაც-
ურად რად მოგტყუვდიო:

„შენ არ იცი ზეარაზმასი საქმროდ ჩემად მოყვანება?
შენ ჯდომილხარ სავაზიროდ, შენი კრთულა ამას ნება,
შენ ვახტუზე ფიცი ჩემი, სიმტკიცე და იგი მცნება,
ღმერთმან კმნას და დაგირჩინო ცუდად შენი ხელოვნება!“

გახსოვს, მწარედ რომ ქვითინებდი და ცრემლით ვეღას
რწყავდი, მკურნალნი თავს გეხვივნენ და ვერსს გშველოდ-
ნენო, ახლა რახან გამიმეტე, მეც გაგიმეტებ და ვერსს ვეღას
უფრო დაზიანდესო. იცოდე, ინლოეთს ისე გქმნის, რომ
რონება, რომ, ავად განაგებდეს, თუ კარგად, მოზიარედ მე
არ ვყავდე. არა, შენ რომ გგონია, ის არ მოხდება, ამოდ მო-
მცთარხარ, უნდოსა და უკულმართს აზრიც ეგეთი მოგსვლია.
თუ ცოცხალი დავრჩი, ინლოეთში დიდხანს ველარ იბოგინებ,
ბევრიც ეცადო, თავს ტყუილად წააგებ. ახლა წადი, გამეცა-
ლეო, „სხვა ჩემებრი ვერა ჰპოვო, ცათამდისცა ხელი აპყო!“
რა ამის თქმა დაასრულა, ტარიელმა ამოიგმინა და ატირ-
და.

— ეს რომ მისგან მოვისმინე, — უთხრა მერე - ავთან-
დილს, — დიდად გავმხნევედი, თვალთაგან ბინდი ჩამომშორ-
და და კვლავ ღონე მომეცა მისი ნათლისათვის შეცქირა. ახ-
ლა სადღაა, დავკარგე! გასაკვირი ისაა, სული რომ მიდგას,
თორემ სიშმაგეს ვინ დამიზრახავს?! რა ვქნა, ბოროტად
მბრუნავ წუთისოფელს ჩემთვის მოუცლია, ვერა და ვერ გამ-
ძლარა ჩემი სისხლით!

— ბედად დროზედ შევამჩნიე, სალოცავი წიგნი სასთუ-
მალს გადაშლილი ედო. ავიღე, ჭერ ღმერთს, მერე კი მას ქე-
ბა შევასხი და შევკადრე: მზეო, შენგან დამწვარ-დადაგულს
ბარემ სიცოცხლევ მომისწრადე და ის იქნება, ოღონდ, რახან
აქამდე არ მომკალ, ერთილა მათქმევიწინე. თუ გეცრუო ან რა-
მე პირფერობით მოგახსენო, ზეცა მრისხავდეს და მზის-შუქი
ველარ ვიხილო! გამიგონე, ავი არა ჩამიდენია რა, და განკითხ-
ვა მადირსე-მეთქი. თავი დამიქნია და მიბრძანა: რაცა გაქვს
სათქმელი, თქვიო. კვლავ შევკადრე: მზეო, მე თუ შენი და-

ლათი გულში გამეცლოს, ღვთის რისხვა თავს მესოდ დამტყდეს-მეთქი:

ეროვნული
განმანათლებლები

„ვისი ვინდა უშენოსა პირი მემზოს, ტანი მტოვს? მათა მათინ რაგვარ დავრჩე, რა ლახვარი გულსა მესოს?“

— მეფემ საღარბაზოდ მიხმო და დიდფეზირთა ბჭობა გამართა. დავრწმუნდი, რომ ზედსიძედ ხვარაზმელი უფლისწულის მოყვანა უკვე გადაწყვეტილი ჰქონდათ. დამეშალა, მაინც არ დაიშლიდნენ და უგუნურებად ჩამეთვლებოდა. გული გავიშვარე და თავისთავს ვუთხარი: ამჯერად ასე სჯობია, დაუღდასტურო-მეთქი. უარი როგორ შემეკადრებინა, რახან თვითონვე ვერ მიმხვდარა, რომ ინდოეთი უპატრონოდ არ დარჩენილა:

„ტარიელ არს მემამულე, სხვასა კმართვეს არად არა, ვის მოყვანს, არა ვიცი, ანუ იგი ვინ მომცდარა?!“

ბევრიც ვიუარო, ამით არაფერი გამოვა, სხვა რამ უნდა ვიღონო-მეთქი, გავიფიქრე და მხნეობა მოვიკრიბე, თუმცა „მედვა გული მხეცისაებრ“ და ტყე-ველად გაჭრას ვნატრობდი. რას მიქვიან, „ვისმცა მივეც თავი შენი, შენვე რად მე არ წამგვარო?!“ ამოდ გარჯილან-მეთქი.

„სულთა ვკვიდდი გულისათვის, კოშკი აზად გამებაზრა. იგი წვიმა და-რე-ნელდა, რომე პირველ ვარდი აზრა, ვნახე, ძოწსა მარგალიტი გარე ტურფად მოემაზრა.“

— ეს აზრად როგორ მომივიდაო, მითხრა. ვერა, შენს ღალატსა და ორგულობას ვერ დავიჯერებ, ღვთისა და კაცის წინაშე ასეთი უმადურობა რაზედ უნდა გამოგეჩინა?! ჩემგან ხელს ითხოვდი და შვება-დიდებით ინდოეთის ფლობა

გეწადა, აგრე იყოს: ხელმწიფედ მე და შენ დაგხდეთ, კოვედ
სიძე-სძლობას ესა სჯობიაო.

„მოლმობიერდა, მომიტება გამწყრალი, ვარისხე...
ანუ მზე იყო ქვეყანად, ან მთვარე პირ-გავსებ...
ახლოს დამისვა, მადირსა აქამდის არ-ღირსებული,
მეუბნებოდა, დამივსო ცეცხლი ამითა გზებული“.

მერე მითხრა: „გონიერი ხამს აროდეს არ აჩქარდეს“, რაცა
სჯობია, დინჯად უნდა მოვაგვაროთო. სასიძო რომ არ მოუშ-
ვა, ვაითუ ამან ხელმწიფე გაამწაროს, „შენ და იგი წაიკიდ-
ნეთ, ინდოეთი გარდაქარდეს!“ მოუშვებ და შემირთავს, ისინი
იშვებენ და იხარებენ, ჩვენ კი, ერთმანეთს დაშორებულნი,
ასკეც სატანჯველს მივეცემით, ძოწეული ძაძით შეგვეცვლება.
არა, ეს მოუთმენელია, რომ სპარსნი გაგვითავადდნენ, ხვარაზ-
მელთა მონა-მორჩილი გავხდეთო.

— ღმერთმა ნუ ქნას, იმას შენი ქმრობა ეღირსოს-მეთქი,
მოვახსენე. ინდოეთში შემოვლენ თუ არა, ვუჩვენებ, რა
მეომარიცა ვარ, ჩემი ძალგულოვნება, აი, მაშინ ნახონ: ისე
დავხოცავ, ხელის გაქნევაც ვერ მოასწრონ-მეთქი.

— რაც გინდა იყოს, ქალი ვარ და ქალური გულჩვილობა
მომდევსო, მითხრა: დიდ სისხლისღვრას ერიდე, ლაშ-
ქარს ნუ იახლებ, სასიძო მიპარვით მოკალ, მის რაზმს კი და-
ვხსენ, ნუ დახოცავ, კაცმა კაცის სისხლი უბრალოდ რად უნდა
იტვირთოსო. ასე მოიქეც, ჩემო ღომო და გმირთა მძლევე-
ლო! ეს იქნებაო ნამდვილი სამართალი, ხმელ ხესაც რომ სი-
ცოცხლეს ანიჭებს: „ქმნა მართლისა სამართლისა ხესა შეიქმს
ხმელსა ნედლადა“.

— რა იგი მოჰკლა, მამაჩემს შეუთვალე, ინდოეთს სპარ-
სთა სათარეშოდ ვერ გავხდი-თქო: ჩემი სამკვიდრო მამულია

და ერთ ციდასაც არავის დაუთმოვ, თავი გამანებე, თორემ ციხე-ქალაქს ერთობ ვაგიცამტვერებ, ტრამალად გამტვერ თქო. ჩემი ნდომა და სიყვარული არც ახსენო, რომ შენს სამართალს ჩრდილი ვერავინ მიაყენოსო, ხელს ჩვენი შვილები დრეკილი თვითონვე შემოგებეწება და „ხელთა მოგცეს თავი ჩემი, შეგვეფროდეს ერთგან სხდომა“.

— მისი რჩევა მეტად მომეწონა. მტერს ხმლით ავკაფავ-მეთქი, დავიქადე. მერე წამოსასვლელად რომ წამოვდექი, ისევ დაჯდომა შემომთავაზა. მინდოდა მოვხვეოდი, მაგრამ ვერ შევბედე.

„ხანი დავყავ, ვაყვარე, მაგრა ვაგებ ვითა ხელი.
ასმათ წინა ჩამომიძლეა, ჩამდიოდა ცრემლი ცხელი.
ჭირი ბევრჯელ ვაათასი, ლხინი ჩემი ვაერთხელი,
მერმე წასლვა არა მწადდა, ამაღ მივალ არ-ფიცხელი“.

გაკივილისაგან ხვარაზმელი სასიძოს მოკვდა

— მაცნემ, სასიძო მოდისო, გვახარა. რას იფიქრებდა, რაც იმას მოელოდა. მეფეს დიდად ეამა, მიმიხმო, ახლოს დამისვა და მითხრა: ეს დღე ჩემთვის ლხინისა და სიხარულის დღეაო, დიდებული ქორწილი უნდა გადავიხადოთ, ყველგან კაცი გავგზავნოთ და მთელი საუნჯე აქ მოვატანიოთ, უხვად გავსცეთო საბოძვარი, „სიძუნწე უმეცრულია“.

— ის იყო საქმეს შევუდექი, რომ სასიძოც მოგვეყიდი. აქედან ჩვენები გაეგებნენ, იქიდან ხვარაზმელნი მოდუნებ და ერთად იმდენმა ლაშქარმა მოიყარა თავი, ტევა აღარ იყო. მოედანი კარვებით მოკაზმეთო, ბრძანა ფარსად... ცოტა ხანს დაისვენოს, მერე კი მოყმენი უშვებ... ისინიც „კმარიან იქა ნახვისად“, შენ აქ ინახულეო.

„მოედანს დაედგი კარვები წითლისა ატლასებისა, მოვიდა სიძე, გარდახდა, დღე, ჰგვანდა, არს აღსებისა, შეიქმნა გასლეა შიგანთა, ჯარია მუნ ხანებისა, დაიწყეს დგომა ლაშქართა თემ-თემად, დას-დასებისა“.

— თავი არ დამიზოგავს, ჯერისაებრ გავისარჯე და დღლილ-დაქანცული დასაძინებლად შინ წამოვედი. მსახური მე-ახლა და ასმათის ბარათი მომართვა, მწერდა: „ადრე მოდიო, ვიბრძანებს მსგავსი აღვისა ზრდილისა“. ცხენიდან არც ჩამოვსულვარ, ფიცხლად გავეშურე. ასმათი ნამტირალევი დამხვდა, ვკითხე: „ცრემლსა რასა ჰმილდი?“ შენს გადამკიდეს სატირალს რა გამომილევესო, შემომჩივლა, მუდამ მოსარჩლედ როგორ დავიდგე ან რით გამართლოო?! შემიყვანა, ვნახე, წარბშეკმუხვნილი იჯდა.

„შე ვედარას იქმს მის მეტსა, მას განენათლა რომ არე. წაედგე, მიბრძანა: «რასა სდგა? დღე ვიჩანს წინ საომარე! ანუ გამწირე, შიტუე და კვლაცა მოიმცლომარე?!»

„შე მეწყინა, აღარა ვთქვი, ფიცხლად გარე შემოვბრუნდი, უკუ-უპყიეღე: «აწ გამოჩნდეს, არ მინდოდეს, ვისცა ვუნდი! ჭალი ომსა რაგვარ მაწვევს, აგრე ვითა დაეძაბუნდი?!»

— შინ მივედი და ჯაჭვ-იარაღით შევიჭურვე, მის მოკვლას ვესწრაფოდი. ასი რჩეული მეომარი ვიახლე, შევსხედით

და ქალაქი უხმოდ გავიარეთ. რა მივადექით, „ქარვის კალთა ჩახლართული ჩავქერ, ჩავაკარაბაკე“ და შევედი. სისიძე ნე-
ბივრად იწვა და ეძინა, ვახსენებაც კი შეიძლება ვერცხვებში
ესწვდი და თავით სვეტს მივახალე. უსისხლო მწიფე მწიფე
ცა მისი სისხლი მწყუროდა. „წინა-მწოლთა დაიზახეს“ და
საარაკო გლოვას მიეცნენ. ცხენს მოვევლე და გამოვეშუ-
რე. დიდი ვანგაში ატყდა, მღვეარი დამადევნეს. ვინც კი და-
მეწია, დავბოცე.

„ქალაქი მქონდა მავარი, მტერთაგან მოურევარი,
მუნ შიგან შევე მშვიდობით, ამოდ ივივე მე ვარძ!“

მთელ დამეს, უკუნ სიბნელეში, მღვერის მოსვლა არ შეწყვე-
ტილა. ჩემი მკლავის ამბავს რომ გებულობდნენ, დამფრთხალ-
ნი თავს ხელით იფარავდნენ, თუმცა ჯერ არა სჭირდათ რა.
ყველგან კაცი გავგზავნე და ინდოთ ლაშქარი ვიხმე: ვისაც
გინდათ მომეშველოთ, აქეთ ისწრაფეთ-მეთქი.

— უთენია ავდექი და შევეკაზმე. დილით მეფის სამი დი-
დებული მომივიდა, შემოეთვალა: ღმერთია მოწამე, შვილი-
ვით გამიზრდისხარ, და სიხარული გლოვად რად შემიცვალეო?!
უდანაშაულო ხვარაზმელი უფლისწულის სისხლი რად დამა-
კისრე, ადრევე რად არ მითხარ, თუ ჩემი ქალი გინდოდაო?!
რას მერჩოდი შენს ბებერ გამზრდელს, რომ სიცოცხლე გამი-
მწარე და შენი თავიც დამიკარგე, სიკვდილის დღემდე განუყ-
რელად თან არ მაახლებინეო.

„მე შევეუთვალე: «მეფეო, ვარ უმაგრესი რვალისა,
თვარა რად მიშლის სიკვდილსა ცეცხლი სირცხვილთა აღისა?
მაგრა, თვით იცით, ხელმწიფე ხამს მქმნელი სამართალისა.
მე, თქვენმან მზემან, მაშოროს ნდომა თქვენისა ქალისა!»“

— მოგესხენებათ, ინდოეთში რამდენი სატაბტოცაო, სხვა მეფენი ამოწყვეტილან და მთელს მათ სამფლობელოს ახლა თქვენ დაპატრონებიხართ-მეთქი. მაგრამ ამერიკისა და ინდოეთისაც ძე არ უბოძებია, ერთადერთი ასეთი უკიდურესი მთა მკვიდრე მართო მე დავრჩენილვარ და წესით ჩემ გარდა ტახტი სხვას არავის ერგება-მეთქი. აბა, ეგ სადაური სამართალია, გადამთიელი გაგვიხელმწიფო, მე წელზე ხმალი მერტყას და ინდოეთს მეფედ სხვა დაჯდეს! ვერა, თქვენმა სიკეთემ, მაგას ვერ დაგყაბულდებით-მეთქი:

„შენი ქალი არად მინდა, გაათხოვე, გაშარიდე, ინდოეთი ჩემი არის, არვის მივსცე ჩემგან კიდე, ვინცა ჩემსა დამეცილოს, მისით მასცა ამოფხვრიდე, სხვას მეშველსა გარეგანსა, მომკოლ, ვისცა ვინატრიდე!“

ნესვან-დაჩუკანის დაპატრონის ამბავი

— დიდებულნი გავისტუმრე. დარდი უფრო შემომაწვა და გამახულა. მისი არა ვიცოდი რა და მომეტებულად ეს მტანჯავდა. მინდვრის მხარეს რომ ზღუდე მქონდა აგებული, იმას გადავადექ და... საშინელი ამბავი შევიტყვე, მიკვირს, თავი რომ არ მოვიკალი! ორი ქვეითად მომავალი დავინახე და წინ მივეგებე. ვილაც მონას ქალი მოჰყავდა, ვიცანი, ვინც იყო:

„თავ-გაგლეჯილი ასმათი, პირს სისხლი ჩამომდინარე, აღარ მიყივლა ღიმილით, არცაღა გამიციინა-რე“.

მისი შემყურე დავიბენი და სიშმაგე მომერია. რა ამბავია ჩვენს თავს, რა მეხი დაგვეცემია-მეთქი, შორიდანვე შევხვდით ანე. მან საბრალოდ შემომტირა და ძლივს ესლა დაიჩვილა: „ღმერთმან სიმგრველე ცისა ჩვენთვის რისხვით წამოგვრეხა! ახლოს რომ მივედი, კვლავ ვკითხე: რა დაგვემართა, მართალი თქვი-მეთქი. ისევ საცოდავად ამიტირდა, მწუხარებით გაოგნებულს დიდხანს ენა ველარ მოებრუნებინა, „მკერდსა წითლად უღებვიდა სისხლი დაწვთა ნაწვეთალი“. მერე მუდარით მითხრა: მოგახსენებ, რაღას დაგიმაღავ? ოღონდ, როგორც მე გაგახარო, შენც ისეთი მოწყალება მიყავ: გეხვეწები, ღვთის გულისათვის შემობრალე და „დამხსენ ჩემსა საწუთროსა“, ნუ მაცოცხლებო!

— როცა სასიძო მოჰკალი და ხმა დაგივარდა, — მიაბობდა ასმათი, — მეფე ზე აიჭრა და გამწარებულმა ყვირილი მორთო, მყისვე შენ გისმო. მოგნახეს და, შინ რომ არ იყავ, მოახსენეს, სადღაც წასულაო. მაშინ კი მოჰყვა ჩივილსა და მუქარას: ძალიან კარგად ვიცი, რად დაუღვრია სისხლიო, მას ჩემი ქალი უყვარდა, „რა ნახიან ერთმანერთი, არ-შეხედვა ვერ დათმიან“. თავი მომიკვდეს, თუ ჩემი და ცოცხალი დავარჩინო, ღვთის მადლმა, სულს ტანჯვით ამოვხდი, ეს რა მიყო, რანაირი აუზრდიაო:

„მე ღმრთისა ვლთხარ, დაუბამს მას ეშმაკისა ბადესა!
მათ ბოზ-კუროთა ასეთი რა მისცეს, რა უქადესა?!“

აქ ტარიელმა გაიხსენა, რომ ფარსადანს წესად ჰქონოდა დადებული, თავი იშვიათად დაეფიცებინა, მაგრამ თუკი დაიფიცებდა, აასრულებდა კიდევ.

— ვილაც ავმა და ბოროტმა მეფის ეს წყრომა რა მოისმინა, მივიდა და ყველაფერი შეატყობინაო „დავარ ქაქსა, ვინ

გრძნობითა ცაცა იცის“, ისევ მიაბობდა ასმათი შენ
მა ძმამ საქვეყნოდ თავი დაიფიცა, რომ ცოცხალს აღადგინა და
გარჩენსო. ღმერთია მოწამე, ბრალი არა მიმიძღვის, რაფე უკვე
დავარმა, მაგრამ, რახან ასეა, ვის გამოც და ვერცა უკვე
საც ვკვდები, ერთმანეთს ველარ ეღირსონო, დაიქადა.

„პატრონი ჩემი აგრევე იყო, წამოხვე შენ ოდეს,
შენეულნივე რიღენი ებურნეს, ტურფად მშენოღეს“.

დავარი უშვერად ლანძღავდა, რას არ უწოდებდა, თანაც მო-
თქმა-ტირილით ემოქრებოდა: საქმრო ხომ მოაკვლევინე და
მეც ტყუილუბრალოდ ვიღუპები, იცოდე, არც შენ გაგახა-
რებ, „აწ ღმერთსა უნდეს, ვერ მიხვდეს“, ვინცა გწადიაო.

„ხელი მიპო, წამოზიდნა, თმანი გრძელნი დაუფუნა,
დააღება, დააღურჯა, მედგრად პირნი მოიქუნა,
მან პასუხი ვერა ვასცა, ოდენ სულთქნა, ოდენ უშნა,
ქალმან შავმან ვერა არგო, ვერცა წყულნი დაუშუნა“.

— როცა დავარი მისი ცემით გაძღა, ორი მონა იხმო, ქა-
ჯებს რომ ჰგვანდნენ, და კიდობანი მოატანინა. „მას შიგან ჩას-
ვეს იგი მზე“ ჭიქურ და უბოდიშოდ, როგორც ტყვედპყრობი-
ლი. ზღვისაკენ სარკმელი იყო, კიდობნიანად იქიდან გადაიპარ-
ნენ და გაუჩინარდნენ. გაბოროტებული დავარი გონს მოეგო
და გამწარდა: ეს რა ჩავიღინე, ნამდვილად დასაქოლი ვარ!
სიცოცხლე მაინც მომძაგებია და, ვიდრე ჩემი ძმა მომკლავ-
დეს, ბარემ თავს მოვიკლავო, თქვა და „დანა დაიცა, მო-
ცაკდა, დაეცა, გასისხლმდინარდა“.

— არ გიკვირს, მახვილით გული მეც რად არ გავიგმი-
რო, შესაბრალისად შემომტირა ასმათმა, ცრემლად რომ
იღვრებოდა. ახლა ის მიყავ, რაც „მმართვეს ამისსა მახა-

რობელსა, ზენაარ, დამხსენ სიცოცხლე სულადგამა-დღოთმო-
ბელსა!“

— ერთობ გავქვავდი, გული ლოდევით ~~ქვეყნიერებას~~ ჩა-
ინც ვანუგეშე: რა შენი ბრალია, წავალ, შინაგანაგანა ~~ქვეყნიერებას~~
ხმელს შევაჯერებ-მეთქი.

„მეტმან ზარმან გამაშმაგა. მომივიდა ცხრო და თრთოლა.
გულსა ვუთხარ: «ნუ მოჰკვდები, არას გარგებს ცული წოლა,
გიჯობს გაჰრა ძეზნად მისად, ვაეარდნა და ველთა რბოლა»“.

ვისაც ჩემთან წამოსვლა გინდათ, აჰა, უამია-მეთქი, მივმართე
მეომართ. შევეკაზმე, შევეჯექი და წამოვედი. ასსამოცი რჩე-
ული მოყმე გამომყვა, ჩემთან ხანმონათევი და მისანდო. ზღვას
მივაშურე, ხომალდში ჩავსხედით და გავემართეთ. ზღვაში
მარჯვე ადგილი დავიჭირეთ, საცა ყოველი მხრიდან მომავალ
ხომალდს უნდა გამოეგლო, და უნახავი არავინ გაგვიშვია.
ამაოდ მოვილოდინე, ვერა გავიგე რა, და „შმაგი უფრო გა-
ვე-ვშმაგდი“. თურმე ღმერთს ძალზე ვსძულეებივარ, ასე რომ
გამწირა!

— მთელი წელიწადი რომ დავყავ, „ზღვა-ზღვა ცურვა
მომეწყინა“ და ნაპირზე გადმოველ. გული ერთობ გამიმხეც-
და, აღარავის ვუსმენდი. მზლებელნი ამომიწყდა და, ვინც
ცოცხალი დარჩენილიყო, ისინიც დამეფანტნენ. ორიოდ მსა-
ხური და ასმათილა შემრჩა, ტკბილი ასმათი, ვის ამაგსაც ვე-
რასოდეს გადავიხდი.

„მისნი ვერა ვცნენ ამავენი ვერცა დრამისა წონანი,
ტირილი მიჩნდის ლხინად და მდინდიან ცრემლთა ფონანი“.

— მთელი ღამე მევლო. დილით ზღვის

ნაპირას ბაღი გამოჩნდა, მეორე მხარეს კლდის მღვიმეები იყო. ისე შევატყვე, ქალაქს მივუახლოვდით. „არ მემამის კაცთა ნახვა, მიდაღვიდეს გულსა დაღნი“, და ქალაქში შესვლას იქ შეჩერება ვარჩიე. შესასვენებლად ლაღად აზრდილ ხეთა ჩეროში ჩამოვხტი. მსახურთ პური ჭამეს, მე კი თვალი მოვატყუე, მივიძინე.

„მერმე ავღეგ სეღლიანი, მიღამებდა გულსა მური:
ვერა შეენა ეგზომ ვრძელად ვერ ჰორი და ვერ დასტური,
ველთა ცრემლი ასოვლებდა, თვალთა ჩემთა მონაწერი“.

— ძახილი მომესმა და იქით გავიხედე: მოყმე იყო, ამაყად ყიოდა და ზღვისპირ შავ ტაიქს ქარივით დააქროლებდა, გაფიცებული „მტერთა ექაღდა, წყრებოდა, იგინებოდა, ჩიოდა“, ხელთ სისხლით მოსვრილი ხმლის ნატეხი ეჭირა, თვითონაც სისხლი ჩამოსდიოდა, დაჭრილი ტკივილს გაემწარებინა. მისი ნახვის წაღიღმა შემიძყრო, მყისვე მსახური მივაღვენე და შევეუთვალე: შეჩერდი, ლომს ვინ გიბედავს დაგჩაგროს, მიჩვენე-მეთქი. მან აჩ მოუსმინა, ხმაც არ გასცა. „ღიცხლად შევკვი, ჩავეგებე, მე ჩავეუსწარ, ჩავე წინა“, და ვუთხარი: შეჩერდი, გამაგებინე, რა მოგსვლია-მეთქი. შემომხედა, მოვეწონე და შეღვა.

„გამიყადა, ღმერთსა ჰკადრა: «შენ ასეთნი ხენი ვით ხენს»
მერმე მითხრა: «მოგახსენებ, აწ სიტყვანი რომე მკითხენ:
იგი მტერნი გამილომდეს, აქამდისცა რომე ვითხენ,
უჯაზმავსა მიღალატეს, საჭურველნი გარ ვერ ვითხენ“.

მისმა თვალტანადობამ მეც გამოაცა და მომწიბლა. კარგი ჭაბუკი იარებს არ შეუდრკება, დაწყნარდი, ზის ძირას ჩრდილში ჩამოვსხდეთ-მეთქი. დამიჯერა და მამა-შვილივით შევეტკბეთ. ერთი ჩემი ტაქარი იყო, ისრის პირები ფრთხილად ამოუღო და წყლულნი შეუხვია. მერე ვკითხე, ვინ ხარ ან ვინ გავნო-მეთქი. გიამბობო, დამპირდა და

„პირველ მითხრა: ღარა ვეცი, რა ხარ ანუ რას გამსგავსო, ანუ ვგრე რამ დავლია, ანუ პირველ რამ გავავსო, რამან შექმნა მოყვითანოდ, ვარდ-ვიშერი რომე პრავსო, ღმერთმან მისგან ანთებული სანთელიცა რად დავავსო?!”

მულღაზანზარის მეფე ვარ, ფრიდონი მქეიანო, მითხრა, მახლობლად ქალაქი მაქვს და ტახტი იქ მიდგას, აქედან მოკიდებული ჩემი სამფლობელოა, მცირეაო, მაგრამ „ყოველგნით სიკეთე-მიუწლომელი“. მერე მიამბო:

— პაპაჩემმა ვაჟიშვილები რომ გაყო, ზღვაში ერთი კუნძულია, იგი ბიძაჩემს არგუნა, ოღონდ იმ კუნძულში წილი მეც დამიდო. იქ კარგი სანადირო ადგილებია, მე არ მერგო, მაინც ვჩემულობდი და ბიძაშვილები მომერჩოდნენ. დღესაც გამოველ, ქორ-შავარდნით მინდოდა მენადირა და ხუთიოდე ბაზიერი ვიახლე, სხვა არავინ. ლაშქარს ვუბრძანე დამლოდებოდა. ზღვის შტო ნავით გადავცურე და კუნძულზე გავედი, მოზიარენი არაფრად ჩამიგდია, ჩემიანებია და რად დავერხდომეთქი. ვნადირობდი და ყიყინასა ვსცემდი. ჯავრი მოსვლოდათ. ასე როგორ გავგვითამამდაო. ლაშქარი ფარულად დამახვიეს, ნავებითა და ზომალდებით გზა შემიკრეს, დრო მიხელთეს, მათ სიმრავლეს რომ არას დავიდევდი. ბიძაშვილები თა-

ვალაც შემსხლარიყვენ და დიდი ჯარით აქეთ ჩემს ლაშქარს
ეომებოდნენ.

„მათი მესმა, დავინახე ზახილი და ხრამალთა მდინარე,
ნავი ვსთხოვე მენავეთა, მით ვიციელე მე ენა მისი და მისი
ზღვასა შევე, მომეგება მეომარი ვითა ღელვა,
სწაღდა, მაგრა ველარა ქმნეს ჩემი ზედა წამოქელვა“.

უკან ხომ დიდი ლაშქარი მომღევდა, იქიდანაც მიტევდნენ და
აქედანაც, „არ მომწურვოდეს წინანი, ზურგით მესროდეს მე
ოდეს“, ერთი მხრიდან რომ ვერ დამჯაბნეს, ირგვლივ მომე-
ჯარნენ. ხმალმა მიმტყუნა, გამიტყდა, ისარიც გამომელია. რა-
ღა მექნა, ნავიდან ცხენი ვასკუბე და „ზღვა-ზღვა ცურვით
წამოვუვე, ჩემი მჭვრეტი გავაცბუნვე“. მღევართ მივუბრუნ-
დებოდი და შავ ღღეს ვაყრიდი, უკანვე გარბოდნენ. მსლე-
ბელნი იქვე დამჩინენ და ყველანი დამიხოცეს.

„აჲ იგი იქმნას, რაცაღა ენებოს ღმრთისა წადილსა,
ვექვ, ჩემი სისხლი არ შეპრჩეს, ძალი შემწვედეს ჭადილსა,
ობრად გავუხდი ყოფასა მათ საღამოსა და დილსა,
ვუხმობ ყვეათა და ყორანთა, მათ ზედა ვაქმნევ ხადილსა!“

— უფრო მეტად მომეწონა ფრიდონი, ჩემი გული ერთობ
მოინადირა. ვუთხარი: რა გეჩქარება, ჯერ იარები მოგიშუშ-
დეს, მერე კი მეც წამოგვყვები და იმათ სულ მუსრი გავავ-
ლოთ, ჩვენ ორს ერთად რა მეომარი დაგვიმაგრდება-მეთქი.
ესეც დავსძინე: ჩემი ამბავი არ გეცოდინება და, თუ დრო
მოვიხელთეთ, უფრო დაწყნარებულად გიამბობ-მეთქი. საჩე-
მოდ მაგას რა ლხინი შეედრებაო, მომბგო, სიკვდილამდე შე-
ნი მადლიერი და მონა-მორჩილი დავრჩებიო. მიგვიწვია და წა-
გვიძღვა. რა მივედით, ვნახეთ, თუმცა პატარა, მაგრამ მართ-
ლაც სიტურფითა და სიკეთით სავსე ქალაქი იყო, ყველას

მდიდრულად ეცვა. ნაბრძოლსა და დაწყულულებულს დასწარი
ერთი ვაი-ვიშით გამოეგება, „ბირსა იხოკდეს, გაყრიდეს
ნახოკსა ვით ნაფოტასა“, ესვეოდნენ და ხმალს უკიდრდნენ
მეც დიდი ამბით შემხვდნენ, იმათაც

უკიდრდნენ
გიგლიოთუქა

„კელა მოვეწონე, ვერტურფე მე მისი გარდნაიღარი,
შემასხმიდიან ქებასა: „მზეო, შენ ჩვენთვის იღარი!““

გაკიდილსაგან უკიდრდნის შვიდი

— უკიდრდნი მალე მომჯობინდა, ცხენზე
შეჯდომა და აბჯარ-იარაღის ხმარება შეეძლო. მისი ნახვა
ერთ რამედ ღირდა: „კაცი ხმდა, მისთა მკვრეტათვის ღო-
ნემცა ეაჯა რისა!“ ნავ-ხომალდნი დავკახმეთ და დიდი ლაშქ-
რით საომრად გავემზადენით. გულხელდაკრეფილნი არც ისი-
ნი მსხდარან, ჩაბალახი ჩამოებურათ და შებმას გვიპირებ-
დნენ.

— ზღვაში რომ შევეცურეთ, წინ რამდენიმე ნავი ერთად
მომეგება, ამოდ გარჯილიყენენ: ფიცხლად ზედ შევეჯახე.
„ქუსლი ვკარ და დავუქცივე, დაიხახეს დიაცურ ვა“. მეორე
ნავსაც მივსწვდი, კიდზე ხელი მოვაგლე და „ზღვასა დავან-
თქი, დავხოცე, ომიმცა რაღა აგესა!“ სხვებმა იკადრეს გაქცე-
ვა და სამალავს მიაშურეს. მზილველთ უკვირდით და ქებას
მასწამდნენ. რა ზღვა გავიარეთ და ხმელზე გავედით, ცხენ-
დაცხენ შემოგვიტიეს, სისხლისმღვრელი ომი გაჩაღდა.

— ერთ დღეს მე და ფრიდონი სანადი-
 როდ გავემართეთ. კონცხზე ავედით და ზღვას გადავხედეთ.
 აქ ერთი საკვირველი ამბავი გადამხდაო, ანაზღად გაიხსენა
 ფრიდონმა და მიაბმო:

— მაშინაც, აი, ამ ცხენზე ვიჯექი, ზღვაში რომ იხვსა
 ჰგავს, ხმელზე კი შავარდენს, და სანადიროდ მივედიოდი.
 სწორედ აქ შევჩერდი, გაფრენილ ქორს თვალს ვადევნებდი.
 მერე ზღვას გავხედე და დავინახე, რალაც მოცურავდა: შორი-
 დან ოდნავლა ჩანდა, უჩვეულო სიჩქარით მოსრიალეებდა, არც
 მხეცს ჰგავდა და არც ფრინველს. გავკვირდი, ნეტავ, რა არის-
 მეთქი. თურმე ნავი იყო, ნაპირისაკენ მოეშურებოდა. მეტად-
 რე „თვალი ამად დავაცეცი, მთვარე უჯდა კიდობანსა, ცა მე-
 შვიდე მასმცა ვეცი!“ კუბრივით შავი ორი მონა ამოძვრა და

„ქალი გარდმოსვეს, სისხონი ვნახენ მისისა თმისანი,
 მას რომე ელვა ჰკრთებოდა, ფერნიმცა ჰგვანდეს რისანი,
 მან განანათლა სამყარო, გაცუდღეს შუქნი მზისანი!

„სიხარულმან ამაჩქარა, ამათრთოლა, და-ცა-მღეწა,
 იგი ვარდი შემიყვარდა, რომე თოვლსა აბრ ეხეწა,
 დავაპირე შეტევება, ვთქვი: «წაიდე მათეე მე, წა»“.

ეგებ ჩავუსწრო, ჩემს მერანს რა სულერი გარდაეხვეწება-
 მეთქი. ცხენი გავქუსლე, შამბნარი სულ დეზების ცემითა და
 ლაწა-ლუწით ჩავიჯირითე. მაინც ვერ ჩავუსწარი, „ჩნდა ოდენ
 მზისა ტიალსა, გამშორებოდეს, წამსლვოდეს, ამისთვის და-
 ვეწვი აღსა“.

— ფრიდონის ნათქვამმა გულს ცეცხლი უარესად შემო-
მინთო. სირცხვილს რაღას დაგიდევდი, ცხენიდან გადმოვიჭე-
რი და ლაწვთაგან დანადგენ ჩემსავე სისხლში მოტყუარადავ
რე ვუთხარი: მომკალი, მიჩევიანია, იგი უჩემოდ ქადაგებდა
და ენახა-მეთქი. ფრიდონი ამას ჩემგან არ მოელოდა. გაოცე-
ბული იყო, მაგრამ ძალზე შევებრალე და „თვალთათ ვითა მარ-
გალიტი ცრემლი ცხელი გარდმოთოვა“, შეიღსავით მომი-
აღერსა, შემეხვეწა და ცოტათი დამაწყნარა. ბევრი ინანა, ეს
რა წამოვროშეო. მაგას ნუ ნაღვლობ-მეთქი, ვუთხარი, „იგი
მთვარე ჩემი იყო, მით მეღების ცეცხლი მდაგად“. რაც თავს
გადამხდომია, უკლებლივ ვიამბობ, რახან მეგობრად გამომჩე-
ნიხარ-მეთქი. მართლაც, ავდექი და ვუამბე.

— ჯერ იყო და იმაზე შეწუხდა: ვაიმე, როგორ შევრ-
ცხვიო! რას ვიფიქრებდი, რომ შენ, ინდოთა მაღალი ხელმწი-
ფე, ვისაც დიდზე დიდი პატივი გმართებს, ჩემსა იყავ მოსუ-
ლიო?! მერე, ჩემი ამბის მოყოლა რომ დავამთავრე, მომიმ-
ტკინა და მანუგეშა.

„ველადა მითხრა: «ვისცა ღმერთი საროს მორჩისა ტანად უხებს,
მას ლახვარსა მოაშორებს, თუცა პირველ გულსა უხებს,
იგი მოგვეშს წყალუბასა მისსა, ზეცით მოგვიქუხებს,
ქირსა ლხანად შეგვიცვალებს, არაოდეს შეგვაწუხებს»“.

— ნამტირალევი დავბრუნდით და სასახლეში განვმარ-
ტოვდით. შენ გარდა შემწე ვინა მყავს-მეთქი, შევჩივლე, და
დიდად მოხარული ვარ, შენ რომ გაგიცან, ვისი მსგავსიც ქვეყ-
ნად ღმერთს სხვა არავინ მოუვლინებია. თუ შემთხვევა მო-
მეცა, ნახავ, რომ ავი მოყვარე არც შე გყოლივარ-მეთქი, ახლა
კი ამასა ვთხოვ, ენა და გონება მომაშველე, რამე მირჩიე:

„რა მოვაგვარო, რა მიჯობს სალხენლად ჩემადღა მისად? თუ ვერას ვარგებ, ვიქმნები ვერ-დამყოფელი წამისად“

— ისეთი ბედნიერება მწვევია, მეტს ვერ ვიქმნებო, მითხრა მან. შენ რომ მესტუმრე, ეს ჩემსთვისაა. ღმერთო, ჩემს ღმერთსა და სამადლობელი რა გაქვს? შენი მონა-მორჩილი ვარ, როგორც გენებოს, ისე მიმსახურეო! მერე კი დასძინა: ამ ქალაქს ვერა ხომალდი გვერდს ვერ აუვლის, საცა უნდა მიდიოდეს, და ამიტომ, თუკი რამ უცხო და საკვირველი ამბავია, ყველას აქ გაიგონებ, ჩვენც მოვილოდინოთ და „აქა მოგვესმის ამბავი, შენ რომე დაუწვავ ალთა“. ვინ იცის, ესოდენი ჭირ-ვარამი იქნებ ღმერთმა კეთილად გიზლოსო. გამოცდილი მეზღვაურნი გავგზავნოთო, რომ „მოგვინახონ იგი მთვარე“, მათ დაბრუნებამდე როგორმე გაუძელო, ისეთი ჭირი ხომ არა არის რა, ლხინი ვერ მოერიოსო: „ყოლა ჭირი არ ეგების, თუმცა ლხინმან არ დასძლია“.

— მყისვე მეზღვაურნი იხმო და უბრძანა: ნავებში ჩასხედით და „ზღვა-ზღვა მოიკურვეთ, მოგვინახეთ, საყვარელსა მისსა მისთვის მოასურვეთ“, რაგინდ გასაჭირი შეგხვდეთ, არ დაერიდოთ, თავს ნუ დაიზოგავთო. საცა კი ნავსაყუდარი იყო, იქაც ამბის მცნობელნი გაგზავნა: ყველგან ძებნეთ, ეგების რამეს ყური მოჰკრათ და კვალი დაიკვლიოთო.

— ფრიდონი ცდას არ აკლებდა, რომ მეფურ პატივში ვყოლოდი. იმასაც ვერ შერიგებოდა, აქამდე რად არ ვიცოდი, ინდოთა დიდი ხელმწიფე მწვევეიხარო. ქებას მასხამდა და მიბოდიშებდა, რა ვქნა, შენი მოსაწონი არა გამაჩნია რაო. ასე გადიოდა დრო. მოლოდინი ლხინად მეჩვენებოდა, თითქოს აღარც ვიტანებოდი, მრცხვენოდა კიდევ, უმისოდ რა მემხიარულება-მეთქი.

— რაღა ბევრი გავაგრძელო. საცა კი ვინმე გავკვირდებოდა, ამოდ დამაშვრალნი დაბრუნდნენ, ვერა გაეგოთ რა, და „მე უფრო მდინდეს თვალთაგან კვლა ცრემლნი შეუშრობდნენ“. ფრიდონს ვუთხარი: ღმერთია მოწამე, ეს დღე მარტინსკისაა რავს და გულს მიკლავს-მეთქი. უშენოდ მყოფნი მარტინსკისა მეჩვენება და „დახსნილ ვარ ლხინსა ყოველსა“, ამიტომ თქმაც მიჭირს, მაგრამ სხვა გზა არა მაქვს: რაკი მის ამბავს არსაით მოველოდები, მეტს ველარ გავჩერდები, ნება მომეცი წავიდე-მეთქი.

„ფრიდონს რა ესმა, ატირდა, სისხლითა მოერწყო ველი, მითხრა, თუ: «ძმაო, დღესითგან ეულ ჩემი ლხინი ყოველი!»“

მისი ლაშქარი ხომ მუხლმოყრილი მომაწყდა, „მეხვეოდეს, მაკოცებდეს, ატირდეს და ამატირეს“, მეხვეწებოდნენ, ნუ წახვალ და მთელი სიცოცხლე შენი მონა-მორჩილი ვიქნებითო.

— რა არ იღონეს, რარიგ არ იწუხეს და ივაგლახეს, მაინც ვერას გახდნენ. თქვენი განშორება მეც ძალიან მეძნელება-მეთქი, ვუთხარი, მაგრამ უმისოდ შვება-ლხენა როგორ უნდა ავიტანო! ვიცი, თქვენც დიდად გებრალებათ და „ჩემსა ტყვესა ვერ გავსწირავ“, წასვლას ნურავინ მიშლით, ამის ღამლა არც იქნება, სულერთია, ვერ დაერჩები-მეთქი. რა დაინახა, ჩემსას აღარ გადავთქვამდი, აი, მე რომ მყავს, ფრიდონმა ეს ცხენი მიძღვნა და მითხრა: „ჰხედავ, პირი მზისა, თქვენ საროსა ეგეც ხენი“, ვიცი, მეტბ არა გინდა რა, ამასთან სხვა ძღვენი რა მოსატანიაო, ახლა შენ იცი და მაგან, ან კი ქება რად უნდა, თავი თვითონვე მოგაწონოსო.

„ფრიდონ გამომყვა, წავედით, ორთავე ცრემლნი ვლვარენით, მუნ ერთმანერთსა ვაკოცეთ, ზახილით გავიყარენით.“

სრულად ლაშქარნი მტიროდეს გულითა მარჯულად, აქ უნით
ვაზრდილ-გამზრდელთა ვაყრასა ჩვენ თაენი დაედაღრებით“.

— იქიდან წამოსულმა კვლავ ბევრი ვძებნე უცუულაქმე-
ლი შევაჯერე, გაუსინჯავი არა დამრჩენიაურთა მჭირნი მჭეკნა-
ხავსაც ვერსად ვერავის შევხვდი და სულმთლად გავშმაგდა,
მძვინვარე მხეცს დავემსგავსე. ბარემ მხეცებთან წავალ,
იქნებ მათმა სიახლოვემ ურვა მომიქარვოს, ამოოდ რაღას და-
ვეძებ-მეთქი, გავიფიქრე. მერე ასმათსა და მსახურთ ვუთხა-
რი: ვიცი, გავსაჯეთ და შეგაწუხეთ, თქვენგან დიდი სამღურა-
ვის ღირსი ვარ, ახლა მაინც წადით, დამტოვეთ, „ნუღარ უჭვ-
რეტთ ცრემლთა ცხელთა, თვალთა ჩემთათ მონადენთა“, თავს
უშველეთ-მეთქი. ჰაი, რასა ბრძანებო, შეიცხადეს, მაგას ნუ
გაგვაგონებ: შენ შემდეგ სხვა პატრონი არამც გეყოლია, შენს
ნაკვალევზე სიარული ღმერთმა ნუ მოგვიშალოს! ოღონდ კი
შენ „გიჭვრეტდეთ საქვრეტელსა შევნიერსა, სატურფალსა“
და მეტი რაღა გვინდაო.

— რაგინდ ხალისიანიც იყო, თურმე უკულმართი ბედი
ერთობ დუნესა და დაუდევარს გაგზნის. მეც, თუმცა არას და-
გიდევედი, მსახურთ მაინც ვუსმინე და ისევ თან ვიახლე.

„შვრა დაეყარენ არენი მე კაცრიელთა თემთანი,
სახლად სამყოფნი მიმანდეს თხათა და მათ ირემთანი,
გაიჭვრ, სრულად დატყებნენ ქვე მინდორნი და ზე მთანი“.

ტყე-ღრე მოხეტიალე ამ გამოქვაბულთ წავაწყდი, კლდეში
დევებს რომ შეეკაფათ. გულუშიშრად შემოვები და სულ ერ-
თიანად ამოვწყვიტე. წუთისოფლის სიმუხბთლეს მაინც ვერ ავ-
სცილი: დევებმა მსახურნი დამიხოცეს და ამან დამაღონა.

— იმ დღიდან, ძმაო, აქ დავიდევი ბინა და აქ ვიტანჯები.
ხან ველად გავიჭრები გაშმაგებული და მხეცებში გავერევი,

„თავსა მათებრვე მხსენები“, ხან ვტირი და გონსა ვაბრე-
ასმათი შემრჩა მანუგეშებლად. მისთვისვე გულდამწვარი და
განაწამები. მას ვიგონებ და ერთადერთი ეს მოგონება მასულ-
დგმულებს, ვეფხვის ტყავიც მის გამო ამომიჩქვითუნული

„რომე ვეფხი შეწერილი სახედ მისად დამისახტებლნი იქნება
ამად მიუვარს ტყავი მისი, კაბად ჩემად მომინახვს“.

თუნდ მთელი ქვეყნის ბრძენთ მოიწადინონ, მას რომ შეჰფე-
რის, ისეთ ქებას ვერა და ვერ იტყვიან. ახლა, მის დამკარგავს,
სიკვდილის მეტი არა მინდა რა, ღმერთსაც მხოლოდ ამას ვეხ-
ვეწები, სიცოცხლე მომისწრაფე-მეთქი.

ეს თქვა და გამწარებულმა

პირსა იცა, ვაიხეთქა, ლაწვი ვარდი აიხეწა,
ლალა ქარვად გარდიქცია, ბროლი სრულად დაიღწა.

ავთანდილსაც ტირილი მოერია და წამწამთაგან ცრემლი წან-
წკარით ჩამოსდიოდა. როგორც იყო, ასმათის ხვეწნა-მუდარამ
გაქრა და ტარიელი დაწყნარდა, მერე ავთანდილს მიუბრუნ-
და: შენ ხომ მაინც „გაამე მე ვერას ვერ ამებულმან“, რომ ჩე-
მი ბედრკული ამბავი ვიამბე, ახლა კი წადი და, მის ნახვას
დანატრებულმა, სატრფოს მიაშურეო.

— უშენოდ რა გამაძლებინებს, — მიუგო ავთანდილმა,
— წავალ და, ვიცი, თვალთაგან ცრემლიც დამედინება, მაგ-
რამ შალე ხომ ისევ გნახავ. სათქმელი სხვაცა მაქვს, მართალს
გკადრებ და ნუ მიწყენ: შენ ვისთვისაც იტანჯები, მაგით იმას
არა დაეღბინება რა. გამიგონე, მე უფრო ვატყობ, თუ რა
სჯობია შენთვის, „სხვამან სხვისი უკეთ იცის სასარგებლო სა-
უბარი“. ასეა, როცა ექიმი დასნეულდება, თავად რაგინდ კარ-
გი მკურნალიც იყოს, მაინც სხვას უხმობს და ის ეტყვის,

ლითა და ვაებით გაიყარნენ, დაღვრემილნი და უზომოდ შეწუხებულნი. ასმათი ავთანდილს შამბნარამდე გასოკყვა, მუხლმოყრილი მოწიწებით ეხვეწებოდა, „ადრე მისულვასა ჰვედრებდა, მართ ვითა ია ჰნებოდა“. დაო, ურჩქენოდ რა გუამაძლებინებსო, უთხრა ავთანდილმა, მალე გინახულვით, მინდილხანს არ დავრჩები, ოღონდ თვითონ არსად წავიდეს და ფიქრი ნუ გაქვთ, მე არ გაგწირავთო:

„აქათ ორ თვე არ მოვიდე, ვიქმ საქმესა დაუგვანსა, შეიგენით, მივსცემივარ ჰირსა რასმე თანისთანსა“.

ავთანდილის პრაბუთს დაგუნებოს აგაპი

— იქიდან წამოსულ ავთანდილს აუტანელი სევდა შემოსწოლოდა. „პირსა იხოკს, ვარდსა აზრობს“. მისგან დადენილ სისხლის ცრემლს მხეცნი დასწაფებოდნენ. ფიცხლად მოდიოდა და შორი გზა მალე გალია. როცა იმ ადგილს მოატანა, საცა თავისი ლაშქარი მიეტოვებინა, თვალი მოჰკრეს და იცნეს. სიხარულით რომ გული იჯერეს, მსწრაფლ გაეშურნენ და შერმადინს ახარეს: „მოვიდაო, აქანამდის ვისთვის ლხინი გაგვემწარნეს!“ ერთგული მოყმე პატრონს მყისვე

გაეგება, მოეხვია, ზედა დასდვა პირი ხელსა,

აკოცებდა, სიხარულით ცრემლსა ღვრიდა, ველთა მრწყველსა.

ნეტავი, ცხადია, თუ სიზმარში ვარ, ეს რა მეღირსა, უვნებელს გხედავო! ავთანდილმაც მიუაღერსა, სიყვარულით მოიკითხა,

უთხრა: მადლობა ღმერთს, თუ არა ვაგვირვებია რაღაც დიდ-
ბულებმა თაყვანი სცეს და მოწიწებით ეამბორუნენ. დღით ბა-
ტარამდე ყველა სიხარულს მოეცვა. სასახლემდე ხარ-ზეიმით
მოაცილეს, აქ ხომ უამრავი ხალხი მოაწყდა.

ბიზლიჩიძე

მოვიდა ნახვად ყოველი მის ქალაქისა კრებული.
მაშინვე დაჟდა ნადიმად მორკმული, ლალი, შვებული.
ენა მის დღისა შვებასა ყოლა ვერ იტყვის კლებული

რაც რამ ენახა, შერმადინს სრულად უამბო. უტხო მოყმეზე
რომ უყვებოდა, ცრემლმორეული თვალს ძლივს აბელდა. ბო-
ლოს შესჩივლა: უმისოდ ჩემთვის ყველაფერს ერთი ფასი აქვს,
სიცოცხლეს ხალისი დაჰკარგვიაო. შერმადინმა შინაური ამბები
უკლებლივ მოახსენა და დასძინა: როგორც მიბრძანე, ისე მო-
ვიქეცი და ხვაშიადი შევინახეო.

ის დღე ნადიმობაში მიიწურა, სადღა წავიდოდა, დაღლილ-
დაქანცულმა ღამით გამოისვენა და, ინათა თუ არა, შეჯდა
და სატახტოსაკენ გაემართა. ფიცხლად მიეშურებოდა, „სავა-
ლი სამ დღე ვლო დღისა ათისა: მას ლომსა ნახვა უხარის მის
მზისა მოკამათისა“. მახარობლად შერმადინი აფრინა და როს-
ტევანს შეუთვალა: მუდამ განცხრომა-დიდებითამც სუფევდე,
მეფეო! ლალსა და ამაცს ამას დიდი რიდიტა და მოკრძალებით
შემოგკადრებ: იმ მოყმისა რომ ვერა გვეცნა რა, თავი მომძა-
გებოდა, „აწ ვცან და გაცნევ ყოველსა, მოვალ შვეებით და
მშვიდობით“. შერმადინმა რა ეს მოახსენა, გახარებულმა ხელ-
მწიფემ ღმერთს შეჰლაღადა: რასაც გეხვეწებოდი, გმადლობ,
რომ ამიხდინეო!

თინათინს ჰკადრა შერმადინ, ნათელსა მას უღამოსა:
„ავთანდილ მოვა წინაშე, გკადრებს ამბავსა ამოსა“.

იგი მით აერთობს ელვასა, შისიაცა უთამაშოსა,
მას საბოძვარი უბოძა, მისი ყველაი დამოსა.

როსტევანი შეჯდა და ავთანდილს მიეგება. მთაყმე ცხენი-
დან ჩამოხტა და მოწინებით თაყვანი სცა, ბედნიერებით გა-
ბადრულმა ხელმწიფემ მხურვალედ გადაკოცნა. მეგობარ-
გამოეშურნენ და სამეფო დარბაზს მიმართეს. მისი დაბრუნე-
ბა ყველას სიამეს ჰგვრიდა, დიდებულთაგან ზოგი მთვრალსა
ჰგავდა, სიხარულით რეტდასხმული. მალე თინათინიც გამო-
ჩნდა და

მას ავთანდილ თაყვანის-სცა ლომთა ლომმან მზეთა მზესა,
მუნ ბროლი და ვარდ-ვიშერი გაეტურფა სინაზესა,
პირი მისი უნათლეა სინათლესა ზესთა-ზესა,
სახლ-სამყოფი არა ჰმართებს, ცამცა გაიდარბაზესა!

იმ დღეს ნადიმად იხსდნენ და უხვი საბოძვარი გასცეს.
მეფე მოყმეს, როგორც შვილს ტკბილი მამა, ისე შეჰხაროდა
და უაღერსებდა, „მათ ორთავე ამვენებდა ფიფქსა თოვნა-
ვარდსა ნამა“. ნადიმის შემდეგ მარტო დიდებულნი დარჩნენ.
ხელმწიფემ ავთანდილი ახლოს დაისვა და აამბობინა, თავს
რაც გადახლომოდა ან უცხო მოყმისა „რა ენახა, რა ესმინა“.

გამწირავი წუთისოფელი კაცს ჭირში გამოატარებს და
ნირს შეუცვლის, მისი სიმუხთლით „ქაცივი ლერწამმან, ზაფ-
რანა იმსგავსოს ფერად მინამან“. ტარიელი მაინც სხვა იყო,
შუქდაუბინდავი! მისი სახედის ხსენებაზე ავთანდილს ლაწვი
ცრემლით დაენამა და ქვითინი აღმოხდა. დაიჩივლა, ნუ გა-
იოცებთო, თუ იმის მომგონი სულ გვენესოდე და ვვაებდე:

„მზე თუ ვთქვა მსგავსი მისი და ანუ მისისა სახისა,
ვინ უნახავ კმნის გონება ყოველთა კაცთა მნახისა!
ვარდი. დამკნარი, ვკალთა შუა შორს მყოფი, ახ, ის ა!“

მის ამბავს დაწვრილებით მოჰყვა. თხრობა რომ დაასრულა, ქება შეასხეს და მხნე მარჯვენა დაულოცეს. მერე მსიარულად დაიშალნენ, დიდად კმაყოფილნი.

ის იყო საწოლს მივიდა, რომ თინათინის მსახური ეწეოდა, გიხმობსო, მოკრძალებით მოახსენა. რატიგ ეწინა, ენა ვერ იტყვის. ადგა და ფიცხლად გაემართა „ყმა სოფლისა ხასიათი, ჯავარ-სრული, მრავალ-წყალი“. სიხარულით ფრთაშესხმული მიდიოდა. თავად ხომ ლომი იყო და შამხნარშიაც ლომთა შორის უშიშრად ევლო, მასთან მაინც შემკრთალი შევიდა, თუმცა გული გულთან გაეერთებინა.

მზე უკადრი ტახტსა ზედა ზის მორკმული, არ ნადევრი,
წყლად ეფრატსა უხვად ერწყო ედემს რგული ალვა მკვერი,
ბროლ-ბადახსსა ამვენებდა თმა გიშერი, წარბი ტვერი.
მე ვინ ვაქებ? ათენს ბრძენთა, ხამს, აქებდეს ენა ბეერი!

თინათინი მსიარულად დაუხვდა, სკამი შესთავაზა და პირის-პირ დაისვა. ლხინით სავსენი ერთმანეთს შესტრფოდნენ, ტკბილად და თამამად ბაასობდნენ. ქალმა უთხრა: იპოვე არა, ვისი ძებნითაც გაიტანჯეო? როცა კაცი გულის წადილს აისრულებსო, მიუგო ავთანდილმა, მაშინ უკვე

„ხსოვნა არა ხამს პირისა, ვით დღისა ვარდასრულისა.
ვპოვე ზე, ტანი ალვისა, სოფლისა წყალთა რწყულისა,
მუნ პირი, მსვავსი ვარდისა, მავრა აწ ფერ-ნაკლულისა“.

— მე რომ მიკიდიო, ისიც იმავე ცეცხლით იწვის და მეტადრე ეს მალონებს. ვაი, რომ წუთისოფელს უცრემლოდ ვერავინ გადაურჩება! — დაიჩივლა ქაბუქმა მიჯნურმა და ტარიელის ამბავი უფრო დაწვრილებით უამბო: — საბრალოს ვერ აუტანია ბროლ-მინანქარივით სხივმოელვარე გულისსწორის დაკარგვა და გახელებული, მტირალი ტყე-ველად „მხეც-

თა თანა იარების“. სიცოცხლე მოსძაგებია და ძეხორციელს ახლოს არ ეკარება, ვეფხვივით მღვიმეში ბინადრობს. „სულთა ღვმად და ჭირთა თმენად“ ერთადერთი ექსპოზიციონერი სატრფოს რჩეული მოახლე და მეხვაშიადე. ტარფილი ქაქუცის რა ენა იტყვის ან მის მნახველს სხვა რაღად მოეწონება:

„თვალნი მკვრეტელთა, ვით მზისა ციავსა, დაეღონების, ვარდი შექმნილა ზაფრანად, აწ ია შეიკონების!“

თინათინს წადილი აუხდა: ამბავი, მის შეტყობას რომ ასე ნატრობდა, დიდი ხალისით მოისმინა და „განათლდა პირი მთვარისა, ვით ნათლად ნავანებისა“. თანაც ამ ამბავმა ჩააფიქრა და გული აუჩვილა. რა ვუშველოთ, ჭირთა გაძლება რით გავუადვილოთ, მის წყლულს რა წამალი ეწამლებო, ჰკითხა ავთანდილს. მოყმემ აღარ დაახანა და გაუშვლავნა:

— მისვლის ვადაც დამითქვამს და მზეც შემიფიცავს, შენთვის სიცოცხლეს არ დავიშურებ-მეთქი. იგი ჩემი გულისთვის არ დაერიდა და თავისი მწარე თავგადასავალი გაუძღისი წვადაგვიტ მიამბო. მომენდო, მიძმო და როგორღა ვუმტყუნო?!

„ხამს მოყვარე მოყვრისათვის თავი ჭირსა არ დამრიდად, გული მისცეს გულისათვის, სიყვარული გზად და ხიდად, კვლა მიჯნურსა მიჯნურისა ჭირი უჩნდეს ჭირად დიდად, — აჰა, მაქვსმცა უმისოსა—ლხინი არმად, თავი ფლიდად!“

— აქამდის დადაგული გული დამიამდა, სურვილი რომ ერთობ ამსრულებია, — უთხრა თინათინმა: — შენ მშვიდობით დამიბრუნდი, გადაკარგული უცხო მოყმის მპოვნელი, და დამიბრუნდი ისე, რომ „ზრდა სიყვარულისა გაქვს, ჩემგან დანერგულისა“. წუთისოფელი ყველასათვის ამინდივით ცვალებადი ყოფილა: კაცს თურმე ხან მზეს გამოუბრწყინებს და

ხან კიდევ ცას რისხვით მოუქუხებს. ხომ ხედავ, „აწ ასრე
ლხინად უხვდების“, რაც უშენოდ კირი მინახავს. „რათგან
შეება აქვს სოფელსა“, არა, უსასო ურვა-წუტევეს, და მკლდერი
არ უნდა მისცეს.

ბიზლ-იოთეკა

„შენ არ-გატეხა კარგი გვირს ზენაარისა, ღიცისა,

ხაშს ვასრულება მოყვრისა სიყვარულისა მტკიცისა“.

შენ წახვალ და, თუ რამ ეწამლება, ვიცი, გაუჩენელს გააჩენ
და მიეშველებიო, ოღონდ მე რა ვქნა „ბნელ-ქმნილმან, მზე
მიმეფაროს, მი, ცისა?“

— შენმა მცირე ხნით ნახვამ ურვა უფრო მომიმატა, —
შესჩივლა ჭაბუკმა, — დამზრალ წყალს სულის შებერვა რას
გაათბობს? ისიც ხომ ამაოა, მზეს მალლა, ცაში, დაბლიდან
სიყვარულით ეალერსებოდე და ამბორს უგზავნიდე. „თუ
გეაბლო, ერთხელ ვა და, რა მოგშორდე, ათასჯერ ვა!“ საშვე-
ლი ველარ დამდგომია და ეს არი.

„ვა თუ ვავიქრა, ვაჭრილსა სადა, გლახ, დამწევს სამ ალი,

გული ძეს საგნად ისრისა, მესრვის საკრავად საშალი,

დრო სიცოცხლისა ჩემისა დღესითგან მანს ნასაშალი,

მაღვა შწადს, მაგრა გარდახდა ეამი პატიეთა საშალი!“

ვიცი, ვარდი უეკლოდ არ მოიხელთება და, თვითონ ხედავ,
ეკალს არც ვუფრთხიო, დასძინა ავთანდილმა, ოღონდ, „მზეო,
თავი მზესა ჩემთვის სრულად დააგვანე, სიცოცხლისა საიმე-
დო ნიშანი რა წამატანე!“ ტკბილი მოყმე იყო და ენაც ტკბი-
ლი ჰქონდა, მისთვის სიკეთეს ვინ დაიშურებდა? ქალმა წადი-
ლი წამსვე აუსრულა: მარგალიტის მკლავსაბამი შეიხსნა და
მისცა.

რა სჯობს, რა კაცმან ვიშერი ბროლ-ლალსა თანა ახიოს,

ანუ-ბაღს ალვა საროსა ახლოს რვოს, შორწყოს, ახიოს,

მისა მკვრეტელსა აღზინოს, ვერ-მკვრეტსა ავაგლახოს!
ვაი მოყვრისა ვაყრილსა, ახი ოს ეყოს, ახი ოს!

ერთუროთის ჭკრეტით ტკბებოდნენ და ხატრფოს მკვრეტის
რა მისგან წამოვიდა, ავთანდილს სევდამ ხელს დაიწყო და გა-
შმაგდა, მკერდში მკილს იცემდა და ილურჯებდა, ცრემლად
იღვრებოდა მიჯნურობით აგულჩვილებული: „მზე ტირს სის-
ხლისა ცრემლითა ზღვისაცა მეტის-მეტითა“. რად ვერ გა-
ძლო ჩემი სისხლით წუთისოფელი, მწარედ ჭკვითინებდა. ასეა,
„რა ღრუბელი მიეფარვის, მზე ხმელეთსა დააჩრდილებს“,
მასაც შუქმომფინარე სატრფოს დაშორებით გულს ბინდი და-
სცემოდა, თინათინის სიახლოვის სიამე ჩაშხამებოდა. ცრემ-
ლითა და ვაებით გზად მიმავალს მძიმე ფიქრები სულ უფრო
უკარგავდა მოსვენებას, თავის ძნელბედობას მოთქვამდა,
წუთისოფლის სიცრუესა და სიმუხთლეს უჩიოდა:

სისხლმან და ცრემლმან გარვეით ღაწვი კმნის ღარად და ღარად,
იტყვის: „მზე ჩემგან თავისად კმა დასადებლად აღარად!
მიკვირს, თუ გული აღმასი შავმან წამწამმან დალა რად,
ვირე ვნახვიდე, სოფელო, მინდი საღზინოდ აღარად!

„ვინ უწინ ედგმს ნაზარდი ალეა მრგო, მომრწყო, მახია,
დღეს საწუთრომან ღაზვარსა მიმცა, დანასა მახია,
დღეს გული ცეცხლსა უშრეტსა დაბმით დამიბა, მახია,
აწყა ვცან, საქმე სოფლისა ზღაპარია და ჩმახია!“

ვერც შინ მისულმა მოისვენა, საწოლზე წამომგდარი ისევ
სისხლის ცრემლს აფრქვევდა და გონი მისდიოდა. სატრფოს
სახე სულ თვალწინ ედგა დათრთვილული ბალახივით ფერ-
გამკრთალს. „შხედავთ, ვარდსა უმზეობა როგორ აღრე დააჩნ-
დების!“ თინათინის მკლავს ნაბამი მარგალიტის სამკაული სა-
თუთად მკერდში ჩაიკრა და ეამბორა. მერე, გული რომ ვერა-

ფრით დაიწყნარა, გამწყრალმა მისი სიხარბე და დაუდგრამ-
ლობა დაგმო:

ერეკენული
„გული კრულია კაცისა, ხარბი და გაუძლომელი“
გული — ეამ-ეამად ყოველთა ჳირთა მთმო, ჳინითა ნსდრეული,
გული — ბრმა, ურჩი ხედვისა, თვით ვერას ვერ გამზომელი,
ვერცა ჳატრონობს სიკვდილი, ვერც ჳატრონია რომელი“

რა გათენდა, კაცი მოუვიდა, მეფე დარბაზს გიხმობსო.
მყისვე გაემართა, ლალად და მოხდენილად მიეშურებოდა,
დარდსა და უძილობას არ იმჩნევდა. მოყმის სანახავად უამრავ
ხალხს მოეყარა თავი, ერთმანეთს აწყდებოდნენ, ტევა აღარ-
სად იყო. უჩვეულო ყრიაბული იდგა, საკრავთა ხმიანობას ხომ
ყურთასმენა წაელო. მეფე შეეკაზმა და შეჯდა, ავთანდილი სა-
ნადიროდ აწვია. თან იმდენი წაეყვანათ, „მზესა ჳორნი აბნე-
ლებდეს“, მწევარ-მეძებართაც თვლა არა ჳქონდათ. უამრავი
ნადირი დახოცეს, სულ სისხლით მორწყეს მიდამო. სასახლე-
ში მხიარულნი დაბრუნდნენ, აჳ გაშლილი სუფრა ელოდებო-
დათ. დიდებული ნადიმი გაჩაღდა, მომღერალ-მოსაკრავენი
ხომ, ნულარ იკითხავთ, ისეთნი იყვნენ. ავთანდილი მეფეს
გვერდით დაესვა და ტკბილად ბაასობდნენ, იცინოდნენ, ხა-
რობდნენ, „ბაგეთა გასჳვირს ბროლ-ლალი, მათ კბილთა ელ-
ვა ჳკრთებოდა“. მახლობლად რჩეულნი ისხდნენ და ისმენდ-
ნენ, „შორს ჳარი დაიჯრებოდა“. უტარიელოდ ხომ ენა ვერა-
ვის მოებრუნებინა, ყველა მის ხსენებაში იყო.

მოყმე შინ გულმოკლული მივიდა. სასახლიდან წამოსულს
გზად ბევრი ცრემლი ეღვარა. თვალწინ სულ სატრფოს სახე
ედგა, თინათინი ელანდებოდა. ვერა და ვერ დაწყნარებულ-
ყო: „ზოგჯერ ადგის, ჳოგჯერ დაწვის, ხელსა რადმცა დაეძი-

ნა! გულს ამაოდ ვევედრებოდა, აიტანეო, არ უსმენდა, ვერ-
ჩებოდა.

წევს, იტყვის: „გულსა სალხინო რამცალა დაეუსაგანო მკრქნენსუაში
მოგშორდი, ედემს ნაზარდო ტანო ლერწამო და ბქტბლნიოთქა
შენთა მჭვრეტელთა ნიშატო, ვერ-მჭვრეტთა სავაგლაზეო,
ცხადად ნახვასა არ ღირს ვარ, ნეტარმცა სიზმრად ვნახეო!“

მოთქმა-ტირილით ამას შეჰკლადადებდა სატრფოს. მერე კვლავ
შეეცადა დაწყნარებულებო. გულს უთხრა: მოთმენაო „ჰგვან-
დეს სიბრძნისა წყაროთა, არ დაეთმოთ, რა ვქმნათ, სევდასა,
მითხარ, რა მოვუგვაროთა?“ ღეთისაგან თუ ლხინი გვინდა,
ჭირიც ავიტანოთო! იცოდე, გულო, სიკვდილს რაოდენ მოწა-
დინებულცი ვიყოთ, სჯობია, სიცოცხლის გასაძლეზად თავი
გამოვიდოთ, ოლონდ დამალე, ვერავინ შეგატყოს, რა ცეცხ-
ლიც გიკილია, მიჯნურს ხომ მიჯნურობის გამეღავნება „ავად
შეჰფერობს“, არ შეშვენისო!

ავთანდილის მიერ როსჯეჰანისაგან ხელახლა გაშვების თხოვნა

გათენდა თუ არა, ავთანდილი შეეკაზმა,
შეჯდა და ვეზირის სახლისაკენ გასწია. გზად სულ იმის ფიქრ-
ში იყო, ნეტავი, მიჯნურობა არ დამეტყოს, არავინ შემამჩნი-
ოსო. გულს კვლავ ვევედრებოდა, მოითმინე, გაუძელიო.
ვეზირმა მოყმე რომ დაინახა, მიეგება, თაყვანი სცა და

ქება შეასხა: ჩემს კერას ეს რა ეღირსა, მზედ ამომდრწუნდი! დღეს სასიხარულო ნიშანი მენიშნა და თურქე ამას მოასწავებდაო. ასეა, „ხამს სტუმარი“ სასურველი, ~~მეცხრეველი~~ „მეცხრეველი“. ვეზირმა ცხენი ხალისით ჩამოაჯივინა.

ფერხთა ქვეშე ხატურსა უფენენ და მიწად უქმან.

ყმაზან სახლი განანათლა, ვით სამყარო მზისა შექმან,

თქვეს: „სურნელი სული ვარდთა დღეს მოგვებერა ქვენა ბუქმან“.

მნახველთ გული მისდიოდათ და ოხვრა-კვნესა ვერ შეეკავებინათ. მისი ჭკრეტით რომ ჭკუას კარგავდნენ, ესახელებოდათ კიდევ. მოყმემ ვეზირთან განმარტოება ისურვა და ჯალაბობა გაიკრიფა.

— სასახლეში ისე არაფერი მოხდება, რომ შენ არ შეგატყობინონ და მოგესაუბრონ, — უთხრა ავთანდილმა ვეზირს, — მეფეს შენი ხათრი აქვს და, რა საქმესაც მოიწადინებ, უარს არ გეტყვის. ახლა ჩემს გასაპირს გიამბობ და „მეკურნე, რაცა მეკურნების“. იმ მოყმის სატანჯველს დაუფწვავარ, მისი ცეცხლი მეც ცეცხლად მომდებია. თვითონ ჩემთვის სულიც არ დაუშურავს. მისგან ისე ვარ დავალებული, „შეზღვა ხამს შეუზღველისა! ხამს სიყვარული მოყვრისა უხვისა, უშურველისა“. უნდა წავიდე, უმისობის ატანა მეტი აღარ შემიძლია.

„მისი ნახვა გულსა ჩემსა ვითა ბადე დაებადა,

მუნვე ღარჩა, დათმობაცა მასთანავე დაება, და!

რათვან დასწავს მოახლეთა, ღმერთსა მზედცა დაებადა,

მერმე ასმათ ჩემთვის დისა მართ დად უფრო დაებადა“.

როცა ვშორდებოდი, დიდი ამბით შევფიცე: კვლავ მოვალ და მოგეშველები, „შენსა მე ვეძებ ნათელსა“, ვისთვისაც გული დაგბნელებია-მეთქი. ჩემი წასვლის დრომ მოაწია და ამაზედ ვწუხვარ. არას დაგიფარავ, სრულ სიმართლეს გეტყვი: მიმე-

ლის და ვერ წავსულვარ, გაუნელებელი ცეცხლით სწორედ
ამიტომ ვიწვი.

„ვერ გავუტებ ზენაარსა, ვერ გავსწირავ ხელი ზეცხელს,
რამცა საღა გუმარჯვდა კაცსა, ფიცთა გამბეზულს.“

ხელმწიფის კარის თავკაცი ხარ და, ფიცით მითქვამს, ეს
იცოდე: თუ არ შემიბყრობს, წასვლას არასგზით არ და-
ვიშლი, შებყრობილი კი რაღად ვუნდივარ, რაში გამოვადგე-
ბი? მიშველე რამე, სანამ გულს ცეცხლი ერთობ დამიწყულ-
ლებდეს. როსტევანს ეახლე და, რაც გითხარი, ჩემ მაგიერ მო-
ახსენე: დიდებულო ხელმწიფეო, ღმერთთა მოწამე, ამას რა
შიშითა და ძრწოლით შემოგკადრებ-თქო,

„მაგრა მან ყმამან ცეცხლითა დამწვა, ალვისა სახემან,
გული წამსავე წამილო, ვერათ ვერ შევიანახე, მან!“

ახლა, მეფეო, იგი რომ არ ვნახო, არასგზით არ იქნება-თქო:
მთელი არსებით იქა ვარ, „გული მას აქვს გულოვანსა“ და
უგულოდ აქ რის მაქნისი ვარ! თუ რამეს ვარგებ, უპირვე-
ლესად თქვენი სახელია, ვერ ვარგებ და, გულს მაინც დავ-
დებ, რაც უნდა იყოს, ფიცს ვერა და ვერ გავტებ-თქო. ჩემი
წასვლა ნუ გეწყინებათ და ნუ დაღონდებით, ღმერთს რაც
ენებოს, დაე, ისე იყოს-თქო. იქნებ გაგვიმართლოს და კვლავ
გეახლოს თქვენი ავთანდილი, თუ არადა, „თქვენმცა ჰსუ-
ფვეთ, თქვენი მტერი დამაბუნდეს!“

— მეფესთან რომ არავინ შეგასწროს, სათქმელს ვამოკლებ,
— უთხრა მან ვეზირს. — ახლავე წადი და მოახსენე, აბა, შენ
იცი. თავს ნუ დაიზოგავ და ისე შემავედრე, სიამტკბილობით
გამიშვას. ქრთამად ასიათას ოქროს მოგართმევ.

— შენი ქრთამი შენ გქონდეს,—სიცილით უთხრა ვეზირმა,

— შენგან წყალობად ისიც მეყოფა, გამგზავრებას რომ უბრუნებ! რატოა მეფეს მაგას მოვახსენებ, ვიცი, უსათუოდ საბოლოო-რით ამავსებს, შოგნა ვის მოსწყენია?! მისმა სიკეთემ ექვე გამათავებს, მგონი, წამიც აღარ მაცოცხლოს! შენ კი ამას ვინაა ჩავწვები, შენი ოქრო კი შენვე დაგრჩება. თუ არ მომეცა, ხომ ამიკლო და მიწასთან გამასწორა: ეგ როგორ მითხარი, აგრე რამ გადაგრია, რომ უმაღვე ვერ მოისაზრე, მაგის თქმა არ ეგებოდაო?! რა ვქნა, აკლებას წყალობა მიჩრევნია და სიცოცხლის ფასი ხომ კაცს არა გააჩნია რა! ვერა, რაგინდ მისაყვედურო, „არ ითქმის და ვერცა ვიტყვი“. მეფემ კიდევაც რომ გაგიშვას, ლაშქარს რას ეუბნები? ნუ გგონია, მოტყუვდნენ და მზე დაგთმონ მოსაშორებლად, მეტადრე, რაკი კარგად იციან, რომ შენი წასვლა მტერთ დაგვითამამებს. არა, „ეგე აგრე არ იქმნების, ვითა ჩიტნი არ გაქორდენ“.

— გეტყობა, სიყვარულისა არა იცი რა, — უთხრა ვეზირს ცრემლმორეულმა მოყმემ, — არც ფიცი და მეგობრობა გინახავს, თორემ მიხვდებოდი, უმისობით რა გასაჭირშიაც ვარ. ახლა ისლა დამჩრენია, გულში დანა დავიცე.

„მზე დაბრუნდა, არ ვიციდი, მზესა ჩამცა დააბრუნვებს!
აჟ ვუშველოთ, გვიჯობს, იგი ნაცელად ღლესა დაგვიბრუნვებს.
ჩემი ჩემებრ არვინ იცის, რა მამწარებს, რა მატკებუნვებს.
უღლთა კაცთა საუბარი კაცსა მეტად დაჰმუნვებს“.

მეფესა და მის ლაშქარს, ნეტავი, რაში გამოვადგები, მუდამ-დღე მტირალი და გონმიხდილი? „სჯობს წავიდე, არ გავტეხ-ნე, კაცსა ფიცნი გამოსცდიან“. ეგ შენი რჩევა, ვეზირო, ამ ტანჯულმა გულმა რანაირად უნდა შეიწყნაროს? ჩემს ადგილას კაცი კი არა, რკინაც რომ ყოფილიყო, ტარიელის სიბრა-ლული ცვილივით დააღწობდა: რა უბედობა არ დასტყლომია

თავს, რა ჭირი არ გამოუვლია! თითქოს ცრემლი და გიჟი
ჰკლებოდეს, მეც ბევრი ვატირე, „ვერ გარღვიხდი ცრემლთა
მისთა, ჯეონიკა თვალთა მდინდეს!“ ახლა, არ ვეჭვიწებენ და
სულერთია, გავიპარები, მივალ, მის წვა-დაგვეს, გავიწირობენ
„ვითა მწუკვეს, ეგრე დავპრთო გული ცეცხლთა მოსადემ-
ლად“. თუ გასაძვევებლად არ უნდინხარ, ვიცი, ჩემი გულისთვის
არას გიზამს. მოდი და, რაც უნდა დაგემართოს, თავი გადა-
დე, ნურა სატანჯველს ნუ შეუშინდები!

— შენი ცეცხლი მეც ცეცხლად მედება,— მიუგო ვეზირ-
მა, — მაგ ცრემლს ველარ ვუცქერ, გული მეღვევა, თითქოს
სიცოცხლეს ვეთხოვები! რას ვიზამთ, „ზოგჯერ თქმა სჯობს
არა-თქმასა, ზოგჯერ თქმითაც დაშავდების“. მივალ და მოვახ-
სენებ, გინდ მოგვკვდე, აღარ ვნაღვლობ, ჩემი ღღეც შენ შეგ-
მატებოდეს.

ეს თქვა და მყისვე სასახლისაკენ გაეშურა. ხელმწიფე მო-
რთულ-მოკაზმული დაუხვდა, მხიარულს სახე მზესავით უბრ-
წყინავდა. ვეზირი შეშინდა, საწყენის მოხსენება ვერ შეეებდა,
შეწუხებული იდგა და საგონებელს მისცემოდა. რა დაგმართია,
რა მოხდა, რას შეუჭირვებინხარო, შეშფოთებით ჰკითხა მეფემ.

— ვაი, რომ ჩემი ჰმუნვა ჩემს ჭირს შესტოლებია, „არცა
ჰმატს და არცა სდილობს“. რა ექნა, თქმა მეშინია, მაგრამ მო-
ციქული ხომ შიშს ვერ დაფრინდება. მემართლებით, მომკლათ,
ამას რომ მოვახსენებთ: ავთანდილი შემოგეხვეწათ, ტარიელ-
თან ისევ გამიშვითო, უმისოდ წუთისოფელი გამცუდებიაო.

რაცა იცოდა, ყველაი ჰკადრა მოშიშრად ენითა,
კვლა მოახსენა: „რამცა სცან სიტყვითა ესოდენითა,
თუ რაგვარ მყოფი მინახავს, თუ რაგვარ ცრემლთა დენითა!
მართალ ხართ, თუმცა რისხვანი ჩემთვის იანაზღენითა“.

რა ეს მოისმინა, მეფე „გაგულისდა, გააცნობდა“, ფერი გაუკრთა და შემზარავი იერი დაედო, ვეზირს შესძახა:

— შმაგო, ენა როგორ მოგიბრუნდა მანქანის სიტყვით?!
ეგეთი შმაგი არამცთუ ვეზირად, სხვადაც ვინაა ვინაა!
თითქოს დიდი სასიხარულო ამბავი ყოფილიყოს, ისე მოსწრაფებით რომ მომახარე, მაგის მეტს ვინ რას მიზამს, თუ მუხთლად, ღალატით არ მომკლა?! პატრონის წყენას კაცი ნუთუ არ უნდა დაერიდოს და ულაგოდ დაიყბედოს უმეცრული სიტუვა?! ნეტავი, მაგის გაგონებამდე რად არ დავერუდვი! ერთი იმისგან არ იყო მოგზავნილი, უსათუოდ თავს წაგაცლიდი და შენს სისხლს კისრად დავიდებდი!

„წა, უკუდვა ავი, შმაგი, უმეცარი, შლეგი, წბილი
შაბაშ სიტუვა, შაბაშ კაცი, შაბაშ საქმე, მისგან ქმნილი!“

დაიხარა და სკამი შესტყორცნა. სკამი კედელს შეეღეწა, ვეზირს არ მოხვედრია, მაგრამ მაინც გული თითქოს აღმასით დაესერა და მღულარე ცრემლით ღაწვები დაეწვა. შიშით ხმა ველარ გაედო, შეფეს გამოერიდა, გულნატკენი „გამოძრწა და გამომელდა“, პირმომცინარე რომ შესულიყო. აი, რა უყო ენამ, რა სირცხვილი და დამცირება აგემა! ვერა, თვით „მტერი მტერსა ვერას აგნებს, რომელ კაცი თავსა იგნებს“. რა ცოდვა მიმიძღვის ისეთი, რომ ღმერთმა კიდევ ამაზე მეტად დამსაჯოსო, ფიქრობდა გამწარებული ვეზირი. ასეა, ვინც პატრონს გაუთამამდება და საწყენს კადნიერად მოახსენებს, ნახოს, რა შვება-სიამესაც მოიმკის, ჩემს დღეში რომ ჩავარდებაო. ეს რა დამემართა, „რად მოვლორდი, რად დავბნელდი, ნეტარ ვინლა გამითენოს?!“

გაწბილებული და შეწუხებული მოდიოდა. როცა ავთანდილი ნახა, დაღვრემით და პირქუშად უთხრა: არ ვიცი, რა მადლი

გადაგზადო, რომ ეგრერიგად გავიხარე! ვაიმე, შეგბრო ხელში
მყოფმა თავი როგორ გავიუბედურე და დავილუბეო! ხელე მო-
ქარგული ენით, თითქოს ხუმრობსო, ქრთამი მოსუქი ვიყავი
ჯერ ისევ გული უწუხდა და ცრემლი ვერ მოეწარმოებოდა!
საოცარი იყო! ურცხვად ვუბნებოდა:

„ვინ არ მისცემს ქაღებულსა, მოურავსა მოიმღერებს.
თქმულა, ქრთამი საურავსა ჯოჯობეთსცა დაიურებს“.

— შავი დღე დამაყენა, — შესჩივლა მოყმეს, — ჩემგან არ
ითქმის, რაც იმან მაკადრა: „რა სიძვეე, რა სირეგვნე, რა შლე-
გობა, რა შმაგობა!“ კაცად აღარ ვარგივარ, თავი ვერც კი მიც-
ვნია, ან კი რად არ მომკლა, მიკვირს, როგორ მოითმინა! განა
არ ვიცოდით, რაც მომელოდა, და მეტადრე ეს მალონებს. რა
ვქნა, ასეთი ყოფილა ჩემი ხვედრი, ღვთით მოვლენილ რისხვას
სხვა ვინ დამალვია?! ესეც არ იყოს, რახან „შენთვის სიკვდი-
ლი ღზინად მიჩნს“, ქირი ფუქად როდი მინახავს.

ყმამან უთხრა: „აღარ-წასლვა არ ეგების ჩემგან აროს.
იადონი მაშინ მოკვდეს, ოდეს ვარდმან იდამკნაროს,
ხამს, უძებნოს ცვარი წყლისა, მისთვის თავი ყოვლგან აროს,
ვერ უპოვოს, რა ქმნას, ანუ გული რთა დაიწუნაროს!“

— უტარიელოდ რა გამაძლებინებს, — შესჩივლა მან ვე-
ზირს, — შირჩევნია, ველად გავიჭრა და ნადირთა შორის გავე-
რიო. ან კი ამ დღეში მყოფი მეფისა და ქვეყნის მტერს რანა-
ირად გავუმკლავდები? ნურც ის დაავიწყდება, „სჯობს უყო-
ლობა კაცისა მომღურავისა ყოლასა“. რავინდ წყრებოდეს,
ერთხელ კიდევ მოვახსენებ ხელმწიფეს, „გული ჩემი ვით იწვის
და ვით ენთების“, ეგებ გამიკითხოს და გამიშვას. არადა, როცა
იმედი გადამიწყდება, გავიპარები და ის იქნება. მე თუ მოვკვ-
დი, ჩემი წილი წუთისოფელიმც დაქცეულა!

მოისაუბრეს. მერე ვეზირმა, ავთანდილს რომ შეხტეოდა, ისეთი წვეულება გამართა, „უმასპინძლა, ძღვენი ეძღვნა შვენიერსა შვენიერნი“, სხვა წვეულნიც, მუზუცი თუ ახალგაზრდა, ერთობ საბოძვართ აავსო. მერე მოწვევით მოვიდა წავიდა და ვეზირის კარმიდამოს მისი შუქი მოჰყვდა, „სახლად ჩადგეს მზისა წვერნი“.

პირმზე და ტანსარო ჭაბუკი შინ მივიდა თუ არა, ასიათასი ოქრო, სამასი თავი სტავრა-ატლასი და სამოცი თვალი ლალ-იაგუნდი, ნაირფრად რომ ციაგებდა, მაშინვე გამოატანი-ნა და ვეზირს გაუგზავნა. აბა, სიძუნწე და უპირობა რა მისი ხელი იყო? შეუთვალა: რაც მე შენი ვალი მაძევს, მაგიერი რა უნდა შემოგზლო, რომ იგი გადავიხადო, მაგრამ, თუ ცოცხალი დავრჩი, იცოდე, თავს განაცვალებ, „სიყვარული სიყვარულსა შეგიცალო, შეგიწონო“.

ავთანდილის სიკეთესა და უებრობას რა ენა იტყვის! კაცი იყო, რომ უნდა ისეთი, და ხელიც შესაფერი საქმისათვის მოეკიდა. ვისაც ვინმეზე გული შესტკივა, მოხმარებაც ამასა ჰქვია. აბა, მოძმე და მოკეთე რის მაქნისია, თუ გასაჭირში არ შეგეშველა: „ოდეს კაცსა დაეჭიროს, მაშინ უნდა ძმა და თვისი“.

ავთანდილმა აღარ დაახანგებულა, „უმი-სობა“

თელთა მფენელი“ შერმადინს კვლავ გაენდო და უთხრა: დღევანდელი დღე ჩემთვის იმედისა და სიხარულის დღეა, აბა, შენ აცი, თავს როგორ გამოიჩენ, როგორ მიერთგულებო. როსტევანს ჩემს წასვლაზე სიტყვის გაგონებაც არ უნდა, არ იცის, რა მჭირს ან ვისით ვსულდგმულობ, მე კი „უმი-სობა“ ნუ ცოცხალ ვარ ნუცა გარე, ნუცა შინა!“

— უსამართლო საქციელს ღმერთი არავის შეარჩენს, — დასძინა ავთანდილმა. — მე მისი გამწირავი ვერასგზით ვერ შევიქნები, ეს უეჭველია, მაგრამ, დანაპირები თუ ღროზე არ აეუსრულე, მაინც ცრუ და მოლაღატე არ გამოვდივარ?! უმი-სობა ვეღარ მომითმენია, გული მიტირის და მიკვნესის, „არას კაცსა არ იახლებს“, ყველას უკრთის და ერიდება.

„სამი არის მოყვრისაგან მოყვრობისა გამოჩენა:
პირველ, ნდობა სიახლისა, სიშორისა ვერ-მოთმენა,
მიცემა და არას შერი, ჩუქებისა არ-მოწყენა,
გავლენა და მოხმარება, მისად რგებად ველთა რბენა“.

სიტყვა გამიგრძელდა, — მოკლედ მოვტყვი: „აწ გაპარვია წამა-ლი ამა გულისა ლეუბისა“. სანამ დრო კიდევ გვაქვს, მომისმინე, რასაც გევედრები, ჩემი დარიგება გულში ღრმად ჩაიბეჭდე. უპირველესად ხელმწიფის სამსახური გმართებს, მთელი შენი სიკეთე და უზადობა უნდა გამოაჩინო. ჩემი ლაშქრის მეთაურობას ხომ ისევე გასწევ, აქამდე რომ გაგიწევია:

„მტერთა ჩემთა ენაპირე, ძალი ნურა მოგაკლდების,
ერთგულთათვის კარგი ნუ გშურს, ორგულიმცა შენი კვლავის!“

მერე, ამასა ვთხოვ, სახლ-კარს მიმიხედუე, არა დაგვრუნდი, ვალში არ დაგრჩები. იცოდე, უკუდავს ხური ფუქად არასდროს ჩაივლის.

ეს რომ მოისმინა, შერმადინს თვალთაგან მდულარე ცრემლი გადმოსცვივდა. მარტოობით ჭირს როდი შევეუშინდებო, მოახსენა, „მაგრა რა ვქმნა, უშენოსა დამეცემის გულსა ბინდი!“ რა შენ გადაკარგულს გიგონებდე, ბედშავს მე აქ რაღა გამაძლებინებსო. ერთი მითხარი, სად გავგონილა ამდენ ხანს ყარობად მარტო სიარული, ან კიდევ გასაჭირში ჩავარდნილ პატრონს ყმა განერიდოს და მხარი არ მისცეს?! არა, მეც თან წამიტანე და, როგორც გენებოს, ისე მიმსახურეო.

— რაგინდ ცრემლი ღვარო, შაინც ვერა და ვერ გიახლებ, — მიუგო ავთანდილმა, — მერედა ჩემ მაგივრობას აქ სხვა ვინ გასწევს ან სახლ-კარი ვის დავუტოვო, ვინა მყავს შენებრ მოსანდო?! ველად გაჭრა მიჯნურის ხვედრია, აბა, მას სადა სცალია შინ კერას მიუჯდეს და თავი დაიბეროს! გაჭრილი მიჯნური ხომ მარტო უნდა იყოს, სისხლის ცრემლდანადენი, და მეც, მიჯნურობით გახელებული, თან ვერავის ვიახლებ. რა გაეწყობა, ასეთია წესი წუთისოფლისა. განა არ ვიცი, რარიგ გიყვარვარ, მაგრამ „უამი ასრე დამემტერა“ და, რასაცა ვთხოვ, ეგ არ იქნება, დაიჯერე და დაწყნარდი, გული დადე. რა მოგშორდე, არ დამივიწყო და ეგ სიყვარული არ გაგინელდეს. ჩემზე ნუ იღარდებ, ვინ რას დამაკლებს, მტერი ქედს ვერ მომახრევიანებს. „ხამს მამაცი გაგულოვნდეს, ჭირსა შიგან არ დაღონდეს“, დასაძრახი საქმის არაფრად ჩავდება კი მძულს და ვერ ვეგუებო.

„მე იგი ვარ, ვინ სოფელსა არ ამოვპყრეფ კიტრად ბერად,
ვის სიკვდილი მოყვარისათვის თამაშად და მიჩანს მღერად.
ჩემსა მზესა დავეთხოვე, გავუშვივარ, დავღგე მე რად!“

მისი გულისთვის თვით სატრფოს მოშორებდას, მფევერიცევენი
ვარ და სხვა რაღა დამაკავებს?! როსტევანის წინაშე ანდერძს
დავტოვებ, შენი თავი უნდა შევავედრო: ჩემს გაზრდილს რომ
შეშვენის, ისე მოეპყარი-მეთქი. მე თუ ბედმა მიმუხთლოს და

„მოვეკვდე, თავსა ნუ მოიკლავ, სატანისგან ნუ იქმ ქმნილსა,
ამას ზედა იტირებდი, დაიდებდი თვალთა მილსა“.

აკთანდილის პანეაჰი კოსტავან მუზის წინაშე

ღაჯდა და ანდერძსა წერდა თბილად, გუ-
ლის შემძრავად:

— მეფეო, მის საპოვნელად მივიპარები, ვინც ცეცხლი მო-
მიღო და ვის უნახავადაც ველარ გამიძლია. შემინდევ და
ღვთიური მოწყალებით გზა დამიღოცე. ვიცი, ამ ჩემს განზრახ-
ვას ბოლოს არც შენ დამიგმობ: „კაცი ბრძენი ვერ გასწირავს
მოყვარესა მოყვარულსა“. გავკადნიერდები და პლატონის
შეგონებას შეგახსენებ: სიცრუე და ორპირობა ჯერ აქ ხორცს
ავნებს, მერე კი იქ სულს აწამებსო.

„რათგან თავია სიცრუე ყოვლისა უბედობისა,
მე რად გავწირო მოყვარე, მჰა უმტკიცესი მშობისა?!“

არა ვიქმ, ცოდნა რას მარგებს ფილოსოფოსთა ბრძანებისა,
მით ვისწავლებით, მოგვეცეს შერთვა ზესთ მწყობრთა წყობისა!

ხომ წაგიკითხავს, თვით ღვთის მოციქულნი **ერისენული**
ყვარულზე, როგორ აქებენ და აღიდეგენ?! ექვანივით აძასა
ქღერენ, სიყვარული აღგვამალღებსო. რად არ გინდა გულის-
ყური მიაპყრო და დაიჯერო? შენ ვერ დამირწმუნებიხარ და
უსწავლელნი როგორღა დავარწმუნო!

— რაოდენ გამწყრალიც იყო, მაინც მომიტევე, რომ ხატრი
ვერ გაგიწიე და შენს ბრძანებას გადავუხვიე. რა უნდა მექნა,
როცა იმ მოყმისაგან გულდატყვევებულს საამისოდ ძალ-ღონე
ალარა მქონდა: „აწ წასლვა იყო წამალი ჩემთა სახმილთა
გზნებისა!“ რაკი საწადელს ვეწევი, სადაც გინდ ვიყო, აღარა
ვნადვლობ, ყოველგვარ გასაჭირს ავიტან, როგორც მამაცთა
წესია.

„ვინ დამბადა, შეძლებაცა მანვე მომცა ძლევედ მტერთად,
ვინ არს ძალი უხილავი შემწედ ყოვლთა მიწიერთად,
ვინ საზღვარსა დაუსაზღვრებს, ზის უკვდავი ღმერთი ღმერთად,
იგი გახდის წამის-ყოფით ერთსა ასად, ასსა ერთად.“

მზის შუქს რომ ვერ იხილავს, „ია ხმების, ვარდი კნების“,
უცხო და ტურფა საკვრეტელი თვალს ხიბლავს და იტაცებს.
მეტადრე მე როგორ გამეძლო უმისოდ, რაღად მინდოდა თავი
ცოცხალი?! ავდექი და წავედი. ასეთი ყოფილა ღვთის ნება-
სურვილი, ყველასათვის გარდაუვალი რამ, მის გარეშე რომ
ქვეყნად არაფერი ხდება. ამიტომ წუხილს ნუ მიეცემი, ცრემ-
ლი და ვაება, აბა, რას გარგებს?!

„რაცა ღმერთსა ვაუგია თავსა ჩემსა გარდასავლად,
გარდამხდეს და შემოვიქცე, აღარ დამრჩეს ვული ვლად,
თქვენვე გნახნე მზიარულნი დიდებით და დავლაპირავლად,
მას რა ვარგო, ესე ჩემთვის დიდებად და კმარის ვაქცეულნი“

— მეფეო, მომკალ, თუ ეს სიტყვა ვინმეც შეგეცხმის
ჩემი წასვლით რად უნდა დალონდე, განა ურიგო გზას დავს-
დგომივარ?! რა ვქნა, „ვერ ვეცრუები, ვერ ვუზამ საქმესა სა-
ძაბუნოსა“, იმქვეყნად ხომ მაინც შევხვდები და პირშერცხვე-
ნილმა რაღა პასუხი მივსცე? მოძმისა და მოკეთის დაუვიწყებ-
ლობა არასდროს გვაწყენს, ზედმეტად ნურავის მოეჩვენება.
ცრუსა და მოღალატეს ხომ ვერა და ვერ ვიტან! აბა, მითხარი,
„მას ხელმწიფესა მზიანსა“ როგორღა ვეცრუო?! მოგეხსენე-
ბა, ამპარტავანი და საშურ საქმეზედ ზანტად მიმავალი ვაქცა-
ცი ერთობ დასაგმობია.

„რა უარეა მამაცსა ომშიგან პირის მხეველსა,
შედრეკილ-შეშინებულსა და სიკვდილისა მტველსა,
კაცი ჯაბანი რითა სჯობს დიაცსა ქსლისა მხეველსა?!
სჯობს სახელისა მოხვევა ყოველსა მოსახვეველსა!“

— ახლა კიდევ, თუმცა ამის თქმას ვშიშობ, მაინც უნდა
გავებდო და გითხრა. ცდება, ვინც სიკვდილს წამდაწამ არ მო-
ელის, იგი ხომ ყველას ანაზღად ეწვევა და დღეს ღამედ უქ-
ცევს. სიკვდილი არავის და არაფერს ერიდება, მისი მსახვრა-
ლი ხელი ყველას განურჩევლად მუსრავს და ამიწებს. საზა-
რელია სიკვდილი, მაგრამ შერცხვენილ სიცოცხლეს მაინც ისა
სჯობია.

„ვერ დაიპირავს სიკვდილსა გზა ვიწრო, ვერცა კლდოვანი,
მისგან გასწორდეს ყოველი, სუსტი და ძალ-გულოვანი,

ბოლოდ შეყარნეს მიწმან ერთგან მოყმე და მბცოვანი.
სჯობს სიციცხლესა ნაზრახსა სიყვდილი სახელოვანი!

ვინ იცის, იქნებ ცოცხალმა ველარც გიხილო. საყარევემუ სიყ
მყოფელში დავისადგურო. თუ, ყოვლის დამამბულმესაწმუქსა
რომ დღე მომისწრავოს და უცხოობაში ყარიბად მოვკვდე,
მშობლისაგან დაუტირები და დაზრდილ-მისანდოთაგან შე-
უსუდრავი. აი, მაშინ შემიწყალოს შენმა მოწყალე გულმა! უთ-
ვალაე სიმდიდრეს ვტოვებ და „ჩემი ჩემთვის წარსაგებლად“
ნურა დაგეშურება რა:

„მიეც გლახაკთა საჭურჭლე, ათავისუფლე მონები,
შენ დაამდიდრე ყოველი ობოლი, არას მჭონები,
მიღწიან, მომიგონებენ, დამლოცვენ, მოვეგონები.“

რაც სამეფო საგანძურისთვის თავად არ ინდომო, ერთობ გა-
ეცი, რომ ჩემ მოსაგონრად ხიდნი და პალატნი ააგონ. თუ არ
შენ, სხვა ვინა მყავს „ცეცხლთა ჩემთა დამავსებლად“, სულის
მეურვედ?!

— მივდივარ, ამიერიდან ჩემს ამბავსაც ველარ შეგატყობი-
ნებ. ამიტომ ვბედავ და წერილით გეხვეწები გზა დამილოცო.
თუ მაინც ეშმაკეულმა ძალამ მიმსხვერპლა, „შემინდევ და
შემივედრე, მკვდარსა რალა გარდმეხდევის!“ ჩემი რჩეული მსა-
ხური შერმადინი შენთვის ჩამიბარებია და, გიგედრები. ნუ და-
მიჩაგრავ, „ნუ დაადინებ თვალთაგან ცრემლსა. სისხლითა
ფრქვეულსა“. მაინც წლივანდჳლ წელიწადს ხომ ჰირი და ვა-
ება სამისოდ ჰარბად აქვს, წყალობით ანუგეშე, ჩემგან წყა-
ლობას ჩვეული.

„ვასრულდა ჩემი ანდერძი, ჩემგან ნაწერი ხელითა.
აჰ, გამზრდელი, მოგშორდი, წავე გულითა ხელითა!

ნუ სკმუნავთ ჩემთვის მეფენი, ნუ ხართ მოსილნი ბნელით,
სუფეიომცა ხართ თავითა, მტერთაგან საყრდამელითა!

წერა რომ დაასრულა, ანდერძი შერმაფსიქსეფსად
უთხრა: შენებურად ჰკვიანურად მოახსენე და მტერთაგან თავითა
ვერაგინ გაჯობებს, რაგინდ სამსახურიც იყოსო. მე რე მოეხვია
და სისხლის ცრემლით ატირდა.

ღმრთა აკთანილისა

— მისა და მიწის მალალო ღმერთო, ზოგ-
ჯერ რომ სატანჯველს მიგვეცემ და ზოგჯერ სიკეთეს გვიბო-
ძებ, შეუცნობელი და ენით უთქმელი ყოვლის მპყრობელად
რომ მოვლენილხარ, — შეჰლაღადებდა ავთანდილი, — გუ-
ლისთქმაც ხომ შენ გემორჩილება და სურვილთა მოთმენის
ძალი მომანიჭე!

„ღმერთო, ღმერთო, გააყები, რომელი ჰფლობ ქვენათ ზესა,
შენ დაჰბადე მიწნურობა, შენ აწესებ მისსა წესსა,
მე სოფელმან მომამორეა უკეთესსა ჩემსა მზესა,
ნუ აღმოძებვრი სიყვარულსა, მისგან ჩემთვის დანათესსა!“

— ღმერთო მოწყალეო, სხვა არავინ მყავს, შენ ერთს მო-
გენდე მიუსაფარი და, წინ რაოდენ ძნელი გზაც მედოს, შეწვე-
ნას შენგან ვითხოვ და ველი: მტერი დამაძლევინე და „ზღვა-
თა ღელვა, ღამით მავნე განმარიდე!“ თუ ცოცხალი დავრჩი,

მუდამ შენი მადიდებელი და მსხვერპლის შემომწიბრებელი გიქნები.

ლოცვა რომ მოათავა, შეჯდა და მალულად გაეშურა. შერმადინი ოდენ მცირეზედ იახლა. უკან გამობრუნდა და მკერდში მისი ხელი დაეკრძა. დიღს საბრალოდ მისტიროდა და მკერდში მისი ხელი დაეკრძა. ცრემლად იღვრებოდა, „სისხლმან მისმან კლდენი ღარნა: პატრონისა ვერა-მკვრეტმან ყმამან რამცა გაიხარნა!“

აშოთაძის ბაბაჯის ბავშვა აოსჯიან გეჟისაგან

ბანრისხებულ როსტევანს იმ დღეს დარბაზობა აღარ გაუმართავს. მეორე დღესაც, რა გათენდა, მწყურალად წამოდგა, „ჰგავს, თუ აღენს პირით აღსა“. მყისვე ვეზირი იხმო. მოჰგვარეს, მისი შიშით მოცახცახე, დარბაზს მოწიწებით შემოსული რომ დაინახა, მეფემ უთხრა:

— არ მახსოვს, გუშინ რას მეუბნებოდი, თუ გაგონდება, რა უნდოდა? არა, მართლა, ისე როგორ მაწყენინეთ და გამარისხეთ, რომ დიდხანს სული ვერ მოვიბრუნე და შენ, საყვარელი ვეზირი, ესოდენ გაგკიცხე! ბრძენს ტყუილად არ უქვამს, „წყენაო ჭირთა ბაღე“. მსგავს რამეს ნურასდროს იზამ, საქმე კარგად გასინჯე ხოლმე. ახლა ერთი კიდევ მითხარი, რასაც გუშინ ჰყვებოდი, რიგიანად ყური არც მიგდია.

ვეზირმა რომ ხელმეორედ მოახსენა, ხელმწიფემ ალა და-
ახანა და პასუხი მოკლედ შეუთვალა: ხომ არ გადარჩეულხარ,
ეგ მეტად აღარ გამაგონო, „თვარა მე სრულად კმარა“
გავთავადები და ის იქნებაო!

რა გამოვიდა, ვაზირმან ძებნა, ვერ პოვნა მინანი,
მართ გაპარვასა უთბრობდეს მონანი, ცრემლთა მდინანი.
მან თქვა: „მე დარბაზს ვერ შევალ, მახსოვან ღღენი წინანი,
ვინცაღა ჰკადრებს, მან ჰკადროს: რაცა ეთქვი, მასცა ვინანი“.

ვეზირი რომ არ ეახლა, მეფემ სხვა კაცი გაგზავნა. ამანაც,
რა ამბავი შეიტყო, გარეთ გაჩერდა. ავთანდილის წასვლის გა-
მელავენებას მეფეს ვერავინ უბედავდა. როსტევეანი შეეჭვდა და
კმუნვამ ხელი დარია, თქვა: უეჭველად გაიპარაო, „ვინ მარტო-
მან ასთა ავნის“. თავდახრილი იდგა, გულს დარდი ლოდევით
დასწოლოდა. მერე კვნესა აღმოხდა და მაღლა აიხედა, მონას
უბრძანა: მიდი და იმ ფლიდს უთხარი, შემოვიდეს და ყველა-
ფერი მიამბოსო. ვეზირი ეახლა, დაღვრემილი და ფერწასული
იყო, ხელმწიფეს მზერას არიდებდა.

მეფემან კითხა: „წასრულა მზე დაუდგრომლად, მთვარულად?“
მან მოახსენა ყოველი, ვფო წასრულიყო ფარულად:
„მზე აღარ მზეობს ჩვენთანა, დარი არ დარობს დარულად!“

მეფემ რომ ეს მოისმინა, გაშმაგებულმა ყვირილი მორთო,
ლაწვებს იკაწრავდა და წვერს იგლეჯდა, მკვრეტელნი გაეკვირ-
ვებინა. მერე მოთქმით დაიჩივლა: „ვა, გაზრდილო, ველარ გნახ-
ვენ თვალნი რეტნი! სად წაპხე და სად დაჰკარგენ სინათლისა
ეგე სვეტნი?!“ შენ კიდევ რა გიშავსო, „თუ თავი შენი შენ გახ-
ლავს“, ყარიბობა არც გეთქმისო, მაგრამ მე რა მეშველება,

სენმორეულსა და უნუგეშოდ შთენილს, გული რა არის შეგე-
ლიოს?! ვაი, რომ შენ დაბრუნებამდე ენით უთქმელი წამებით
უნდა ვეწამო!

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

„ოდეს ვნახავ მზიარულსა, ნადირობით შემოსრულსა?
ველარ გიჭვრეტ ნაბურთალსა, ტანსა მკვერსა, ჭავარ-სრულსა,
ველარ ვისმენ ხმასა შენსა, სასმენელად მე მას რულსა,
აჲ უშენოდ რაღა ვეყო საჯდომსა და სრასა სრულსა?!“

რაგინდ ბევრიც იარო, ვიცი, შიმშილით არ მოკვდები, შენ
შენი მშვილდი შეგინახავსო, იქნებ ღმერთმა წყალობით
გადმოგხედოს და ყოველი გასაჭირი გაგვიადვილოს, მაგრამ,
მე რომ ველარ მომესწრა, თუ არ შენგან, „გაზრდილო, ვის-
განღა დავიტირები?!“

გლოვის ზარი გაისმა და უამრავმა ხალხმა მოიყარა თავი.
დარბაზს დიდებულთა ჯარი შეგროვილიყო. ყველა ქვითინებდა
და იცრემლებოდა, თავში იცემდნენ და თმა-წვერს იგლეჯდნენ,
თქვეს: „ბნელი გემართებს დღე-კრულთა, რათგან მზე მი-
გვიდრკა ცისა!“ რა მეფემ დიდებულნი დაინახა, მწარედ შე-
მოსტირა და

უთხრა: „მხედვო, მზემან ჩვენმან შექნი სრულად დაგვიძირა,
რა ვაწყინეთ, რა შევსცოდეთ, რად დაგვეარნა, რად გავვირანა?!“

ლაშქარს მისებრ ვინღა მოეპატრონება და უთავადებსო.
მოგვიანებით, როცა ცოტათი დაწყნარდნენ, მეფემ ბრძანა:
იკითხეთ, მარტო წასულა, თუ მოყმენიც თან უახლებიაო.

მორცხვად და მოშიშრად შემოვიდა შერმადინი, ანდერძი
მიართვა და მოახსენა: ეს დაუწყერია და საწოლს დაუტოვებია,
მისი მსახურნი ნამტირალევი დამიხვდნენ, მწუხარებისაგან თმა-

წვერი დაეგლიჯათ, მითხრეს, მარტო გაპარულა, არავინ ახლავსო. რომ მომკლათ. შემართლებით. სიცოცხლის რაღა ღირსი ვარო, დასძინა გამწარებულმა მოყმემ. ანდერძი წინაშე დაკვლავ დიდხანს ტიროდნენ. მერე მეფემ ბრძანა: წესი ღამეაოი სამხიარულოს ნულარ ჩაიცვამსო, დავრდომილნი და ქვრივობოლნი ვამლოცველოთ, იქნებ ღმერთმა ისმინოს და ხიფათი აშოროს, მშვიდობით დაგვიბრუნდესო.

აჲთანდილის გეოგაჲ ნასჲა ზაკიელთან

მზეს რომ დაშორდება, მთვარე გაბადრულია და, რა მიუახლოვდება, გაილევა მისი შუქით დამწვარი, ველარ უძლებს და კვლავ გაუბრბის. ვარდს კი უმზეოდ ფერი ეკარგვის და ჭკნება, ასევეა მიჯნურიც: „ჩვენ ვერ-ჭვრეტა საყვარლისა ჭირსა ძველსა გაგვიახლებს“. ავთანდილი მიდიოდა და ცრემლს მიაფრქვევდა, სატრფოს მოშორებით გულმდუღრად მტირალი.

წამ-წამ მობრუნდის, იაჯდის მისთვის მზისავე მზობასა,
უჭვრეტდის, თვალი ვერ მოხსნის, თუ მოხსნის, მიხდის ცნობასა.

გონს ძლივს იკრებდა და ენა ველარ დაეძრა, ცრემლთა ნაკადი კი შეუჩერებლივ სდიოდა „თვალთაგან მსგავსად დიჯლისა დენისად“. ზოგჯერ მოძალებულ დარდს ველარ ერეოდა, მოტრიალდებოდა და უკან დარჩენილ სივრცეს გასცქეროდა, თითქოს

ამით ნუგეშს პოვებსო. მერე ისევ გზას განაგრძობდა, არც იცოდა, საით მიარბევდა სადავემიშვებულს.

— ჩემო, შენგან შორს მყოფმა როგორ ვიპოვებ შენს ჩივილს? — შესჩიოდა იგი სატრფოს, — ფიქრით მანდა ვარ და გულიც შენკენ მოისწრაფის, ამ აცრემლებულ თვალებსაც შენი შეხედვა სწყურიათ! რა გაეწყობა, უნდა მოვითმინო: „სჯობს, საყვარელსა მოყვარე რაზომც არ დაუძაბუნდეს!“ ვიდრე განახვდე, ვაი, რომ სულ ასე უნდა ვიტანჯო. თავს მოვიკლავდი, მაგრამ, ვიცი, გეწყინება და ამას ვერა, ვერ ვიზამ, ისლა დამრჩენია, „მისცნე ცოცხალმან თვალნი ცრემლისა დენასა!“

მერე ზეცას ახედა და მზეს შეჰღალადა.

იტყვის: „ჰე მზეო, ვინ ხატად გოქვეს მზიანისა ღამისად, ერთ-არსებისა ერთისა, მის უფამოსა ეამისად, ვის გმორჩილობენ ციერნი ერთის იოტის წამისად, ბედსა ნუ მიცვლი, შიაჟე, შეურამდის ჩემად და მისად!“

„ვის ხატად ღმრთისად გიტყვიან ფილოსოფოსნი წინანი, შენ მიშველე რა ტყვე-ქმნილსა, ჭაპკნი მამიან, რკინანი! ბროლ-ბადახშისა მძებნელმან სათნა დაეკარგენ, მინანი, მამანი ვერ გაჰქელ სიახლე, აწ სიშორესა ვინანი.“

მოთქმა-ტირილით ამას ამბობდა გულმხურვალედ, სანთელივით რომ იწვოდა და დნებოდა. დღით გატანჯულს ღამე სიამეს ჰგვრიდა, მოუთმენლად ელოდა მზის ჩასვლას და მთვარის გამოჩენას, ბინდ-ბუნდში ცაზე ვარსკვლავთა აკიაფებას. ღამის მნათობთ მას ამსგავსებდა და შეჰზაროდა, ტრფობის სევდას უზიარებდა.

მთვარესა ეტყვის: „იფიცე სახელი ღმრთისა შენისა! შენ ხარ მიმცემი მიჯნურთა მიჯნურობისა სენისა,

შენ გაქვს წამალი მისისა მოთმინებისა თმენისა,
მაჲჲე შეყრა პირისა, შენ გამო შენებრ მშვენისა!

გზად თუ მდინარეს ნახავდა, ცხენიდან ჩამოვიდოდა და
ქავლს უჭკრეტდა და „მას თანა-პრთვიდის ნაკაფე უჭრეტუ ქა
ცრემლთა ტბისასა“. მერე გადაივლიდა და კვლავ გზას გაუღ-
გებოდა, სიარულის მოსწრაფე. საცა კლდიან ადგილს წააწყდე-
ბოდა, ქურციკს მოინადირებდა და მწვადს შეექცეოდა. იდგა,
თუ მიდიოდა, როცა კი მახლობლად არავინ ეგულებოდა, მუ-
დამ ტირილსა და ვაებაში იყო ტანად ალვა და „პირ-მზე, გულ-
მარიხიანი“ მიჯნური, ია-ვარდივით ნახსა და მშვენებით სავსე
სატრფოს მოშორებული.

აჲ ვერ ვიტყვი მაშინდელსა მე მის ყმისა ნაუბარსა,
რას უზნობდის, რას მოთქმიდის, რას ტურფასა, რაზომ გვარსა!
ხოვან თოვლი გაეწიოლის ვარდსა, ბრჭლითა ნახოკარსა.
ქვაბნი ნახნა, გაეხარნეს, ზე გავიდა ქვაბთა კარსა.

ავთანდილი რომ დაინახა, ასმათი თვალცრემლიანი მოეგე-
ბა, მისი მოსვლით უზომოდ გახარებული. ასეა, „კაცი კაცსა
მოელოდეს, მოსლვა დია ეამების“. ჭაბუკი ცხენიდან ჩამოხტა,
მოეხვია და აკოცა, მერე ჰკითხა: „პატრონი, ნეტარ, სად არის
და ვითა?“ ქალი მწარედ ატირდა, მისი ცრემლი ზღვას ერთვო-
და, და უთხრა: წახვედი თუ არა, გამოქვაბულში ველარ ვაძლო
და წავიდა, მას აქეთ მისი არა ვიცი რაო. ასმათის ნათქვამი
მოყმეს გულში ლახვარივით მოხვდა, შესჩივლა:

— დაო, ეგ რა კაცობაა, მე არ ვეცრუე და თვითონ რაზედ
მეცრუა, ფიცი როგორ გატეხა! ერთი მითხარი, თუ „ვერ იქმო-
და, რად მიქადა, თუ მიქადა, რად მიტყუა?!“ მე ხომ უმისოდ
სიცოცხლე ჩირადაც არ მიღირს და მოშორებისთანავე რად

დამივიწყა, რად ვერ გაუძლო გასაჰირს? პირის შემოღობვას რას მემართლებოდა, ეგ რანაირად იკადრა? თუმცა ზემო უბედო შეღისაგან რა უნდა გამიკვირდეს!

— მართალი ხარ, ეგრე რომ გიმძიმს, მაგრამ, თუ მეც მოუერიდებლად სიმართლე გითხრა, მიკერძობებაში ნუ ჩამომართმევ. დიალაც, უნდა დაგლოდებოდა, ძმობილი არ გაეწებილებინე, და მაინც იგი ვერ გამიმტყუნებია: რადღეში ჩავარდა, ჰკუაზე მყოფი, აბა, რას გაიგებს, ან კი რანაირად ითქმის: „ენა დაშვრების, გაცვთების, გულსა შეელმის ლმობილსა!“ მე უბედურ დღეზე გაჩენილს თავად მინახავს და ვიცი, რასაც ვამბობ. რომ ემდურები, ფიცი გამიტეხა და პირი შემეშალაო, მერედა „არ გული უნდა ფიცის და პირისა გასრულებასა?“ მოგეხსენება, რა უგულოდაც არის და ოდენ სიკვდილის მოლოდინშია.

„გული, ცნობა და გონება ერთმანერთზედა ჰკიდიან, რა გული წავა, იგიცა წავლენ და მისკე მიდიან, უგულო კაცი ვერ კაცობს, კაცთაგან განაკიდიან. შენ არ გინახავს, არ იცი, მას რომე ცეცხლნი სწვიდიან!

„ჩერთ მისი მსგავსი სასჯელი არცა ვის ამბად ჰსმენია, არა თუ კაცთა, სასჯელი ქვათაცა შესაძრწენია, დიჯლადცა კმარის, მას რომე თვალთაგან ცრემლი სდენია! თვით რაცა ჰბრძანოთ, მართალ ხართ, სხვა სხვისა ომსა ბრძენია“.

— წასვლის წინ ვკითხე, ავთანდილი რომ მოვიდეს, რა ჯნას, მის დობილს მასთან რას მამარებ-მეთქი. მან ასე მიპასუხა, გულდამწვარმა და ცეცხლმოდებულმა: რასაც დავპირდი და შეეფიცე, არ ვუმტყუნებ, არ ვეცრუები, რაგინდ გამიძნელდეს, შორს არ წავალ, დათქმულ დრომდე დავიცდიო, მახლობელ მიდამოებში მეძებოს და, თუ მკვდარი მნახოს, დამიტი-

როს და დამმარბოს, ხოლო „ცოცხალი დავჰხვდე, უკვირდეს“, არა მგონია, მომესწრასო. იმ დღიდან მზე აღარ მიწარებს, ქედს იქით მიფარებული. ერთობ კვნესა-ვაებას მივსცემივარ და ცრემლთა ნაკადით მიწას ვაღბობ. ვაი, რომ შენს ქვეყნს დილსაც დავვიწყებოვარ!

„ესე არაკი მართალი ჩინს ქვასა ზედა სწერია:
ჯვინ მოყვარესა არ ეძებს, იგი თავისა მტერიაჲ.
აჲ ზაფრანია, ვის წინას ვერ ვარდი ჰგვანდის, ვერ ია,
თულა მოჰნახავ, მონახე, ქვენ, რაცა შენი ფერია“.

— ეგ მართალია, მის სამღურავს რომ არ მიწონებ, — უთხრა ავთანდილმა, — ოღონდ ისიც ნუ გავიწყდება, რაც მე სამისოდ, „ტყვესა ტყვისად“, მიჯნურს მიჯნურის გულისათვის ჩამიდენია. „გამოჰრილვარ სახლით ჩემით, ვით ირემი ძებნად წყლისად“, და დღედაღამ დაუცხრომლად მასზე ფიქრით მივლია, ყოველივე დავთმე, არაფერს დავრიღებოვარ, თვით სატრფოს მოშორებასაც:

„ბროლ-სადაფნი მარვალიტსა ლალის-ფერსა სცვენ და ჰხურვენ,
მას მოჰპოვორდი, ვერ ვეახელ, ვერ ვისურვენ, ვერ ვასურვენ“.

არც ღვთის სწორი ხელმწიფე დავინდე, „მშობლური, ტკბილი, მოწყალე, ცა წყალობისა მთოველი“, ამაგი ასე ავად გადავუხადე: ვუორგულე და გამოვეპარე, მოვიმღურვე და დავამწუხრე, მის შემცოდეს ღმერთი რა სიკეთეს დამაყრის! დაო, ყველაფერი ეს ხომ მისი გულისთვის ჩამიდენია, მასთან მომიხაროდა, აი, მოვსულვარ კიდევაც და რას ვხედავ: აჲ აღარ არის, სადღაც გადაკარგულა, „ვიწვი ცეცხლითა ვისითა, ცუდ-მაშვრალი და მტირალი ქვე ვზი პირითა მქიანითა“. ახლა, რაც გვითქვამს, ეს ვიკმართ, დრო აღარ ითმენს, უნდა

გავეშურო. ბრძენთა სიტყვას ვერწმუნები და არ ვინაში გრ-
დასრულსა“. წავალ, ვძებნი, ან ვიპოვი და ან სიკვდილს მოვი-
აღრებ. რა გაეწყობა, ასეთი ბედისა ვყოფიყვი ვნულო!

ამის მეტი არა უთქვამს რა, ცრემლმორთველი დატოვა, მდინარე გადალახა, შამბნარი გაიარა და გაიშინ-
დვრა. „ქარი, ველთა მონაჭროლი, ლალის-ფერსა ვარდსა ზრვი-
და“. ბელს შესჩიოდა, ამ გასაჰირში რად ჩამაგდევო. მერე
ღმერთს შეჰლადა: რა შეგცოდე, რომ ესოდენ მწარე ბედი
მარგუნე, „რად გამყარე მოყვარეთა“, ასე რად გამიმეტე, რომ
„ერთი ორთა მგონებელი“ დაღუპვის პირას მივსულვარ, თავი
მოსაკლავად აღარ მეწყალვისო!

„მოყვარემან ვარდის კონა გულსა მკრა და დამიწყულუა,
იგი ფიცი, ჩემგან სრული, მან აღარა გამისრულა,
მას თუ გამყრი, საწუთროო, ჩემი ლხინი გარდასრულა,
სხვა მოყვარე თვალსა ჩემსა გაიციხულა, გაბასრულა!“

მოდალებულ სევდას ებრძოდა, თავს იმზნევებდა: რა გასა-
ჰირშიაც იყოს, თუ კაცი გონიერია, უნდა ახსოვდეს, რომ
ცრემლი და ვაება არას არგებს, უმჯობესია ის განსაჯოს და
გაიაზროს, საქმეს რარიგად ეშველებო, „აწ მეცა მიჯობს მო-
ნახვა მის მზისა ლერწამ-ტანისა“. ტირილი მაინც ვერ დაეთმი-
ნა, ცრემლს მიაფრქვევდა და მიდიოდა, ეძებდა, უხმობდა, ლა-
მეს დღესავით ათენებდა. სამი დღე ასე იარა და „მოვლო მრავალი ხევი, შამბნარი, ტყე-ველი“, მაგრამ მის კვალსაც ვერსად
წააწყდა. ჭმუნვამ ხელი ისევ დარია, დაიჩივლა: „ღმერთო, ეგ-
ზომ დიდი რა დამიშავებია შენთვის, რომ ასეთ სატანჯველს
მიმეციო, გვედრები, შემიბრალე და ეს მაინც მიყავ: „და-
ამოკლენ დღენი ჩემნი, ჰირი ამით მომიღბინე!“

ქვლავ მოთქმა-ტირილით მიდიოდა, ამდენი დარდისა და ვარამისაგან ფერდაკარგული. ერთ ქედს გადაადგა და თვალწინ ველი გადაეშალა, ალაგ მზიანი, ალაგ ჩრდილდანაცემი. მერე შამშნარის პირას უღლებრო შავი მერანი შენიშნა და, უეჭველად იმისიყო, გაიფიქრა გახარებულმა.

რა შეხედნა, ყმასა გულმან გაუფეთქნა, გაუნათდა,
აქა ლხინი დაღრეჯილსა უათასდა, არ უათდა,
ვარდმან ფერი განანათლა, ბროლი ბროლდა, სათი სათდა,
ვით გრივალმან ჩაირბინა, არ მოსცალდა ჰერეტად მათდა.

როცა მიუახლოვდა და ტარიელი შეიცნო, ელდა ეცა: პირისახე დაღმეკოდა, თმააბურძგნილსა და საკინძეჩახეულს მკვდრის ფერი ედო, უგრძნობლად იწევა, „მას აღარა შეესმოდა, სოფლით გაღმა გაებიჯა“. გულს ცეცხლი მოსდებოდა და თვალთაგან ცრემლი წყაროსაებრ სდიოდა. ცალ მხარეს მოკლული ლომი და სისხლიანი ხმალი ეგდო, მეორე მხარეს — მიწას დანარცხებული უსულო ვეფხვი.

ავთანდილი ახლოს მიუჯდა და გამწარებული ჩასძახოდა: ტარიელ, ტარიელ! თვალი გაახილე, მე ვარ, „ვერ მიცნობ ავთანდილს, შენთვის გაჭრილსა და ხელსა?!“ რომ ვერაფერი ასმინა, ცრემლი სახელოთი მოსწმინდა და თვალეზი მოუსრისა. ძლივძლივობით ცოტათი მოასულიერა და

მაშინდა იცნა, აკოცა, მოეკდო, მოემკობილა.
ვიმოწმებ ღმერთსა ცხოველსა, მათებრივ არვინ შობილა!

— ძმაო, არ მოგატყუე და, რომ ხედავ, ფიცი ასე შეგის-
რულე, ცოცხალი დაგხვდი, — უთხრა მან ავთანდილს, —
ახლა კი დამეხსენ, სიკვდილამდის ვიტყრო და ვაგ-პიტში ვიყავი.
მარტო ერთსა ვთხოვ: მკვდარი დამმარხე, მხეცთვალს საფიქრანად,
ნუ გამხვდი!

— რა მოგივიდა, ავ საქმეს რად ეპირებო?! — უსაყვედუ-
რა ავთანდილმა. — მიჯნურობის ცეცხლით ვინ არ დამწვარა,
მაგრამ, რასაც შენ სჩაღდი, სხვას ძეხორციელს მაგის მსგავსი
ვის რა უქნია? სატანას ნუ წაუღიხარ და ნებით თავს ნუ იკლავ!

„თუ ბრძენი ხარ, ყოვლნი ბრძენნი აპირებენ ამა პირსა:
ხამს მამაცი მამაცური, სჯობს, რაზომცა ნელად ტირსა.
პირსა შიგან ვამაგრება ასრე უნდა, ვით ქვიტყირსა.
თავისისა ცნობისაგან ჩაეარდების კაცი პირსა“.

თავად ბრძენი რად არ მიჰყვები ბრძენთა ბრძნულ ნათქვამს?
ტყე-ველად მტირალი რომ დაიარები და მხეცებში გარეულ-
ხარ, ეგრე რა წადილს ეწევი? თუ წუთისოფელი მოიძულე
და გაეჭეცი, ნეტავი, ვისთვისაც კვლები, იმას როგორღა იპო-
ვი? აუტივარსაც ძალად რაზედ იტკივებ, „თავსა მრთელსა
რად შეიკრავ, წყლულსა ახლად რად იწყლულებ“, მაგ დღეში
მარტო შენ ხომ არა ხარ?!

„ვინ არ ყოფილა მიჯნური, ვის არ სახმილნი სდებიან,
ვის არ უნახვან პატიენი, ვისთვის ვინ არა ბნდებიან,
მითხარ, უსახო რა ქმნილა, სულნი რად ამოვხდებიან,
არ იცი, ვარდნი უეკლოდ არავის მოუკრებიან?!

„ვარდსა ჰკითხეს: «ეგზომ ტურფა რამან შეგქმნა ტანად, პირად,
მიკვირს, რად ხარ ეკლიანი, პოვნა შენი რად არს ჰპირად?!»
მან თქვა: «ტყბილსა მწარე ჰპოვებს, სჯობს, იქმნების რაცა ძვირად,
ოღეს ტურფა გაიფდეს, არღარა ღირს არცა ჩირად»“.

უსულო და უდღეური ვარდიც რომ ამას ამბობს შენ
რალად ივიწყებ, სიხარული და ბედნიერება ვირუხასა-
ვად არავის მისცემია: „მაშა ლხინსა ვინ მოემყის, ვირველ
ვირთა უმუშაკო?“ გულიდან განდევნე ეშმაკეული, ნიჩხა-
ავი და ბოროტი რომ განუყრელად თან ახლავს! საწუთროს
ნუ ემდური, სხვას რომ არ დამართოდეს, ისეთი არა უქნია რა
შენთვის! გამაგრდი, გულისთქმას ნუ აპყოლიხარ, „რაცა არ
გწადდეს, იგი ქმენ, ნუ სდევ წადილთა ნებასა!“ საამებლად
არ გეუბნები, დამიჯერე, ასე სჯობია.

— ძმაო, რალა გითხრა, ენას რომ ძლივს ვიბრუნებ, —
შესჩივლა ტარიელმა, — გაშმაგებულს იმის თავიც აღარა მაქვს,
სიტყვა მოგისმინო. მაინც რა ადვილად გეჩვენება ჩემი სატან-
ჯველის ატანა! ახლა მარტო ისლა მახარებს, რომ აღსასრულის
ჟამი დამდგომია, „მო, მოყვარეთა დამმარბეთ, მიწანი მომაყა-
რენით!“ მომაკვდავი გულში ამას ვლოცულობ, ვნატრობ მდუ-
მარედ: ცოცხლივ დაშორებული მიჯნურნი იქ მაინც შევხვ-
დეთ ერთმანეთს და კვლავ გავიხაროთ-მეთქი.

„საყვარელმან საყვარელი ვით არ ნახოს, ვით გაწიროს?!
მისკენ მივალ მხიარული, მერმე მანცა ჩემ კერძ იროს,
მივეგებვი, მომეგებოს, ატირდეს და ამატიროს!
ჰკითხე ასთა, ქმენ გულისა, რა გინდ რა ვინ გივაზიროს!

„მართ გარდაწყვედით იცოდი, გეტყვი მართალსა პირასა:
სიკვდილი მახლავს, დამუხსენ, ხანსალა დავპყოვ მცირასა!
არ ცოცხალ ვიყო, რას მაქმნევ? რა დავრჩე, ხელსა მხდი რასა?
დამშლიან ჩემნი კავშირნი, შევპრთვივარ სულთა სირასა“.

რა მითხარი ან რას მეუბნები, არ მესმის, მაგის მოსასმე-
ნად სადა მცალია, წუთიც და... აღარ ვიქნები, მეც იქ
მივდივარ, იმ მიწაში, ცრემლით რომ დამილბია. გულგახე-

ლებულს სიცოცხლე ისე უგემური მეჩვენება, როგორც არასდროს. კმ, ბრძენო! რის ბრძენი, რა ბრძენი შთაქმა ბრძნობა რაირიგ გასწიოს?! ეგ მაშინ უნდა გეთქვა, მკუზელ რომ ვიყო.

„ვარდი ვერ არის უმზეოდ, იყოს, დაიწყებს კნობასა.
მაწვენ, არა მცალს, დამეხსენ, არცალა ვახლავ თმობასა!“

ავთანდილი მაინც არ ეშვებოდა. ათასნაირად ეხვეწა და არწმუნა, შენი სიკვდილი იმას რას არგებს და ტყუილობრა-ლოდ თავს ნუ ილუპავო, მაგრამ ვერა და ვერ დაიყოლია. მერე მდულარე ცრემლი გადმოღვარა და უთხრა:

— რახან არ მისმენ, ამოო ლაპარაკით თავს აღარ შეგაწყენ. თუ სიკვდილი გირჩვენია, მოკვდი, „ვარდი დაქნეს, და-ცა-მქნარა“. ოღონდ ერთსა გთხოვ და ნუ გამაწბილებ. „სადა ინდონი ბროლ-ვარდსა სარვენ გიშრისა სარითა, მას მოვე-შორვე“, ჩემს სიყვარულსა და სასოებას, ვერც მეფის მამობრივმა შეგონებამ დამაკავა და შენკენ გამოვეშურე. გძებ-ნე და ძლივს მიპოვნინხარ, შენ კი თავიდან მიშორებ, ვაი, ჩემს მოსწრებას! სულმოთლად გულმოკლულს ნუ გამაბრუნებ, ეს სურვილი მაინც შემისრულე: „ერთხელ შეჯე, ცხენოსანი გნახო ჩემი სულთა მხდელი“, იქნებ სევდა შემიმსუბუქდეს, და მერე წავალ, დაგტოვებ, რახან ასე გინებებია.

ეხვეწებოდა, შეჯეო, აქას ხეწნითა არვებდა, იცოდა, რომე შეჯდომა კეშანს მოაქარებდა, ლერწმისა სარსა დასდრეკდა, ვიშერსა დააკარვებდა. დაიმორჩილა, ეამა, არ ივაგლახა, არ ვებდა.

შევჯდები, ცხენი მომიყვანეო, უთხრა. მან მოჰგვარა და წყნარად, აუჩქარებლად შესვა. მინდვრისაკენ გაემართნენ.

რა ერთხანს იარეს და სიარულმა „ტანი მკვერი აძრვევინა“, ტარიელს მომჯობინება დაეტყო. ავთანდილი მიმზიდველად და ენაწყლიანად ებაასებოდა, ძოწისფერ ბაგეტიან მონღო-ნილსა და ხალისიან სიტყვას ისე აფრქვევდა, მისი ხასხუნა მოხუცსაც გააყმაწვილებდა. ტარიელს თითქოს დარდი და-ავიწყდა, „მოიშორვა კაეშანი“, გამოცოცხლდა, გამხნევდა. მისი გულისწუხილის მკურნალსა და დამაამებელს ეს შეუმჩნეველი არ დარჩენია:

რა შეატყო მოჯობება მან სვედისა მუფარახმან,
განანათლა პირი-ვარდი სიხარულმან დაუსახმან,
ცნობიერთა დასტაქარმან, უცნობოთა ოხრვა-ახმან,
ცნობიერი სიტყვა უთხრა უცნობოსა რასმე მზრახმან.

ნელ-ნელა საუბარში რომ შეიყოლია, აღარ დაერიდა და შეპბედა, ერთი რამ გამიმკლავნე, ხვაშიადი გამანდე, და მერე დავდუმდები, მეტს არას გკითხავო: „ეგე სამხრე მისეული, შენ გაჩნია ვისგან წყლული, რაგვარ გიყვარს, რაგვარ გიღირს?“ ეგ რად მითხარი, ხომ იცი, „არ-სასმენლისა მოსმენა“ ცხარეზე უცხარესიანო, უსაყვედურა ტარიელმა და დასძინა: ან კი მისი უებრობა რანაირად გამოვთქვა, „სახე რა ვითხრა მის უსახოსა სახისა!“ ესაა ჩემი სიცოცხლე და ჩემი შვების მომცემი, მთელ ქვეყანას რომ მირჩევენიაო, „მჯობი ყოვლისა სოფლისა, წყლისა, მიწისა და ხისა“.

— მეც ეგ მინდოდა მეტქმევიინებინა, — მიუგო ავთანდილმა, — ხოლო რახან სთქვი, პასუხსაც პირუთვნელად მოგახსენებ: ისა სჯობია, მაგ სამხრეზედ უფრო მეტად ასმათს არ შეელიო და არ მოიშორო. ოქროს სამხრე, ოქრომკვდლის ნახელავი, შეგიბამს და უტყვ, უგონო, უსულო ნივთს შესტრფი, შეპხარი, ასმათი კი აღარ გინდა, „პირველ, გლახ, მისი ნაკვრე-

ტი, თვით მერმე შენი დობილი“, დად ნახმობარი, თქვენი შუამავალი და პირისპირ შემყრელი, რჩეული მსახურნი შენნი შიადე, მისი გამზრდელი და მისთვის ცნობამისა დასამართლებელი ასმათი! ვაი, რომ მიგიტოვებია და ნახვას არც ეპირები. ვერა, მაგას ვერ მოგიწონებ, „შაბაშ მართლისა ბრტობისა!“

— რაც გითქვამს, სრული სიმართლეა, — უთხრა ტარიელმა, — ნამდვილად შესაბრაალისია ასმათი „მისად მგონებლად და ჩემად მჰყრეტად“. რას ვიფიქრებდი, თუ ცოცხალი დავრჩებოდი, ზედ სულზედ მომესწარ და ცეცხლი გამინელე. მაგრამ, რახან დავრჩი, ოღონდაც, წავიდეთ და ვნახოთ, თუმცა ვერ ისევ რეტდასხმული ვარ.

დაპორჩილდა, გაემართნეს ავთანდილ და ამირბარი. ვერ მივია ქება მათი, ვერა ქება საქებარი: კბილნი — ვითა მარგალიტნი, ბაგე — ვარდი ნაბობარი. გველსა ზერელით ამოიყვანს ენა ტკბილად მოთბარი.

ამას ეტყვის: „შენთვის დავსდებ ვონებასა, სულსა, გულსა, მავრა შენცა ნუ ავრე ხარ, ნუ იწყლულე ახლად წყლულსა! არას გარგებს სწავლულემა, თუ არა იქმ ბრძენთა თქმულსა: არ იხმარებ, რას ხელსა ჰხდი საუნჯესა დაფარულსა?!“

— ურვა და წუხილი, აბა, რას გიშველის, — დასძინა ავთანდილმა, — ესეც ზომ იცი, უღვთოდ და უგანგებოდ არაეინ კვდება. მზეს ვარდი სამ დღეს ელოდება დაუტკნობლად. შენც გაუძელი, მოილოდინე. ბედი იყოს, ცდას ნუ დააკლებ და, თუ ღმერთმა ინება, უეჭველად გაიმარჯვებ, საწადელს ეწევი: „ბედი, ცდა და... გამარჯვება, ღმერთსა უნდეს, მოცა-გხვდების“.

— ეგ დარიგება მთელ ქვეყნად მიღირს, — მიუგო ტარიელმა: — „გონიერსა მწვრთელი უყვარს, უგუნურსა გულსა

ჰგმირდეს“. მაგრამ რა ვქნა, როგორ გავუძლო, როცა წესი-
ლი გაუძლისი გულს მომაწვება! შენც მიჯნული ხარ, შენცა
გქირან ჭირნი ჩემნი“ და, დიდაც მიყვირს, **შენცა მიჯნული ხარ**
ნებ?! **შენცა მიჯნული ხარ**

ჯაკიეღისაგან ღმრ-ვეუხვის დახოცვის აზგის მგობა

— რაც გადამხდომია, ერთობ დაწვრილებით
გიაბობ და მერე, შენ რომ იცი, ისე ჰკვიანურად და მართ-
ლად განსაჯე, „გაბრჭვევ მართალი მაგა გულითა ბრძენითა“,—
უთხრა ტარიელმა. — შენს მომლოდინეს გამიჭირდა და გამო-
ქვაბულში ველარ გავძელი, ცხენს მოვაჯექი და გავემართე,
ველ-მინდორს მოვივლი-მეთქი. შამბნარს რომ გამოვსცდი და
აიმ ქედს გადმოვადექ, დავინახე, ლომი და ვეფხვი ერთად მო-
დიოდნენ და ერთმანეთს სიყვარულით ეალერსებოდნენ.
ერთხანს ასე საამოდ ილაღობეს, მაგრამ მალე საოცარი და
საზარელი რამის მოწმე გავხდი: ანაზდად ერთმანეთს წაეკიდ-
ნენ და ტოტი შემოჰკრეს; შეუბოვრად და დაუნდობლად იბრ-
ძოდნენ. ძუ ვეფხვმა მკერდი მოარიდა, გაუსხლტა და გაიქ-
ცა, ხვადი ლომი ფიცხლად დაედევნა, აღარ ეშვებოდა.

„ლომსა დავევმე ნაქმარი, ვარქვი: «არა ხარ ცნობასა,
შენ საყვარელსა რად აწყენ? ფუ მაგა შამაცობასა!»“

ხმალამოწვდილი მივევარდი, თავში დაეკარი და წუთისროდეს გამოვასალმე. მერე ხმალი განზე გავტყორცნე, ცხენიდან გადავიქერ, ვეფხვი ხელით შევიპყარ და მივევარდი. უკვე გამო კოცნა მომინდა, ვინ მწვავს ცეცხლით? მისხლჩაქარაშობარი ვამშვიდე, მაგრამ ამაოდ. მიღრუნდა და ბრჭყალით სისხლს მადენდა. ველარ გავუძელ, გულმოსულმა მოვიქნიე და მიწას დავანარცხე, იგიც მოვკალ. ამაზე მომაგონდა, ერთხელ სატრფოს რომ წავეჩხუბე, და რად გიკვირს, თუ ასე გავხდი? საკვირველი ისაა, სული როგორღა შემრჩა! ვაი, რომ სიცოცხლისა აღარა ვარ და ვერც სიკვდილს ველირსე.

თხრობა რომ დაასრულა, ამოიგმინა და ატირდა. ავთანდილიც მასთან ერთად ტიროდა, მერე ანუგეშა:

— გულს სულმთლად ნუ დაიწყლულე, ნუ მოჰკვდები, გასაჰკირს კიდევ გაუძელ და, გწამდეს, მოწყალე ღმერთი არ გაგწირავს: „თუმც უნდოდით გასაყრელად, პირველ ერთად არ შეგყრიდა“. ასეა, მიჯნური ნაღველსა და ფათერაკს ვერ ასცდება. ძნელია მიჯნურობა, თვით ბრძენსაც რომ გააშმაგებს და უსწავლელს ბევრ რამეს ასწავლის. იგი ზოგჯერ კაცს სიკვდილის პირამდეც მიიყვანს, „მაგრა ბოლოდ ლხინსა მისცემს, ვინცა პირველ ჰირსა გასძლებს“.

გამოქვაბულისაკენ მიმავალი ასმათმა შორიდანვე შენიშნა და, ნულარ იკითხავთ, რაც იმან გაიხარა! „მოეგება, მოტიროდა, ცრემლმან მისმან კლდენი ღარნეს“. არც კაბუკები შეხვედრიან დობილს გულდამშვიდებით, აკოცეს და მათაც ტირილი მოერიათ.

ასმათ თქვა: „ღმერთო, რომელი არ ითქმი კაცთა ვნითა, შენ ხარ სავსება ყოველთა, აგვავსებ მზევებრ ფენითა, გაქო, ვით გაქო, რა გაქო, არ-საქებელო სმენითა, დიდება შენდა, არ მომკალ ამათთვის ცრემლთა ღენითა!“

— ჰე, დაო ასმათ, ცრემლი მიტომ მდის, რომ წუთისოფელი, თუკი რამ ღბინი გვინახავს, ხომ ხედავ, ერთობ ტანჯვით გვაზღვევინებს: „საწუთრო ნაცვლად გვატირებს, რაც ოდენ გაგვიცინია“. რა გაეწყობა, ოდითგანვე ასე ყოფილა. შენ მებრალები, თორემ თავს აღარ ვიცოცხლებდი, სიკვდილი ჩემი ღბინი და ნუგეშია!

„სწუთროდეს, წყალსა ვინ დაღვრის კაცი უშმაგო, ცნობილი? მე თვალთა ჩემთა მით მიკვირს, რად ვარ ცრემლითა ღტობილი! უწულოობა ჰკლავს, წყალი სღოს, აროდეს არ გაბმობილი, ვა, წარხდა ვარდი პობილი, ვა, მარგალიტი წყობილი!“

ავთანდილიც თავისი მზე-თინათინის მოგონებას დაელონებინა:

— ვინ გეტყვის, ჩემო, რა უჭრობი ცეცხლითაც ვიწვი და, შენგან შორს მყოფი, თვით სიცოცხლეს რარიგ ვინანი? ან კი უშენოდ, ნეტავ, სული როგორღა მიდვას!

„ვარდი ამას ვით იაზრებს, მზე მომშორდეს, არ დაეჭნეო“
ანუ ჩვენ, გლახ, რა გვერების, რა ჩასვენდეს ვორხა, მზეო“

ჭირს გაუმაგრდე და გასალკლდევედე, გულს დაინცეს ჯერ-
ჩენია, ვინ იცის, იქნებ მისი ნახვა ისევ გელისოსს, ნუ წარ-
იკვეთ ჯერ სულმთლად იმედს!

რა სული მოიბრუნეს და დაწყნარდნენ, სამივე გამოქვა-
ბულში შევიდა. ასმათმა ვეფხვის ტყავი გაშალა და მოყმენი
ზედ დასხდნენ, ტკბილად ბაასობდნენ. მალე მწვადი შეიწვა
და, ჟამსა და გარემოს რომ შეჭფეროდა, ისეთი პურობა გა-
იშართა: „მუნ უპურობა პურობა, არ სიდიადე ჯამისა“. ტა-
რიელს ეხვეწებოდნენ, ჭამეო, მაგრამ „ძალი არ ჰქონდა ჭა-
მისა, დაცოხნის, ლუკმა გატყორცის“, ძლივს ერთ ციციქნას
თუ ჩაყლაპავდა.

კეთილი სიტყვა კაცს სიამეს მოჰგვრის, გულისხმიერად
თუ გაიგონებს და უჭმად არ დაეკრავს. ასევე „დიდი ლხინია
ჭირთა თქმა“, დარდის გაზიარება, როცა ის გასმენს, ვისაც
შენზედ გული შესტკივა: მთქმელს „ცოტად ეგრეცა დაუვ-
სებს, ცეცხლი რაზომცა სდებოდეს“. მთელ საღამოს ლომ-
გმირი ჭაბუკნი ტკბილად ბაასობდნენ, ერთმანეთს გული გა-
დაუშალეს, ფიქრი და წუხილი გაანდეს. რა გათენდა, ისევ
სიტყვასშირი საუბარი გააჩაღეს, ადრე ნათქვამი ფიცით
კვლავ შეიფიცნენ.

— რაღა ბევრი გავაგრძელო, — უთხრა ტარიელმა, —
ჩემი გულისთვის რაც შენ ჩაგიდენია, ღმერთმა გადაგიხა-
დოს! ახლა ფიცი ფიცად კმარა: „არ-დავიწყება, მოყვრობა
მოყვრისა წარმავალისა“, წყალწაღებულნი, განწირული კაცი-
სათვის ძმობის გაწევა მართლაც დიდად მოსაწონია. ოღონდ,
რაკი მე მაინც არა მეშველება რა, ტყუილუბრალოდ შენც

სიკოცხლეს ნუ გაიწამებ, იცოდე, ამით უარესად დავიბრ-
ჯები.

ეროვნული
გეგმლიერთეკა

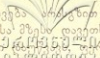
„აჲ შემიბეაწე, ნუ დამწეავ ცეცხლითა უცხელესითა,
მე რომე ცეცხლი მედების, არ ნავზებია კვესითა,
ვერ დამშრებტ, შენცა დაიწვი სოფლისა ქმნისა წესითა,
წადი, დაბრუნდი, შეიქვეც მუნითვე, შენი მზე სით ა!“

„ვინ დამბადა, განკურნება ჩემი უჩანს მასცა ძნელად,
ვისცა გესმის, გაიგონეთ, მით გაქრილვარ ხელი ველად!
რაცა კმართებს გონიერთა, ერთხელ ვიყავ მეცა მქმნელად,
აჲ ნობათი ხელობისა მომხვდომია, მით ვარ ზელად“.

— მაგის პასუხად მე რაღა ვითხრა? — მიუგო ავთან-
დილმა. — ბრძნად განსწავლული კაცის სიტყვაც სწორედ ეგ
არის, დამბადებელზე, შემოქმედზე რაც ახლა ბრძანე: თვით
მასაც უმძიმს ჩემი წყლულის განკურნებაო. უმძიმს, მაგრამ
ხომ შეუძლია, ის ხომ ღმერთია, „მზრდელი ყოვლისა დანერ-
გულ-დათესულისა?!“ ღმერთი ამას, აბა, რად იზამს, რახან
ეგეთნი გაუჩენიხართ, უერთმანეთოდ დაგტოვოთ და გულ-
გაშმაგებულს გამუღმებით გადინოს ცრემლი?! განჰვრიტე
და დაინახე, რომ მიჯნურს ფათერაკი თანსდევს, კვალში
უდგას- მომკალით, თუ თქვენ ერთმანეთის ხვედრი არ გა-
ხდეთ!

„ნეტარ, მამაცი სხვა რაა, არ გაძლოს, რაცა ჰირია,
ჰირსა გადრეკა რად უნდა, რა სასაუბრო ჰირია?!
ნუ გეშის, ღმერთა უხვია, თუცა სოფელი ძვირია“.

ისმინე ჩემი შეგონება და დამიჭერე, ნულარ ჭიუტობ. გკად-
რებ და გეტყვი: ჭიუტი და გაუგონარი, თვითონაც იცი, რა
ცხოველიცაა. კმარა, მომეტებული დამოძღვრით თავს აღარ

მოგაბეზრებ, ოღონდ ჭირში შენი მიტოვება არ მსგავსებოდა არ შემიძლია. შენთან რომ მოვდიოდი, „ჩემსა მსგავსად დავეთხოვე“, ასე ვუთხარი: იმ მოყმეს ჩემი გული მსგავსად უქცევია, და ბევრი ლაპარაკით რაღაც შეგახსენებ, სასურთია, მაინც არ დავიშლი და გამიშვი-მეთქი. დამიმაღლა და შემაქო, კეთილად და მამაცურად იქცევით, იცოდე, თუ რამეს უშველი, ისე მივიჩნევ, სამსახური თითქოს ჩემთვის გაგეწიოსო. აქ რომ მოვსულვარ, მთვრალს გზა კი არ ამრევია, მისი დასტურით გეახელ. ახლა რომ მასთან დავბრუნდე, რა ვუთხრა? მკითხოს, მშინშარასაებრ გასაჭირს რად გამოქცევიხარო, რა პასუხი მივსცე?! მეტს ნულარ მეტყვი, ნულარ მთხოვ მაგას. ისა სჯობია, მე გამიგონო, რასაც გეუბნება. კაცმა რომ ძნელი საქმე მოაგვაროს, გონივრულად უნდა მოიქცეს. ესეცაა, ვარდი უშუოდ დაიჩაგრება, ვერ გაიხარებს. შენ თუ თავად ვერას გახდი და საწადელს ვერ ეწიე, მე აქ არ გყევარ?!

„ვერას ვერ შეიქმს ნაყოფსა ვარდი უშუოდ ჭნობილი.

შენ ვერას ირგებ, მე გარგებ, ძმა ძმისა უნდა ძმობილი!“

მარტო ამას გვედრებ: ერთი წელიწადი როგორმე დამელოდე, მანამდე გამაგრდი, ნუ მოჰკვდები, „არ დასდნე ცეცხლთა დაგითა“, მაგ სიტურფესა და ახოვანებას ფუჰად ნუ წაახდენ. მეტს არასა გთხოვ: საცა მოგესურვოს, იქ წადი და, როგორც აქამდე იქცეოდი, ვინ გიშლის, ისევე მოიქეცი, შენს ნებაზე იყავ, „გწადდეს — გულითა ბრძენითა, გწადდეს — ცნობითა შმაგითა“. წლის თავზე კი

„აქა ქვებსაც მომნახილდე მე, ამბავთა ყოვლგნით მკრეფსა.

ამა ეამსა ნიშნად მოგცემ, დროსა ამას ვარდ-იფესა,

ვარდთა ნახვა გაგაყრთობდეს, მართ ვითამცა ძალი ყეფსა“.

თუ დათქმულ ვადაში აქ ვერ მოვიდვ, იცოდე, უმკვლავ
ცოცხალი აღარ ვიქნები. ეს ნიშნად იქმარე, რომ ჩემთვის
ცრემლი ღვარო. იმ დღიდან, როგორც გენებოქსე, ~~ქრისტე უხად~~
რე და გინდ უფრო მეტ ურვა-ვაებას მიეცი ~~უხად~~
გითხარ, ნუ დაგაღონებს. უთქმელობაც არ ივარგებდა, რა-
ხან მუნჯი არა ვარ: გშორდები და „არ ვიცი, ღმერთი რას
მიზამს, ანუ ცა მიწყვიტ მბრუნავი“, კლდეზე გადაჩეხა მო-
მელის, თუ ზღვაში დანთქმა.

— თავს აღარ შეგაწყვენ, — უთხრა ტარიელმა, — ვხე-
დავ, ბევრიც გელაპარაკო, მაინც არ გამიგონებ. ასეა, თუ
კაცი გიყვარს, როცა შენსას არ დაიჯერებს, თავად უნდა და-
უჯერო და სურვილი აუსრულო, ბოლოს ხომ მაინც გამო-
ჩნდება, ვინ იყო მართალი:

„თუ არ მოგვეს საყვარელი, შენ მას მიყვე, რაცა სწავდეს,
ბოლოდ ყოვლა დამალული საქმე ცხადად გამოცხადდეს“.

როცა თავად დარწმუნდები, მისი ქებნა ამოა, მაშინ გაიგებ
ჩემი ყოფის მთელ სიდუხჭირეს. ველად გაქრაც და გაუჭრე-
ლობაც ჩემთვის ერთი სატანჯველია. მაინც კი იმას ვიზამ,
რაც შენ მითხარი, სიშმაგემ რაგინდ დამრიოს ხელი. მაგრამ,
ვაი, მაშინ რაღა ვქნა, თუ უშენოდ დღე მომესწრაფოს!

პირობად ეს დათქვეს და საუბარიც დაასრულეს. შერე
ცხენებზე შესხდნენ და სანადგოროდ გაემართნენ. თითომ რომ
თითო ნადირი მოკლა, უკანვე გამობრუნდნენ. დარდი და წუ-
ხილი ვერაფრით მოექარევინათ, გული კვლავ უტიროდათ.
იმის ფიქრი, რომ ხვალ ერთმანეთს უნდა მოშორებოდნენ,
ურვას ურვაზე უმატებდათ. ან კი რა გასამტყუნი იყვნენ,
როცა მათი ამბის გაგონებაც კი კაცს ცრემლს მოჰკვრიდა.
აბა, თვითონ განსაჯეთ:

გულმან, ვლახ, რა ქმნას უგულოდ, თუ გულა გულსა ვლია?
მოშორებდა და მოყვრისა გაყრა კაცისა მკლველია.
ვინცა არ იცის, არ ესმის, ესე დღე როგორ მნელია!

რა დილა გათენდა, წასასვლელად აემგზავნებოდა
ერისწულნი
მინჯღიროთეკა

ტარიელ, ასმათ, ავთანდილ თვალთავან ცრემლნი დაღამნეს,
სამთავე ღაწვთა აღამნი არღვენის-ფერად აღამნეს,
მათ ლომთა, მიწვივ მხეც-ქმნილთა, თავნი მხეცთავე აღამნეს!

მოყმენი დობილს ცრემლითა და ვაებით გამოვთხოვნენ და
წავიდნენ. ასმათი მწარედ მისტიროდა: „ჰე ლომნო, ვისნი
ვით მოგთქმენ ენანი! მზემან დაგწენა და დაგდაგნა ცისა
მნათობნი ზენანი“. ვაი, ჩემს მოსწრებას, ამდენ დარღსა და
წუხილს რანაირად გავუძლოო.

გამოქვაბულიდან წამოსულთ ის დღე ერთად იარეს. ზღვის
ნაპირას გავიდნენ და იქ დადგნენ. ქურციკი მოკლეს და
მწვადი შეიწვეს, სვეს და ჰამეს, რარიგადაც მათს კირ-ვა-
რამს შეჰფეროდა. ღამეც ერთად გაათიეს. ხის ძირას მიწვ-
ნენ და დიდხანს ბაასობდნენ, ერთიერთს კვლავ უზიარებდ-
ნენ, გულს რა ცეცხლიც შემონთებოდათ. საცაა უნდა დაშო-
რებულიყვნენ და ამაზედ წუხდნენ, ტიროდნენ, გამწირავი
წუთისოფლის დაუდგრომლობით დანალღვლებულნი: „ვჰკმობ
მუნთალსა საწუთროსა, ზოგჯერ უხესა, ზოგჯერ ძვირსა“.

— კმარა, ამდენი ტირილით „რუ გახმა ცრემლთა დენი-
სა!“ — თქვა ავთანდილმა, მერე დანანებით ჰკითხა: — მაგ
ცხენის მომცემი რად მოიშორე? ახლა შენი ძმადნაფიცის
გზა მიძასწავლე, ფრიდონთან მივდივარ. მგონია, იქიდას გა-
იგება, შენი მზე სად არის და რანაირად ვუშველოთ.

ტარიელმა სიამოვნებით მიასწავლა, უთხრა, რის თქმაც
კი შეეძლო: აღმოსავლეთით წადი, ზღვის პირ-პირ იარე და

მიხვალო. თუ ნახო, ძმობილის ამბავს გკითხავს და, ჩემი რაც იცი, უამბეო.

ცისკარმა რომ მოატანა, ადგნენ. გამოსამშვიდობებლად ერთმანეთს მოეხვივნენ, „მკერდი მკერდსა შეეჩივნა — დიდხანს იყვნენ ასე შეკვლობილნი. ტირილი მოუჩიოთ, „თვალთათ, ვითა წყაროს თვალით, ცრემლი ველთა მოადინეს!“ რაც მათ მაშინ იუბნეს, იმის მოსმენით ვინ არ დადნებოდა.

გაიყარნეს ტირილითა, პირსა ხოკით, თმათა გლეჯით, ერთი აღმა, ერთი ჩაღმა, უკზოდ ელიდეს შამბოთა ვჯით. ვირე უჩნდა ერთმანერთი, იზახდიან პირსა ბღნეჯით. იგი ნახნეს დაღრეჯილნი, მზე დაიღრეჯს მათის ღრეჯით.

ავთანდილის ნასკვა ზაქილონისას

მომშობის მოშორებით შეწუხებული ავთანდილი მწარედ ტიროდა, მისი მოთქმა-ვაება ცასა სწვდებოდა. წუთისოფელს დიდი სამღურავეი უთხრა:

„ვა, სოფელო, რაშიგან ხარ, რას გვაბრუნებ, რა ზნე გვირსა, ყოელი შენი მონდობილი ნიადაკმცა ჩემებრ ტირსა, საღ წაიყვან სადაურსა, საღ აღუფხვრი საღით ძირსა?! მაგრა ღმერთი არ გასწირავს კაცსა, შენგან განაწირსა.“

რაოდენ მაშინ მისი ნახვა შეამა და გავიხარე, ახლა უმისობა ისევე შექნელეება და ვერ ამიტანია, რა ვქნა, ასეთი ვარო, „კაცი არ ყველა სწორია, დიდი ძეს კაცით კაცამდის“.

ავთანდილის თვალთაგან დადენილი სისხლის ცრემლით გზად მხეცნი ძლებოდნენ, გულს შემონთქვნილი ცრემლი ვერა და ვერ გაენელებინა. თინათინის მოგონება ხომ კიდევ მეტი ურვითა და ვარამით ავსებდა. მტკიცე მხეცნი უებრო მშვენებით გაბრწყინებულყო: **მეც მტკიცე მხეცნი** ანათობს ბროლი ძოწისა ძირითა“. უზომო დარდი და ნალველი მაინც თავის დაღს ასვამდა:

ვარდი კნებოდა, ღრებოდა, ალვისა შტო ირხეოდა,
ბროლი და ლალი გათლილი ლაქვარდად გარდიქცეოდა,
გამაგრებოდა საკვდილსა, ამისთვის არ უმხნეოდ ა.
იტყვის, თუ: „ბნელი რას მიყვირს, რათგან დაგაგდე, მზეო, და!“

— მე შენში, მზეო, თინათინის დაწვთა ელვარებას ეხედავ, „შენ მას ჰგავ და იგი შენ გგავს, თქვენ ანათობთ მთად და ბარად“, გამმაგებულს შენი ხილვა მახარებს და მიტომ შემოგცქერი თვალმოუშორებლივ, შენ კი რად მომიძულე და გულს რად არ მითბობ? — ცრემლით შეპლალადებდა მზეს ავთანდილი. — ზამთარში, ერთი მზე რომ გვშორდება, გვცოვა და ვწუხვართ. მე ორ მზეს ერთად მოვშორებივარ და გული როგორ არ დამიწყლულდეს, კლდე ხომ არა ვარ, უგრძნობელი და უტკივარი?! ამ წყლულს ვერა დასტაქარი ვერას უშველის. მისმინე, მზეო, გვედრები „შენ, უმძლესთა მძლეთა მძლესა, ვინ მდაბალთა გაამაღლებ, მეფობასა მისცემ, სვესა“, ნუ, გულის საყვარელს ნუ გამყარი და დღეს ღამედ ნუ შემიცვლი!

— მოდი, ზუალო, მომიმატე ცრემლი და ურვა, „გული შავად შემიღებე“ და მიმეცი უკუნ სიბნელეს, კაეშანი მძიმე ტვირთად შემომახვიე, ოღონდ მას უთხარ, ნუ გამყირავს, მისი ვარ და მისთვის მტირალი!

— მუშთარო, შენ გემუდარები, კეშმარიტსა და დეპორტს
მსაჯულს, მოდი, ჩემს გულში ჩამოიხედე და ასე განსაჯე!
„მართალი ვარ, გამიკითხე, რად მაწყულებს მისთვის
წყულულსა?!“ იცოდე, სწორს ნუ ამრუდებ, სწორს ნუ
იწყემედ!

„მოდი, მარბო, უწყალოდ დამკურ ლაბერთა შენითა,
შე-ცა-მღებე და შემსვარე წითლად სასხლისა დენითა,
მას უთხარენ ჩემნი პატიენი, მას ვააგონენ ენითა,
როგორ ვასრულვარ, შენ იცი, გული არღა არს ლხენითა!

„მოდი, ასპიროზ, მარგე რა, მან დამწვა ცეცხლთა დაგითა,
ვინ მარგალიტსა გარეშე მოსცავს ძოწისა ბავითა!
შენ დაამვენებ კეკლუტთა დაშვენებითა მაგითა,
ვისმე, ვლახ, ჩემებრ დააგდებ, გაპხდი ცნობითა შმაკითა.

„ოტარიდო, შენვან კიდე არვის მივავს საქმე სხვასა:
მზე მამბრუნეებს, არ გამიშეებს, შემიყრის და მიშეცემს წვასა,
დაჯე წერად ჰირთა ჩემთა, მელნად მოგეკმ ცრემლთა ტბასა,
კალმად გიკვეთ ვაწლობილსა ტანსა ჩემსა ვითა თმასა!“

— მოდი, მთვარეო, შემობრალე შენებრ მიმცხრალი! მეც
ხომ შენებრ ხან გამავსებს მზე ნათლით და ხან ასე გამ-
ლევს. ჩემს მზეს უამბე, რანიარად ვიტანჯები და გონსა ვკარ-
გავ, უთხარ, მისი ვარ, მისთვის ვცვლები და ნუ გამწირავს.

— აჰა, შეიღნიეე მნათობნი ცისა, ჩემო, ჩემთვის რომ
შუქმბინედილან, მემოწმებიან, რა უშრეტი ცეცხლითაც ვიწ-
ვი, ნეტავი, შენ შეგატყობინონ!

მხნეობა მოიკრიბა და გულს იმშვიდებდა: კმარაო ამდე-
ნი ცრემლი და ვაება, თავი მოვიკლა, აბა, რას გვარგებს,
დავმე ეშმაკი, ნუ აჰყოლიხარ იმის ცთუნებას! მეც ხომ ვიცი,
რა უებრო მშვენება ამკობს ჩემს გამხელებელს, ვისაც

„თმად ყორნის ბოლო სთმობია, მაგრა, თუ ჭირსა არ დასთ-
მობ, ლხინი რა დასათმობია!“ გაუძელ, გულო, იქნებ ცოცხა-
ლი გადავრჩეთ და მისი ნახვა ისევ გველიტყუოთ ნუღოა
ნაკადი მაინც ვერა და ვერ დაეწვიტა. სვედეს სიძლიერებე
ლად სიმღერა წამოიწყო და მერე რა სიმღერა, მასთან ბულ-
ბულის გალობაც კი ბუს კვილად გეჩვენებოდა.

რა ესოდის მღერა უმისა, სმენად მხეცნი მოვიდიან,
მისევ ზმისა სიტკბოსაგან წყლით ქვანიცა გამოსზდიან,
ისმენდიან, -გაკვირდიან, რა ატირდის, ატირდიან,
იმღერს ლექსთა საბრალოთა, ღვარისაებრ ცრემლნი სდიან.

პეტანდილის მისკვად ზაქირონისას

პეტანდილს ზღვის პირ-პირ ორ თვეზე მეტი
ევლო. შორს ზღვაში მენავენი დაინახა, ნაპირისაკენ მოდი-
ოდნენ. დაელოდა და ჰკითხა, მითხარიოთ, ვინა ხართ ან ეს სა-
მეფო ვისიაო. მათ ქება შეასხეს და მოახანენეს: გვეუცხოვე
და მოგვეწონე, გეტყვით, თუ შენი სიტურფისა და ახოვანე-
ბის კვრეტით გონი არ დაგვეკარგაო. აქამდის თურქთა სამფ-
ლობებლოა და მოსაზღვრე ჩვენი ხელმწიფეა, ფრიდონიო:

„ნურადინ ფრიდონ მეფეა ამა ქვეყნისა ჩვენისა,
მოყმე მზნე, უხვი, ძლიერი, ფიცხლად მომზლტომი ცხენისა,
ვნება არაეის არ ძალ-უც მის მზისა ოღნად მშვეენისა,
იგია ჩვენი პატრონი, მსგავსი ცით შუქთა მფენისა!“

ქმანო, სწორედ რომ კარგ ხალხს გადაგეყარეთ, მე მეფეს დავეძებ და მიმასწავლეთ, საით წავიდეთ, ავთანდილმა, ისიც შემატყობინეთ, იქამდე შენავენი წინ წაუძღვნენ, მულღაზანზარის ნეს და უთხრეს: ამ გზას დაადექ, ათ დღეში მიხვალ და ხმალბასრი, მშვილდფიცხელი ჩვენი ხელმწიფე იქ დაგიხვდებაო. ვაი, რომ შენ, „ნაკეთად სარო, ფერად ლალი“, გეშორდები, უცხომ უცხონი ცეცხლის ალში გაგვხვით, დაგვწვი, დაგვდაგე და ისე გვტოვებო. მოყმემ გაიკვირვა: ზამთრის ვარდივით ფერნაკლული შეექნისლვარ და, ქმანო, ასე როგორ მოგეწონეთ, რომ ჩემთვის გული გიკვდებათო, „თქვენმცა მაშინ გენახენით, ლაღნი ვსხედით, არ საპყრულნი, ჩვენნი მკვრეტნი დავაშვენით“, ჩვენით ხარობდნენო.

შენავენი უკან გაბრუნდნენ და ახოვანი, გულმხნე ჭაბუკი გზას ისევ მარტო გაუდგა. მოხდენილი თოხარივით მიჰყავდა ცხენი, გულის ნატვრას მოთქმით მიუზნობდა და ცრემლს მიაფრქვევდა: „ნარვისნი ქუხან, ცრემლსა წვიმს, ჩარცხის ბროლსა და მინასა“. ვინც კი გზად ნახა, ყველა იმის ცდაში იყო, უებრო უცნობს შეჭხიდებოდა, ერთგული ყმისაებრ ემსახურა. რას იკითხავდა, რომ არ ეთქვათ, თუ რამ იცოდნენ. ხმა დაირხეოდა, მოდიოდნენ და მოდიოდნენ მის საკვრეტლად, შესტრფოდნენ და შეჭხაროდნენ. მოშორება ეძნელებოდათ, „გაყრასა ძლივ დასთმობდიან“, შორს მიაცილებდნენ, მერე ბადრაგას აახლებდნენ.

გრძელი გზა აღრე გაელა და მულღაზანზარს უკვე მიახლოებული იყო, როცა შენიშნა, ლაშქარი ველ-შამბნარს გარე მოსდგომოდა და ალყა შემოერტყა, ნადირთ ყიყინასა სცემდნენ და მუსრს ავლებდნენ: „ისრვიან და იზახიან, მხეც-

თა სკრიან ვითა მკელსა“. წინ კაცი შემოხვდა და იმხა
ჰკითხა, ეს რა ზათქის ხმა ისმისო. მან უთხრა, მულდაზანზა-
რის ხელმწიფე ფრიდონი ნადირობსო. მოყმე, რა მკელსა
გაეშურა, მოხდენილად მიდიოდა უებრო გქნაღწიო მტქქ-
რულს შნო და ლაზათი შეემატებინა და ისე დამშვენებული-
ყო, ენა ვერ იტყვის:

მისთა გამყრელთა დააზრობს, შემყრელთა დასწავს მზე ვითა,
ნახვა მკვრეტელთა ახელებს, ტანი ლერწამობს რხვეითა.

ალყაშემორტყმული მინდვრის შუაგულისაკენ ანაზღად
ორბი გადმოფრინდა და ცაში გაინავარდა. ავთანდილმა ცხე-
ნი იქით გააქროლა, თამამად შეუტია, ისარი შესტყორცნა
და ჩამოაგდო სისხლით მოსვრილი, მერე ცხენიდან ჩამო-
ხტა, ფრთები დააქრა და ისევ შეჯდა დინჯად, აუჩქარებლად.
რა იგი დაინახეს, მსროლელნი სროლას მოეშვნენ, ალყა მო-
შალეს და მოვიდნენ. ჭაბუკს გარს ეხვეოდნენ, ზოგი იქით,
ზოგი აქეთ, ზოგიც უკან მოჰყვებოდა, მისი ქერეტიტ ჰკუას
კარგავდნენ. ვინ არისო, ამის შეტყობა სწყუროდათ, მაგრამ
კითხვა ვერ შეეებდათ, სიტყვის სათქმელად ენა ვერ მოებ-
რუნებინათ.

მინდორში ერთგან მთა აღმართულყო. ფრიდონი ამ
მთაზედ იდგა, ორმოცი კაცი ეახლებინა, „ღირსნი მას თანა
სროლასა“. ავთანდილი იქით გაემართა, მოალყეთა ამაღაც
მოჰყვებოდა. ფრიდონს უკვირდა, ეს რა ქნესო, ლაშქარზედ
გული მოსდიოდა. მსახურს უბრძანა: წადი და ნახე, ალყა
რად მოშალეს, ბრმებივით საით მოეხეტებიანო.

მონა ფიცხლად მოეგება, ნაზა სარო, მორჩი ტანი,
დაღვა, თვალნი გაურებღებს, დაეიწვდეს სიტყვის თქმანი.

ავთანდილი მიხვდა, რომ ის მსახური ფრიდონისაგან მასთან იყო მოგზავნილი, და პასუხად დააბარა: სამკვიდროს მოშორებული ერთი ვინმე უცხო უარობი, ტარიელისაგან მომოსმენი თქვენ წინაშე მოვსულვარო. მსახური დაბრუნდა და ფრიდონს

უთხრა: „მზე ვნახე მოსრული, ჩანს მანათობლად დღისისად, ვაზრობ, იგიცა დაშვადენ, თუ ბრძენთა ნახონ ისი სადი! ვარ ძმად ტარიელისი შეურად ფრიდონის მქინისად“.

ტარიელის ხსენებაზე ფრიდონს გული აუჩუყდა და ცრემლი გადმოსცვივდა: „მონაქროლმან ვარდი დაზრა, წამწამთაგან ბუქი ბუქდა“. მთა ფიცხლად ჩამოვლო და ავთანდილს ჩამოეგება. რა დაინახა, გაოცებულმა ესა თქვა: თუ არ მზე, აბა, სხვა ვინ არისო?! მსახურის ნათქვამი ქება ფრიდონს ახლა კიდევაც ეცოტავა, სტუმარი რომ უზომოდ მოეწონა. ასევე ავთანდილიც მისით მოხიბლული იყო. ჩამოქვეითდნენ და, უცხოობით არ დარიღებიან, ერთურთს მოეხვიენენ, ხოტბას ასხამდნენ, ცრემლთა მფრქვეველნი.

რა მკვრეტელთა ივი ნახონ, მზე მათთანა გააფლიდონ,
მომკალ, ბაზარს სხვა მათებრი ივაქრონ რა, ან გაყიდონ.

ფრიდონისთანა მოყმე ხომ ძნელად თუ სადმე იბოვება, მაგრამ, ავთანდილს რომ ქება-დიდება ხვდა, მეტი აღარ ეგებოდა. ასეა, „მზე უჩინო-იქმს მნათობთა, რა ახლოს შეიყრებიან“, სანთელიც დღისით ვერ ანათებს, ღამის სიბნელეში კი მისი შუქიც კიაფობს.

ნადირობას თავი გაანებეს, შესხდნენ და სასახლისაკენ გაემართნენ. ავთანდილის სანახავად მოლაშქრენი ერთმანეთს აწყდებოდნენ, უკვირდათ, ძებორციელი ასეთი, ნეტავ,

რას შეუქმნიაო. გზაში ჭაბუკმა ფრიდონს უთხრა: ვეცო, ისწრაფი შეიტყო, ვინა ვარ ან ტარიელს საიდან ვიცნობ და ძმობით რად ვიხსენიებო. ძმად თვითონ მისხმარებდა, მისი ყმობის ღირსიც ძლივს თუ ვარო, დასაძინებლად მიხმარებდა ამათი:

„მე ვარ ყმა როსტან მეფისა, მოყმე არაბეთს ზრდილობით, დიდი სპასპეტი, სახელად მიხმოზენ ავთანდილობით, ძე დიდებულთა დიდ-გვართა, ზრდილი მეფეთა შეილობით, საყრძალავი და უკადრი, მყოფი არვისგან ცილობით“.

მერე უამბო, არაბეთში უცხო მოყმის ანაზღვეული გამოჩენის დღიდან რაც თავად გადახდომოდა და ფრიდონისაგან წასულ ტარიელს რა ჭირიც გამოეწყო. „მის ყმისა ცეცხლი შედეგის“ და, მისი სიბრაღულით გულგახელებული, აქეთ-იქით ვაწყდებო. მზად ვარ ზღვა და ხმელი შევაჭერო. ოღონდ კი მისი წყლულის წამალი ვპოვო, როგორმე ის მოვუძებნო, ვისიც „ჰკლავს სურვილი და ვერ-ჰვრეტა“. მან ყველაფერი მითხრა, რა ძმობაც გქონიათ, და შენკენ ამიტომ გამოვეშურეო. აი, მიპოვნისხარ კიდევ, უებრო ვაეკაცი, და ახლა ამასა გთხოვ:

„გამოშირიე, სით მივობს ძებნა მის მზისა ზენისა, მისთა მკვრეტელთა ლხინისა, ვერ-მკვრეტთა ამაზრზენისა!“

მოყმის ნაამბობმა ფრიდონიც მისებრ დარდითა და ნალექლით აავსო. თავი ველარ შეემაგრებინათ. ორივენი გულამოსკვნილი ჭვითინებდნენ და ცრემლად იღვრებოდნენ: „მუნ ვარდსა წყლითა ცხელითა რწყვენ ტევრთა საგუბარითა“. ლაშქარიც ერთობ ტირილსა და ვაებას მისცემოდა, ვინ სახეს იხოკდა, ვინ საკინძეს იგლეჯდა. ფრიდონი ხმამაღლა

მოთქვამდა, წუთისოფლის სიმუხთლისა და მგომობარი, და შვიდი წლის უნახავ ბედკრულ მოძმეს, მის საქებრად რომ სიტყვა არ ჰყოფნიდა, მხურვალე მხარეებში დებდა:

სიმეფობის
გინგლირთეკა

„ხმელთა მზეო, სამყაროსა მზისა ეტლთა გარდამსმელო,
მოახლეთა სალხინოო, სიცოცხლეო, სულთა მდგმელო,
ცისა ეტლთა სინათლეო, დამწველო და დამანთქმელო!“

რარიგ მწყურიაო შენი ნახვა, მაგრამ შენ ჩემთვის, აბა, სად მოიცილი! იქნებ უჩემოდ კიდევაც გირჩევნია, მე კი უშენობა ძალიან. ძალიან მიმძიმს: მას აქეთ, რაც შენ მოგშორდი. წუთისოფლის სამსალას დავსწაფებებეარ და სიცოცხლე მომძულეზია. ბარემ ნუმც მიცოცხლიაო უშენოდ!

გზა მოთქმა-ტირილში გალიეს. ქალაქს რომ მიუახლოვდნენ, ძლიეს მაშინლა დაწყნარდნენ. ფრიდონის სასახლეს მიაშურეს, დიდებული რამ იყო, მართლაც ხელმწიფურად მორთულ-მოკაზმული. მსახურთაც ისე ტურფად ემოსათ. კაცს ეამებოდა. ყველანი უცნობ ქაბუქს შესტრფოდნენ და შექხაროდნენ, თვალი ვერ მოეშორებინათ.

ავთანდილ მკერეთა აშვენებს ტურფითა აერ-ფერთა,
მელნისა ტბათა მიწარვით ბერავს გიმრისა ჰერითა.

მისვლისთანავე დიდი ნადიმი გაიმართა. ფრიდონი და ავთანდილი ერთად ისხდნენ, მათ ქებას რომ ენა ვერ იტყოდა: „ბროლ-ბადახშსა აშვენებდა ზოგან მინა, ზოგან სათი“ აქეთ-იქით ასამდე დიდებული გამწკრივებულყო.

დასხდეს, შეიქმნა პურობა, გაამრავლებდეს მახალსა,
უმაჰინძლებდეს ავთანდილს, ვითა მზახალი მზახალსა,
მოიღებდიან ჰურჰელსა ტურფასა, ახალ-ახალსა,
მაგრა მის ყმისა მკერეტელთა გული მიეცა, გლახ, აღსა.

ის დღე ნადიმობაში მიიწურა. რა დღიღა ვათენდა, „ბინეს ავთანდილ“ და ტურფაზე ტურფა შესამოსელით შემოსეს, წელთ ხომ ისეთი სარტყელი შეარტყეს, უხეიროდ დაიბო-
და. კაბუკი მულღაზანზარს რამდენსამე გეფელს, ყირჩიყრე-
დონს სასეირნოდ და სასპარეზოდ დაჰყავდა, ერთად ნადი-
რობდნენ. ავთანდილის ნასროლი ისარი „სწორად ჰხოცდის შორს და ახლოს“, მშვილდოსანნი ერთობ დაეწბილებინა, არავენ იყო მისი ბადალი. წასვლას ესწრაფოდა, მეტი მოცდა აღარ შეეძლო.

— შენი დამორება სიკვდილივით მიმძიმს, — უთხრა მან ფრიდონს, — მაგრამ რა ვქნა, „არა მცალს დღე-კრულსა, ცეცხლი მწვავს მოუთმინები“, წინ გრძელი გზა და სასწრაფო საქმე მიძეეს, მე კი ძლიერ ვაყოვნებ, ვიგვიანებ. მოგეხსენება, „დგომა მგზავრისა ცთომია“, და უნდა ვიჩქარო, დღეს უეჭველად უნდა წავიდე. ესაა, რომ ცეცხლზე კიდევ ცეცხლს მიკიდებს, გული მიკვნესის, ცრემლი მერვეა, ან კი შენს გამყრელს სხვა რაღა მმართებს! ახლა ამასა გთხოვ, ზღვის პირას წამომყვე და, „სადა გინახავს იგი მზე“, იქ მიმიყვანო.

— ვიცი, აღარ გცალია, „შენ ლახვარი სხვა გესობის“, და დარჩენას ვერცა გთხოვ, — მიუგო ფრიდონმა, — წადი, ღმერთმა გიწინამძღვროს, მტერიმც დაგმარცხებია, მაგრამ მე რა ვქნა, უშენობას როგორ გავუძლო! იცოდნე, მარტო ვერ გაგიშვებ, ეგ არ იქნება, მსახურთ გაახლებ და მცირე ბარგიც დაგჭირდება, „არ წაიტან, გაირჯები ლაწვი-ვარდი ცრემლ-ნადენი“.

სტუმარს უარი არ უთქვამს, დაუმაღლა. მასპინძელმაც აღარ დაახანა და გულით მისანდო ოთხი მსახური მოჰგვარა,

ერთ კაცს რაც აბჯარი უნდოდა, უკლებლივ მოართვა, ერთი უებრო ტაიპიც უძღვნა, მდიდრულად შეკაზმული, წვივმაგარ ჯორს საგებელი აუკიდა, ოქროც ბევრი ფაქტურებზე ფრიდონი თავად შეჭდა და გვერდით ამოუღდა. ფრიდონმა მომლოდინე გულდამწვარი მოთქვამდა: „თუმცა მზე გვეაბლა, ჩვენ ზამთარი ვერ დაგვზრვიდა“. ავთანდილი მიდისო, ამბავი მთელ ქალაქს მოედო. ვინ სად იყო, ყველაფერს თავი ანებეს და დალონებულნი მოაწყდნენ:

ხმა ზახილისა შათისა ჰგვანდა აერთა ქუხილსა,

იტყოდეს: „მზესა მოვპოვრდით, მო, თვალნი მივსცნეთ წუხილსა!“

ფრიდონმა ავთანდილს ზღვის ნაპირას ის ადგილი უჩვენა, სადაც ნესტანი ენახა. გულმოკლულნი „მუნ დაადენდეს ნაკადსა სისხლისა ცრემლთა ტბისასა“. ფრიდონმა უამბო: მონა ზანგებმა აქ „მზე მოიყვანეს ნავითა, კბილ-თეთრი. ბაგე-ბადახში“, შავთვალა იყოო. გადავწყვიტე, დატყვევებული მნათობი ხმლით გამომეხსნა, და ცხენი ფიცხლად გავაქროლე, მაგრამ შორიდანვე შემნიშნეს და გამეჭკნენ, ნავს ისე მიასრიალებდნენ, გეგონებოდა მიფრინავსო.

მეტი აღარა უთქვამთ რა. ერთმანეთს მოეხვიენენ, აკოცეს და წავიდა ავთანდილი, „გაიყარნეს გაუყრელნი ძმად-ფიცნი“, ურვა-ვარამი რომ ერთობ გაახლებოდათ.

ავთანდილის ნასკდა ნასგან-დაკაჯანის
სამკავნადად და ქარავენთან-გაქვეყნებული
ბიზსლიოთეკა

მოყმე მიდიოდა და საესე მთვარისაებრ შუქს
 მიაფენდა. თინათინის მოგონებით იამებდა დაწყულულებულ
 გულს, ფიქრში შეპლადადებდა, შენ გაქვსო ამ წყულულის მა-
 მრთელებელი წამალი, ვაი, რომ ცრუ და მუხანათ საწუთროს
 დაეუშორებვიართ და ასე უმოწყალოდ ვეწამებო.

„რად სიტხე გულსა ნიადაგ მწვავს გმირთა სამს აღებისა?
 რად გული კლდისა ტინისა შემქმნია სამ საღებისა,
 არ შეუძლია ლახვარსა დაჩენა სამსა ლებისა?
 შენ ხარ მიზეზი სოფლისა ასრე „გასამსაღებისა!“

ზღვის ნაპირს მიუყვებოდა, ტარიელის მზის მძებნელი,
 და დღედაღამ თვალთაგან ცრემლი ღვარად სდიოდა. მგზავ-
 რი არ გაუშვია, არ ეკითხა, მისი თუ რამე იციო. კვალიც
 რომ ვერსად ეპოვნა. მისთვის ყველაფერს ფასი დაკარგო-
 და: „ჩალად უჩნს ყოვლი ქვეყანა მისვე ჩალისა წონითა“.

ასი დღე ასე ევლო, როცა ქედს გადაადგა და იქიდან და-
 ტვირთული აქლემები შენიშნა. რა მივიდა, ნახა, ზღვის პირას
 ურიცხვი ქარავანი იდგა. მოქარავნენი საგონებელს მისცე-
 მოდნენ: ვერც გაჩერებულყვენენ და ვერც მიდიოდნენ. მო-
 ყმე მიესალმა და ჰკითხა, ვაჰარო, სადაური ხართო. ქარავნის
 უფროსი უსამი ჰკვიანი და გამოცდილი კაცი იყო, უებ-
 რო ქაბუკი დალოცა და ხოტბა შეასხა, შენ, ქვეყნის მანა-
 თობელი, ჩვენდა ნუგეშად ამობრწყინებულხარო, უთხრა
 გახარებულმა და მიიწვია, ჩამობრძანდი, ჩვენს ამბავს გიამ-
 ბობთო. ავთანდილი ცხენიდან ჩამოვიდა და უსამმა მოახსენა:

— ჩვენ ბაღდადელი ვაჭრები ვართ, მაქმალის ^{როგორც} ერთგული მიმდევარნი. ზღვათა მეფის ქალაქს დიდძალი განძი და საქონელი მიგვაქვს გასაყიდად. ზღვის ^{ქვეყნის} მისხილი კაცი ვნახეთ, მივეშველეთ და მოგვადგინოყუფუნა ვირდა, ცოცხალი როგორღა ვარო, გავგაფრთხილა, ზღვაში ნუ შეხვალთ, თორემ დაგზოცავენო.

„თქვა: «ქარავანი ეგვიპტით გამოვემართეთ ერითა, ზღვასა შევედით ტვირთულნი ლარითა მრავალ-ფერითა, მუნ შეკობრეთა დაგვზოცეს ძელის სახნისის წვერითა, ყველაი წახდა, არ ვიცი, აქა მოსრულვარ შე რითა»“.

ლომო და მზეო, აქ ამიტომ გავჩერებულევართ, — შესჩივლა უსამმა, — რა ვქნათ, აღარ ვიცი: უკან დაგზრუნდეთ, უზომო ზარალს ვნახავთ, ომი კი ჩვენ არ შეგვიძლია და, შევიდეთ, ვაითუ დაგვზოცონ. ვერც აქეთ, ვერც იქით წავსულევართ და მეტი მოცდის ღონეც აღარა გვაქვს.

— ურვა და წუხილი ამათა, — უთხრა ავთანდილმა, — ცაში რაც გარიგებულა, შაინც არ აგვეცდება და ბარემ მოსახდენი მოხდეს. შე მომენდეთ, თქვენი სისხლი ჩემს კისერზედ იყოს. ნუ გედარდებათ, „ხრმალი ჩემი მბრძოლთა თქვენთა დააცეთების“.

მოქარავნეებმა დიდად გაიხარეს: უშიშარი რაინდია. ჩვენებრ მხდალი კი არა, თავის იმედი აქვს და. რაღა გვიჭირს, გულდამშვიდებით ვიყოთო. ხომალდში ჩასხდნენ და ზღვაში შევიდნენ. საამო ამინდი ედგათ და დაუბრკოლებლივ მიცურავდნენ. ავთანდილი ბადრავად უძლოდათ, მხნე და ლომ-გმირი ჭაბუკი. ანაზღად შეკობრეთა ხომალდი გამოჩნდა, ვეება დროშას მოაფრიალებდა, ხომალდთა შესალეწად წინ სახნისი ჰქონდა მიმაგრებული ხის ტარით. ყიყინითა და

ბუკ-ნალარით მოდიოდნენ. ქარავანი ლაშქრის სიმრავლემ შეაკრთო. მოყმემ დაამშვიდა: ნუ გეშინიათ, იმათ ვაქცობას ახლავე გიჩვენებთ, ერთობ ამოვწყვეტ, თქვენს ხელსაღმართის დღე არ დამდგარაო.

„უგანგებოდ ვერას მიზმენ, შე-ცა-მებნენ ხმელთა სპანი, განგებაა, არ დავრჩები, ლახვარნია ჩემთვის მზანი, ვერ მიხსნიან ვერ ციხენი, ვერ მოყვასნი, ვერცა ძმანი. ვინცა იცის ესე ასრე, ჩემებრევა ვულოვანი“.

აბა, თქვენ ომისა რა იცით, მშიშარა ვაჭრებმა, შედით და კარი ჩაიკეტეთ, შორიდან რომ ისრით არ დაგზოცონო, მე მიყურეთ, მარტო როგორ შევება და მათი სისხლი ღვარად ვადინოო. ჭაბუკმა აბჯარი ვეფხვივით მკვირცხლად ჩაიკვა. რკინის კეტი ცალ ხელში დაიჭირა და ხომალდის ზედ ცხვირზედ მდგარად დადგა. მეკობრენი ღრიანცელით მოიჭრნენ და ის იყო სახნისი მოქარავნეთა ხომალდისათვის უნდა ეძგერებინათ, რომ მოყმე მძვინვარე ლომივით ეკვეთა, კეტი ჰკრა და ხის ტარი გადაუმტვრია. მეკობრეთა ლაშქარს თავზარი დაეცა, იკადრეს და გაქცევა დააპირეს.

ველარ გაესწრნეს, გარდუხდა მტერთა მი და მო მღეწელი, არ დარჩა კაცი ცოცხალი მუნ მისგან დაუფრეწელი.

მხნედ დაერია, თითქოს ცხვრის ფარა ყოფილიყოს, და მუსრს ავლებდა, ერთი ხელის მოსმით მთელ გროვას თავს რისხვას ატეხდა, „რვა ცხრასა და ცხრა ჰყრის რვასა“. ზოგი ხომალდს შეანარცხა, ზოგიც ზღვაში გადაყარა, უფრო მეტი მახვილით აკაფა, „ვითა მჭვრეტელნი ჰვრეტითა, მტერნი დახოცნა ხრმალითა“. დაკოდილთ ხმა გაეკმინდათ და მკვდრებში იმალებოდნენ. თუკი ვინმე უვნებელი დარჩენილიყო, ძლევა მო-

სილ ჭაბუკს შეევედრა და რჭული აფიცა, ნუ ამოგვწყვეტ
შეგვიწყალეო. უსმინა და აღარ დახოცა, ტყვედ წამოასხა, მ-
სი მლოცველნი. „მართლად იტყვის მოციქულმა: **მეცხე**
სიყვარულსა“.

ომი ისე გაუმარჯვედა ავთანდილს, გულით რომ ეწადა.
მერე მეკობრეთა ხომალდი მოიარა, იქ დიდძალი განძეულო-
ბა ნახა. ხომალდი ხომალდს შეაწყვილა და ქარავანს გასძა-
ხა, გამოდითო. მხიარულნი გამოცვივდნენ. უსამმა მის უებ-
რო სიმამაცეს ქება-დიდება შეასხა, „სასახაენი დიდნი სახნა“.
ხოტბას არც სხვები იშურებდნენ, ათასი ენა ერთად აქებ-
და, მაგრამ

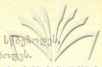
ვერცა მათ თქვეს, ნაომრობა როგორ ტურფალ დაუშვენდა.
ქარავანმან იზრიალა, თქვეს: „უფალო, მაღლი შენდა,
მზემან შუქნი შემოგვადგნა, ღამე ბნელი გაგვითენდა!“

თავ-პირსა და ხელ-ფეხს უკოცნიდნენ, ისევ და ისევ უსა-
ზომო ხოტბას ასხამდნენ, მხსნელად მოგვევლინეო, შეჭლა-
ლადებდნენ, ესოდენ მძიმე ფათერაკს შენი წყალობით გადა-
ვურჩითო უებრო ჭაბუკის ჭვრეტით ბრძენიც კი გახელდე-
ბოდა, ჭკუას დაკარგავდა, ქარავანს რაღა მოუვიდოდა?!

— მაღლი ღმერთს უნდა შესწიროთ, — მიუგო მოყმემ, —
ქვეყნად ხომ ყოველივე მისი ნება-სურვილით ხდება, ზოგი
ცხადად და ზოგიც ფარულად. ღმერთმა გიხსნათ, ამოდენა
ხალხი მან შეგებრაღათ და არ გაგწირათ, თორემ მე რა ვარ,
მიწა და მტვერი, უმისოდ, აბა, რას გავხდებოდი?! ღვთის
შეწევნით ქადილი ამისრულებია და თქვენი მტერი შემიმუს-
რავს, საუნჯით სავსე ხომალდიც ძღვენივით მიმიღია.

ამოა, კარგსა მოყმესა რა ომი გამპარჯებოდეს,
ამხანაგთათვის ეკობნოს, ვინცა მას თანა-მხლებოდეს,

მიულოცვიდნენ, აქებდნენ, მათ აგრე მყოფთა სწებოდეს,
პშვენოდეს დაკოდლობა, ცოტაი რამე პვნებოდეს.

მეკობრეთა ნაძარცვი განძეულობა, ანგსრქსპ მშქსსრ
ეგებოდა, იმავე დღეს გადმოტვირთეს, ხიძსს — მქქქქქქქქქქქ
ბული ზომალდი დაღეწეს და ცეცხლს მისცეს. მერე უსამი
ავთანდილს ეახლა და ვაჭართა შემონათვალი მოახსენა: ვი-
ციოთ, თავად რა უმწეონიცა ვართ, ძალი და სიმტკიცე შენ-
გან მოგვნიჭებია! რაც კი სიმდიდრე გაგვანია, უეჭველად
ისიც შენია და გვიბოძე, თუ რამეს გვარგუნებო. ავთან-
დილმა შეუთვალა:

— ძმანო, აქამდეც მითქვამს, მე კი არა, ღმერთს უნდა
უმადლოდეთ, მან შეისმინა, ცრემლთა ნაკადით რომ ევედ-
რებოდით, და გადაგარჩინათ. მაგ სიმდიდრეშიც წილს ვერ
დავიღებ: „რა გინდა მომცეთ, რას ვაქნევ, მე ვარ და ჩემი
ცხენია!“ საუნჯე თუ მდომებოდა, „ჩემსაცა მჭონდა ურიცხ-
ვი, უსახო ლარ-საგებელი“. თქვენთან მოვდივარ და, იცო-
დეთ, არას გეცილებით, თქვენი მზლებელი ვიქნები მხო-
ლოდ. ჩემი საქმე სხვაა, თავი სხვა რამეზედ გამომიღვია.

„აწ რაცა აქა ვიშოვე საქურძლე დაუთვალავი,
რაცა ვის ვინდა, წაიღეთ, არვისი ვიყო მლაღავი,
ერთსა ვიაწი, შიაჯეთ სააწო არ-საკრძალავი:
საქმე რამე მიც თქვენშივა თავისა დასამალავი“.

დრომდე ჩემს ჭაბუკობას ნუ გაამეღავნებთ, თქვეით, ჩვენი
პატრონია-თქო. ვაჭრულად ჩავიცვამ და ვაჭრობას დავიწყებ.
აბა, თქვენ იციოთ, ძმობა გამიწიეთ და ხვაშიადი შემინახეთ.

მოყმის ნათქვამმა ქარავანი დიდად გაახარა. მოვიდნენ,
თაყვანი სცეს და მოახსენეს, ნატვრა აგვსრულებია და ეგ
არისო: ჩვენ უნდა გვეთხოვა და თავად გითხოვიათ, რომ

იგი ვიწინამძღვროთ და „მას ვმსახუროთ, ვისი პირი მზისა პირად ვაგვიცდია“.

ხომალდი დაძრეს და შეუჩერებლივ მოქრებულნი საამო ტაროსი ედგათ და მგზავრობაც საამო ტაროსი ედგათ დილს შეჭაროდნენ, ზოტბას ასხამდნენ, მის კბილთაებრ შუქ-მოციაგე მარგალიტი ძღვნად მოჰქონდათ.

აჰთანდილის გუანამაგოს მისვლის აგბაკი

ზღვა გადაცურეს და ქალაქს მიაღდგნენ, გარ-შემო ბალები რომ ხშირ ტყედ მოვლებოდა, უცხო და ნაირ-ფერი ყვავილებით დამშვენებული. ენა ვერ იტყვის, რა ტურ-ფა ქვეყანა იყო! ხომალდი ბალის განაპირას საგულდაგულოდ დააბეს, მერე მზიდავნი დაიქირავეს და გადმოტვირთვას შე-უდგნენ. აეთანდილს ვაჭრული ჯუბა ჩაეცვა, ვაჭრებს უფრო-სობდა და ამით თავის ვინაობას ფარავდა. მალე ამ ბალის მე-ბაღე გამოეცხადათ და აეთანდილს შორით შესცქეროდა გან-ცვიფრებული: „მას ყმასა უჭვრეტს შეფრფინვით პირსა, ელ-ვათა მკრთომელსა“. ჭაბუკმა მოუხმო და გამოჰკითხა, რა ქვე-ყანაა ან აქაურ მეფეს რა ჰქვიაო, ძვირად რა ფასობს ან ია-ფი რა არისო, ყველაფერი დაწვრილებით მიაშბეო, სთხოვა. მებაღემ მოწიწებით უთხრა: „ვხედავ პირსა თქვენსა, მზისა პირად მემეცნების“ და, რაც ვიცი, ერთობ მართალს მოგახ-სენებო.

„ესეა ზღვათა სამეფო თვისა ათისა სავლითა,
თვით გულანშაროს ქალაქი, სავსე ტურფითა მრავლითა,
აქ მოდის ტურფა ყველაი ნავითა ზღვა-ზღვა მავლითა,
მელიქ-სურხავე ხელმწიფობს, სრული სვითა

— აქ მოსვლით მოხუციც გაყმაწვილდნენ, — მამა მამა
მებაღემ: — ნიადაგ ღზინი დ სიმღერა-გართობაა, ზამთარ-
ზაფხულ ნაირფერი ყვავილი ჰყვავის, თვით მტრებიც კი შე-
მოგვნატრიან. დიდვაჭარნი ხომ უკეთეს ადგილს ვერსად ნა-
ხავენ, თავს აქ იყრიან და „იყიდიან, გაყიდიან, მოიგებენ, წა-
აგებენ“. ღარიბ-ღატაკი ერთ თვეში გამდიდრდება, უქონელი
წლამდის დიდ ქონებას შეიძენს. მე ვაჭართა უფროსის, უსე-
ნის, მებაღე ვარ, ეს ბალი მისია. ჩვენს ქალაქში წესად არის
დადებული: დიდვაჭარნი რა აქ მოვლენ, პირველად უსენს
მოინახულებენ და ძღვენს უძღვნიან, ყოვლის უტურფესი და
უძვირფასესი რაც რამ აქვთ, ჯერ მას უჩვენებენ და მეფის
ჯალაბობისათვის გადააწყობინებს, საფასურსაც მაშინვე მი-
უთვლის და მერე აღარ უშლის, როგორც უნდათ, ისე ყი-
დიან. თქვენებრ საპატიოთა მასპინძლობა თავად მართებს,
სხვებს კიდევ სხვანი წაიყვანენ მისი ბრძანებით და შესაფე-
რისად მოასვენებენ. მაგრამ იგი ახლა აქ არ არის და მისი
ხსენება, აბა, რას მარგებს, სჯობია ისა ვთქვა, მის ნაცვ-
ლად ვინ უნდა მიგიწვიოთ და გიმასპინძლოთ:

„ღატმან ხათუნ შინა არის, ხათუნი და ცოლი მისი,
პურად კარგი მასპინძელი, მზიარული, არ თუ მქისი“.

წავალ და თქვენს მოსვლას შევატყობინებ, იგი კაცს გაახ-
ლებთ და როგორც თავისიანს შინ აშკარად, დღისით-მზისით,
მიგიყვანთ.

ავთანდილმა დასტური მისცა და მეზღვე მყისვე წავიდა, რა, აღტაცებული გარბოდა, მივიდა და ხათუნს მიახარა: „შეესე დამიქადიან, ყმა მოვა, მისთა მკვრეტელუა, ვიქნე უმჯობესი ვაიცადიან!“ ერთი ვინმე ვაქარიას, დიდი ქარფელი ბოტრონი, ალვისებრ ლაღად აზრდილი და შვიდი დღის მთვარის მსგავსად გაბადრული, კობტა ჯუბა აცვია და ძოწისფერი მოსახვევიც კშვენის. მიმიხმო, აქაური ამბები და ბაზრის მაზანდა მკითხო.

ფატმანმა მეტად გაიხარა. ერთი კი არა, ათი მსახური აახლა და მიიწვია. ქარვასლა მოურთო და მოუკაზმა, მათი ბარგიც იქ შეანახვინა. ავთანდილმაც აღარ დაახანა, ფატმანის მსახურთ გამოჰყვა და ქალაქში

შემოვიდა ლაწვი-ვარდი, ბროლ-ბაღაში, შინა-სათი,
მისთა მკვრეტთა დაუსახეს ვეფხსა ტოტი, ლომსა — თათი.

ხმა დაირხა და მთელი ქალაქი შეიკრიბა, გარს შემოეხვია. ერთმანეთში ირეოდნენ, აქეთ-იქით აწყდებოდნენ, როგორმე ვუქვრიტოთო. ნდომითა და სურვილით შესტრფოდნენ, შეჰხაროდნენ, ზოგი მაინც ერთობ სულწასულად იყო. ქმრებს ჯავრი მოსდიოდათ, ცოლები რომ ათვალწუნებით უცქეროდნენ, მისი მნახველნი: „მათთა ცოლთა მოიძულვნეს ქმარნი, დარჩეს გაბასრულად“.

ფატმანი კარებთან გამოეგება, ლაღად მიესალმა, სიხარულს არ მალავდა: „ფატმან ხათუნს მისლვა მისი, შე-ვითვატყევ, არ ეწყინა“. რა ერთმანეთი მოიკითხეს, შიგნით შევიდნენ და დასხდნენ.

ფატმან ხათუნ თვალად მარჯვე, არ-ყმაწვილი, შავრა მზმელი,
ნაკვთად კარგი, შავ-გრემანი, პირ-მსუქანი, არ პირ-ხმელი,

მეტრიბთა და მომღერალთა მოყვარული, ღვინის-მსმელი,
ღია ვღვა სასალუქო დასაბურავ-ჩასაცმელი.

იმ ღამეს ფატმანმა ჩინებულად უმასპინძლო, უკვამლო უჩინე-
ვაც: ოღონდ იგი არ დაეკარგა და რამეს დასაბურავ-ჩასაცმელ-
მის შემდეგ მოყმე გამოეთხოვა და დასაწოლად წავიდა. დი-
ლით ფატმანს უკლებლივ უჩვენა, რაც რამ სავაჭროდ ჩამო-
ეტანათ, საუკეთესონი სასახლისათვის აარჩევინა და საფასუ-
რიც მიითვალა. მერე მოქარავენნი მათი ვანძითა და საქონ-
ლითურთ ბაზარში გაისტუმრა: მე ნუ გამამყდავენებთ და,
როგორც გინდოდეთ, ისე ივაჭრეთო.

გადიოდა დღეები. ავთანდილი ვინაობას ისევ ფარავდა
და ტანთ ისევ ვაჭრულად ემოსა. ხან თვითონ მიიწვევდა
ფატმანს და ხან იქით ეწვეოდა, ერთად ისხდნენ და ტკბი-
ლად ბაასობდნენ, ქალს უმისოდ ველარ გაეძლო: „ფატმანს
ჰკლვიდა უმისობა, რამინისა ვითა ვისსა“.

ზაფხანის გამიჯნულება და ნაჩილი პეთანდილთან

თუ კაცს მოთმინება შეაწევს, დიაცის და-
ქსელილ ტრფობის ბადეს უნდა განერიდოს: ვნებააშლილი
თვალს თვალში ვაგიყრის, მოგზიბლავს, მიგიზიდავს, მიგინ-
დობს, თავადაც მოგენდობა და... ანაზღად გიღალატებს, არ
დაგზოგავს, არ შეგიბრალებს. ახლა მოდი და მას საიდუმლო
გაუბედავენე, სულერთია, რაც გინდა იყოს!

სჯობს სიშორე ღია ცისა, ვისვან ვითა დაითმობს:
გილიზლებს და შეგიკვეთებს, მივინდობს და მოგუნდობს,
მართ ანახლად ვილაღატებს, გაქვეთს, რასცა დაესობს,
მით ღიაცსა სამალავი არასთანა არ ეთხრობის.

ქართული
ბიბლიოთეკა

ფატმანს ავთანდილის ნდომამ გულს ჩაეარდნოდა. მალე მისი ტრფობის ცეცხლი ისე მძლავრად შემოენთო, ვერა და ვერ მალავდა. გამწარებული ვაებდა და თვალთაგან ცრემლს აწვიმებდა. აღარ იცოდა, რა ექნა: მიღმა ვუთხრა, ვაითუ გამიწყრეს და ჰვრეტაც დამანატროსო, არადა რანაირად გავუძლო ამ ცეცხლს, სულ უფრო მეტად რომ მწვავს და მდაგავსო! ვეტყვი, მაინც ვეტყვი და ან მომკლას, ან დამარჩინოს, უთქმელობით ხომ ჩემს წყლულს მაინც არა ეწამლება რაო: „მას მკურნალმან რაგვარ ჰკურნოს, თუ არ უთხრას, რაცა სჭირდეს?!“ მოყმეს წერილი მისწერა, სიბრაღულით კაცს რომ გულს შეუძრავდა, დაუფარავად აუწყა, მისი მიჯნურობით რა სატანჯველსაც მისცემოდა:

„ჰე მზეო, ღმერთსა ვინათგან მზედ სწადდი დასაბადებლად, მით შეგქმნა მოშორებულთა ჰირთა, არ ღზინთა მწადებლად, ახლოს შემყრელთა დამწველად, მათად ცეცხლისა მადებლად, მნათობთა შენი შეხედვა ტკბილად უჩნს, დასაქადებლად!

„შენ ვტრფილობენ მკვრეტელნი, შენთვის საბრალოდ ბნდებთან, ვარდი ხარ, მიკვირს, ბულბულნი რად არა შენზედ კრფებთან, შენი შეენება ყვაილთა აკნობს და ჩემნიც კნებთან, სრულად დამწვარვარ, თუ მზისა შექნი არ მომესწრებთან!“

— მოწმედ თვით ღმერთი მყავს, რა შიშითა და ძრწოლით გწერ ამას, მაგრამ ბედკრულმა რა ვიღონო, მოთმინება რომ ერთობ დამკარგვია, მაგ შავი წამწამების ისართა სობას გული ნიადაგ ხომ ვერ გაუძლებს?! თუ რამეს მიშველი,

მიშველე, თორემ საცაა გავგიედები! ვიდრე პასუხი მომიცე-
დოდეს და შევიტყობდე, დასამიწებლად გამწირე, თუ მოვე-
ნადვლე და ვერ გამიმეტე, მანამდე კიდეც ეგვეტყუებოდა
დგმული, რაგინდ ვეწამო. ან სიკვდილი და გინჯდომიწმენ-
ტავ, როდის ვადამიწედება?!

მისი წერილი ავთანდილმა ისე წაიკითხა, თითქოს დას ან
ნათესავს მოეწეროს. არ იცისო ჩემი გულისნადები, ვისი ვარ
და ვინ მეტრფიალება, სად ეგ და სად ჩემი მზე, ან კი იმას
რად ვადარებო, ფიქრობდა კაბუჯი და ფატმანზე ჭავრი მო-
სდიოდა.

თქვა: „უვაი ვარდასა რას აქმნევს, ანუ რა მისი ფერია!
მაგრა მას ზედა ბულბულსა ჭერთ ტკბილად არ უმღერია.
უმსგავსო საქმე ყოველი მოკლეა, მით ოხერია.
რა უთქვამს, რა მოუჩმახავს, რა წიგნი მოუწერია!“

გმობით რომ გული იჯერა, მერე სხვარიგად განსაჯა:

— თავს იქით შემწე ვინა მყავს და, რახან მისი პოვნა
მწადია, ვისთვისაც გადმოვხვეწილვარ, მმართვებს, რომ გუ-
ლისყური ერთობ იმაზედ მქონდეს მიბყრობილი, როგორმე
მის კვალს მივაგნო. დიაცს ვინც უყვარს, „გაექსვის და მის-
ცემს გულსა“, სირცხვილს არას დაგიდევს, რაც რამ იცის,
უამბობს, ხვაშიადს უკლებლივ გაუმტლავნებს. ის დიაციც
ბევრი ვინმეს მნახველია, ყოველი მხრიდან მოსულ მგზავრთა
ცნობისმოყვარე მასპინძელი. მიჯობს სურვილი ავესრულო,
არ გავაწბილო, ვინ უწყის, იქნებ მან იცოდეს ის საიდუმლო,
ესოდენი წვითა და დავით მე რომ დავეძებ, დაუფარავად
ყოველივე მიაშბოს და მომეშველოს მოძმის ვალი გადავიხა-
დო, ჩემი გულისთვის მძიმე სატანჯველს რომ არ მოერიდა
და სისხლის ცრემლი ღვარა.

კვლა იტყვის: „ვერეინ ვერას იქმს, თუ ეტლი არ მოსთმინდებინს,
მით რაცა მინდა, არა მაქვს, რაცა მაქვს, არ მომინდების.

ბინდის გვარია სოფელი, ეს თურე ამაღ ბინდლებსკისა და სხვა
კოცასა შიგან რაცა ღვას, იგივე წარმოსდინდებისს!
გნგლირთეკა

ავთანდილის ნაიკი შაგმანთა

ნავიკითხო, ჩემი ქება მოგიწერია, თქმა შენ
დამასწარ, თორემ შენგან მე უფრო მაქვს ცეცხლი მოღებუ-
ლი, „შენცა ვინდა, მეცა მინდა გაუწყვედლად შენი ხლება“
და ჩვენი შეხვედრა სწორედ რომ პირიანია, მოვალ, თუ მიხ-
მობო, სწერდა პასუხად ავთანდილი. ენა ვერ იტყვის, რარიგ
გაიხარა ფატმანმა. მყისვე მისწერა: კმარა, რაც უშენოდ
ცრემლი მიღვრიაო, შენი მომლოდინე შინ მარტო ვიქნები
და, რა შელამდეს, ფიცხლად მომაშურეო. დათქმულ დროს
მოყმე მასთან რომ მიდიოდა, წინ მსახური შემოხვდა და მო-
ახსენა: შემოგითვალა, ამაღამ ნუ მოხვალო, „ვერა მპოვებ
შენთვის მზასა“. ჭაბუკს ეწყინა, ეს რასა ჰგავსო, და გაჯავ-
რებულმა გზა განაგრძო:

წვეული აღარ დაბრუნდა კვლა ზევე უკუწვევითა.

ფატმან ზის წყენით, შევიდა ავთანდილ მარტო ხე ვითა.

შეხედვისთანავე ქალს წყენა შეატყო, თუმცა მისი შიშითა
და ხათრით არკი იმჩნევდა. ერთად დასხდნენ და ხვევნა-
კოცნაში დროს სიამით ატარებდნენ. ანაზლად ვილაც ლამა-

ში და ახოვანი მოყმე შემოვიდა, თან ხმლოსანი მსახური მოჰყვა. მოყმე რა მათ მიუახლოვდა და ავთანდილი დაინახა, შეკრთა, თითქოს კლდიან გზაზედ უფსკრულზე დაეცა. ფატმანი მისმა მოსვლამ საშინლად შეაძრწოვდა.

მან გაკვირვებით უპკრიტა მათსა ლაღობა-წოლასა, უთხრა: „არ გიშლი, დიაცო, ფერთა მი და შო კრთოლასა, გამითენდების, განანებ მაგა მოყმისა ყოლასა!“

ბოზო დიაცო, ხომ ასე მასხრად ამიგდე და შემარცხვინე, ნახე, ხვალ რაც მოგეზლოს მაგის სამაგიეროდ: უსაზომო სატანჯველს მიგცემ, „ვარ შენთა შვილთა შენითა კბილითა დამაქმეველად!“ თუ გადავთქვა, სახეში მომადფურთხეო. ეს უთხრა და წავიდა. ფატმანმა თავში ხელი წაიშინა, დაწვებს იკაწრავდა, „ცრემლთა, მისთა მონადენთა, წყაროსებრნი ისმნეს წყარნი“, მოდიო, ქვა მომაყარეთ და დამქოლეთო, მწარედ ვაებდა.

მოთქვამს: „მოკვალ, ჰაი, ქმარი, ამოვწყვიდენ წვრილნი შვილნი, იფარ-ვეყავ საქონელი, უსახონი თვალნი თლილნი, ვავეყარე საყვარელთა, ვა გამზრდელნი, ვა გაზრდილნი, ბოლოდ ვექმენ სახლსა ჩემსა, სიტყვანია ჩემნი წბილნი!“

ავთანდილი განცვიფრებული უსმენდა, მერე ჰკითხა: რა დავმართია, რა მოთქმა-ვაებას მისცემიხარ, ან ის მოყმე ვინ იყო და რას გერჩოდა, რა წაგირთმევიო, რაზედ დაგემუქრაო. ნურას მკითხავ, ლომო, გახელებულს ცრემლი მახრჩობს და მაინც ვერაფერს გეტყვიო, მიუგო ქალმა, ვაი, რომ შენი მოუთმენელი სიყვარულით თავიც დავიღუპე და ოჯახიც ძირბუდიანად ამოვაგდე, რალა გამახარებსო, მწარედ შესჩივლა.

„ესეგვარი ღია მიხედეს სიტყვა-მცთარსა, ენა-მეტსა, ხვაშიადის ვერ-მშალავსა, უკუეოსა, შმაგსა, რეტსა.“

ვაგლახითა მეწიენით, გეტყვი ყოვლსა ჩემსა მკურნელსა!
მკურნალმანცა ვერა ჰკურნოს თავისისა სისხლის მკურნელსა.

— ახლა ორისაგან ერთი მოიმოქმედე, მკურნალმანცა! —
დები, — უთხრა ფატმანმა ავთანდილს: — **ბაქა მკურნალმანცა**
კაცი ამალამ მალულად მოკალ. იცოდე, ამით მე და მთელ
ჩემს სახლობას ამოწყვეტისაგან გვიხსნი. როცა დაბრუნდები,
უკლებლივ გიამბობ, რაზედ ვტირი და ვვებ. ან არადა ამა-
ლამვე თქვენი ბარგი ააკიდებინეთ და ჩემს მიდამოს ერთობ მო-
ეცალეთ, მგონია, ჩემმა ცოდვამ შენც ჭირითა და წუხილით
აგავსოს: თუ ის მოყმე ხვალ ხელმწიფესთან მივიდა, დიდი
უბედურება დატრიალდება ჩემს თავს.

რა ესე ესმა ავთანდილს ლალსა, ბუნება-ზიარსა,
ადგა და ლახტი აიღო, რა ტურფა რამე მხნე არსა!
„ამა საქმისა ვერ-ცნობა, — თქვა, — ჩემი სიძუნწე არსა“.
ნუ ვპე სულ-დგმულსა ქვეყანად, თუ ვითვე მისებრი არსა!

კაცი მომეც, რომ გამომყვეს და გზა მიმასწავლოს, თო-
რემ მისი შველა არად მინდაო, უთხრა მან ფატმანს. იმ მო-
ყმეს რაღაც ვერ ვატყობ, რომ მეომრობაში გამიტოლდეს,
მშვიდად დამელოდე, მოვალ და მოგახსენებ, რასაც ვუზამო.
ქალმა მსახური აახლა და მიმავალს მიაძახა: „ვინათგან ცეცხ-
ლი ცხელია აწ ნელად, თუ მო-ვითა-ჰკლა იგი ყმა ჩემად გუ-
ლისა მდებანელად“, თითზე ჩემი ბეჭედი უკეთია და, გვედრე-
ბი, ის მომიტანეო.

ქალაქი გავლეს და ზღვის პირას სასახლეს მიადგნენ: წი-
თელ-მწვანე ქვით იყო ნაგები, ქვემოთ ვრცელი დარბაზები
ჰქონდა, ზემო სართულს შუაში კიდევ სართული ედგა, ერ-
თობ ტურფა და მიმზიდველი ჩანდა. მხლებელმა ავთანდილს
უჩუროჩულა: ვისაც ეძებ, ეს სასახლე იმისიაო, დასაძინებლად

ზემოთ აღის, ხოლო, თუ ფეხზეა, ქვემოთ იჭნებაო. აეთანდი-
ლი იქით გაემართა ნახა, კარის წინ ორი დარბაზი უნდა, ფეხ-
აკრეფით მიეპარა, თითო ხელით ორივეს შეეხებოდა და
წამსვე სული გააფრთხოვინა: „თავი თავში შეჭეტი, ჩემი ტუ-
რია ტვინი თმასა“. მოყმე საწოლს მარტო იწვა გულჯავრი-
ანი, წამოდგომაც ვერ მოასწრო, აეთანდილი ფიცხლად მიეჭ-
რა, ძირს დაანარცხა და დანით იღუმალ მოკლა.

მკვრეტელთა მზე და მებრძოლთა მხეცი და ვითა ზარია!
ბეჭდითურთ თითი მოკვეთა, ქვესკნელთ მიწასა ვარია,
ზღვათაჲ სარკმლით გატყორცა, ზღვისა ქვიშათა დარია,
მისთვის არცა სად სამარე, არცა სათხარად ბარია.

მათი დახოცვის ამბავი არავის გაუგია, იქიდან ისე უჩუმრად
„წამოვიდა ვარდი ტბილი“, ან კი რას უნდა გაემწარებინა?!
უკან იმავე გზით დაბრუნდა და ფატმანს მისვლისთანავე
მიახარა: მოვკალ, მზე დაეუბნელო, შენივე მსახური მო-
წმედ მყავს და, აჰა, ბეჭედიც თითითურთ მომიტანილია. ახლა
კი შითხარ, წელან ისე რამ გაგაშმაგა ან ის კაცი რას გემუქ-
რებოდა, ამ ამბის შეტყობა მეტისმეტად მეჩქარებო. ფატ-
მანი მუხლებზე მოეხვია, სახეში გიცქერდე, ღირსი არა ვარო,
ქება შეასხა და მადლი მოახსენა: „გამიმრთელდა გული
წყლული, ახლა დავჯე ცეცხლთა შრეტად“, მე და უსენი
წვრილშვილითურთ თითქოს ხელმეორედ დავიბადეთო. მე-
რე დასძინა: რახან იმისი ჯავრი ამომყარე, ყური მომაპყარ
და ყველაფერს მოგიყვებიო.

— ქალწლის დღესასწაულს მთელი ქალაქი უქმობს, — უამბობდა ფატმანი ავთანდილს, — „არცა ვინ ვაჭრობს ვაჭარი, არცა ვინ წავა გზობასა“. ყველანი მოვირთვებით, მოვიკაზმებით და მხიარულებას ვეძლევი. ათ დღეს სულ საკრავთა ეღერა და სიმღერა ისმის. მოედანზე ხომ არის ერთი თვალის სეირი: ბურთაობა, ჯირითი, ნაირნაირი სხვა გართობა-თამაშობანი. სასახლეში დიდი ნადიმი და დარბაზობა იმართება. დიდვაჭართ წინ ჩემი ქმარი, უსენი, წაუძღვება და მეფეს ძვირფას ძღვენს მიართმევენ. მათი ცოლები მე გამომყვებიან და ჩვენ დედოფალს ვუძღვნით ძღვენს. თავადაც შესაფერის საბოძვარს გვიბოძებენ, „დარბაზს ამოდ გავიხარებთ“ და შინ ხალისიანი ვბრუნდებით.

— მაშინაც, რა ეს დღესასწაული მოვიდა, დედოფალს ძღვენით ვეახლეთ, „ჩვენ მივართვი, მათ გვიბოძეს, ავაკსენით, ავიკსენით“. დროზედ გამოვეთხოვეთ და მხიარულნი წამოვედით. მერე ჩემსა დავსხედით და კვლავ ნებიერად მოვილხინეთ. საღამოჲმს ბაღს მივაშურეთ, ვსეირნობდით, ვლაღობდით.

„მომყვებოდეს მომღერალნი, იტყოდნან ტყბილსა ხმასა, ვიმღერდი და ვყმაწვილობდი, ვიცვალე რიდე-თმასა“.

ბაღში ნატიფად ნაგები მშვენიერი სახლი იდგა, ზედ ზღვას გადაჰყურებდა, მაღალი იყო და შემოგარენი სელისგულივით მოჩანდა. მხლებელნი იქ მივიწვიე. შევედით და ისევ ნადი-

მად დავსხედით. „ვაჭრის ცოლთა ვუმასპინძლე მსაბრულოდ, ამოდ, ღურად“. სმაში როგორღაც უგუნებოდ გავხდე და, ეს რომ შემატყვეს, დაიშალნენ. მარტო დავჩაქე და ვაქლბსევედა უფრო შემომაწვა. სარკმელი გამოვალე და ვაქლბსევედა ქარვებლად სივრცეს გავსცქეროდი. თვალი მოვკარ, შორს ზღვაში რაღაც ოდნავ მოჩანდა, გაჩქარებული მოცურავდა, „მფრინველად ვთქვი, ანუ მხეცად“, სხვას ვერას ვამსგავსებრა მოახლოვდა, დავინახე, ნავი ყოფილიყო. შიგ ორი ზანგი იჯდა, რაღაცას აქეთ-იქით ამოსდგომოდნენ. ნავი ნაპირზე ბაღის წინ გამოიტანეს. მიიხედ-მოიხედეს, საიდანმე ხომ არავინ გვიყურებსო. რაკი ძეხორციელი ვერსად შენიშნეს, ნავიდან გულდამშვიდებით გადმოიღეს კიდობანი და

„აპხადეს, ქალი ვარდმოსვეს უცხოთა რამე ტანითა, თავსა რიღითა შავითა, ქვეშეთ მოსილი მწვანითა, მხესა სიტურფით ეყოფის, იყოს მისითა გვანითა“.

ქალი რა ჩემკენ შემობრუნდა, „შემოადგეს სხივნი კლდესა, ღაწვთა მისთა ელვარება ელვარებდა ზესთა ზესა“, თვალი ვერ გავუსწორე და დავხუკე, თითქოს ჩახჩახა მზეს შევსცქეროდი. თან ოთხი მსახური მახლდა, ფიცხლად მოვიხმე და ვუჩვენე: „ჰხედავთ, ინდოთა ტყვედ ჰყვანან შუქნი რომელნი?“ უჩუმრად ჩაეპარეთ და თავს წაადექით-მეთქი, მოგყიდონ, ფასს ნუ დაეძებთ, რამდენიც გითხრან, მიეცით, ხოლო თუ არ დათმონ, ძალად წაართვით და „მოიყვანეთ ისი მთვარე“, აბა, თქვენ იცით, რა მარჯვედ იქნებით-მეთქი. სულ ფრენით წავიდნენ და ანაზღად იქ გაჩნდნენ. მოგვყიდეთო, რომ შესთავაზეს, მათ ეს დიდად იწყინეს. რა შევატყვე, უარობდნენ, სარკმლიდან გადავსძახე, დახოცეთ-მეთქი. ზანგნი მყისვე შეიპყრეს და თავმოკვეთილნი ზღვაში გადაყარეს, მე-

რე ქალს მოწიწებით გარს მოეხვივნენ და წამოიყვანეს გა-
ხარებული ჩავეგებე და ჩამოვართვი.

ეროვნული

„რა ვიამბო ქება მისი, რა სიტურფე, რა ნაზობა
ვფიცავ, რომე იგი მზეა, არა კმართებს მზესა მზობა!
ვინ გაიციდის შუქთა მისთა, ვინმცა ვით ქმნა ნახაზობა,
მე თუ დამწვავს, აპა, მზა ვარ, არღა უნდა ამას მზობა!“

თქვა თუ არა ეს, თავ-პირში წაიშინა და მწარედ ატირდა, ავთანდილსაც მდუღარე ცრემლი გადმოსცვივდა: „ღვარჲმან, ზედათ მონადენმან, გააწყალნა ფიფქნი თხელნი“. მისთვის გახელებულთ ერთმანეთი დავიწყებოდათ. ტირილითა და ვა-
ეებით გული რომ იჭერეს, მოყმემ სთხოვა, ნულარ გაწყვეტ, ბოლომდე მითხარო.

— იმთავითვე ისე შევიტკბე და შევიყვარე, სულში ვიძვ-
რენდი, — უამბობდა ფატმანი. — შინ რომ მივიყვანე, ჩემს
ტახტზედ დავსვი და „გარდუჯოცნე ყოვლი ასო“, მომეტე-
ბული ალერსით თავი მოვაბეზრე. მერე კრძალვითა და რი-
ლით ვკითხე: მზეო, ვინა ხარ ან რა ტომისა-მეთქი, იმ ზან-
გებს შენთან რა ხელი ჰქონდათ და საიდან მოჰყავდი „შენ,
პატრონი ცისა ზომთა?“ მან არა მიპასუხა რა, ცრემლში იხრ-
ჩობოდა, „ას-ნაკეცი წყარო ვნახე ცრემლთა, მისთა მონა-
წომთა“. რა მაინც აღარ მოვეშვი და მეტისმეტად შევაწუხე,
გულამოსკენილი „ატირდა მით რამე ხმითა წყნარითა, ბროლ-
ლალსა ღვარი ნარვისთათ შოსდის გიშრისა ღარითა“, მისი
შემყურე დავდნი და დავიწვი. მერე

„მითხრა: «შენ ჩემთვის, დედაო, ხარ უმჯობესი დედისა,
რას აქმნეე ჩემსა ამბავსა, ზღაპარი არის ყბედისა,
ღარიბი ვინმე შემსწრობი ვარ უბედოსა ბედისა,
თუ რაცა მკითხო, ძალიმცა გიგზია არსთა მხედისა»“

— დიდხანს ასე საიდუმლოდ ვინახავდი, ქმარსაც არას
ვეუბნებოდი: მეშინოდა, სასახლეში მივა და მიმუთხლებს,
გამამყლავნებს-მეთქი. მასთან ყოველი შესვლა-გამოსვლისას
სულ ამის საკონტებელში ვიყავი. მერე გავიგე, რომ ქმარს
რა მოეუხერხო, მეტადრე, როცა არ ვიცი, რა გინდა, ექვთია და
ვის შეუძლია უშველოს რამე, ან კი „ვითა დაეშალო ნათე-
ლი, ვინ მზესა დაედარების?!“ ქმარი შემიტყობს და უეჭვე-
ლად მომკლავს, ველარაფერი დამიფარავს, მოდი, გავენდო-
ბი, თუკი შემომფიცავს, არ გაგამყლავნებო, და ისე როგორ
წახდება, ფიცი გატეხოს-მეთქი.

— რა უსენი მარტო მოვიხელთე, ვეფერე, ვუალერსე და
ნელა შევაპარე: ფიცი მომეც, მტკიცე ფიცი, რომ არავის გა-
უშხელ, და ერთ საიდუმლოს გეტყვი-მეთქი. საშინელი ფი-
ცი თ იფიცა, ოღონდ თქვი და, რაც გინდა იყოს, ცოცხალი
თავით „არვის ვუთხრა სულიერსა, არა ბერსა, არა ყმასა,
მოყვარესა, არცა მტერსა“. მეც ყველაფერი მოვუყევი, მერე
მასთან წავიყვანე. შევედი და „უსენ გაკვირდა, გა-ცა-კრთა,
რა შუქნი ნახნა მზისანი“, თქვა: ეს რა მიჩვენე, ღმერთი
მრისხავდეს, თუ ხორციელი იყოსო. თავადაც გაოცებულნი ვარ
და, რაც გიამბე, მის მეტი მეც არა ვიცი რა-მეთქი, მიუგე,
ორივემ ერთად ვკითხოთ, ვინ არის ან ასე რას შეუქირვე-
ბია, შევეხვეწოთ, იქნებ მეტად დაგვხათროს და რამე გვითხ-
რას-მეთქი. მივედი და დიდი მოკრძალებით

„ეკადრეთ, თუ: «მზეო, სახილი გვედების შენგან აღისა,
გვითხარ, რა არის წამალი მთეარისა შექ-ნამკრთალისა,
რას შეუქმნიხარ ზაფრანად შენ, ფერად მსგავსი ლალისა?»“

ვგრ მივეუხვდი, ვაიგონა, თუ არც უსმენია, რას ვეუბ-
ნებოდიო.

„ვარდი ერთგან შეეწემა, მარგალიტსა არ აჩენდა,
გველნი მოშლით მოეკეცნეს, ბალი შეღმა მერე შენდა,
მზე ვეშასა დაებნელა, ზედა რადმცა გავვიტყნდა“

პირქუშად იჭდა, ვეფხვივით გარინდებულს, რჩქმუნს წმკვი-
წყრებოდა, პასუხი კი ვერა და ვერ დავტყნა, მისი ქა-
არ მოვუსვენეთ და გული შევუწუხეთ, ცრემლი ნაკადად და-
ედინა და მტირალმა ესლა გვითხრა: არათფერი ვიცი, დამეხსე-
ნითო. დავსხედით და მასთან ერთად ცრემლი ვღვარეთ. აღა-
რას ვეკითხებოდით, რაც გვეთქვა, ისიც შევინანეთ, მოვუბო-
დიშეთ. დიდი ხვეწნა-მუდარით ძლივს დავაწყნარეთ, მერე
ხილი მივართვით, მაგრამ პირი არ დაუკარებია. დიდხანს
თვალი ვერ მოვაშორეთ, ბოლოს, ავდექით და გამოვეთხო-
ვეთ, ოხვრა-ვაგებით მოვდიოდით. რაც რამ დარდი და ვარა-
მი მქონდა, ერთობ დამავიწყაო, ამბობდა განცვიფრებული
უსენი, ამნაირი არა მინახავს რაო: „ესე ლაწვნი მზისად კმა-
რან, კაცთაგანმცა ვით იკოცნეს!“ რა გასამტყუნია, მისი ვერ-
მჭკრეტელი უსაზომო სატანჯველს მიეცესო, ღმერთმა დამი-
ხოცოს, თუ მას შვილები მერჩივნოსო. უმისოდ ველარა
ვძლებდით, მოვიცლიდით თუ არა, მაშინვე მივაშურებდით,
ნახვა სიხარულით გვავსებდა და მოშორება მწარედ გვაკ-
ნესებდა, „გული ჩვენი გაუშვებლად დაეტყვევნეს მისით მა-
ხით“.

— ასე გადიოდა დღეები. ერთხელ უსენმა მითხრა: ხელ-
მწიფის ნახვა შემიგვიანდა და, თუ მირჩევ, წავალ, ვეახლე-
ბი, ძღვენს ვუძღვნისო. განზრახვა მოვუწონე. მან ლანგარ-
ზე ლალი და მარგალიტი დააწყო და სადარბაზოდ აემზადა.
შევეხვეწე: სასახლეში ნადიმზე მთვრალეები იქნებიან, შენც
დაითვრები და, თუ ამ ქალის ამბავს გაამხელ, ბარემ მომკა-

ლი-მეთქი. კვლავ შემომფიცა: თავი ხმლით გაბიბონ, მარცხ
არ ვიტყვიო.

— უსენი რომ ეახლა, ხელმწიფე ნადიმად იჯდა, სასურ-
ველი თანამესუფრის მოსვლა ესიაშოვნა, წინ დაქვემდებარე
მეული ძღვენი შეიძღვნა. სასამისს სასამისი მარჯალოცხუცხუ
ნიც ერთიმეორეზედ ცლიდა და, რა დაითვრა, ცრუ, ცეტსა
და ორპირ ვაჭარს

„დავიწყდეს იგი ფიცი, რა მუსაფნი, რა მაქანი!

მართლად თქმულა: არა კმართებს ყვავსა ვარდი, ვირსა რქანი“.

უჭკუო, მთვრალი უსენი მეფემ შეაქო. მიკვირსო, საიდან მო-
გაქვს ძღვნად ასეთი უებრო ლალი და მარგალიტი, ჩემმა
მზემ, შენთა ძღვენთა მეთედესაც ვერ გადავიხდით. უსენმა
თაყვანი სცა და მოახსენა:

— დიდებულო ხელმწიფეო, „ზეციით შეუქთა მომფენელო,
მარჩენელო არსთა, მზეო!“ რაც რამ სხვა განძი გამაჩნია, ვი-
სია, თუ არ თქვენი? დედის მუცლიდან არა გამომყოლია რა,
ყველაფერი თქვენგან მაქვს ნაბოძებო. თქვენმა სიცოცხ-
ლემ, აქამდე შემოდღენილ ძღვენზე მადლის გადახდა არა
გმართებთ, მაგრამ, თქვენი ძისათვის მზის სადარ საპატარ-
ძლოს რომ მოგგვრით, აი, იმას კი უეჭველად დამიმადლებთ,
ისეთია, ბედს შენატროდეთო!

— რაღა ბევრი გავაგრძელო, ფიცი გატეხა და „უამბო
პოვნა ქალისა, მკვრეტთაგან მზედ სახულისა“. მეფეს მეტად
ეამა, გულით გაიხარა, ბრძანა, უსენის ნათქვამი აესრულები-
ნათ და ქალი სასახლეში მოეყვანათ. შინ არხეინად ვიჯექი,
როცა ანაზღად ხელმწიფის მსახურთუხუცესი კარს მომად-
გა, თან სამოცი კაცი ახლდა. ძლიერ გამიკვირდა, გავიფიქრე,
რაღაც დიდი ამბავია-მეთქი. მომესალმნენ და გამომიციხადეს:

მეფის ბრძანებაა, უსენმა რომ დღეს მას მზისაებრ მანათობელი ქალი უძღვნა, იგი მოგვევარე, უნდა წავიყვანოთ. / რა ეს გავიგონე, „დამტყდეს ცანი, რისხვა ღმრთისა ეცოვორთა“. მაინც თითქოს გავიკვირვე და ისე ვკითხე, *მარტომევეს-მეთქი*. მათ მითხრეს, უსენმა ხელმწიფეს *მარტომევეს-მეთქი* „პირი ელვათა მკრთომელი“. უარით, აბა, რას გავზღებოდი, აშკარა იყო, სულის ამოხდომის დღე დამდგომოდა. ავთრთოლდი, ვერც ავდექი და აღარც ჯდომა შემეძლო. შევედი და ვნახე, ტიროდა, ცრემლად იღვრებოდა. გულმოკლულმა მწარედ შევჩივლე: მზეო, შავმა ბედმა, ხედავ, რარიგ მიმუხთლა, „ცა მობრუნდა რისხვით ჩემკე, იავარ-მყო, ამფხვრა სრულად!“ ვაი, რომ დაგვასმინეს და შენს თავს შეფე მართმევს-მეთქი.

„მან მითხრა: «დაო, ნუ გვივირს, ევე რაზომცა ძნელია, ბუდი უბედო ჩემზედა მიწვივ ავისა მქმნელია, კარგი რამ მჭირდეს, გიკვირდეს, ავი რა საკვირველია! სხვადასხვა ჭირი ჩემზედა არ ახალია, ძველია».

„თვალთათ ვითა მარგალიტი გარდმოყარა ცრემლი სშირი. აღვა ასრე გულ-უშიშრად, ვეფხი იყო, ანუ გმირი, ლხინი ლხინად არად უჩნდა, მართ აგრვეე — ჭირად ჭირი. მთხოვა, ვარე აჯილითა მოიბურა ტანი, პირი“.

ფასდაუდებელი საგანძურიდან თვალ-მარგალიტი უშურველად გამოვუტანე, თითო მათგანი რომ თითო ქალაქად ღირდა, წელთ მალევით შემოვარტყი და ვუთხარი, იქნებ სადმე რამეში გამოგადგეს-მეთქი. მერე ხელმწიფის მსახურთ „ხელთა მივეც იგი პირი, მზისა დარი“.

— რა მეფეს ახარეს, მოგვეყავსო, გამოეგება და ალვისტანა, პირმზე ასულის სილამაზით განცვიფრებული დარჩა:

დიდი ამბით შეხვდნენ, ყრიაშული და საკრავთა ხმანობა არეშარეს აყრუებდა. მის სანახავად მოზღოვებულ ხალხს მცველნი ველარ აკავებდნენ. იგი თავდახრილი მდებარედ მიდიოდა.

ეროვნული

ბიბლიოქოლი

- „ეთ მზემან, მისნი მკვრეტელნი შექმნა თვალითა და ხელითა“
- მეფემან ბრძანა: „გამზადა ნახული მე უნახველად, ღმრთისაგან კიდე ვინ იყო კაცი ამისად მსახველად, მმართებს ამისსა მიჯნურსა, ხელი თუ რბოდეს, ახ, ველად!“

სასახლეში რომ მივიდნენ, ხელმწიფემ გვერდით დაისვა და ტკბილად, ალერსიანად ვინაობა ჰკითხა. იგი თავაუწევლად, დაღვრებით იჯდა და ფიქრით სულ სხვაგან იყო, არც უსმენდა, მეფე რას ეუბნებოდა, და რაღა პასუხი უნდა მიეცა, ბაგე არც გაუხსნია: „ვარდი ერთგან შეეწება, მარგალიტსა არ აღებდა“. გაკვირვებული მკვრეტელნი ვერას მიმხვდარიყვნენ, მისი გულისნაღები ვერ გამოეცნოთ. ხელმწიფემ აღარ იცოდა, რა ეფიქრა ან რა ელონა. მერე ბრძანა, ორისაგან ერთი უეჭველიათ: ან მიჯნურია ვისიმე, თვალწინ მუდამ გულისწორი უდგას და სხვისთვის რაღას მოიცლისო.

„ანუ არის ბრძენი ვისმე, მაღალი და მაღლად მზედი, არცა ღვინი ღვინად უჩანს, არცა კირი ზედა-ზედი, ვით ზღაპარი, ასრე ესმის უბედობა, თუნდა ბედი, სხვაგან არის, სხვაგან ფრინავს, გონება უც ვითა ტრედი“.

ღმერთმა ქნას, ჩემი ძე გამარჯვებული დამიბრუნდეს, იქნებ მან ათქმევინოს რამე და მისგან ჩვენც სომ გავიგებთო, მანამდე კი „მთვარე შუქ-კრთომით ჯდეს, მზისა მოშორებულნი“.

უფლისწული გულადი მოყმე იყო, ქცევითა და ზნეობით უებრო, პირმშვენიერი და ტანახოვანი. სალაშქროდ წასული

დიდხანს ვერ დაბრუნდებოდა. „მამა მისთვის ამხადებდა მას, მნათობთა დასაგვანსა“. ქალი შექმოციაგე ძვირფასი თვლი-
ბით მოოქვილ სამოსში გამოაწყვეს, თავს გვირგვინი და-
ადგეს „ერთობილისა ლალისა, მუნ ვარდსა და ვარდისა და
ბროლისა გამკვირვალისა“. მეფემ უფლისწულსა მისსა
მოაკაზმევინა, ოქროს ტახტი დაადგმევინა და „მას ზედა და-
სვა იგი მზე“, მკვრეტელთა გულის გამხარებელი. კარის
მცველად ცხრა საკურისი მიუჩინა, თვითონ კი კვლავ ნადი-
მად დაჯდა და დროს ისე ატარებდა, მის ხელმწიფობას რომ
შეშვენოდა. პირმზე ასულის მოგვრისათვის უსენს უსაზომო
განძი უბოძა.

ნადიმი გაგრძელდა, სმა და მოლხენა არ თავდებოდა, დო-
ლისა და საყვირის ხმა სულ უფრო მძლავრად გაისმოდა. სა-
ბრალო ქალი კი მუხთალ ბედს მწარედ შესჩიოდა, მკვლელად
რაზედ მომეველინეო: „სადაური სად მოსრულ ვარ, ვის მივკვ-
დები ვისთვის ხელი“, რა ვქნა, რა შეშველება, ძლიერ, ძლი-
ერ მიჭირსო სიცოცხლე!

„ველაჲ იტყვის: «ნუ დავაქნობ შევნებასა ვარდთა ფერსა,
ვეცადო რას, ნუთუ ღმერთმან მომარისო ჩემსა მტერსა!
სიკვდილამდის ვის მოუკლავს თავი კაცსა მეცნიერსა?
რა მისჭირდეს, მაშინ უნდან გონებანი გონიერსა!»“

— გამიგონეთ და ჭკუაზე მოდით, — უთხრა მან საკუ-
რისთ, — მოტყუებულხართ და ჩემს მოვლა-პატრონობაზედ
ამაოდ ირჩებით, თქვენი ხელმწიფეც დიდად შემცდარა, სასძ-
ლოდ რომ მივეუჩნევივარ, და სიხარულს ნაადრევად მისცე-
მია. არა, დედოფლად არ გამოგადგებით, ჩემი გზა სულ სხვაა
და, რასაც თქვენ ფიქრობთ, ის არ იქნება. ღმერთმა მაშო-
როს მამაკაცი, რაგინდ პირმზე და ტანსარო იყოს! ცოცხლივ

თქვენთან ვერ დავრჩები, უეჭველად თავს მოვაცლავ გულში
დანას დავიციე, და მაშინ კი ხელმწიფე თქვენს დაბრუნებას.
მაგას ესა სჯობია, დიდძალ განძს მოგცემთ და გადააბარეთ.
იცოდეთ დამიჯერეთ, თორემ ინანებთ.

რა ეს თქვა, წელთ შემორტყმული თვალები წაქეზდა. მან
მოიხსნა, ლალის გამჟვირვალე გვირგვინიც მოიხადა, მათ
გადასცა და გულმხურვალედ შეევედრა: ახლა გამიშვით და
ამ დიდ სიკეთეს ღმერთი არ დაგიკარგავთო. მსახურნი სი-
მდიდრეს დახარბდნენ, მეფის შიში დაივიწყეს, თითქოს უბ-
რალო ვინმე გზირი ყოფილიყოს, და გადაწყვიტეს, იგი უბ-
რო მნათობი გამოეპარებინათ. დახეთ, წყეული ოქრო,
„კვერთხი ეშმაკთა ძირისა“, რარიც მაცთუნებელი შეექნათ!

„ვა, ოქრო მისთა მოყვასთა აროდეს მისცემს ლხენასა,
ღღღ სიკვდილამდის სიხარბე შეაქმნევს კბილთა ღრქენასა,
შესდის და გასდის, აკლია, ემღურვის ეტლთა რბენასა,
კვლა აქა სულსა დაუბამს, დაუშლის აღმაფრენასა!“

ერთმა მსახურმა თავისი სამოსი ჩააცვა და, დარბაზს რომ გა-
ხურებული ნაღიმი იყო, სხვა კარით იდუმალ გამოაპარეს:
„დარჩა მთვარე გავსებული გველისაგან ჩაუნთქმელი“. მე-
რე თვითონაც გადაიხვეწნენ.

— ქალმა კარს დამიკაკუნა და ფატმანობით მიხმო. ვი-
ცან, გავედი და გულში ჩავეიკარ. მის მოსვლას გავეკვირვებინ-
ე. შემოვიწვიე, არ შემომყვა, რა დროს ეგ არისო. მსწრაფლ
მიამბო: შენი მოცემული ზანძით თავი ვიხსენ, მაგიერი
ღმერთმა გიზღოსო. ახლა ვეღარ დამმალავ, ფიცხლად ცხე-
ნით გამიშვი, სანამ მეფე გაიგებდეს და მღევარს მომწევდეს-
სო. საჯინიბოში შევვარდი, არჩეული ცხენი გამოვუყვანე, შე-
ვუკაზმე და ზედ შევსვი გახარებული.

„პვეანდა, ოდეს ლომსა შეჯდეს მზე, მნათობთა უკეთესი.
წახლა ჩემი ჭირნახული, ვერ მოვიმიკი, რაცა ვსთესი“.

შებინდებისას ერთი აურზაური ატყდა, მღვდელმთავარი ქალაქი მოიცივს. რა ჩემთან მოვიდნენ დაგვიხატონოთ: თუ ჩემს სახლში ნახოთ, „მეფეთა ვიყო შემცოდე და მათთა სისხლთა მზღვევარი!“ ამოდ ძებნეს, გაწბილებულნი წავიდნენ. მას აქეთ, რაც „მზე მოგვეშორვა“ და მისი შუქი მოგვაკლდა, ხელმწიფე იგლოვს მახლობლებითურთ, მთელი სასახლე დამწუხრებულია.

— იმ დაკარგული მთვარის ამბავს კვლავ გიამბობ, ჯერ ეს გითხრა, ის კაცი რას შემუქრებოდა. „მე ვიყავი მისი ნეზვი, იგი იყო ჩემი ვაცი“. კაცს უგულობა შეარცხვენს და დიაცს — ვნებააშლილობა. ქმარს იმიტომ არ ვსჯერდები, მკლე და შეუხედავია. იმ კაცს ჭაშნაგირი ერქვა, წარჩინებული მოყმე იყო, სასახლეში მეტად გავლენიანი.

„ჩვენ გვიყვარდა ერთმანერთი, არ მაცვია თუცა ფლასი,
ნეტარში ვინ სისხლი მისი შემახვრიტა ერთი თასი!

„ესე ამბავი მასთანა ვთქვი დიაცურად, ხელურად:
ჩემსავე მოსლეა მის მზისა და გაპარება მელურად“.

წავინხუბებდით თუ არა, მაშინვე გამკლავნებას შემუქრებოდა. ვიშ, როგორ გადავრჩი, მოკვდა და მეც მოვისვენე! როცა ვიხმე, შინ არ მეგულეობდა. ადრე დაბრუნებულყო, შემოეთვალა, შენთან მოვდივარო. შევშინდი და მსახური წინ ამაზედ მოგაგებე, რა მექნა, შემოგბედე, ნუ მოხვალ-მეთქი. უკან აღარ გაბრუნდი და მოხვედი, „შუქნი თქვენ ჩემთვის არენით“, აქ ერთმანეთს შეეფეთეთ და, ვაი, რა დღეში ჩავვარდი! იმას ჩემი სიკვდილი ენათ კი არა, გულით ეწადა: სა-

სახლეში მისვლა რომ მოესწრო, ჯავრისაგან გაცეცხლებული დამასმენდა და გამწყრალი ხელმწიფე ჩემს სახლკაცს მიწასთან გაასწორებდა, „შვილთა, ღმერთო, დაეცეცხლა თამე ქოლვიდა მერმე ქვითა!“ არ ვიცი, მადლობა როგორ გადაგიხალო, მე თუ ვერა, ღმერთი გიზღავს სამაგიეროს, მშვიდობით რომ გადამარჩინე, იმ გველისაგან დაუგესლავი! ამიერიდან ჩემს ბედს შევნატროდე, ჰაი, რას მოვესწარი, სიკვდილისა აღარ მეშინია!

ავთანდილ უთხრა: „ნუ გეშის, წიგნსაცა აგრე სწერია: მოყვარე მტერი ყოვლისა მტრისაგან უფრო მტერია, არ მიენდობის გულითა, თუ კაცი მეცნეერია. ნულარ იმიშვი იმისგან, აწ იგი მკვდაროა ფერია“.

ახლა ისევ ის შითხარ: მას აქეთ, რაც ქალი გაისტუმრე, იმაზედ თუ რამე გსმენიაო. ფატმანს ცრემლი-მოერიო და ტირილით დაიჩივლა: „ვა, წახდეს შუქნი, რომელნი მზისაებრ ველთა ჰფენოდეს!“ იგი შორს გადაკარგულა და, ნეტავი, უმისოდ ცოცხალი როგორღა ვარო.

**ნესვან-ღაჩუაჲნის ქაჯთაგან
შეპყრობის აგბავი**

— მთელი ქვეყნის მანათობელი მზე, ჩემი სიცოცხლე და საუნჯე რომ მომშორდა, — თქვა ფატმანმა; — იმ დღიდან გაუნელებელი ცეცხლით ვიწვოდი და ვტიროდი, თვალთაგან მონადენი ცრემლის წყარო ვერა და

ვერ დამეშრო. ხალისი ერთობ დამკარგოდა, თა გულითა“, სახლ-კარი და თვით შვილნიც ნა. მღვიძარე ხომ სულ მის მოგონებაში ლემდი თუ არა, მაშინაც მუდამ თვალწინ მეღბა. ფიცის გამტეხსა და მოღალატე უსენს ველარ ვიტანდი, „მიჩნს უსჯულოთა სჯულითა, ვერ მიმიახლოს საახლოდ კრულმან პირითა კრულითა“.

— ერთ დღეს, საღამოჟამს, კიბეს გადავადექ. ქარვასლის კარს ვავსცქეროდი და, მისი მოგონების სევდით გულმოკლული, გუნებაში მამაკაცთა მთელ მოღვმას ვწყევლიდი, უპირობას ვუზრახავდი.

„მოვიდა სითმე ღარიბი მონა მოყვისითა სამითა,
მონა მონურად მოსილი, სხვანი მგზავრულად ხამითა“.

ქალაქში სასმელ-საჭმელი ეყიდათ, დასხდნენ, შეექცეოდნენ და მხიარულად ბაასობდნენ. იღუმალ ვუჭვრეტდი და ყურს ვუგდებდი. უცხონი ერთად შეეკრებილვართ, მეგობრულად ვიშვებთ და ვინარებთო, ის კი არ გვითქვამს, ვინა ვართ ან საიდან მოვსულვართ, მოდი, ბარემ ჩვენ-ჩვენი ამბავი მოვყვეთო, შესთავაზეს ერთმანეთს. სამივეს თავგადასავალი რომ მოისმინა, მაშინ მათ

„მონამან უთხრა: «ჰე ძმანო, განგება რამე ზესია:
მე მარგალიტსა მოგიმკი, თქვენ ქვრივი დაგიოფსია»“.

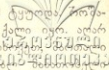
— ჩემი ამბავი თქვენსას ბევრად სჯობიაო, — თქვა მან. — მე ქაჯთა დიდებული მეფის მსახური ვიყავ, ახლაც მის ტახტს ვემსახურები. ვაი, რომ ჩემს ხელმწიფეს დამამხობელი სენი ეცა და „მოგვიკვდა შემწე ქვრივისა, შემწყნარებელი ობლისა“. მცირეწლოვან უფლისწულთ როსანსა და რო-

დიას ახლა მამიდა, დულარდუხტი, ზრდის. ღვიძლი მშობელი-
ვით თავს ევლება. ქალია, მაგრამ კლდისაებრ შეუღრეკე-
ლი, ქაჩეთს მეფედ ზის განცხრომით, შიში ~~მეფისა~~ ~~მეფისა~~ ~~მეფისა~~
მოყმენი ხომ უძლეველნი ჰყვანან, თვით სხვა ~~სხვა~~ ~~სხვა~~ ~~სხვა~~
ადენენ, მათ კი ვერაფერს აენებს. ზღვის გაღმა მხრიდან მისი
დის სიკვდილის ამბავი მოვიდა. ვეზირნი შეიკრიბნენ, საგო-
ნებელში ჩავარდნილიყვნენ: „ვითა ვჰკადროთო დავსება პი-
რისა, ხმელთა მნათისა?!“ როშაქმა, ხელმწიფის რიცხვმრავ-
ალი რაზმის მოთავემ, თქვა: თუნდ მომკლან, მე აქ ტირილს
ვერ ვუყურებ. წავალ, ვითარეშებ და ნადავლით სავსე დავ-
ბრუნდებიო, სანამ მეფე დის დასატირებლად წავიდოდეს,
მეც მოვუსწრებ და თან წავეყვებიო. ხელქვეითთაგან ასი კა-
ცი შეგვარჩია და გვიახლა. დღისით, მზისით ქარაგანს ქარა-
ვანზე ვძარცვავდით, დიდძალი განძი ვიშოვეთ. ღამეებიც
ვათიეთ, უქმად არც მაშინ მოვმცდარვართ.

„მინდორ-მინდორ მოვდიოდით ჩვენ ღამესა ღია ბნელსა,
დიდნი რაჟე სინათლენი გამოგვიჩნდეს შუა ველსა,
ვთქვით, თუ: «მზეა ნუთუ ზეცით ჩამოჰრილი ზედა ხმელსა!»“

დაბნეულნი ხან რას ვამსგავსებდით და ხან რას. ზოგმა თქვა,
ცისკრის ვარსკვლავიაო, ზოგმაც — მთვარეო. ყველანი მის-
კენ გავეშურეთ, შორიდან მოვუარეთ და ალყად მოვერტყით.
მოგვესმა, იმ ნათლიდან ხმა გამოვიდა, ჩვენ მოგვმართავდა:
მხედარნო, ვინა ხართ, მერიდეთ, გულანშაროდან ქაჩეთს მო-
ციქული მივდივარო. რა მივეუახლოვდით, დავინახეთ, პირმზე
ცხენოსანი იყო. განცვიფრებულნი შევსცქეროდით სახეს
„მნათობსა, ელვათა მაელვარებსა“, მისი ციმციმი არემარეს
მზისაებრ რომ ეფინებოდა. სიტყვაძვირობდა, პასუხს დინჯად
იძლეოდა. ბაგე გახსნა თუ არა, „კბილთაგან შუქი შეადგა

ზედან გიშრისა სარებსა“. მივუხვდით, რომ ტყუილად რომა-
ქი გვერდით ამოუდგა, მაშინვე შეატყო, ქალი იყო. აღარ
გავუშვით, შევიპყართ. დაუყვავეთ და ვთხოვეთ მისთვის
გვითხარო: „ვისი ხარ, ვინ ხარ, სით მოხერხდა შენთვის
ბნელისა?“ მან არა გვიპასუხა რა, მდულარე ცრემლი წყაროდ
გადმოედინა. მწყრალად შემოგვეყურებდა, „კუშტი, თავისა
მკრძალავი, ვითა ასპიტი მკვრეტელთა მისთა თვალთა მლა-
ლავი“.

— ნულარას ჰკითხავთო, გვიბრძანა რომაქმა. ეტყობა,
ამისი ამბავი უცნაურია და არც ადვილად ითქმისო.
ხედავთ, ჩვენს ხელმწიფეს რა სანატრელი ბედი ჰქონია: ეს
საკვირველთა საკვირველი არსება „დმერთსა მისაგვრელად
მისად ჩვენთვის მოუგვრია“, არმადნად მივუძღვნათ, მეტის-
მეტად დაგვიმადლებსო. დამალვა არ იქნება, სულერთია, დავ-
მკლავნდებით და ხომ იცით, ჩვენი მეფე რა ამაყიდაა, დანა-
შაულს შეგვანანებს, ესეც არ იყოს, დიდი აუგია, შევრცხვე-
ბით, თავი მოგვეჭრებაო.

— განზრახვა მოეუწონეთ და უმაღვე ქაჯეთისაკენ გავე-
მართეთ. ქალს მოწიწებით ვეჭყეოდით, ავი არა გვიკადრებია
რა. იგი ვულმდულარედ ტიროდა, დაწვებზე ცრემლი ღვა-
რად ჩამოსდიოდა. მე რომაქს დავეთხოვე: გულანშაროს მიწ-
და წავიდე, გამიშვი და აღრე დავბრუნდები-მეთქი. გამომიშ-
ვა, აქ ცოტაოდენი განძი მაქვს, წავიღებ და დროზედ ვეახ-
ლებიო.

„მათ კაცთა დიდად ეამა ესე ამბავი მონისა.
მე გავიგონე, შე-რე-მშრა ნაკადი ცრემლთა ფონისა,
მენიშნა, ყოვლი ნიშანი ვიცან ჩემისა ღონისა,
ცოტაი ლხინი მომეცა, მსგავსი ღრამისა წონისა“.

ავთანდილმა რა ეს ამბავი მოისმინა, დიდად ეამბო, მაგრამ ფატმანს ხვაშიადი მაინც არ გაუმელავნა. პირობები და მკლავმაგარმა რაინდმა ღმერთს მადლობა შესწირა, მერე ქალს მიუაღერსა და უთხრა, ეს რა სანატრელი და საოცარი ამბავი მიაბზეო, ოღონდ ერთი ვერ გამიგვა ქაჯნი ხომ უსუს ხეულონი არიან და იმ ქალთან რა ესაქმებათო:

„მის ქალისა სიბრალოლი ამანთებს და მიღებს აღსა, მაგრა ქაჯნი უხორციონი რას აქმნევენ, მიკვირს, ქალსა?!“
ფატმან უთხრა: „მომისმინე, ბართლად გზედავ მანდა მკრთალსა, არ ქაჯნია, კაცნიაო, შინდობიან კლდესა სალსა“.

ქაჯები იმიტომ ჰქვიათ, რომ გრძნეულობაში გაწაფული კაცნი ერთად შეკრებილან, მათ ვერავინ ვერას ავნებს, თავად კი „ყოველთა კაცთა მავნენი“ არიან, რა საკვირველება გინდა, რომ არ ჩაიდენენო: მტერთ თვალს დაუბრმავებენ, საშინელ ქარიშხალს აღძრავენ და ზღვაში ხომალდს ჩაძირავენ, წყალს პირწმინდად დააშრობენ და ზედ ისე გაივლიან, თითქოს ხმელეთი ყოფილიყოს! „ამისთვის ქაჯად უხმობენ გარეშემონი“, თორემ ისე ჩვენებრვე ხორციელი ადამიანები არიან. ვაი, როგორ მეცოდება იგი, მათ ხელში ჩავარდნილიო: „რა საბრალოა გავსილი მთვარე, ჩანთქმული გველისა!“ ავთანდილმა მადლი გადაუხადა: დიდად მაამე, ეს რომ მითხარი, მწველი ცეცხლი დამიშრიტეო. სიხარულით ცრემლმორეული ჭაბუკი გუნებაში ღმერთს აღიდებდა: „გმადლობ, რომელი ხარ ჭირთა მომალხენელი, ყოფილი, მყოფი, უთქმელი, ყურთაგან მოუსმენელი“, საოცარია, რა იჩქითად მოგვეფენ მოწყალეხასო! ფატმანს ეგონა, ჩემთვის ტირისო, და ტრფობის ცეცხლი უფრო ედებოდა, მოყმეს ყელზე ეხვეოდა,

„პირსა მზესა აკოცებდა“. ხვაშიადი რომ შეენახა, ჰაბუცი
იფერებდა მის სიყვარულს.

მას ღამე ფატმან იამა ავთანდილთანა წოლითა,
ყმა უნდო-გვარად ვხვევის ყელსა ყელითა ბროლითა
ჰკლავს თინათინის გონება, ძრწის იღუმლითა ძრწის
გული მხეც-ქმნილი გასჭრია მხეცთავე თანა რბოლითა.

ავთანდილ შალეით ცრემლსა სწვიმს, სდის ზღვათა შესართავისად,
შიგან მელნისა შორევესა ცურავს გიშრისა ნაეი სად,
იტყვის, თუ: „მნახეთ, მიჯნურნო, იგი, ვინ ვარდი ა ვისად,
უმისოდ ნეხვთა ზედა ეზი ბუღბული მსგავსად ყვავისად!“

მუნ ცრემლნი, მისგან ნადენნი, ქვათაცა დასაღბონია,
გიშრისა ტევრსა აგუბებს, ვარდისა ველსა ფონია,
ფატმან მას ზედა იხარებს მართ ვითა იადონია.
თუ ყვაეი ვარდსა იშოვნის, თავი ბუღბული ჰგონია.

გათენდა. ქალმა ქვეყნის მანათობელ მოყმეს ნაირნაირი
ტურფა სამოსი მიართვა, რაც გეწადოს, ჩაიცვიო, და აბანოს
გაისტუმრა. დღეს სიმართლეს ვეტყვი, მეტს აღარ დაეუმა-
ლავო, გადაწყვიტა ჰაბუცმა და ვაჭრულის ნაცვლად სარაინ-
დო „შეიმოსა ტანსა მხნესა, მოიმატა დაშვენება, დაემსგავსა
ლომი მზესა“. ფატმანს ავთანდილისათვის სუფრა გაეწყო.
მოყმე მზიარულად შევიდა. ფატმანს გაუკვირდა, ვაჭრულად
რომ არ ეცვა, შემოსცინა და უთხრა: აგრე სჯობს, შენთვის
გახელებულთ უფრო მოეწონებო. სუფრას მიუსხდნენ და ხა-
ლისიანად შეეჭკეოდნენ. ღვინოსმული ჰაბუცი თავის სამყო-
ფელში დაბრუნდა, კარგ გუნებაზედ იყო, დაწვა და ტკბი-
ლად დაიძინა. საღამოყამს გაეღვიძა, „შუქი ველთა მოაფინა“. ფატმანი იხმო: მინახულე, მარტო ვარო. ქალი უმაღვე ეახლა, ავთანდილს მისი ოხვრა-კვნესა შემოესმა.

იტყოდა: „მოჰკლავს უცილოდ ტანი ალვისა, მო, ხისა“
გვერდსა დაისვა, ბალიში მისცა მისისა ნოხისა,
ვარდისა ბაღსა უჩრდილობს ჩრდილი წამწამთა ქოხისა.

— ვიცი, ფატმან, ამ ამბის გაგონებაზე ვეღარაფრებით შეკრთები და შეძრწუნდები, — უთხრა ავთანდილმა მაგრამ სიმართლე მაინც უნდა შეგატყობინო. შენ ვაჟაყვი გგონივარ, ქარავნის მებატრონე, მე კი დიდებული ხელმწიფის როსტევეანის სარდალი ვარ, მის მეფობას რომ შეშვენის, ისეთი რიცხვმრავალი ლაშქრის მოთავე. განძიც უამრავი მაქვს და აბჯარ-იარაღიც. კარგი მეგობარი ხარ, ერთგული და მისანდო, მეც მოგენდობი. როსტევეანს ერთადერთი ასული ჰყავს, „მზე ხმელთა მანათობელი, იგია ჩემი დამწველი და ჩემი დამადნობელი“. შენ რომ ქალის ამბავი მიაპბე, ჩემმა სატროფომ მის საძებნელად გამოგზავნა. მთელი ქვეყნიერება შემომივლია „მის მზისა მონაცვალისად“. მე თვითონ მინახავს, მისი მიჯნურობათ ველად გაჭრილი ლომივით ვაეკაცი რა უზომოდ იტანჯება, რა ფუჰად მიდის მისი სიცოცხლე:

„მისთვის გაჭრილი მინახავს, წევს ლომი ფერ-ნამკრთალი სად, გამცუდებელად თავისად, მის გულისა და ძალისად“.

ავთანდილმა ფატმანს ყოველივე დაწვრილებით უამბო, თავისი ამბავიც და ტარიელისაც, მერე დასძინა: იმ უებრო მოყმეს თუმცა არც იცნობ, მაგრამ „შენ ხარ წამალი ჯერთ შენგან უნახავისა, ღონე წამწმისა ხშირისა, ყორნის ფრთებრ ნაფუშავისა“. მოდი და დამეხმარე, ვეცადოთ, იქნებ რამე ვუშველოთ იმ მნათობ მიჯნურთ და ერთმანეთით გავახაროთო, ვინც შეიტყობს, ყველა ჩვენი მაქებარი შეიქნებაო. შენი გრძნეული მსახური ქაჯეთს კვლავ გავგზავნოთ, ქალს ყველაფერი ვაცნობოთ და

„მანცა გვაცნობოს მართალი, ვქმნათ მისი გამორჩეული,
ღმერთმან ქმნას, ქაჯთა სამეფო მოგესმას ჩვენგან ძლეული“

ერეკნული

გეგულ იყვითქა

ღმერთო დიდებულო, ეს რა ამბები გავიგე
„უკვლავებისა სწორანი“, თქვა განცვიფრებულმა ფატმანმა.
მყისვე გრძნეული მსახური იხმო, ყორანივით შავი, და უბრ-
ძანა: ქაჯეთს გგზავნი და, იცოდე, ახლა ვნახავ, რა მოსახმა-
რაცაა ჩემთვის შენი გრძნეულობაო, ფიცხლად იარე, წინ
შორი გზა გიძევს, მიდი და „მას მზესა ჰკადრე მიზეზი მისისა
განკურნებისა“, აბა, თუ დამივსებ, გულს რომ მტანჯველი
ცეცხლი მიკიდიაო. მან მოახსენა, ხვალ აქ ვიქნები და მის
ამბავს მოგართმევთო.

უაჯმანის ნაჩიღი ნესგან-ღაკაჯანთან

— ქვეყნის მანათობელო მზეო ზეციით
მოვლენილო, — სწერდა ფატმანი, — შენგან შორს მყოფთა
დამწველო და ამაყრყოლებო, „ტურფაო, ლამაზ-ენაო, ბრო-
ლო და ლალო, ოროვე კვლა ერთგან შენათხვენაო!“ შენი
ამბავი თუმცა თავად არ გაშიშხილე, მაინც გავიგე დანამღვი-
ლებით, გული დავიტკბე და დავიამე. ახლა ტარიელს წერილი
და „ნიშანი რამ გაუგზავნე“, გაახარე უშენობით გამმაგებუ-
ლი! გწამდეს, საწადელს ეწევიით და „იგი ვარდობდეს, შენ
იე“. აქ მისი ძმადნაფიცია მოსული, არაბი მოყმე ავთანდი-
ლი, როსტევან მეფის სახელოვანი სარდალი, და შენ დაგე-

ძებს. ეს ზანგი იმიტომ გამოვგზავნეთ, ქაჯეთისა დაწველივე დაწვერილებით გვინდა შევიტყოთ: ზღვის ვალმა მხარეს წასული ლაშქარი თუ დაბრუნდა, „ვინ არიან მუქნი მუქნი“ ან მათ ვინ მოთავეობს. მანდაური რაც რამე მოსდეს, უკლებლივ გაგვაგებინე, მოიწერე, ბრძენსა და თამამს როგორც შეგშვენის. მხნედ იყავ, აქამდე რა ჭირიც გინახავს, ლხინად შეგეცვლება, ვგონებ, ღვთის ნებით მალე შეგყაროთ ერთმანეთის შესაფერი უებრო მიჯნურნი!

ფატმანმა წერილი გრძნეულ ზანგს მისცა და უბრძანა, „მთართვიო ქალსა, მზისა დასაგვანსა!“ გრძნეულმა ტანთ საგრძნეულო წამოსასხამი წამოისხა და წამსვე ისარივით გაფრინდა, გადაიკარგა. შებინდებისას უკვე ქაჯეთს იყო მისული. უამრავ მოყმეთ, მცველად რომ იდგნენ, გვერდი უჩინრად აუარა, ციხის დახშული კარნი ისე შევლო, თითქოს ღია ყოფილიყოს, და

შევიდა ზანგი პირ-შავი, თმა-გრძელი, ტან-ნაბდიანი,
იგი მზე დაკრთა, ეგონა სამისო რამე ზიანი,
შეცვალა ვარდი ზაფრანად, ლაყვარდის-ფერად — იანი.

ზანგმა დაამშვიდა: ვინა გგონივარ, გული რაზედ მიგდის? მე ფატმანმა გამოვგზავნა, სასურველი ამბავი მომიტანია, თუ არა გჯერა, აი, წერილი მოგართვი და დარწმუნდებოი, „მზისა მუქნი მოიცადენ, ვარდო, ადრე ნუ დასქნები!“ ფატმანის ხსენებაზე ქალი ვაოცდა, თვალები ფართოდ გაახილა და შავი წამწამები შეარხია: „ნუშნი გააპნის, შეიძრნეს სათნი გიშრისა წნელითა“. წერილი გამოართვა, კითხულობდა და მღუღარე ცრემლით ალბობდა, საბრალოდ მგმინავი. ქალს უკვირდა, საიდან გაუფიქრათ, რომ ისევე სული მიდგასო. ზანგსა სთხოვა, მიამბუე, ჩემი მძებნელი ვინ არისო. მან მოახსენა:

— რაც წამოსულხარ, უშენობით მზე დაგვბნელები. ფატმანი ხომ გულს ლახვარგაწონილი გაუთავებელივ მოგბნე-
რის, მისი ცრემლი ზღვას ერთვის. აქ ერთხელ აღდგენა და
მგზავნა და შენი ამბავი მივართვი. ახლა ვინმე შეკლავსაგარი
და პირმშვენიერი მოყმე ეწვია და, რაც რამ თავს ჭირი ვა-
დაგზდომია, დაწვრილებით მოუყვა. ის მოყმე დაგეძებს. მა-
ლე უნდა დაებრუნდე, მოუთმენლად მიმელიან.

— ეტყობა, მართალს ამბობ, — უთხრა ქალმა, — უეჭვე-
ლად ჩემი დამწველი სადმე ცოცხალია, თორემ ფატმანმა რა
იცოდა, „ვიყავ ვისი წანაგვარი?“ წერილს მივსწერ და შენც
მოახსენე, რარიგ გულმდუღარეცა ვარ!

ნესვან-ღაკაჯანის ნაჩილი ვაჟმანთაჲ

— ჩემო ტკბილო ქალბატონო და „დედი-
სა მჯობო დედაო“, ხედავ, წუთისოფელმა რა მიყო მისგანვე
დატყვევებულს, ტანჯვაზე კიდევ ტანჯვა დამერთო! შენმა ბა-
რათმა დიდად გამახარა. ორგზის ხომ მიხსენ გრძნეულთაგან და
ჭირი შემიმსუბუჭე. ახლა აქ მთელ ქაჯეთს თითქოს ჩემთვის
მოუცლია, „ერთსა მცავს ერთი სამეფო“, ათასობით გმირი
მდარაჯობს. ვაი, რომ ზრახვა ავად ამიხდა, რას ვაპირებდი და
რას გადავეყარე! აქაური ამბავი სხვა რა მოგწერო: ქაჯთა მე-
ფე და მისი გრძნეულნი არ მოსულან და ჯერ ვერც დაბრუნ-
დებიან, მაგრამ მამაც მეომართა უთვალავი ლაშქარი მაინც

გარს მახვევია. მიხსნათ, ამაოდ ნუ ეცდებით, დაიჯერე, რომ
ეს არა და არ იქნება!

ეროვნული

კინოფილმები

„ვინცაღა ჩემი მძებნელი მოსრულა, ცეცხლს უკლავს იქირვის, იწვის, ენთების, ჩემი სწავს ცეცხლებს ალია, მაგრა მას ვნატრი, უნახავს მზე, ამაღ არ-დამზრალია, უმისოდ ჩემი სიცოცხლე, ვამე, რა დიდი ბრაღია!“

— მაშინ იმიტომ არა ვიამბე რა, „ვერ იტყოდა ენა ჩემი“, მეთქვა, ვერ ავიტანდი და ჭირს განვერიდე. ახლა ამასა გთხოვ, ტარიელს მისწერე და შემახვეწე, ჩემ დასახსნელად ნუ წამოვა, სულერთია, მე ვერას მარგებს და ტყუილუბრალოდ დაიღუბება. კმარა, რა სატანჯველსაც მივსცემივარ, შემიბრალოს და „ნუ მომკლავს ამისითავე სწორითა: მას მკვდარსა ვნახავ, მოკვედები მე სიკვდილითა ორითა“. თუ არ გისმინოს, შავი ქვითამც დაგიქოლივარ! ნიშნის გაგზავნა გიბრძანებია და მეც ვუგზავნი მცირე მონაკვეთს მისეული მოსახვევისას, ესოდენ რომ შევსტრფი, შევპხარი, თუმცაღა ფერთ ჩემი ბედის მსგავსად შავია.

ნესვან-ღაჩაჯანის ნაჩილი მიჯნაითან

მერე მიჯნურს მიუწერა წერილი, „მსმენელთა გულისა გასაგმირალი“. მწარედ ტიროდა და მისთვის მონადენი ცრემლის ღვარი მისგანვე მოღებულ ტანჯვის ცეცხლს უნელებდა. უებრო ბაგეებიდან კბილთა ელვარება გამო-

უკრთოდა: „ვარდი გააპის, გამოჩნდის მუნ ბროლი გამოქვი-
რალი“. ნაღვლიანად შეჰღალაღებდა:

ეროვნული

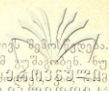
ბიბლიოთეკა

„ჰე ჩემო, ესე უსტარი არს ჩემგან მონაღვაწები, ტანი კალმად შაქვს, კალამი ნაღვლსა ამონაწები, მე გული შენი ქალღლად გულსავე ჩემსა ვაწები, — გულო შავ-გულო, დაბმულხარ, სუ აეხსნები, აწ ები!“

— ვაი, რა მწარე, რა ძნელია ჩემი სიცოცხლე! რა ქნას უშენოდ გულმა, შენგან ლახვარსობილმა?! რაგინდ ნათელი იდგეს, ჩემთვის ხომ მაინც ბნელა, რომ „ველარ გნახე საყუარელი მხიარული მხიარულმან“. ხედავ, რა გვიყო, როგორ გაგვყარა გამწირავმა წუთისოფელმა?! ბრძენთ რომ უგმიათ, არკი შემცდარან. შენს მზესა ვფიცავ, არ მეგონა, თუ კიდევ ცოცხალი იყავ, ვფიქრობდი, ჩემთვის ყველაფერი გათავდამეთქი. ახლა, ეს რომ შევიტყვე, ღმერთი ვადიდე და, რაც აქამდის ჭირი მინახავს, ერთობ ღზინი შევეუწონე.

„შენი სიცოცხლე მეუფის ჩემად იმედად გულისად, გულისა ერთობ წყლულისა და ასრე დადაგულისად, მომიგონებდე, გახსოვდე მე შენთვის დაკარგული საღ, ვზი მზრდელი სიყვარულისა მის, ჩემგან დანერგულისად“.

ამის მეტი, „ჩემო, ჩემი ამბავი ჩემგან არ მოგეწერების:“ ენა ამოდ დაიღლება და, ვისაც თვალით არ უნახავს, ნათქვამს ვერა და ვერ დაიჭერებს! ღმერთმა უშველოს ფატმანს, იმან მიხსნა გრძნეულთა ხელიდან, მაგრამ წუთისოფელმა თავისი მაინც არ დაიშალა და უარესი ჭირი ჭირზედ მომიმატა: არ მაკმარა, მანამდე რომ მრავალგვარი ტანჯვა-წამება გამოვიარე, და ძნელად საომარ ქაჯებს მიმცა შესაპყრობელად. რაც დაგვემართა, ჩემო, ყველაფერი ხომ ბედმა გვი-

ყო! ვეება ციხე-კოშკში ვზივარ, თვალი ძლივს შემოსწვდება. გზა გვირავით ამოდის, მცველნი დღედაღამ გუშავობენ. ნუ გგონია, ესენი სხვა მებრძოლებივით იბრძოდნენ. წინა ცოცხალი ვერავინ წაუვათ, „მისთა შემხვედრე, მისთა შემხვედრე მართ ცეცხლად მოედებიან!“ გვეედრები, ნუ მოხვალ და თავს ამოდ ნუ შეაკლავ, ამის უარესი ტანჯვა-წამებით ნურც მე ამომხდი სულს: შენ რომ მკვდარი გნახო, ხომ აბედივით დავიფერფლე, არა, რახან „მოგშორდი, დამთმე გულითა, კლდისა ცა უმაგრესითა!“ ოლონდ ტყუილუბრალოდ არ დალონდე და ფიქრადაც არ გაივლო, „სხვათა მიხვდაო იგი ალვისა ტანითა“. იცოდე, უმალვე კლდეზედ გადავიჩეხები ან გულს მახვილით გავივშირავ, უშენოდ ნუმც მიცოცხლია! იმასაც ვნანობ, აქამდის რომ მოვატანე.

„შენმან მზემან, უშენოსა არვის მიხვდეს მთვარე შენი,
 შენმან მზემან, ვერვის მიხვდეს, მო-ცა-ვიდენ სამნი მზენი!
 აქათ თავსა გარდავიქცევ, ახლოს მახლვან დიდნი კლდენი,
 სული ზემი შეივედრე, ზეცით მომხვდენ ნუთუ ფრთენი!

„ღმერთსა შემვედრე, ნუთუ კვლა დამხსნას სოფლისა შრომასა,
 ცეცხლსა, წყალსა და მიწასა, ჰაერთა თანა ძრომასა,
 მომცნეს ფრთენი და აღვეფრინდე, მივხვდე მას ზემსა ნდომასა,
 დღისით და ღამით ვახვდვიდე მზისა ელვათა კრთომასა!

„მზე უშენოდ ვერ იქმნების, რათგან შენ ხარ მისი წილი,
 განალამცა მას ვახელ მისი ეტლი, არ თუ წბილი!
 მუნა გნახო, მადვე გასახო, განმინათლო გული ჩრდილი,
 თუ სიცოცხლე მწარე მქონდა, სიკვდილიმცა მქონდა ტყბილი!“

არა, სიკვდილი აღარ მიმძიმს, რახან სულს შენ შემოგვედრებ, ღვთის წინაშე მზრუნველ-მეურვედ შენ მეყოლები. „შენთვის მოვკვდები, გავხდები ყორანთა დასაყვიარად“. ხო-

ლო ვიდრე ცოცხალი ვარ, შენს ნატვრაში ცრემლი და ვაგბე არ მომაკლდება. სიცოცხლეს დავთმობ, შენს სიყვარულს კი ვერ შეველევი, მარად გულში დამრჩება იგი! უმჯობესია ვიყო შორდი, იმ დღის ყოველი გახსენება ტანჯავს, ვიდრე ვიყო ახლა ვას მიმატებს. დამიჯერე, ამიერიდან ნურც მიგლოვ და ნურც მომტირი, შენთვის დაკარგულს. წაღი, ინდოეთს გაეშურე, მტერთაგან შევიწროებულსა და ყოველი მხრივ უმწეოდ შთენილ მამაჩემს მიეშველე, გაამხნევე და გაახარე უჩემობით დაჩაგრული ჩემი მშობელნი. სულმთლად ნურც მე დამივიწყებ, „მომიგონებდი მტირალსა, შენთვის ცრემლ-შეუშრობელსა!“ ჩივილად კმარა, ჩემი უბედო ბედის გამო რაც დავიჩივლე. ახლა შენ იცი, სამართალი მართლად განსაჯე, ერთობ ალალი გულით მითქვამს და მაგ გულმაც ასე გამიგოს.

„აჰა, ინიშნე ნიშანი შენეულისა რიდისა,
გარდმიკვეთია ალაში, ჩემო, ერთისა კიდისა,
ესელა დაგრჩეს სანაცლოდ მის იმედისა დიდისა,
რისხვით მობრუნდა ბორბალი ჩვენზედა ცისა შეიდისა!“

რა წერა დაასრულა, მიჯნურისეული მოსახვევი მოიხადა და ერთი კუთხე მოაკვეთა. თავშიშველს შნოსა და ლაზათს კმატებდა შავზე შავი დიდრონი ნაწნავები, უცხო და ტურფა სურნელების მფრქვეველნი: „დაუშვენდა სისხო, სიგრძე, თმათა ფერი, ალვისაგან სული მოქრის, ყორნის ფრთათათ მონაბერი“.

გრძნეული ზანგი გამოეთხოვა და გულანშაროს გამოეშურა. იმავე დღეს ფატმანს ეახლა. ნატვრა რომ ასე აუხდა, აეთანდილი ხელაპყრობით ღმერთს მადლობას შეჰკლადებდა. შერე ფატმანს მიუბრუნდა: რაც შენ ჩემთვის გასაჭირი გამოგივლია, იმას ხომ ვერაფრით გადავიხდიო, ახლა წავალ,

მეტი მოცდა აღარ იქნება, საწადელი ეამიერად ამისთვისაა და, უნდა ვისწრაფო, რომ დათქმულ დროზედ მისვლა არ და-
მიგვიანდესო და „ფიცხლად ქაჯეთს მოვიქცემს“ —
მსობ-ამწყვედელი! — ლომო, შენს შექნათბერს —
დები, გული მიბნელდება, ახლა უფრო ვიწვი, ვიდაგვიო, მწა-
რედ შესჩივლა ქალმა. მაგრამ მე ნუ გედარდები, იქარე,
ქაჯთა დაბრუნებას ეგებ როგორმე დაასწოთ, თორემ მერე
იქ მისვლა გაგიძნელდებათო. ავთანდილმა ფრიდონის მსა-
ხურნი იხმო, თან რომ ეახლებინა, და მათ უთხრა:

— აქამდის მკედარნი ახლა დავცოცხლდით, სანატრელი
ამბის მოსმენით გახარებულნი! წადით და თქვენს ხელმწიფეს
ყოველივე დანამდვილებით მოახსენეთ, თავად ვერ ვინახუ-
ლებ, მეჩქარება, წინ მეტად სასწრაფო გზა მიძევს. მტერთა
ვაგლახ-ვაების მოწმედ მალე ვაგზდით, ფრიდონის ომახიანი
ყოყინაც კიდევ უფრო მედგრად დაიქუხებს, „მან გაახაფოს
ხმა ხაფი, კვლა უფრო გასახაფავი“. თქვენ დიდი ვალი დამ-
დეთ და, თუ ფრიდონს შევხვდი, მადლობას სხვარიც გადა-
ვიხდით. ახლა კი, რაც რამ ავაზაკთაგან ნადავლი წამომიღია,
ერთობ თქვენი იყოს. ვიცი, გეცოტავებათ და გეძუნწებით,
მაგრამ მეტს ვერას მოგცემთ, სახლ-კარს მოშორებულნი.

ტურფა განძეულობით სავსე ხომალდი უბოძა და უბრ-
ძანა: წაიყვანეთ და წადით, აქ რომ მოვსულვართ, უკან იმავე
გზით იარეთ, ფრიდონს ჩემგან, ძმადნაფიცისაგან, ეს წერი-
ლი მიართვითო.

— დიდებულო და ბედნიერო, — მან მან მან მან
 ფეთმეფეო, შვებითა და სიხარულით გაბრწყინებულნი, მისეჲს
 შუქთა უხვად და უშურველად მომფენელო, ლომივით ძალ-
 გულოვანო და მტერთ სისხლის დამდენო ღვარად, — სწერ-
 და ავთანდილი ფრიდონს, — შენი უმცროსი ძმა შორით
 მდაბლად სალამს გიძღვნი! ვასაჭირი არ დამკლებია, სამაგი-
 ეროდ საწადელსაც ვეწიე: დანამდვილებით შევიტყვე „ამბავი
 პირისა მზედ სახულისა, დამარჩენელი ლომისა მის, ქვესკ-
 ნელს დამარბულისა“.

— იგი ქაჯთა მეფეს ჰყოლია პატიმრად, თვალთაგან ნი-
 ადაც ცრემლის მფრქვეველი: „ნარგისთათ წვიმა ბროლისა
 წვიმს, ვარდი ნაწვიმარია“. ჯერ ქაჯნი ქალთან არ არიან,
 ზღვის გაღმა მხარეს წასულან, მაგრამ უამრავი ჯარი უღვას
 დარაჯად. თუმცა გზა ბრძოლით უნდა გავიკაფოთ, იქ მი-
 სვლა მაინც თამაშად მეჩვენება. ვიცი, სადაც შენ და შენი
 ძმობილი იქნებით, იქ ძნელიც გაადვილდება: რასაც მოინდო-
 მებთ, კიდევაც იზამთ, არათუ კაცი დაგიმაგრდეთ, მგონია,
 თვით კლდეც გაგიბრბილდებათ! გულს ეს მიხარებს და ცრემ-
 ლის ნაკადი აღარ მდის. მომიტევე, რომ ვერ გეახელ და ვერ
 ვინახულე, „გზა-გზა ყოვნა აღარა მცალს, პატიმრად ა იგი
 მთვარე“. წავალ, ტარიელს წამოვიყვან, მალე გეწვევით
 მხიარულნი და ჩვენი მოსვლით შენც გაიხარებ. ამის მეტი
 მე რა უნდა შემოგკადრო, თავად იცი, ძმას ძმურად რარიგ
 მიეშველები!

— მსახურნი რომ წამომატანე, ამათ დილად მიტარებ-
ნეს, დაუფასებელი ამაგი დამდეს და, გევედრებო, ნურც შენ
მოაკლებ მოწყალებას:

„ქება რად უნდა მას, ვინცა თქვენთანა ხან-დახან
მსგავსი ყველაი მსგავსსა შობს, ესე ბრძენთაგანა“

წერილი გრაგნილად დაახვია, შეკრა და ფრიდონის
მსახურთ მისცა, რაც რამ კიდევ შესათვლელი იყო, ზეპირ
დააბარა. გახარებულს სახე ია-ვარდივით უყვავდა. უებრო
ბაგე-კბილთაგან მსახურთ ღიმილი შეაფრქვია და ტკბილად
გაისტუმრა: „მათ მარგალიტი უჩვენის ძოწისა კარმან ღია-
მან“, მერე ავთანდილმა მისი გზით მომავალი ხომალდი მონა-
ხა და ლაღად „გამოემართა იგი მზე პირითა სავსე მთვარი-
სა“, თუმცაღა გულმდუღარე ფატმანის დატოვებაც უმძიმდა.
მისმა დაშორებამ ყველა დაამწყურბრა. ფატმანი, უსენი და მსა-
ხურნი ცხარე ცრემლით მოსტიროდნენ.

იტყვიან: „მზეო, რა გვიყავ? დაგვწვენ ცეცხლითა მწველითა!
რად დაგვაბნელენ შენისა მოშორებებისა ბნელითა?
და-ცა-გვმარბენო ზელითა ჩვენისა დამმარბველითა!“

პეტანდილმა ხომალდით ~~საგანგებო~~ ~~საგანგებო~~

მერე ცხენით გაემართა, მოხდენილად მიიღებოდა. ტარიელ-
თან სანატრელი ამბავი მიჰქონდა და მიუხაროდა. ზაფხული
მოახლოებულიყო, „ეტლის ცვალება მზისაგან, შეჯდომა სა-
რატანისა“, მიწის ამწვანებისა და ვარდის გაფურჩქვნის ქამი
იდგა, ძმობილთაგან დათქმული პაემნის ქამი-ჭაბუკი დიდი
ხნის უნახავი ვარდის დანახვამ გაახარა. ყუყუნა წვიმა წა-
მოვიდა:

აგრვეინდა ცა და ღრუბელნი ცროდეს ბროლისა ცვარიითა.
ვარლთა აკოცა ბავითა, მითვე ვარდისა დარიითა.

ვარდ-ყვავილებს ალერსით შესცქეროდა, ტარიელის ნაცვ-
ლად მათ ებაახებოდა და ამით ხარობდა. მეგობრის ვახსე-
ნებაზე ცხარე ცრემლი სდიოდა. უცხო და უდაბური არე-
მიდამონი გავლო, ხიფათით სავსე უგზო გზით იარა: „სადა-
ცა ნახნის, დახოცნის ლომ-ვეფხნი მოშამზნარენი“. გამოქვა-
ბულნი რომ გამოჩნდა, იცნო და ეამა, გაიფიქრა: აი, ჩემი
მეგობრის სამყოფელი, ვისთვისაც ცრემლი მდენიაო. დი-
დაც, ღირსი ვარ, პირისპირ ვნახო, სათქმელი ვუთხრა და
გავახარო! მაგრამ რაღა ვქნა, თუ წავიდა და გადაიკარგა, მა-
შინ ხომ ყველაფერმა ფუჭად ჩამიარა?! მოსული თუა, შინ
დიდხანს მაინც არ გაჩერდებოდა, სადმე ახლომახლო ველად
იქნება მხეცებრ გაქრილი, სჯობია, შამზნარს გავუყვეო.

ეს თქვა და შამხნარისაკენ გაუხვია. ტაძეს კოტად მი-
ათამაშებდა და მხიარულად მიიმდეროდა, ძმობილს სისხლით
უხმობდა ხალისიანად მოყიყინე. ცოტაოდენი შიშით კი
გაიარა და „გამოჩნდა მზე სინათლითა სრულიანად შამხნა-
რის პირას ტარიელი ქვეითად იდგა, ცხენისაჲს მისი მსკეპს,
ლომი მოეკლა და ხელთ სისხლიანი ხმალი ეპყრა. ავთანდი-
ლის ძახილი რომ ესმოდა, გაოცებას იყო. რა დაინახა, ხმალი
განზედ გატყორცნა და ძმობილს მიაშურა, სულ ხტუნვა-
ხტუნვით მირბოდა. ავთანდილი ცხენიდან ვადმოიქრა, მო-
ყმენი ერთმანეთს ყელზედ მოეხვივნენ და აკოცეს, უებრო ბა-
გეთაგან ტკბილსა და საალერსო სიტყვებს აფრქვევდნენ:
„ხმა შაქრის-ფერად გაუხდა ვარდსა, ხშირ-ხშირად პობილსა“.
ტარიელს ტირილი მოერია. თვალთაგან მონადენ სისხლის
ცრემლს ხშირი შავი წამწამები წითლად შეეღება, ახოვან
ტანს მრავალკეცად ჩამოღვრილი ცრემლის წყარო ურწყავ-
და:

სისხლისა ღვარჲან შეღება წითლად ვიშრისა ტვერები,
აღვასა წყარო ცრემლისა მორწყავს, ნაკიდი ბვერები.

ინამკვერად, მიმზიდველად მოთქვამდა. ძმობილს უთხრა:
შენი ნახვა რახან შეღირსა, რავინდ ტანჯვაშია ც ვიყო, აღარ
ვნალვლობო. ავთანდილი ლალად შესცინოდა, ძოწისფერ
ბაგეზედ ღიმილი დასათამაშებდა: „გაღიმდის, ძოწი გააპის,
კბილთაგან ეღვა ჰკრთებოდა“. ტარიელს მიახარა: შენი გუ-
ლის დამაამებელი ამბავი გავიგე! ახლა ხომ სიცოცხლის
ხალისით აივსები, აქამდის თუ ურვით კვდებოდით: „აწ გა-
ახლდების ყვავილი, ვარდი აქამდის კნებოდა“.

— ძმაო, დღეს რომ გავიხარე, სიხარულად მეყოფა,
მთელი ჩემი შვება და ღბენა შენი ნახვაა, — მიუგო ტარიელ-

მა, — აღარა სთქვა, თითქოს მისი რამ გსმენია, სხვა წაწილი
კი ღმერთმა ნუ მომცეს! რა გაეწყობა, ზეციურს ქვეყნად
ვინ იპოვის: „კაცმანმცა სოფელს ვით პოვა, ტარა“
ზენია!“

ბიზლიჩიშვიტა

რახან სიტყვით ვერ დააჯერა, ავთანდილი აჩქარდა, აღარ
დააყოვნა და ამოიღო მოსახვევის კიდე, მას რომ გამოეგზავ-
ნა, „ვინ ბაგეთა ვარდი ვარდა“. ტარიელმა ნახვისთანავე იც-
ნო, მსწრაფლ გამოართვა, გაშალა და გულში ჩაიხუტა. მეტი
ძალა აღარ ეყო: ფერი გაუკრთა და შავი წამწამები დახარა,
„მოდრიკა თავი გიშრისა ტალამან“, გონწასული დაეცა. ძმო-
ბილი ძმობილს მოექიდა და ცდილობდა მოესულიერებინა,
მაგრამ ვერა არგო რა „დამწვარსა, სრულად ცეცხლ-ნადე-
ბარესა“, სიცოცხლის ნიშანწყალი ერთობ გასცლოდა. მერე
გვერდით მიუჯდა, გულმოკლული ტიროდა და გოდებდა, ყო-
რანივით შავ თმას ბლუჯა-ბლუჯად იგლეჯდა, დაკაწრული ღაწ-
ვებიდან სისხლი ღვარად ჩამოსდიოდა:

ავთანდილ დაჯდა ტირილად, ტირს ხმითა შეენიერთა,
ყორანსა გაგლეჯს ხშირ-ხშირად, აფრთხობს ბროლისა ქერითა,
ვახეთქა ლალი, გათლილი ანდამატისა კვერითა,
მუნით წყარონი გამოჩნდეს, მოწსა ვამსგავსე ფერთა.

— რაცა ვქენ, ვიესაც არ უქნია, — ვაებდა ავთანდი-
ლი, — მე მოვკალ ჩემი მეგობარი, თავი შევირცხვინე, ახ-
ლა კი რაღას ვუშველი! სანამ დრო იყო, საქმეს დინჯად ვერ
დავეუხვდი, ძნელად ჩასაქრობ ცეცხლს წყალი სწრაფად და-
ვასხი, დავიფიწყე ბრძენთა ნათქვამი, რომ ზოგჯერ „სიწყნარე
გმობილი სჯობს სიჩქარესა ქებულსა!“ რად ვერ მოვიაზრე,
მომეტებული სიხარულის ჯიქურ დაჯახებას გული ვერ გა-
უძლებდა?!

ტარიელი უგონოდ იწვა, ჩალურჯებულყოფილ, მკვდრის
 ფერი დასდებოდა. ავთანდილი წამოდგა და წყლის საძებნე-
 ლად გაემართა. შამბნარში რომ გაიარა, მანველით განვი-
 რულ ლომს წააწყდა. მისი სისხლი პეშვით აიღო, მოვიდა,
 ძმობილს ასხურა, „მკერდსა დაასხა მას ლომსა სისხლი ლო-
 მისა“, და ლაევარდი ლალისფრად გაუხადა. ტარიელი შე-
 კრთა, შავი წამწამები შეარხია, „შეირხა რაზმი ინდოთა ტომი-
 სა“, თვალი გააბილა. ჯერ ისევ ფერმიხდილი ჩანდა, სილურ-
 ჯის იერი დაპკრავდა: „ლურჯად ჩანს შუქი მოვარისა, მზი-
 საგან შუქ-ნაკრთომისა“. ძალა მოიკრიბა და წამოჯდა.

შამთარა ვარდთა ვაბზობს, ფურცელნი ჩამოსცივიან,
 ზაფხულის მზისა სიახლე დასწევს, ვალვასა ჩივიან,
 მავრა მას ზედა ბულბულნი ტურფასა ზმასა ყივიან, —
 სიციხე სწევს, ყინვა დაახრობს, წყლულნი ორჯელვე სტკივიან.

აგრევე გული კაცისა მოსაგვარებლად ძნელია,
 კირსა და ლხინსა ორსავე ზედა მართ ვითა ზელია,
 მიწვივ წყლულდების, საწუთრო მისი არიდეს მრთელია.
 იგი მიენდოს სოფელსა, ვინცა თავისა მტერია!

ტარიელმა თავისი დამდაგველის წერილი ძლიერძლივო-
 ბით წაიკითხა, უზომოდ დელავდა, ცრემლი სინათლეს უბ-
 შობდა, დღის შუქი ბნელად ეჩვენებოდა. ავთანდილი შე-
 მოსწყრა:

— არა, შენისთანა განსწავლულ კაცს ეგ არ ეკადრება,
 ღიმილი გემართებს და რაღად სტირი?! ადექი, იმ გადაკარ-
 გული მზის საძებნელად წავიდეთ და, საცა შენ გწაღია, იქ
 მალე მიგიყვან! ოღონდ ჯერ შესაფერისად გავიხაროთ, მერე
 კი შევსხდეთ და ქაჯეთს ვავეშუროთ. ვინც წინ გადაგვიდგეს,

ერთობ ხმლით აკაფოთ და თავად ლაღნი, უვნებელნი და
ბრუნდეთ.

ტარიელმა ამბავი გამოჰკითხა. გული აღმარქმუნდა და
ბოდა, ხალისიანად შეჰყურებდა და უსმენდა. ბიჭსავე
გაბრწყინებულს თვალებიდან „შავ-თეთრი ელვა ჰკრთებოდა,
მართ ვითა ლალსა მზისაგან, მას ფერი ეზარდებოდა“. რა მო-
ისმინა, ავთანდილს მალღი მოახსენა და უთხრა: შენს ამავს
მე ვერ გადავიხდი, მაგრამ ჩემ მაგიერ ღმერთი გიზღავსო.

„მე შენი ქება ვითა ეთქვა, ბრძენთაგან საქებარისა
ვითა ზე-მთისა წყარომან, მოპრწყე ყვაფილი ბარისა,
ღამწუფიღე ღენა ცრემლისა, ნარვისთა ნაგუბარისა“.

შესხდნენ და ასმათისაკენ გაემართნენ, სიხარულით სავ-
სენი. ქალი გამოქვაბულის კართან მარტო იჯდა, ხალვათად
იყო. თმამაშლილი. პერანგისამარა. ტარიელი შორიდანვე შე-
ნიშნა, თეთრტაიჭოსანი მოყმეც იცნო, მას რომ თან მოჰყვე-
ბოდა. მალე მათი ხმაც გაიგონა, „ორნივე ტურფად იმღერ-
დეს, ვით იადონი მგოსანი“. ზეზე წამოვარდა. გაოცებისაგან
რეტი ესხმოდა: აქამდის მუდამ მტირალის მოსვლა ენახა და
უკვირდა, ახლა რომ სიამით მომღერალ ტარიელს ხედავდა.
შეამჩნიეს თუ არა დობილი, მათ გაუღიმეს და მზიარულად
გასძახეს:

„ჰე ასმათო, მოგვივიდა მოწყალეა ღმრთისა ზენით,
ვპოვეთ მთვარე დაკარგული, რაცა გვწაღდა. იგი ვქმენით,
აწ ვავხედით ბედისაგან ცეცხლთა შრეტით, ჳირთა ლხენით“

ავთანდილი ცხენიდან ჩამოხტა და ასმათს მოეხვია. დობილი
ახოვან ჭაბუკს მოეჭდო, მისწვდა „აღვასა, შტო მოჰყვა
მოსარხვევლად“, ყელსა და პირზედ ჰკოცნიდა, ცრემლად

იღვრებოდა. მერე ჰკითხა: რა ჰქენი, რა შეიტყვე, გეგეწები, მიახბეო. ავთანდილმა მას გაუწოდა ბარათი „აღვისა შტო-დამკნარისა, მთვარისა ფერ-მიხდილისა“ და მას დაეძინა, შენი გაზრდილის ნაწერია! მის ტანჯვას მალე შოლა მისელებ და გულს ეს გვიხარებსო: „მზე მოგვეახლა, მოგვეცა ჩვენ მოშორება ჩრდილისა“. ასმათმა ბარათს დახედა თუ არა, მისი ხელი მაშინვე იცნო. მომეტებული განცვიფრებისაგან ათრთოლდა, „ტერფით თხემამდის“ ურუანტელმა დაუარა, თქვა: ეს რა ვნახე და რა გავიგონე, დავიჯერო ნამდვილიაო?! ნუ გეშინია, ნამდვილიაო, დაუდასტურა ავთანდილმა, ჰკირი მოგვეშორდა და ღზინი მოგვეცა:

„მზე მოგვეახლა, უკუნი ჩვენთვის აღარა ბნელია,
ბოროტსა სძლია კეთილმან, არსება მისი გრძელია!“

— მისმინე, ისეთ ამბავს ვიამბობ, მოამბედ ვერ დამიწუნო, — უთხრა ტარიელმა ძმობილს: — აქ რომ დევები ამოვწყვიტე, მას შემდეგ მათი დიდძალი განძი ხელუხლებელი ძევს. მე არ დამკირეებია და არც მინახავს. მოდი, საუნჯენი გავხსნათ და გავსინჯოთ, შიგ რა სიმდიდრეა.

ავთანდილს ეამა, იდგა და გაჰყვა, ასმათიც თან წაიტანეს. ორმოცი საგანძურის კარი შელევწეს და შევიდნენ. უამრავი და უმაგალითო განძი დახედათ: ხელწმინდად გათლილი ძვირფასი თვლები გროვად ეყარა. „ჩნდის მარგალიტი ოდენი ბურთისა საბურთაღისა“, ოქროს ხომ ვერაინ დაითვლიდა, ანგარიში არ ეგებოდა! ორმოცივე საგანძური განძით იყო გამოტენილი. ერთი გამოქვამული აბჯრის შესანახად ჰქონოდათ, ყოველნაირი იარაღ-საჭურველი მწნილივით ჩაეწყოთ. იქვე კიდობანი იდგა, საგულდაგულოდ

დაკეტილი და ბეჭედდასმული, ზედ ეწერა: შავ ჯავშან-მუ-
ზარადი და აღმასივით ბასრი ხმალია, დევთ რომ ქაჯნი შე-
მოებან, იმ მძიმე დღისთვისო, მანამდე ვინც გაქურდუ-
ილოს, მეფის მოღალატეა, მისი მკვლეელიო. ~~უფროსი~~
ხელი აბჯარ-იარაღი იპოვეს, რასაც კი სამი მეომარი რაინდი
შეიმოსავდა. ხმალი, მუზარადი და ჯაჭვის პერანგი საბარ-
კულითურთ მოზურმუხტებულ ბუდეებში იდო. ჩაიცვეს
და, რარიგ გვევარგებო, მოსასინჯავად ერთმანეთს მი-
ეტვივნენ. ჯავშან-მუზარადს ვერა ავნეს რა, თუმცა ხმალი ისე-
თი იყო, რკინას ბამბის მკედლივით ჭრიდა. უზომოდ მოეწო-
ნათ, „მათ უღირს ყოვლად ქვეყანად, შევატყუევ, არ გაპყიდი-
ან“. ხარობდნენ, ნიშნად ესეც კმარა, რომ ბედი გვიღიმის,
ღმერთმა წყალობის თვალით გადმოგვხედაო. იმ აბჯარიდან
თითო ხელი თავად დაიტოვეს, ერთიც „ფრიდონის საძღვ-
ნობლად შეკრეს ღვედითა“. ურჩეულესი თვალ-მარგალიტი
თან წამოიღეს, ოქროც არ დავიწყებიათ.

აგთანდელ თქვა: „ამას იქით დავამაგრო ხრმალთა ნები,
ამას ღამე არსად წავალ, რა ვათენდეს, არ დავდგები“.

ეროვნული
 ბიბლიოქოლოგია

რა გათენდა. შესხდნენ და გაემართნენ. ას-
 მათიც თან მიჰყავდათ, უნაგირზედ უკან შემოსმული. ასე
 იარეს ფრიღონის სამეფომდე, იქ კი მესამე ცხენიც იშოვეს,
 ვაჰარმა ოქროს ფასად მისცა, არკი უძღვნა. მეგზურად ავ-
 თანდილიც კმაროდა, სხვა არავინ დასჭირვებიათ. ერთგან
 ჯოგს წააწყდნენ, მოეწონათ, მიხვდნენ, ფრიღონისა იყო. ტა-
 რიელმა ძმობილს შესთავაზა: მოდი, ფრიღონს გავეხუმროთ,
 ჯოგი გამოვირეკოთ, თითქოს მის წასართმევად ვართ მოსუ-
 ლიო, გაიგებს და

„გამოემართვის საომრად, ველთა სისხლისა დაღებად,
 ანაზღად გვიცნობს, გაერთების, გულსა შექალამის დაღებად.
 ამოა კარგი ლაღობა, ლაღსა შე-ვე-იქმს ლაღებად“.

ჯოგს დაერივნენ და საუკეთესო ტაიქებს იქერდნენ. მეჯო-
 გებმა მსწრაფლ ცეცხლი გააჩაღეს, პატრონისათვის კვამ-
 ლით რომ ზიფათი ენიშნებინათ. მერე მომხდურთ გასძახეს:
 ვინა ხართ, მოყმენო, რას სჩადით?! ჯოგი იმისია, ვინც მტერს
 ხმლით წამსვე მზეს დაუბნელებს, დაკვნესებაც ვერ მოასწ-
 როსო! რაინდებმა მშვილდი მოიმარჯვეს და უკან დაედევ-
 ნენ. მეჯოგენი, რაც ძალი და ღონე ჰქონდათ, გარბოდნენ
 და გაჰყვიროდნენ: გვიშველეთ, მძარცველებმა დაგვბოცესო.
 ხმიანობაზე ხალხი შეიყარა. აღარ დაერიდნენ და თვით
 ხელმწიფესაც აუწყეს. ფრიღონი ფიცხლად შეეკაზმა და გა-
 ეშურა, თან ურიცხვი რაზმი ახლდა. წინ „იგი მზენი მოეგებ-

ნეს, ვის ზამთარი ვერ დაჰზრვიდა“, ძმობილს რომ არ ეცხო, სახეზედ მუზარადები ჩამოეფარებინათ. ტარიელმა უთხრა: „ნი რომ დაინახა, მუზარადი მოიხადა, გაუღიმა და სიცილით უთხრა: რას გვეჩი, „ჩვენი მოსლვა რას გეწვევს? უნდა ავი მასპინძელი მოგვეგებვი ომად წინა!“ ფრთხილად მოსწონებოდა ცხენიდან ჩამოხტა და ორივეს მდაბლად თაყვანი სცა. თავადაც ჩამოქვეითდნენ, ძმობილს მოეხვივნენ და აკოცეს. ერთმანეთს აშშვიდებდნენ, გეგონებოდა, „შეყრილ იყვნეს ორნი მზენი, ერთი მთვარე“. რად შეგიგვიანდათ, უფრო ადრე მოგელოდით, მე მზადა ვარ, ოღონდაც, თქვენს სამსახურს როგორ დავიზარებო, უთხრა მათ ფრიდონმა და სასახლისაკენ წაუძღვა. რა მივიდნენ, შეიწვია და მოწიწებით უმასპინძლა. მას აბჯარი მიართვეს და მოუბოდიშეს: ახლა ამის მეტი არმალნად არა მოგვიტანია რა, მაგრამ საშენოდ სხვაც ბევრი გვაქვს გადაღებული ტურფა ძღვენიო.

მან დასდვა პირი მიწასა, არ დაიყოვნა ხანია:
„ჩემთვის ამისი ბოძება არს თქვენი შესაგვანია!“

იმ ღამეს სანატრელი სტუმრები საამოდ მოასვენა, „აბანოს ბანა“, ნაირნაირი შესამოსელი უძღვნა, სიტურფით ერთმანეთზედ უყეთესნი, მერე ოქროს გობით უცხო და საკვირველი თვალ-მარგალიტი მიართვა. დილა რომ გათენდა, უთხრა:

— ავი მასპინძლის სიტყვას გეუბნებით, თითქოს თქვენი სტუმრობა მომწყენოდეს, მაგრამ დაყოვნება არ გვარგია: წინ გრძელი გზა გვიძევს და, თუ ქაჯთა ლაშქარმა მოგვისწრო, საქმე გაკირდება. ქაჯეთს ერთხელ უყვე ვყოფილვარ, ნახავთ და თქვენც დარწმუნდებით, რაოდენ ძნელი მისადგომია:

ირველივ სულ კლდეები აკრავს, ალყის შემორტყმა არ უხერხდება. თუ მალულად არ შევებარეთ, აშკარად ვერას გავხდებით. ამიტომ დიდ ლაშქარს ნუ ვიახლებთ, შეუმჩნევლად ველარ ვივლით.

ბიზლიჩიძე

„დიდთა რას ვაქმნევთ ლაშქართა? კარგნი გვიანდან და ცოტანი, სამასი კაცი გვეუფის, წავიდეთ მართ მეოტანი, ჩვენ ქაჩეთს ქაჯთა საომრად დავაგნეთ ზრმალთა კოტანი, მას ადრე ვპოვებთ, ვისიცა მოგვეკლავს ალვისა, მო, ტანი!“

მის ნათქვამს მიემოწმნენ. ასმათი იქ დატოვეს, ფრიდონისაგან დასაჩუქრებული. სამასი მამაცი მხედარი იახლეს და გაემართნენ. ზღვა გადაცურეს და ნაპირზედ გავიდნენ, კვლავ სიარულში უღამდებოდათ და უთენდებოდათ. ფრიდონმა გზა იცოდა და, ქაჩეთს რომ მიუანლოვდნენ, თქვა: აწი მარტო ლამლამობით უნდა ვიაროთ, თორემ დავმეღავენდებითო. მისი რჩევა ახლაც გაიზიარეს: დღისით იღგნენ და ღამით ფიცხლად მიემურებოდნენ. აი, ქაჯთა ქალაქიც გამოჩნდა, უთვალავი ლაშქარი რომ იცავდა. გუშაგნი მეტად ახლო-ახლოს იყვნენ და მათი ძახილი ერთიან გუგუნად გაისმოდა. გვირაბის კარს ათიათასი რჩეული მოყმე-ქაბუჯი ედგა დარაჯად. ქალაქს მთვარე დაჰნათოდა და ლომგული ძმობილნი მას ღამითაც ხედავდნენ, უთვალთვალეზდნენ.

თქვეს: „ვითათბიროთ, ვითა ვქმნათ, აწ გამორჩევა ძნელია. ასი ათასსა აქოზებს, თუ გამორჩევით მქმნელია.“

— მე ჩემსას ვიტყვი და, მგონია, არ უნდა ვცდებოდე, — თქვა ფრიდონმა. — ჩვენ ცოტანი ვართ, ქაჯთა ქალაქი კი დიდი ლაშქრის საომარია. პირისპირ ბრძოლით ვერას გავხდებით და ამოდ ნუ დავიჩემებთ, კვენისათვის სადა გვცალია. თუ კარი დაგვიხშეს, ათას წელიწადს ვეცადოთ, მაინც ვერსაით შეეუვალოთ. სიყმაწვილის ქამს ჯამბაზობას მასწავლიდნენ, კარგადაც გავიწაფე: თვალის დანახვამებაში თოკზედ ისე გავიბრუნდი, ტოლ-სწორნი შემომნატროდნენ. ახლა, ჩვენგან ვისაც უკეთ შეუძლია საგდებლის შეტყორცნა, გალავნის ერთ ბურჯს გრძელი თოკის მარყუჭი მოაცვას, და იმ თოკზედ ისე გავივლი, თითქოს ველად მივრბოდე. გალავანს ფიცხლად გადავევლები და მერე მე ვიცი: ვნახოთ, თუ ჩემს მახვილს გადაჩენილი კაცი იქ საძებნელი არ შეგექნეთ!

„აბჯრითა გავლა არად, მიჩნს ჭირად, გატანა ფარისა,
 შიგან ჩავხლტები კსკასად, ვეცემი მსგავსად ქარისა,
 ლაშქართა დავჰზოც, გვახვამ, ქნახოთ გაღება კარისა!
 თქვენცა მუნ მოდიოთ, სადაცა გესმას ზრიალი ზარისა“.

— რა გვეთქმის, მოძმენი ვერ დაგვემდურებით, — უთხრა ავთანდილმა: — ჯან-ლონით სავე ხარ, არა გტყივა რა, და გალომებული მკლავის მოიმედე „სთათბირობ ძნელთა თათბირთა“, სიფათს არ უფრთხი. მაგრამ, აბა, ყური მიიპყარ, რა ახლო-ახლოს ისმის გუშაგთა ძახილი! ნუ გგონია, შეუძინველად გადახვიდე, აბჯრის ჩხარუნს გაიგონებენ და თოკს

გადაგიჟიან, მაშინ ხომ ყველაფერმა ფუჟად ჩაგდარა? არა,
ეგ რჩევა არ გამოგვადგება, საქმეს სხვარიგად უნდა ვეშვე-
ლოთ. კარგად იცით, ისინი ქალაქს შემავალ მგზავრს არ
იჭერენ. სჯობია, თქვენ აქ სადმე უჩინარ აქვრქქმ ნქქქქ
ლეთ. მე კი ვაჭრულად მოვეყავნებები და თქმს მქქქქქქქქქქ
შევაპარებ. მარტო უნდა წავიდე, სამივე რომ ერთად გვან-
ხონ, ვაითუ განჩახვას მიგვიხვდნენ. აბჯარს ერთ ჯორს ავ-
კიდებ და, რა შევალ, მალულად ავისხამ, ღმერთმა ქნას,
„უხვად ვადინო შიგნით სისხლისა რუები!“ გარეთ ლაშქარს
თქვენ ეკვეთეთ „ყოველნი მსგავსად გმირისად“, შიგნითა
მკველთ თვითონაც ადვილად გაუუმკლავდები. რაც რამ კლი-
ტეა, დავლენავ და კარებს გაჭაღებ, ვერაფერი დამიმაგრდება!
მე ეს მირჩევია და, თუ რამ სხვა სჯობდეს, თავად ბრძანეთ.

— ვხედავ. უებრო გმირები რომ ხართ, — თქვა ტარიელ-
მა, — თქვენი რჩევაც თქვენს ძალგულოვნებას შეჭფერის.
ფიცხელი ბრძოლა გწყურიათ და სხვა კაცი მარტოოდენ მაშინ
გინდათ მშველელად, როცა გახურებულ ომში გაგიჭირდებათ.
მაგრამ ჩემზედაც იფიქრეთ, მე რაღა ვაკეთო:

„ხმა ესმას ჩემსა ხელ-შქმნელსა, ზედა ვარდმოდგეს მზე ვითა,
თქვენ გქონდეს ომი ფიცხელი, უომრად მნახოს მე ვითა?!“

ხომ შევრცხვი და თავი მომეჭრა! არა, მაგას ნულარ მეტყ-
ვით, სჯობია, ასე ვქნათ: რაზმი თანაბრად გავიყოთ, თი-
თოს ას-ასი კაცი მოგვხვდება, და უთენია ცხენები ფიცხლად
გავაჭროლოთ, სამივემ სამი მხრიდან შევეუტიოთ. ვეცოტავე-
ბით და წინ მოგვეგებებიან, აი, მაშინ კი ხმალი ვაეკაცურად
დავატრიალოთ, „ხელი კვლა ვჭახლოთ აბჯარსა მას, ჩვენგან
მძლედ ნახმარებსა!“ გონს მოსვლა არ დავაცადოთ, ყველანი
ერთად ვეკვეთოთ და კართა დახშვას ველარ მოგვასწრებენ.

სამიდან ერთი ზომ მაინც შევეუვალთ და იმ ერთმა შიგნით მათი სისხლის ღვარი დააყენოს, სხვები გარეთა ლაშქარს დავერიოთ და მუსრი გავავლოთ.

— კარგად ვიცი, მაგ ჩემულ ცხენს კარის ^{ქაქუცაშვილი} მოასწრებენ, — ღიმილით უთხრა ფრიდონმა, ^{მისი მტერი} თუ ქაჯეთს ლაშქრობა მოგვიწევდა, თორემ, ჩემი სიძუნწე ვითხრა, არა და არ გიძღვნიდი.

ამაზედ გაიცინეს და გახალისდნენ, ენამწვერი მეგობრები ერთმანეთს მოხდენილად და მიმზიდველად ეხუმრებოდნენ, ლალობდნენ, მზიარულობდნენ. ორივე ძმობილი ტარიელს მიემოწმა, მისი რჩევა გაიზიარა: რაზმი თანაბრად გარიყვეს, თითომ ას-ასი გმირთა დარი მეომარი წაიყვანა და თითო კარიბჭე დაიგულა საიერიშოდ. საომრად აბჯარასხმული სამი უებრო მხედარი-რაინდის ნახვას არა სჯობდა რა:

იგი კაბუჯნი შექითა ენახენ მზისაცა მეტითა,
მათ სამთა შეიღნი მნათობნი ქფარევენ ნათლისა სვეტითა,
ტარიელ შავსა ზედან ზას ტანითა მით წერწეტითა,
დალივენს მტერნი ომითა, ვითა მჭერეტელნი ჰერეტითა.

ჩემი აჲ ესე ნაოქვამი მათი სახე და დარია:
რა ზედა წვიმდეს ღრუბელნი და მათთა ატყდეს ღვარია,
მოვა და ზევთა მოგრაგნის, ისმის ზათქი და ზარია,
მაგრა რა ზღვათა შეერთვის, მაშინ ეგრეცა წყნარია.

თუმცა ავთანდილი და ფრიდონი მიუწვდომელი სიკეთით ბრწყინავდნენ, მაგრამ ტარიელის ვაჟკაცურ შემართებას მაინც ვერა შეედრებოდა რა, როგორც მზეს, სხვა მნათობთ რომ ერთობ დაფარავს და მის შუქზედ თვიფ მთიებნიც აღარ ჩანან. ახლა მათი ფიცხელი ომის ამბავს გიამბობთ და ყური დაუგდეთ, მოისმინეთ.

ღამით სახელდახელოდ საფრებში იყვნენ ჩასაფრებულნი. რა გათენდა, გამოვიდნენ და გაემართნენ. ერთხანს უწყინარი მგზავრებივით მიდიოდნენ. ქალაქის მცველნი მოტყუვდნენ, ალლო ვერ აღლეს, ნებვირად და უღარდელად იღგნენ, შიში არაფრისა ჰქონდათ. ახლოს მისულთ ანაზდად თავს მუზარადი დაიხურეს, ცხენებს მათრახი გადაუჭირეს და სამივე კარიბჭისაკენ მოსხლეტით გაქანდნენ. მაშინ კი ციხე-ქალაქში ბუკ-დაფდაფს ჰკრეს და დიდი განგაში ატყდა. მყისვე კარიბჭენი გააღეს და მიმბღურთ მახვილით მოეგებნენ, მაგრამ ვაი მათ: ტარიელი და მისი მოძმენი რაზმითურთ უმოწყალოდ დაერივნენ და იმდენი კაფეს, ლეშს ბრძოლის ველი ველარ იტევდა. ქაჯეთს ღვთის უსაზომო რისხვა მოიწია:

კრონოს, წყრომით შემხედველმან, მოიშორვა სიტკბო მზისა,
მათვე რისხვით გარდუბრუნდა ბორბალი და სიმვრგვლე ცისა!

კაცსა უკრავად დაბნედლის ხმა ტარიელის ხადისა,
აბჯარსა ფრეწდის, გაცუდდის სიმაგრე ჯავშანიქაფისა!

ტარიელი ქალაქში პირველი შეიჭრა და მსწრაფლ ციხეს ეკვეთა. ავთანდილი და ფრიდონი მტერს გალომეებით ებრძოდნენ და ერთობ მუსრი გაავლეს. რა ერთმანეთს შეხედნენ, დიდად გაიხარეს. ტარიელი მოიკითხეს, მიათვალაიერ-მოათვალაიერეს, მაგრამ არსად ჩანდა. ციხეში ასასვლელ გვირაბს მიაშურეს, მტრის რიდი არა ჰქონდათ. მივიდნენ და ნახეს, ნალეწი აბჯარ-იარადი გროვა-გროვად ეყარა. თა-

ვით ფეხამდის აკაფული ათიათასი გუშავი უსულოდ ეწვა/
ციხის კარებიც შეღეწილი იყო. ტარიელის მეტი ამის ვინ
იზამდაო, თქვეს და შევიდნენ. გზაც შეკაფეს და დაეცა
მცველთა გვამებით მოფენილი. გვირაბს მტკიცე ჩვენი მტკიცე

ნახეს, მზისა შესაურელად გამოეშვა შთეარე გველსა,
მუხარადი მოეხალა, კშენის აკრვა თმასა ლელსა,
მკერდი მკერდსა შეეწება, გარდაეპლო ყელი ყელსა.

გეგონებოდა, ცის კაშკაშა მნათობნი მუშთარი და ზუალი
ერთად შეყრილიყვნენ. ერთმანეთს ეხვეოდნენ, ჰკოცნიდნენ,
„კვლა შეეწებნეს ხშირ-ხშირად ვარდნი ბაგეთათ პობილნი“,
სიხარულის ცრემლი სდიოდათ.

მზე რა ვარდსა შემოადგეს, დაშვენდეს და შუქნი არნეს,
აქანამდის ჰირ-ნახულთა ამას იქით გაიხარნეს.

მშობილნი წვეულივით წინ წადგნენ და ტარიელის მზე-
სატრფოს მოწიწებით სალამი უძღვენეს. „მზე მოეგება პი-
რითა ტურფითა, მოცინარითა“, შეება-ლხენით სავსემ მშვე-
ლელთ აკოცა და საამო სიტყვით მდაბლად მადლი მოახსენა.
მერე თვით ტარიელს მიესალმნენ, უებრო და ახოვან ჰაბუქს,
„მას აღვისა მორჩსა ვით ხეს“, და გამარჯვება მიულოცეს.
რაინდებმა ტკბილად მოიუბნეს, გამოიკითხეს ერთმანეთის
ამბავი და დიდად ეამათ, რომ მტრის მახვილს მათთვის ვერა
ევნო რა, მძიმე აბჯარი ამოდ არ ეტარებინათ: „თავნი მათ-
ნი გაალომნეს, მათნი მბრძოლნი იშვლეს, ითხეს“. სამასი
კაციდან ასსამოცი შერჩენოდათ. ფრიდონს უმძიმდა, მეომ-
რები რომ დაედუბნენ, მაგრამ თან უხაროდა კიდეც, რომ
კეთილ საქმეს შეეწირნენო. მათი ჯავრის ამოსაყრელად მო-
ნახეს, თუ სადმე მტერი კიდეც ბოვინობდა, და ცოცხალი
ერთიც აღარ დაუტოვებიათ.

იმდენი საუნჯე იბოვეს, ანგარიში არ ეგებოდა სამო-
ათას მუხლმაგარ ჯორსა და აქლემს მარგალიტი და თლილი
ლალ-იაგუნდი აჰკიდეს. მზეთამზე ასული ტანსაცმელსა და
როში შესვეს და სათუთად, მოკრძალებით შემოიყვანეს, აწი
შეეძლო კი ვინმეს მისი წართმევა! ქაჩეთის ციხის მცველად
სამოცი კაცი დატოვეს. გზის დაგრძელებას არ დაერიდნენ
და გულანშაროსაკენ გაემართნენ, თქვეს: ფატმანი მოვინა-
ხულოთ, მის ამაგს რომ ვერასოდეს გადავიხდითო.

ზარიქაის მისკლა ზღვათა მეფისას

ზღვათა მეფეს მახარობელი გაუგზავნა და

შეუთვალა:

— მტერთა მძლეველი და ამომვლეტელი ტარიელი
ქაჩეთიდან მოვდივარ და „მომყავს ჩემი მზე, ჩემი ლახვართა
მსობელი“. მეფეო, ყოველივე სიკეთეს თქვენით ვწვევივარ:
იგი გრძნეულთა ხელიდან ფატმანს უხსნია, მერე კი მისთვის
ღისა და დედის მაგივრობა გაუწევია, „სდედებია და სდე-
ბია“. ფუქი ქაღილი მძულს და თქვენს ამაგს, აბა, რით გადა-
ვიხდით?! ქაჩთა ქვეყანა და მთელი მათი სიმდიდრე ახლა ჩემ
ხელთაა, ერთობ თქვენთვის მომიძღვნია, იმათ ციხე-ქალაქში
თქვენი მეომრები დააყენეთ და მაგრად გეჭიროთ. ახლა მე
ვისწრაფი და მანდ ვერ მოვალ, ჩვენკენ თავად გამოემართეთ,
გვნახეთ, ვიდრე თქვენს სამეფოს გავსცდებოდეთ. მწაღს,

მოწიწებით გეამბოროთ, როგორც ღვიძლ მამას, ჩემ მამიერ/ უსუნს სთხოვეთ, ფატმანი გამოგზავნოს, მის გამოსწავლის მიზნით
სი ნახვა ეამება: **ბიზგლიჩოთეკა**

„მისგან კიდევ ინატრიდა ჰერეტასამცა სხვადღა ვისსა,
ვინ მზესაცა უნათლუა, ასრე ვითა ბროლი ფისსა!“

ტარიელის კაცი რომ ესტუმრა, ზღვათა მეფე გაოცებას მიეცა: „წესია, გული გაჰკრთების ამბავსა გასაჰკრთობელსა“. ღმერთს ჰმადლობდა და მის სამართალს ადიდებდა. მაშინვე შეჭდა, სხვა მაწვევარს აღარ დალოდებია. ქორწილის თადარიგი დაიჭირა, მძიმე ბარგი ააკიდებინა, დიდძალი თვალ-მარგალიტი და სხვა ტურფა ძღვენი წამოიღო, თან ფატმანი წამოიტანა და გამოეშურა, „უხარის ნახვა ლომისა და მზისა, ხმელთა მნათისა“. ათი დღის სავალი რომ გამოიარეს, პირისპირ რაზმი გამოუჩნდათ. აქედანაც შენიშნეს, მოყმე-რაინდთ აღარ დააყოვნეს, რაზმს მოსწყდნენ და „შორს გაეგებნეს სამნივე დიდსა მეფესა ზღვათასა“, ცხენებიდან ჩამოხტნენ, მოწიწებით ეამბორონენ. მოსულთ ტარიელს უზომო ქება შეასხეს, ამანაც ათასი მადლობა მოახსენა. მერე ბროლივით შექმოციავე ქალი მოინახულეს, მის უებროს სიტურფეს შესტრფოდნენ, შეჰხაროდნენ.

ფატმან ხათუნს, მისსა მჰერეტსა, ედებოდა ცეცხლი ნელი, მოეხვია, გარდუკაცნა ხელი, ფერხი, პირი უელი, იტყვის: „ღმერთო, რა გამსახურო, ვანმინათლდა რათგან ბნელი ვცან სიმოკლე ბოროტისა, კეთილია მისი გრძელი“.

ქალი ფატმანს ვხვეოდა, ტკბილად იტყვის, არ გამწყრალი: „ღმერთმან გული ვანმინათლა გახეთქილი, გა-ცა-მწყრალი, აწ ეგრე ვარ გავსებული, წინას ვიყავ ვითა მცხრალი, მზემან შექნი შემომაღენა, ვარდი მით ვარ არ-ღამზრალი“.

ზღვათა მეფემ მიჯნურთ დიდებული ქორწილი გაატარა და, შვიდ დღეს არ გაუშვა. ქაჯეთას ძღვენობა ძალზედ დაუშაძლა. თვითონაც საბოძვარი უხვად გასცა. **ქაჯეთა** რაცხელი მოეტანა: ოქრო იმდენი მიმოაფანტა ვით დადიოდა, სტავრა-ატლასი თუ სხვა სიმდიდრე-განძეულობა ხომ გორივით იდო. ტარიელს გვირგვინი უძღვნა, ერთი მთლიანი ყვითელი იაგუნდისა იყო, ფასი არ დაედებოდა, მერე ხალასი ოქროს ტახტიც მიართვა. ნესტან-დარეჯანი ბადახშითა და ლალით შემკული ტურფა ქათიბით დაასაჩუქრა.

დასხდეს ორნივე ქალ-ყმანი პირითა ეღვა-მკრთალითა,
მათნი მკერებელნი დაიწვნეს ცეცხლითა მართ ახალითა.

არც ავთანდილი და ფრიდონი დავიწყებია, მათაც შესაფერი ძღვენი უძღვნა: ძვირფასი უნაგირით შეკაზმული თითო საუკეთესო ტაიჭი და თვლებით მოოქვილი, „უცხო ფერთა შუქთა მფენი“ თითო შესამოსელი. ორივემ დიდად დაუშაძლა და სვე-ბედი დაულოცა.

გამოთხოვებისას ტარიელმა მოხდენილი სიტყვით კიდევ და კიდევ მადლობა გადაიხადა, მასპინძელს უთხრა: მეფეო, დიდად ვიამე უპირველესად თქვენი ნახვით, მერე იმით, რომ უცხო და ტურფა ძღვენით აგვაგსე, რა კარგი ვქენით, რომ შორს არ ჩაგვიარეთ და გეწვიეთო. ამაზედ ზღვათა მეფემ მოწიწებით მოახსენა: თქვენი საკადრისი, აბა, რა უნდა მეძღვნა, „ხელმწიფეო ლომო, ქველო, მოახლეთა სიცოცხლეო, ვერ-მკერებელთა შორით მკლველო!“ მშორდები და, მაგ მშვენებას რომ ვერ ვიხილავ, მაშინ რაღა მეშველებათ.

დაო, შენს ამაგს ვერა და ვერ გადავიხდიო, უთხრა ტარიელმა ფატმანს. ახლა ეს მიბოძებია, რაც რამ საუნჯე ქა-

ჯეთიდან ჯორ-აქლემით აქ მოვიტანე, და წაიღე, ერთობ მგონი იყოსო. ფატმანმა თაყვანი სცა, უზომოდ დაუმაჯღლა და თან მწარედ შესჩივლა: მეფეო, თქვენმა ნახვამ ჩაუქრობელი ცეცხლი გამიჩინა, მიდიხართ, მტოვებთ და რაღა ვქნა? თქვენი მოშორებით გახლებულმა და გულდამწვარმა, „ახ, სეტარძი მოახლეთა, ვაგლახ თქვენსა ვერა-მკვრეტსა!“

ბოლოს, შუქთა მომფენელი სამი ჭაბუკი, „კბილნი ბროლნი და ბაგენი სადაფთა მოსადაფენი“, ზღვათა მეფეს დანანებით გამოეთხოვა: მშობელივით შეგიტყბეთ და შეგითვისეთ, აწი უთქვენოდ რაღად გვინდა ნადიმი და მოლხენა, მაგრამ რა გაეწყობა, წასვლა გვიგვიანდება, გაგვიშვი, ამასაცა გთხოვთ, სამგზავროდ ერთი ხომალდი გვიბოძეო. ხომალდი რა უნდა იყოს, თქვენი გულისთვის მოკვდე. დავმიწდე, ესეც არა მშურსო, მიუგო ზღვათა მეფემ. ახლა, რახან აგრე ისწრაფით, დარჩენა როგორღა შემოგთავაზოთ, „წა. გიწინამძღვრდეს მკლავიო!“ ხომალდი მოუკაზმა და გამოისტუმრა. მათი განშორებით შეწუხებულნი მწარედ მოსტიროდნენ, თავ-პირში იცემდნენ, თმა-წვერს იგლეჯდნენ, „ფატმანის ცრემლთა შედენით თვით ზღვაცა გაადიდესა“.

მოყმენი ტკბილად ბაასობდნენ. ძმობის იმ ფიცით, ადრე რაც ეთქვათ, ერთმანეთს კვლავ შეემტკიცნენ. იცინოდნენ, მღეროდნენ ბედნიერებით გაბადრულნი, „ბაგეთათ შუქი შეადგის ზედან ბროლისა ფიცართა“. ზღვა რომ გამოვლეს და ნაპირზედ გამოვიდნენ, ასმათსა და ფრიდონის დიდებულთ მახარობელნი გაუგზავნეს. ქაჩეთის ომში გამარჯვებისა და ტარიელის მზეთამზის გამოსხნის ამბავი აუწყეს:

„მანდა მოვა, მოიმაღლებს მზე მნათობთა მამაკრობლად, ჩვენ, დამზრალნი აქანამდის, აწ ვიქმნებით დაუზრობლად!“

ზღვისპირ მოდიოდნენ და მოჰყავდათ იგი წიგ. ტარეკელის ჩეროში ნებიერად რომ დაებრძანებინათ. ესოდენ ვირო გადაეხადათ და ახლა ლაღობდნენ, მხიარულდნენ, ღიადონის სამეფოს საზღვარს მოატანეს, სიმეფრთხილდნენ მათ. ფრიდონის დიდებულები იყვნენ, მათ შესაგებებლად წამოსულნი. ასმათიც თან წამოყვანათ, ურვა-წუხილის ნაცვლად შეება-ლხენით აღსავსე. იგი ნესტან-დარეჯანს მოეჭდო და გულში ისე ჩაიკრა, „რომე ვერ ვაჰყრის ცულები, აჲ გაუსრულა ყოველი მან მისი ნაერთგულები“. ნესტანი ეხვეოდა და ჰკოცნიდა, მერე უთხრა: ვაიმე, ჩემო, შენც რაოდენი ტანჯვა-წამება გარგუნე, „მე გულსა შენსა ეზომსა, არ ვიცი, გარდვიხდი რითა!“ ხომ ხედავ, რა ბედნიერი ვართ, ღმერთმა მიჯნურნი არ გაგვწირა და უხვად მოიღო მოწყალებათ. მადლი ღმერთს, რომ ბოლოს დაფარული გამოაჩინა და შენი მშვენება კვლავ დაუჭკნობელი ვიხილეო, „ვარდნი ვნახენ არ-დაზრულნი“, მოახსენა ასმათმა, „შენს სიხარულსა და ბედნიერებას რომ შევეყურებ, „სიკვდილიცა სიცოცხლედ მიჩნს“, აღარ ვინაღვლი, თუნდ ახლავე სული ამომხდესო.

დიდებულნი მოწიწებით ხელზედ ეამბორნენ და ჭება შეასხეს. ღმერთს ლოცვა-კურთხევას უგზავნიდნენ, თქვენი ნახვით გაგვახარაო, „აღარა გვწვავს ცეცხლთა დება, წყლულსა, მისგან დაკოდილსა, მასვე ძალ-უც განკურნება“. ტარიელმა მათ უთხრა: ვაი, რომ თქვენი მოძმენი ბრძოლაში დაეცნენ, თავი შემოგვწირესო, თუმცალა იმქვეყნად მარადისი შეება-დიდება დაიმკვიდრეს და ღვთისაგან უკვდავი ჯილდო ხედათ, მაგრამ მათი დასოცვა სამძიმოა და მიმძიმსო.

ესე თქვა, ნელად ატირდა და წვიმა თოვლსა არია,
ნარვისთათი იარვის ბორიო, ვარღსა ზრავს, იანვაჭია.

ქართული
ენების
სამეცნიერო
ცენტრი

იგი რომ მტირალი დაინახეს, ყველანი ერთობ
საც ვინ დალუბვოდა. მისთვის ვაებდა და ცრემლს ავრქვევდა
გული რომ მოიოხეს და დაწყნარდნენ, ტარიელს მოახსენეს:
„რათვან ბრძენთა მზეებერ გსახეს“, თქვენი მკვრეტელნი
ცრემლისა და ვაების წილ უნდა იმღეროდნენ და ხარობდ-
ნენო, თქვენი ესოდენი ტირილისა და მწუხარების ღირსი,
აბა, ვინ არის, თქვენი გულისთვის სიკვდილი ბევრად სჯო-
ბიაო „მიწათა ზედა რებასა!“ მერე ფრიდონმაც სთხოვა: თავს
ნუ გაიმწარებ, ღმერთიმც ამ ურვა-ვარამს ერთიათასად გი-
ზღავესო სიხარულით. დიდებულთ ავთანდილმაც მხურვა-
ლედ მიუსამძიბრა, მათ ქება შეასხეს და მოახსენეს, ახლა
გლოვა-შეჭირვებაზე უფრო შეება-ლხენა შეგვშვენისო:

„რათვან მიხვდა დაკარგული ლომი მზესა წარბლომილსა,
აღარა ვტირთ სატირალსა, აღარ დავსდებთ თვალთა მილსა“.

ფრიდონის სატახტო ქალაქი, მულღაზანზარი, დიდი
ზეიმით დაუხვდათ, ბუკ-დაფდაფს სცემდნენ და ისმოდან „ხმა
ტურფად შენათხზარია“. მოქალაქენი ერთობ მოაწყდნენ და
გარს შემოეხვივნენ. ბოქაულები აბჯარასხმული ტრიალებდ-
ნენ, დიდი ჯაფა დაადგათ, ხალხი მიჯრით ეჯახებოდათ, საკვ-
რეტელად ახლოს მიშვებას ითხოვდნენ. სტუმრები ფრიდონ-
მა სასახლეში ჰიიყვანა. წინ მდიდრულად მორთულ-მოკაზ-
მული მსახურნი მრავლად მოეგებნენ, ფეხქვეშ აბრეშუმის სა-
ფენს უფენდნენ, თავს ოქროს აყრიდნენ მოწიწებით და მე-
რე ჯარი იტაცებდა უხვად მიმოფანტულს.

ფრიდონის სასახლეში დიდი ზეიმი იყო. სანატრელი სტუმრების საამებლად ხელგაშლილი მასპინძელი არაფერს იშურებდა. ტარიელისა და ნესტანისათვის თეთრ-ძოწეული საჯდომი მოაკაზმვინა, წითელ-ყვითელი თვლებით კეკლუცად მოოქვილი, „ავთანდილისთვის — ყვითელი და შავი ერთგან რეული“. რა მოვიდნენ და დასხდნენ, მათი ჰკრეტით ყველას სული ელეოდა. მომღერალ-მოსაკრავენი ტკბილ ჰანგებს აქლერებდნენ. უსაზომო ქორწილი გაიმართა. ნეფე-პატარძალს დიდძალი ტურფა სტავრა-ატლასი და უებრო თვალ-მარგალიტი მოართვეს საჩუქრად.

მოიღეს ძღვენი უსახო ფრიდონის არ-ალქატისა,
ცხრა მარგალიტი, სიდიდით მართ ვითა კერცხი ბატისა,
კვლა ერთი თვალი, სამსკავსო მზისა შუქ-მონამატისა,
მას წინა ღამით ძალ-ედვის მხატვარსა ხატვა ხატისა.

მერე ფრიდონმა კვლავ დიდრონი მარგალიტით სავსე მძიმე ლანგარი მოატანინა და ავთანდილს უძღვნა. თითოს თითო ყელსაბამიც მიართვა, ერთობ მრგვლად დათლილი იავუნდისა იყო. მათ ყოველივე დიდად დაუმაღლეს. რვა ღღეს ქორწილობდნენ, საკრავთა ქლერა არა წყდებოდა, მოჰქონდათ და მოჰქონდათ ნაირნაირი ძვირფასზე ძვირფასი ძღვენი, იშვებდნენ და იხარებდნენ უბადლო მიჯნურთა ბედნიერებით: „აჰა, მიჰხვდეს შესაფერნი ყმა ქალსა და ქალი ყმასა“. ქორწილი რომ გაიყარა, ტარიელმა ფრიდონი გაიხმო და ტკბილად ეუბნა, გულისნადები გადაუშალა:

— ვიცი, ძმაზედ უფრო მიგაჩნევარ და, თუნდ სიძულვე-
ლე შემოგწირო, მაინც ვერ გიზღავ, იმდენი ამაგი მკვიდ-
ვის: მომაკვდავმა „ჩემი წამალი წყლულსა“ შეგუხმ
თქვენგან ვპოვე. ისიც კარგად მოგეხსენება, ავთაჲდითლა
თავდადება გამოიჩინა ჩემთვის. მიდი, ჰკითხე, რას აპირებს
გაგვიმელავნოს და, მან რომ მტანჯველი ცეცხლი ჩამიქრო,
ახლა მეც მწადია მაგიერი მივაგო, მივეხმარო, ეყოფა ამდენი
წვა-დაგვა. უთხარი: ძმაო, რაც შენ ჩემთვის ჭირი გინახავს,
ვერა და ვერ გადავიხდი, „ღმერთი მოგცემს წყალობასა, მის-
გან ზეცით შესახულსა!“ მაგრამ საშენოდ ერთი განზრახვა
მაქვს და, სანამ იმას არ ავისრულებ, სანამ გულის საწადელს
არა გწევ, მანამ შინ წამსვლელი არა ვარ-თქო. ამას ვარჩევ,
არაბეთს გავეშუროთ და, ეს იცოდე-თქო, რაც გინდა იყოს,
ტკბილი სიტყვით იქნება, თუ ხმალდახმალ ბრძოლით, ვიდრე
შენ შენსას „არ შეგრთავ, მე ჩემსა არ ვექმარები“.

ფრიდონმა რომ ტარიელის დანაბარები უთხრა, ავ-
თანდილს გაეცინა და, ღიმილით გაბადრული, კიდევ უფრო
დამშვენდა, მიუგო: მშველელი რად მინდა, თავად უვნებელი
ვარ და „ჩემი მზე არცა ქაჯთა ჰყავს“, არც შევბა-ლხენა
აკლიაო.

„ჩემი მზე ტატსა ზედა ზის მორკმული ღმრთისა ნებითა,
საკრძალავი და უკადრი, ლალი, არვისგან ვნებითა,
არცა რა უმძიმს ქაჯთაგან, არცა გრძნეულთა გრძნებითა,
მას ზედა შველა რად მინდა, რად მექვ რასაცა თნებითა?!“

„რა მოვა ჩემთვის განცება, ზეცით მოსრულნი ზენანი,
ღმერთი იწადებს, მომივლენ გულის სახმილთა ლხენანი,
მაშინლა მომზედენ მოკვდავსა მზისა ელვათა ფენანი,
უმისეამისოდ ცუდია ჩემგან მი და მო რბენანი“.

მერე ფრიდონისავე პირით ტარიელს ვასტახო შე-
უთვალა:

— მეფეო, დაბადებითვე დამბედებია, შენ გემსახურო, და მადლის გადახდა არა გმართებს, რაგინდ მანქანაზეც ვიყავი. სიკეთით სავსე ხარ და კეთილ საქმეს ეწევი, გვადის, სატრფოს შემაწყვილო. მაგრამ მე იქ ხმალი „არ მიკვეთს, არცა სივრცელე ენისა“, მიჯობს, ღვთის განგებას მოთმინებით დაველოდო. ახლა ჩემი უპირველესი ნატვრა ესაა, ინდოეთის სამეფო ტახტზედ განცხრომითა და ღიდებით დაბრძანებული გიხილო, გვერდს გიმშვენებდეს „მნათობი პირი ელვათა მკრთომარე“, მტერთათვის ერთობ მუსრი გაგველოს, შემობმას ველარავინ გიბედავდეს. მე, შენს ფერხთა მტვერს, ღმერთმა მანამდის ნურა მალირსოს რა. ეს ნატვრა რომ ამიხდება, აი, მაშინ კი არაბეთს მივაშურებ, ჩემს მზეს ვეახლები და, თავად მას „ოდესცა სწადდეს, დამივსნეს ამა ცეცხლისა ღებანი“. მეტი რალა მინდა ან შენ ამაოდ რაზედ გაგსაჯო?! ფუჭი ამება მძულს და არ შემიძლია.

ავთანდილს რაც შემოეთვალა, ფრიდონმა უკლებლივ მოახსენა, მაგრამ ტარიელი თავისას მაინც არ იშლიდა: რა საკითხავია, მაგას არა და არ ვიზამო, როგორც მან მიპოვაო ჩემი მაცოცხლებელი, „მიზუნნი ჩემისა სულთა დგმისანი“, ისევე ახლა თვითონაც ნახოს. გამოსცადოსო სამისოდ მოძმის ძალ-გული. მიდი და უთხარიო ეს ჩემი ალალი სიტყვა:

— მე შენი გამზრდელის უნახვად არ დავდგები, მგონია, საყვარელი მსახურნი მაშინ მრავლად დაეუხოცე, მოვუბოდიშებ, მისგან შენდობას ვითხოვ-თქო. ამის მეტად მოციქული ნულარ გინდა, ხვალ უსათუოდ წავალ და, რა

ვეახლები, საშენოდ ასულის ხელს გამოვსთხოვე, შევავსე წი-
ბი, შევაგუებ, „მე არ მიზამს არაბთ მეფე“, რომ გაწვილე-
ბული გამომისტუმროს-თქო.

ახლა ფრიდონმა ტარიელის დანაბარებამ დაუფიქრებია უამბო და თან დასძინა: ამაოდ ცდილობ, მაინც არ დადგება და თავისას გაიტანსო. ჭაბუკს მეტად დაუმძიმა, გულს ურვის ალი შემოენთო, მოყმეს ხომ მეფის რიდი და მოკრძალება მართებს და მე ესოდენ კადნიერად როგორ მოვექცეო როსტევანს. ავთანდილი მივიდა, ტარიელს მუხლი მოუყარა და

ფერხთა ეხვევის, აკოცებს, აღარ შეხედავს ზე წილად,
ერთვის: „კმა, რაცა შევსცოდე როსტანს წლელად მე წილად,
კვლა ნუ მიქმ ერთგულობისა გამტებლად, და-ცა-მღეწილად“.

— შენ რომ ეპირები, იმას ღვთის სამართალი არ დაგანებებს. მითხარი, ჩემთვის ზრუნვით ფერგადალულ გამზრდელ ხელმწიფეს როგორ ვუმუხბო და მის საზიანოდ ხელი როგორ გავძრა, პატრონზედ ხმალი ვით შევმართო?! ეგ საქციელი თვით სატრფოსაც მომამღურვებს, გამირისხდება და თავს მომანატრებს, ჭვრეტას აღარ მალირსებს, მის ამბავსაც ძნელად თუ შევიტყობ. მაშინ ხომ დავიღუბე, არ მაპატიებს, ძებორციელი ველარავინ მომეშველება!

ტარიელმა, მღიმარე რომ შუქს მზისაებრ აფენდა, ძმობილს ხელი მოჰკიდა, ააყენა და სიცილით უთხრა: რაც რამ კარგი მჭირს, ერთობ შენი შემწეობითაა, მაგრამ სჯობია, ახლა „შენცა გალხინოს ჩემმან შენითა ლხენამან“. მაგას ვერ მოგიწონებ, არც მეტისმეტი მოწიწება ვარგა:

„ღია მძულს მეტი მოყვრისა შიში, კრძალვა და რიდობა,
მძულს გაუწყველად ეშტობა და სულ-მძიმობა, დიდობა.“

თუ მოყვარეა, გულისა ქმნას ჩემკე მონაზიდრბა,
თვარა მე ჩემდა, იგ მისდა, ღია სჯობს კილისკილოდა

— ვიცი, შენი სატრფოს გული შენ ეწყინება, მე რომ ვესტუმრები, თქვენი მსურველი. როსტევანის ნახვა ხომ სანატრელია და მეც ვნატრობ. ნუ გგონია, მასთან ყბედობას მოვუვე, ხელმწიფეს უკადრისი შევკადრო, ოდენ ერთ რამეს შევეხვეწები: ისე ქნას, თითქოს მასვე მოუვიდა აზრად, ასული ცოლად მოგცეს. რახან ბოლო მაინც შეერთებაა, შორიშორ ყოფნას გაძლება არ უნდა? ბარემ ახლავე „დააშვენეთ ერთმანერთი, თავის-თავის ნუ დასწნებით!“

როცა დარწმუნდა, ტარიელი თავისას არ დაიშლიდა, ავთანდილი მეტად აღარ შეურჩებია, დაჰყაბულდა. ფრიდონმა მათ რჩეული მსლებელნი აახლა და, რალა თქმა უნდა, თვითონაც თან გაჰყვა.

სამივე ძმოგინის მისვლა გამოქვაბულში და იქიდან არაბეთს წასვლა

ფრიდონისაგან წამოსული „იგი ლომნი, იგი მზენი“ ჯერ დევთა გამოქვაბულისაკენ გაემართნენ, საცა ტარიელს დაედო ბინა. ტახტრევანიტ თან მოჰყავდათ პირმზე ასული, მკვრეტელთ რომ მისი სიტურფე ყრუანტელსაჰჰკვრიდა:

ჰვიდავს ბროლსა ყორნის ბოლო დაწყობილი, ლანთობნენ,
მუნ ბადახსა აშვენებდეს სინატიფე-სინაზენი.

უგზო გზით მიდიოდნენ და ტყე-ველს მტეფოვე ტუხტლით
რწყავდნენ. როცა მოშენებულ მიდამოებზე წაქრეს, მტეფოვე
გავლა, მცხოვრებნი წინ ეგებებოდნენ. ძღვენსა სძღვნიდნენ
და ხოტბას ასხამდნენ, მათი უებრო მშვენების ხილვით გა-
ხარებულნი: „მას ჰგვანდეს, თუცა სამყაროს მზე უჯდა შუა
მთვარეთა“.

ტყბილ საუბარში, ლაღობა-მხიარულებაში მრავალი
დღე გაილია და, აი, იმ უდაბურ, ვრცელ მინდვრებს წა-
ადგნენ, მათ მიღმა რომ დევთა გამოქვაბული იყო. დღეს
თქვენი მასპინძლობა მე მმართვესო, თქვა ტარიელმა, სულ
მალე იქ ვიქნებით, საცა გულგაშმაგებული იმდენ ხანს ცყო-
ფილვარ, ერთი მივიდეთ და თქვენი მოსაწონი ძღვენი გიძღვ-
ნათ, ტურფა და ნაირფერი განძი მოგართვათო. მივიდნენ და
გამოქვაბულში დაისადგურეს. ასმათი ირმის ხმელი ხორცით
გაუმასპინძლდათ. მხიარულობდნენ, ერთურთს მეგობრუ-
ლად ეხუმრებოდნენ, ღმერთს ჰმადლობდნენ, რომ საქმე
კარგად მიუდიოდათ, ჭირი ლბინად შეეცვალათ. მერე სა-
განძურები მოინახულეს, ტარიელის ბეჭდით დაბეჭდილნი.
განძეულობა იმდენი იყო, ანგარიში არ ეგებოდა. ყველა
შესაფერისად დააჯილდოვა, უხვი საბოძვართ აავსო, გულ-
ნაკლული არავინ დაუტოვებია, მაგრამ აურაცხელ საუნჯეს
მაინც არა დასტყობია რა, გეგონებოდა, ხელიც არ უხლია-
თო. მერე ტარიელმა ფრიდონს უთხრა: შენს ამაგს, არ ვიცი,
რანაირად გადავიხდით, მაგრამ თქმულა, „კარგის მქმნელი
კაცი ბოლოდ არ წახდების“. ახლა, რაც რამ აქ საუნჯე ძევს,
შენი წილხვედრია და წაიღე, ერთობ შენი იყოსო. ფრიდონ-

მა მოწიწებით თაყვანი სცა და უსაზომო მადლი მოახსენა,
თან უსაყვედურა კიდეც, ისეთი რა ამაგი მიმიძღვის, აგრე
რომ აზვიადებო:

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

„მე, შეფეო, რად გკონივარ უკუო და აგრე რეტი?
მტერი ყოვლი ჩაღად ვიჩანს, ვინმცა იყო ვითა კეტი,
ჩემი ღზინა მუნამდის ა, ვირე ვიყო შენი მკერეტი!“

ფრიდონმა მულაზანზარს კაცნი გაგზავნა, რომ საუნჯის
წასაღებად აქლემები მოერეკათ, თავად კი ძმობილთ არაბეთს
გაპყვა. ავთანდილს მოსვენება დაეკარგა და გაფითრებული-
ყო, მიდიოდა „გალეული შესაყრელად მთვარე მზისად“.

დიდხანს იარეს და არაბეთის საზღვარს მიადგნენ. ხში-
რი ქვეყანა იყო, სოფლები და ციხე-ქალაქნი ერთმანეთზედ
მიყოლებით ხვდებოდათ. ტანთ ერთობ ძაძა ემოსათ, „ავთან-
დილისთვის ყველაი ცრემლითა არს ნაბანები“, მის დაკარგ-
ვას გლოვობდნენ. ტარიელმა როსტევანს მოციქული აახლა
და შეუთვალა:

—ხელმწიფეო, ამას მე, ინდოთა მეფე, მოწიწებით მო-
გახსენებ: თქვენი სასახლისაკენ კეთილი სურვილით აღსავსე
მოვეშურები, მოვალ და „გინვენებ ვარდსა კოკობსა,
უფრჰვენელსა, მოუკრეფესა“. თქვენს მიწა-წყალზედ უწინაც
გყოფილვარ, მაშინ ეს იწყინეთ და ავად მომეჭყეცით, შესა-
პყრობად ლაშქარი მომისიეთ. მახსოვს, მეომრები მრავლად
დაგიხოცეთ. ახლა ინდოეთს მიმავალს გზიდან აქეთ გადმო-
მიხვევია და თქვენ წინაშე იმის სათხოვნელად მოვდივარ,
შემინდოთ, რაც შეგცოდეთ, წყრომა მაკმაროთ. სხვა ძღვე-
ნი არა მაქვს რა, ფრიდონი და მისი მოყმენი შემოწმებიან,
„ოდენ ძღვნად თქვენი ავთანდილ მე თქვენთვის მომიტანია“.

როსტევან მეფეს რომ მახარობელი მოუვიდა, ეწა ვერ იტყვის, რარივ გაიხარა. თინათინს ხომ ლაწვებზედ ვარება ერთისამად მოემატა, „ბროლსა და ლაღსა მუნ ჩრდილი წარბ-წამწამისა“. ლაშქრის დოღს დაჰკრეს და შეიქნა ერთი თქარა-თქური, ნი აქეთ-იქით მიმორბოდნენ, ცხენებს კაზმავდნენ, „შესხდა სიმრავლე მოყმისა მკლავ-ფიცხელ, გულ-მაგრებისა“. მეფე შეჯდა და მთელი ლაშქრითურთ მათ მისაგებებლად გაემართა. მოდიოდნენ და მოდიოდნენ ყოველი მხრიდან, ვისაც კი ესმა, შინ აღარავინ ჩერდებოდა. ყველა ღმერთს ჰმადლობდა, ხმამაღლა შეჰლაღადებდა: „ბოროტსა უმყოფოო, კეთილნია შენთვის მზანი!“

თვალსაწიერზედ რომ დაახლოვდნენ, ავთნდილმა დარცხვენით უთხრა ტარიელს: ხედავ, აიმ მინდორს მტკრის კორიანტელი რომ ასდის, ისინი მოდიანო და „ამისთვის ვიწვი, სახმილი გულსა ეცხელა, ებავთა“. ჩემი გამზრდელი ხელმწიფე შესახვედრად მოემურება, ვერა, მე მასთან ვერ მივალ, რა პირით ვეჩვენო, ძეხორციელი ჩემებრ რომ სხვა არავინ შერცხვენილაო. თავად იცით, შენ და ფრიდონი თუ რამეს მიშველითო. ტარიელმა ხელმწიფის წინაშე მოკრძალება მოუწონა და უთხრა: მე მივალ და ვეტყვი როსტევანს, როგორ იმალებიო, მგონია, ღვთის წყალობით „ადრე შეგყარო მზესა მას, ტანად აღვასა“, შენ აქ დარჩი და დამელოდვო.

მუნ დადგა ლომი ავთანდილ, დაიდგა მცირე კარავი.
ნესტან-დარეჯან მუნეე დგას, ივია მკერეტთა მზარავი,
მისთა წამწამთა ნიავი ჰრის, ვითა ჰარი არავი.

ტარიელს ფრიდონი წაჰყვა და წაეიდნენ. კარგე ხანი დასჭირდათ, ვრცელი ველი რომ გაელიათ და მათ შეხვედროდნენ. როსტევანმა შენიშნა, ტარიელი მიხურა და წაეიდნენ. მოხდენილად მიიჩნეოდა მერანზეც და მერანზეც არაბეთის მსცოვანი ხელმწიფე ინდოთა ჰაბუჯ მეფეს მამასავით მოწიწებით მოეგება, „გარდახდა და თაყვანის-სცა მას უკადრსა, ლომებრ ჯანსა“, ტკბილად მიუაღერსა, გადაკოცნა, უძლეველი მკლავი დაულოცა და ხოტბა შეასხა: „შენ მზე ხარო მანათობელი და, ვისაც შენი შუქი მოაკლდება, დღე ღამედ შეეცვლებაო. ტარიელმაც თაყვანი სცა და ეამბორა, გულითადი ჭება უძღვნა. ხელმწიფე შეცბა და შეწუხდა, აქაოდა მაგ ჭების რა ღირსი ვარო. მერე ფრიდონიც ეახლა და მდაბლად მიესალმა „მას მეფესა, ავთანდილის ნახვისათვის მოსწრაფესა“. როსტევანი თვალს ვერ ამორებდა ტარიელს, მისი მშვენებით განცვიფრებული და მოხიბლული.

— მეფეო, ესოდენ სიკეთეს, ნეტავი, რას ხედავთ ჩემში, — უთხრა მას ტარიელმა, — მიკვირს, რახან ავთანდილი თქვენია, „სხვა რად ვინ მოგეწონების?“ ნუ გაიოცებთ, იგი რომ თქვენს ნახვას აყოვნებს. მოდიოთ, ამ საამოდ ამწვანებულ კორღზედ დავსხდეთ და მოვახსენებთ, თან რად ვერ მოგვიყვანია. ოლონდ ერთსა გთხოვთ, სიტყვა მიბოძოთ არ გაწყრებით.

დასხდეს მეფენი, მოადგა ვარე სიმრავლე რაზმისა.

ტარიელს პირსა ციმციმი ათქს, უნათლესი ბახმისა,

ჰერეტა ახელებს მკერეტელთა ყოფა-ქცევისა და ზმისა,

დაუწყო თხრობა მეფესა სიტყვისა, ბრძანად ნაკაზმისა.

— მეფეო, საამისოდ თავი მემცრობა, მაგრამ გავკადნიერდები და მაინც მოვახსენებთ, რასაც იგი გევედრებათ,

„რომელი ჩანს მზეებზე შუქთა მფენებლად, ვინ არის ჩემად სინათლედ და ჩემად გამათენებლად“. ავთანდილი თავგანწირვით ეცადა და წყლულზედ წყნარად დაივიწყა, რომ თვითონაც ჩემნაირი სატანგებანი მისცა ბოდა. ბევრი ლაპარაკით თავს არ შეგაწყენთ, პირდაპირ ვიტყვი: მათ ერთმანეთი უყვართ, თქვენს ასულსა და თქვენსავე ავთანდილს. საბრალო ჭაბუკი ამაზედ ტირის და ფერი გაკრთომია. ახლა თქვენ წინაშე მოციქულად მოვსულვართ და ხვეწნა-მუდარით ორივე ამასა გთხოვთ, „ნულარ აწვევ იმათ ალსა, რომე მისცე ქალი თქვენი მკლავ-მაგარსა, გულფიქალსა“.

რა ეს თქვა, ხელმანდილი ამოიღო, ყელზედ მონინასკვა და მოწიწებით მუხლი მოუყარა. ყველა გაკვირვებული შესცქეროდა ჭაბუკს. მეფემ რომ ტარიელი მორჩილად დაჩოქილი დაინახა, შეძრწუნდა, შორს უკან დაიწია და თაყვანი სცა, „ქვე მიწამდის დაუვარდა“, მერე უთხრა:

— ხელმწიფეო, თქვენ რომ ჩემ წინაშე თავი აგრე დაიმდაბლეთ, ამან სიხარული ერთობ გამიქრო და თქვენი ნახვა ჩამადარდა. როგორ იქნება, თქვენ რასაც მოიწადინებთ, ვინმემ გაგაწბილოთ! დატყვევებას ან თვით მოკვლასაც რომ უპირებდეთ, უარს არც მაშინ გეტყოდით და ჩემს ერთადერთ ასულს მოგგვრიდით უცრემლოდ, დაუნანებლად. თუნდ გეთქვათ, ვილაც მონას შერთეო, უკან ამაზედაც არ დავიხევდი, „ვინმცა გკადრა შეცილება, უშმაგომცა ვით მოგმღურდა!“ ავთანდილის უკეთეს სიძეს ხომ, აბა, სად ვნახავ, თავადაც „სხვა მისებრი ვერა პოვოს, ცათამდისცა აღ-ცა-ფრინდეს!“ მოგეხსენებათ, მეფობა ჩემს ასულს შეპყროდა, მივეცი და აქვს კიდევაც, „ვარდი ახლად იფურჩინების, მე ყვა-

ვილი დამებერა“, და როგორ შევკადრებ დავუშალო, რაბან
თვითონ კმაყოფილია ბედისა, მეტადრე, როცა მის არხევან-
ზედ მეც გული მიმერჩის:

ერქვენული

„თუ ავთანდილ არ მიყვარდა, ასრე მისთვის რამის შექმნიდა?
დია, ღმერთო, წინაშე ვარ, ესე ჩემგან დადასტურდა!“

რა ტარიელმა ხელმწიფის ნათქვამი მოისმინა, მოწიწე-
ბით თავი მიწამდე დახარა და მდაბლად მადლი მოახსენა.
როსტევანი მიუახლოვდა და თავადაც თაყვანი სცა. ორივეს
გული სიამით ავსებოდა. ფრიდონი შეჯდა და ავთანდილის
მახარობლად გაეშურა, ესოდენ „დიდი სიხარული გაეხარნეს
მასცა განა!“ წამოუძღვა და მოიყვანა. როსტევანი ადგა და
წინ მიეგება. დარცხვენილ ჭაბუკს ფერი გაკრთომოდა, „შუ-
ქი ბნელად მოევანა“, ცხენიდან ჩამოხტა, მეფეს თვალს ვერ
უსწორებდა, პირისახეს ხელმანდილით იფარავდა:

მზე ღრუბელსა მოჰფარვოდა, ქუშდებოდა, ვაოდსა ზრვიდა,
მავრა მისსა შეენებასა რამცა ვითა დაფარვიდა?!

როსტევანს უნდოდა გადაეკოცნა, ავთანდილი კი მუხლებ-
ზედ ეხვეოდა, „შუქნი ქვე დაუფენიან“. ვხედავ მაგ მოკრძა-
ლებასა და თავაზიანობასო, ალერსით უთხრა ხელმწიფემ,
ისიც ვიცი, რაოდენი სიკეთე და სიმაჰაყე გამოვიჩინია, რა-
ლად მერიდები, ნუ გრცხვენიო ჩემი. ჭაბუკი წამოაყენა და

მოეხვია, გარდუკოცნა მან პირისა არე-მარე:
„დამივსეო ცეცხლი ცხელი, მავრა წყალი არე მარე.
ვინ ვიშერი დააჯოჯა და წამწმისა არემა-რე,
გვალე, შეგყრი, ლომო, მზესა, თავი მისკე არე მარე!“

მეფემ სანატრელი მოყმე გვერდით დაისვა, სიამით შესცქე-
როდა, ტკბილად ებაასებოდა, ყელზედ ეხვეოდა, ჰკოცნიდა.

მოყმემ მოახსენა: ხელმწიფეო, მიკვირს, რად აგვიანებო
ტარიელის მზეთამზის ნახვას?! ნეტავი იმ ბედნიერ უამს,
თქვენ რომ იმას მზიარული მიეგებებით და უსუსუსად
სა მოიყვანებ, შემოიმოს შუქთა მისთა, გარე რაღაცა მოიყა-
ნებ!“ შესხდნენ და მიეგებნენ. როსტევეანი ცხენიდან ჩამოვი-
და და ქალს შორით მიესალმა, ახლოს მისვლა ვერ მოეხერ-
ხებინა. ქალი თავად მოეგება მხცოვან მეფეს და ეამბორა.
განცვიფრებულმა ხელმწიფემ ხოტბა შეასხა.

ეტყვის: „მზეო, ვითა ვაქო, ნათელო და დარიანო,
შენთვის ხელნი გონებანი არა ცუდად არიანო,
მზიანო და მოყარაანო, ეტლად რაო და რიანო!
თქვენ საჭვრეტლად აღარ მინდით, არ ვარდნო და არ იანო“.

ნესტანის მშვენებას ყველა გაეკვირვებინა, მზისაებრ ბრწყინ-
ნავდა, თვალს ვერაფერ უსწორებდა. გზად საცა კი შენიშნეს,
მოდდიონენ და მოდიონენ მნახველები, შესტრფოდნენ
და შექხაროდნენ, მისი უებრო სიტურფით დამწვარ-დადა-
გულნი, ქება-დიდებით ამკობდნენ, „ჰქონდეს შვიდნივე მნა-
თობნი მის მზისა დასადარებად“.

მალე როსტევეანის სასახლეს მიაღწენ. აღარ დაახანეს,
შევიდნენ და თინათინი მოინახულეს, „მჭვრეტთა მიმცემი
ჭირისა“, მათი გულის დამადნობელი და გამგმირავი. სკიპ-
ტროსან-გვირგვინოსანს ძოწეული სამეფო სამოსი ჰშვენო-
და, მოსულთ „პირსა შეადგა ელვა მისისა პირისა“. ტარიელი
და ნესტანი მოწიწებით მიესალმნენ, აკოცეს და ტკბილი ბა-
ასი გაუბეს.

იგი სახლი განანათლეს, არ ნათელი შელამეს,
ბროლ-ბადაბში გააღაწევს და ვიშერი აწამწავს.

თინათინმა მათ სამეფო ტახტზედ დაბრძანება შესთავაზა. მა-

შინ ტარიელმა უთხრა: არა, თავად უნდა დაბრძანდე, ტარიელს ასე სწადიაო, ყველა სხვა დღეზე უფრო მეტად სწორედ დღეს შეგშენის, რომ შენი ტახტი შენვე გებრძოლებო. მი ლომთა დაგისვა გვერდსა შენ, მზესა მზემსა და მზესა მზემსა ხელი მოჰკიდა და თინათინი თავის ტახტზედ დასვეს, გვერდით ავთანდილი დაუსვეს, მისი სანატრელი გულისსწორი. უკეთეს სანახავს კაცის თვალი რას ნახავდა, „ნუ ექვ მიჯნურად მათებრსა ნუცა თუ რამინს და ვისსა!“ ქალს ფერი გაუკრთა და გულმა ბაგა-ბუვი დაუწყო. მამამ მიუაღერსა და გაამხნევა: რად დაირცხვინე, სიყვარული ხომ ბრძენთ დაუწესებიათ და მათვე უთქვამთ „ბოლოდ მისი არ-წახდომა“, კეთილად დაგვირგვინებო.

„აჲ, შვილო, ღმერთმან თქვენ მოგცეს ათას წელ დღეთა გრძელობა, სვე-სვიანობა, დიდობა, კვლა ჭირთა გარდუხდევლობა, ცამცა ნუ შეგვეცლის, მოგხედების თვით მისებრ შეუცვლევლობა, თქვენის ხელითა მელირსოს მიწათა შემომყრევლობა!“

მერე ხელმწიფემ ლაშქარს გამოუცხადა: ღვთის ნება-სურვილით ახლა თქვენი მეფე ავთანდილია, ამიერიდან ჩემი ტახტი მას აქვს, „მე — სიბერე ვითა სნება“, მიბრძანებია, თაყვანი ეცით და, როგორც ჩემთვის გიმსახურებიათ, მასაც ისევე ემსახურეთო.

ლაშქარმა და დიდებულებმა ქედი მოიდრიკეს და მოწიწებით თაყვანი სცეს ავთანდილს, მერე როსტევანის წინაშე აღთქმა დადეს: ვინც შენ პატრონად და ჭირისუფლად დაგვისვი, მისი ფერხთა მტვერი ვიქნებითო, მორჩილნი წყალობით აგვავესოს და ურჩით სიცოცხლე მოგვისწრაფოსო, „მტერთა მკლავნი შეაძუნტნეს, გულნი ჩვენნი აგულვანნეს“. ტარიელმაც ხოტბა შეასხა და აღუთქვა: არასდროს გიმტყუნებთ,

ჩემი იმედი მუდამ გქონდეთ, თქვენს მეტოქესა და მოღალატეს ფლილობას შევანანებო. მერე თინათინს უთხრა: „შემიყრიხართ, აღარა გწვავს ცეცხლთა დება, ქმარს მტერს ქალი ჩემი“ და მწაღია შენ დად მყავდეო. ბედნიერად და ავთანდილს:

იგი მზე და ხელმწიფობა ასრე მიჰხედა, ვითა ღირსა.
მაშინ ლხინი ამო არის, რა გარდინის კაცი ჰქირსა.

ავთანდილისა და თინათინის ქორწილი

როსტევანმა დიდებული ქორწილი გამართა.

პირმზე ავთანდილს, არაბთა მალალ ხელმწიფეს, შუქმოციაგე თინათინთან ერთად სამეფო ტახტზე რომ დაებრძანებინათ, გვერდით ტარიელი ესვა, მშვენიებით სავსე უებრო ჰაბუკი. აქეთ კიდევ თინათინს რომ ნესტან-დარეჯანი უჯდა, სიტურფითა და სინაზით მკვრეტელთა ამაყროლები, გეგონებოდა, თითქოს „ცა მოდრკა ქვეყანად, შეყრილან ორნი მზენია“. რას ინატრებდა კაცის გული, რომ იქ ხავსის უმრავლესი არ ყოფილიყო. მსმელთათვის ღვინის წყარო ასგან დიოდა. ყოველი მხრიდან საამოდ ისმოდა სიმღერა და საკრავთა ქლერა. ჯამ-ჭურჭელს ზომ ნულარ იკითხავთ:

იგუნდისა ჯამები იყვის, ლალისა ჰიქები,
კლა უცხო ფერთა ჰურჭელთა სხდის უცხო-უცხო სიქები.
მის ქორწილისა მაქები კაცი ბრძენთაგან იქები,
მკვრეტელო, გულსა ეტყოდი: „ნუ აეხსნები, იქ ები!“

უხვად და უშურველად ყველას შესაფერის ძღვენსა სძღვნდ-
ნენ, საბოძვარს აპლევდნენ, გულნაკლული არავინ დაუტო-
ვებიათ. ოქრო და თლილი ბადახში მთავეს, ყველას
მერე მარგალიტიც იმდენი მიმოაბნიეს, ოქროსა და ვერცხ-
ატლასს უკვე ხელს აღარავინ ახლებდა, წუნობდნენ წასა-
ლებად. შებინდებიდან განთიადამდე სვამდნენ და ილხენ-
დნენ.

ტარიელი სამ დღეს მაყრად ასე უჯდა ავთანდილს. მე-
ოთხე დღე რომ გათენდა, როსტევეანმა ინდოთა ხელმწიფეს
უთხრა, თქვენდა თანაბრად ჩვენ რა ღირსი ვართო ვისხდეთ:
შენ მეფე ხარო „ყოვლთა მეფეთა და ეგე დედოფალია, ხამს,
ყურსა გვეგდოს სეყურად ჩვენ თქვენი ნატერფალია“. რა ეს
თქვა, მათთვის სახელმწიფო ტახტი განცალკევებით მომალ-
ლოდ მოაკაზმვინა. მხცოვანი ხელმწიფე თავად უფრო ქვე-
მთ დაჯდა და ავთანდილ-თინათინი თავის ტოლ-სწორად
დაისხა, ფრიდონიც ამათ სიახლოვეს დააბრძანა.

როსტევეანი მზიარულად მასპინძლობდა, ხელმწიფობას
კი არა და არ იჩემებდა, ისე იქცეოდა, თითქოს ერთი მონა-
დიმეთაგანი ყოფილიყო. უამრავი განძი გასცა, ყველა მის
გულუხვობას აქებდა. პირველი ძღვენი მუდამ ტარიელის-
თვის მოჰქონდათ, მის წინაშე მთისაებრ აღემართათ. თინათი-
ნი ხომ ნესტანს დიდი პატივითა და სიყვარულით ეკიდებო-
და, ის და ტარიელი სიძე-სძალივით მიაჩნდა. თითოს თითო
სკიპტრა, სამეფო შესამოსელი და თვალ-მარგალიტის გვირ-
გვინი მიართვა. რა უცხო და ტურფა განძით არ დაასაჩუქრა,
თუნდ შეათედიც ვინ მოთვალოს:

კლა უძღვნა ძღვენი ორთავე, მსგავსი მითისა ბედისა,
ათასი თვალი, ნაშობი რომანულისა დედისა,

კვლა მარგალიტი ათასი, მართ ვითა კვერცხი ტრედნა,
ათასი ცხენი ტაიჭი, სიდიდით მსგავსი ქედისა.

ტარიელმა თაყვანი სცა და, მის ღირსებას რემწვენიდა
მადლი ისე მოახსენა ბრძნული და მოხდენილი
ღვინონასვამი იყო და მაინც ფხიზელსა ჰგავდა. თინათის
არც ფრიდონი დაჰვიწყებია: მარგალიტით დატვირთული
ცხრა ლანგარი მოართვა, ძვირფასი უნაგირით შეკაზმული
ცხრა ტაიჭიც უბოძა.

გაუთავებელ ლხინსა და გართობაში მთელი თვე მი-
იწურა. ძღვენი ძღვენს მოსდევდა. ინდოთა მეფეს რომ ლა-
ლის თვლები მოართვეს, მათი ელვარება ყველას მზის შუქი-
ვით ეფინებოდა. შეება-სიამით გაბადრულ ტარიელს თავისი
ქვეყნის დარდი მოსვენებას უკარგავდა და ცრემლს ადენდა,
„ჰგვანდის ვარდსა და იყვის ფიფქისა მთოველად“. როს-
ტევანს ავთანდილი მიუგზავნა და შეუთვალა:

— თქვენი სიახლოვე კმარა „ჩემად ლხინად ყოველად“,
მაგრამ მეტს ველარ დავრჩები, ჩემს სამეფოს უნდა მივხე-
დო, მტერი რომ ნახიროვით შესეგია. თქმულა, „უცებნი მო-
სრნის მცოდნელთა ცოდნამან, ხელოვნებამან“, მე ვიცი, იმათ
როგორც მოვუვლი, ოღონდ დროზედ წავიდე, აქ დაყოვნე-
ბამ ავი საქმე არ მიყოს, მჯერა, ჩემი ზიანი თქვენც დაგალო-
ნებთ. ღმერთმა ინებოს, ლაღნი და შვებულნი კვლავ მალე
მენახოთ

— მეფეო, ნეტავი, რისი გერიდებათ? — შემოუთვალა
როსტევანმა. — კარგად გასინჯეთ, განჰკვირტეთ და, რაც გი-
ჯობდეთ, ისა ქენით. ავთანდილი თან წაიყვანეთ და დიდი
ლაშქრით გაემართეთ, თქვენს მტერსა და ორგულს „დაჰ-
ფრეწდით, და-ცა-სქრიდითა“.

როსტევეანის პასუხი რომ მოისმინა, ტარიელმა აეთან-
დილს უთხრა: აბა, რას ამბობ, სჯობია ბაგენი დაიხშო და ეგ
თეთრი კბილნი, „ბროლისა ყორები“, აღარ გმარავენო!

— მაგით ვერ მომატყუებ. — მიუგო აეთანდილმა, —
არა, იქნებ ძალიანაც გინდა დამტოვო, მერე კი ჩემს კიცხვას
მოჰყვები, ცოლის სიყვარულით გამიმეტაო! მე კიდევ აქ,
შენი განშორებით გამწარებული, ვაგლახსა და ვაებას მივე-
ცე?! განა არ ვიცი, მეგობრის გაწირვა კაცს რა სიღვესაც
დააწევს!

ტარიელმა გაუცინა და ეგ სიცილი „ბროლისა ვარდთათ
ფრქვევასა“ ჰგავდა. პირფერობაში ნუ ჩამომართმევ და, იცო-
დე, უშენობით მე უფრო დავიტანჯებიო, უთხრა მან აეთან-
დილს. რახან გწადია, კარგი, წამომყევით. აეთანდილა მყის-
ვე სამზადისს შეუდგა: არაბეთის ყოველი კუთხიდან ლაშქარ-
ი აწვია, ოთხმოც ათას მხედარს მოუყარა თავი, ყველა სა-
ომრად მოკანძულიყო, „კაცსა და ცხენსა ემოსა აბჯარი ხვა-
რაზმულია“, უკეთესი რომ არსად იპოვებოდა.

როსტევეანი დაღონდა, მათი განშორება მეტად უმძიმდა,
მწარედ კენესოდა და ვაებდა გულგახელებული, „ცხელი
სდის წყარო ცრემლისა, მართ ვითა ქვაბი ცხელდების“. ტა-
რიელს მოეხვია და მაგრად ჩაკოცნა, მერე უთხრა: შენი სიახ-
ლოვე აქამდე ვერა და ვერ დამიჯერებია, თავი სიზმარში მგო-
ნიაო, გშორდები და ტანჯვა მიასკეცდება, მოსვლით გაგვახა-
რე და ახლა წასვლით გულს გვიკლავო, „შენგან მოგვეცა სი-
ცოცხლე, შენგანვე დავიხოცებით“. ტარიელი მეფეს მოწი-
წებით გამოეთხოვა, ცრემლმორეული და ფერგამკრთალი:
„ფიფქი ნასდების, თხელდების“. უებრო ჰაბუკი რომ ცხენ-

ზედ შეჭდა და ის იყო უნდა გასცლოდა იქაურობას, მთელი
ლაშქარი ატირდა, მათი ცრემლით ველ-მინდორი ირწყვოდა.
ხოტბას ასხამდნენ, გულმდუღარედ შეპლალავდნენ, მშვე
შენ გელმისო საომრად და თავი შენ მას ალაქენო გართივეუ
და, ვაი, რა დღეში ვარ, არა მგონია, ასეთი გასაკვირი ვისმეს
ოდესმე დასდგომოდესო, ტირილით უთხრა მათ ტარიელმა.

უზომოდ ეძნელებოდათ განშორება ნესტანსა და თი-
ნათინს, ორ უებრო დობილს, ალალი ფიცით რომ შეფიცუ-
ლიყვნენ და ერთურთისათვის ხვაშიადი გაენდოთ. „მკერდი-
თა მკერდსა შეკრულნი, ყელითა გარდაქდობილნი“ მწარედ
ტიროდნენ, მათ შემყურეს ქვის გული უნდა ჰქონოდა.

მთვარე ცისკრისა ვარსკვლავსა რა თანა-შევსწოროსა,
ორნივე სწორად ნათობენ, მოჰშორდეს, მოეშოროსა,
არა თუ იგი მოჰშორდეს, მართ ცამან მოაშოროსა,
მათად საპკრეტლად მკერტელმან, ხამს, თავი იქედგოროსა.

მათადვე სახედ რომელსა ესენი დაუბადიან,
იგივე გაყურის, სიშორე არა თუ ნებით სწადიან,
ვარდსა სწებენ და აძობენ, ტირან და ცრემლნი ჩადიან.
მათთა გამყრელთა ყოველთა სიცოცხლე არ იქადიან.

ნეტავი, სულაც არ მენახეო, შესჩივლა ნესტანმა, ახლა
რალა მეშველება, მზეს გშორდები და ამ განშორებით უმო-
წყალოდ ვიტანჯებიო. წერილი მაინც ხშირად მომწერე და
„ამბავსა სცნედი, მაცნედი“, როგორც მე შენთვის ვიწვი
და ვიდაგვი, შენც ასევე მოგერჩოდესო ჩემზედ გული! მზეო,
მკერტელთა გამხარებელო, ისიც კმარა, ამ განშორებას რო-
გორმე თუ გავუძელი, შენს თავს, აბა, რა დამავიწყებსო, მი-
უგო თინათინმა. იცოდე, დღეგრძელობის ნაცვლად ამიერი-
დან ღმერთს ამასლა შევეხვეწები, სიცოცხლე მომისწრაფო-

სო. აგრემც გაგიხარია, რაოდენიც მე უშენობით დახვდინებო
ცხარე ცრემლი! მერე ერთმანეთი კვლავ ჩაკოტნეს და
გამოემშვიდობნენ. თინათინი თვალს ვერ ამორეზდა მიმავალს,
ნესტანიც ერთობ უკან იხედებოდა. **პრეტეს ულსი**
დამწვარი. **ზიზჯიოთუქა**

ძმად შეფიცული სამი უბადლო რაინდი, გული რომ ერთურთის სასიკეთოდ უძგერდათ, ინდოეთისაკენ გაემართა. თან რიცხვმრავალი ლაშქარი იახლეს — ოთხმოციათასი მარჯვე მხედარი, ბარგიც დიდძალი მიჰქონდათ. ყველანი მორჩილებით ეგებებოდნენ, მტრობას ვინ შეჰბედავდათ!

გაკიეღისა და ნესვან-ღაკეჯანის ინდოეთს მისვლა და ქოჩილი

ესე იარეს სამი თვე და, ის იყო ინდოეთის საზღვარს მიუახლოვდნენ, წინ ვაჭართა ქარავანი შემოხვდათ. მათგან შეიტყვეს ფარსადან, მეფის სიკვდილის ამბავი. თავს დატეხილი აუტანელი მწუხარებით განაწამებში საბრალო მამა ასულმა მწარედ დაიტირა, გულსაკლავად ვაებდა და ცრემლი ნაკადად სდიოდა, „ნარკისთაგან ნაწვიმარი ღვარი ადგა, თოვლი ვაღნა“. ნესტანთან ერთად ტარიელიც ხმამაღლა დასტიროდა გამზრდელ ხელმწიფეს, თავ-პირში იცემდა და თმას იგლეჯდა, „ვიშრისა ტევრსა მოჰფოცხდა ბროლისა საფოცხელია“.

ცოტათი რომ სული მოიბრუნეს, აღარ დაახანეს და ინდოეთის სატახტოსაკენ ფიცხლად გაეშურნენ. მათ დამოუკიდებლობას ყველა ზეიმით ხვდებოდა. დიდებულნი ტყბულად მგებნენ და მოწიწებით თაყვანი სცეს. დედოფელს კი მისივე გაიხარა მათი ნახვით, ორივე მხურვალედ შეხვდა, ცრემლი მოსწმინდა, ანუგეშა, თავადაც

მოიშორვა კაეშანი, გული მღერძი აქტიტირა,
გლოვა ცვალა სიხარულად, აღარავინ აატირა.

აი, სასახლეში მივიდნენ. ტყბილად აელერდა საკრავთა ხმა, ზეიმი გაჩაღდა. ქალ-ვაჟი ინდოეთის სახელმწიფო ტახტზედ დასვეს და დალოცეს, სასოებით მიანდეს შეიდი სამეფოს ბედ-იღბალი. „თვით ორნივე ერთგან მსხდომნი ჰნახეთ, მზეცა ვერა სჯობდეს!“ მძიმეზე მძიმე განსაცდელის შემდეგ გაუგონარი სიხარული ხვდათ წილად, აქამდე რაც ტანჯვა გამოველოთ, ერთობ „დაავიწყებს ღმერთი ესე აწინდელი“. ასე ყოფილა, შვება-სიამეს თურმე სრულად ვერ იგემებს, ვისაც გასაჭირი არ გამოუვლია: „ყოლა ღმერთა ვერ იამებს კაცი ქირთა გარდუხდელი“.

დიდებული ქორწილი გაიმართა, სწორედ ისეთი, მათ რომ შეშვენოდათ. ყველას უხვად და უშურველად ასაჩუქრებდნენ. ავთანდილისა და ფრიდონისათვის ტახტი ცალცალკე მოეკაზმათ და ორივენი ხელმწიფური განცხრომით დაებრძანებინათ. ბედნიერების ღმერთით გაბადრული უებრო მოყმენი ხალისით ჰყვებოდნენ, რა გასაჭირიც გამოველოთ.

მათ სამთვე გოლიითთა მზისა ფერად ღმერთი ღებნეს,
მიხვდეს მათსა საწადელსა, იგი პოვეს, რაცა ჰებნეს,
ხელი მხადეს ზრმალთა მათთა, არა ცუდად წელთა ებნეს!

თქვენა ხართ ჩვენი მშველელი, ყოველი სიკეთე თქვენგან მოგვნიჭებიაო, ერთობ ამას ეუბნებოდნენ მღვდლობრნი ინდონი ავთანდილსა და ფრიდონს, თავიანთი ხელმწიფე-პატრონივით მიაჩნდათ, უკლებლივ უსრულე-
მოესურვებოდათ, „სადარბაზობლად ნიადბე-
ვიდოდინ“.

ტარიელმა ასმათი იხმო და ალერსით უთხრა: რაც შენ ჰქენი, „არ უქმნია არ გამზრდელსა, არცა ზრდილსა“, ახლა მეც მინდა სიკეთე სიკეთით გიზლო, ინდოეთის შვიდი სამეფოდან ერთი შენთვის მიბოძებია და მოეპატრონეო, ვინც გინდოდეს, ჰმრად შეირთე და თქვენი საგამგებლოდან ტკბილად გვემსახურეთ, ჩვენც ტკბილ წყალობას არ მოგაკლებთო. ასმათი მოწიწებით მუხლთ მოეხვია და მოახსენა: „შენგან არი ჩემი ღონე“ და, შენი მორჩილი მსახური ვიყო, ამის უკეთესი რა უნდა მინდოდესო.

ჭორწილის შემდეგ სამმა ძმობილმა კიდევ რამდენიმე დღე ერთად დაყო. მხიარულად ერთობოდნენ, უცხო და ტურთა ძღვენი ზომ მოსდიოდათ და მოსდიოდათ დაუსრულებლივ: „რა მარგალიტი ღარიბი, რა უკეთესი ცხენია!“ ავთანდილს მაინც მოწყენა დაეტყო, ჰაბუკ მიჯნურს უმძიმდა უთინათინოდ. ტარიელი მიუხვდა მეგობარს და უთხრა: ვიცი, რად მემდურები და რა სევდაც შემოგწოლია, ვაი, რომ უნდა მომშორდე, წუთისოფელს ასე შემშურდა ჩემი შვებალხენა, უშენოდ როგორღა გავიხარებო, მაგრამ, „რათგან ისწრაფი, რალა ვქმნა? მიგელის ღომსა მთვარეო!“

მერე ფრიდონიც დაეთხოვა ტარიელს: გამიშვი, შინ წავალ და, იცოდე, ხშირად მოგინახულებ, გზას შენამდე ერთობ სიარულით გავტყეპნიო, მუდამ ძმურად გვემსახურები,

ოლონდაც, მიბრძანებულე „უხუცესი ვითა მრწამსა, მწიგნობრის
ასრე მომსურდების, წყაროსათვის ვით ირემსა!“ ტარიელმა
წასვლის დასტური მისცა, თან შეეხვეწა, ნუ დაძვირდება, მა-
ლე ისევ მეწვიეო. მხურვალედ დაემშვიდობა მას, რათა მისთვის
ინდოეთისა და მულაზანზარის ხელმწიფეში!

ავთანდილი რომ შეჯდა და ტარიელს გამოეთხოვა, ორი-
ვეს გულს ცეცხლის ალი შემოენთო, უზომოდ უმძიმდათ
დაშორება. აგრე რად მამწარებო, წუთისოფელს უჩიოდა
არაბი მოყმე, უტარიელოდ რა გამაძლებინებსო. მის წასვლას
მარტო ტარიელი კი არა, „სრულად ინდონი მისტირან, ცრემ-
ლმან მინდორი დაღამა“. ინდოთა მეფემ ავთანდილს როს-
ტევანთან თლილი თვლებით მოოკვილი სასმისები და ტურ-
ფა სამოსი გაატანა- ნესტანმაც თინათინს ისეთი ქათიბი და
მოსახვევი გაუგზავნა, „რომე ჩაცმა-დაბურვასა ვინ ღირს
იყო მათგან კიდე!“ დობილს უებრო მარგალიტიც უსახსოვ-
რა, მისი შუქლაუბინდავი ელვარება ღამე მზისაებრ ანა-
თებდა.

მცირე ხანს იარეს ერთად ავთანდილმა და ფრიდონმა,
მერე მათი გზა გაიყარა, ცრემლითა და ოხვრით დაშორდნენ
ძმადნაფიცნი. ერთურთი არ ეთმობოდათ, თორემ სხვა რა
ჰქონდათ დასალონებელი: „კარგად მოუხდეს მათ მათნი სა-
ქმენი დანაპირენი“.

არაბეთის მიწას რომ ფეხი დაადგა, ავთანდილს გული
სიამით აევსო. გახარებულნი გამოეგებნენ ქვეყნის მანათო-
ბელ მოყმეს. უმაღლ თავისი მზე მოინახულა და უმისობის
მძიმე სევდა მოიქარვა, სამეფო ტახტზედ მხარი დაუშვენა,
„ილხინა მკვრეტთა ლხენამან, გაახელმწიფა გვირგვინი ზე-
ციით მოსრულმან ზენამან“.

ტარიელს, ავთანდილს, ფრიდონს ძმურ სიყვარულს
არასდროს განელებიათ. შორიშორ ვერ ძლებდნენ და ხში-
რად ნახულობდნენ ერთმანეთს, ჰყვებოდნენ და სწი-
რად ნახულობდნენ ერთმანეთს, ჰყვებოდნენ და სწი-
პქონდათ, მტერს ერთპირად აძგერებდნენ და სწი-
ლობელნი შემოიმატეს და სამეფო ტახტზე განცხრომით
სუფევდნენ, სიკეთითა და სათნოებით ხომ ვერავინ შეეტო-
ლებოდათ:

ყოველთა სწორად წყალობასა ვითა თოვლსა შიათოვდეს,
ობოლ-ქერიანი დაამდიდრნეს და გლახაკნი არ ითხოვდეს,
აგის მქმნელნი დაამინნეს, კრავნი კრავთა ვერ უწოდეს,
შვიან მათთა საბრძანისთა თხა და მგელი ერთად სძოვდეს.

1968წ 2011 „სწილი“

ეროვნული
ბიბლიოთეკა
შინააკსი

	83-
არაბთა მეფის როსტევეანის ამბავი	3
როსტევეანისა და ავთანდილის ნადირობა	9
არაბთა მეფისაგან ვეფხვისტყაოსანი მოყმის ნახვა თინათინისაგან ავთანდილის გავზავნა უცხო მო- ყმის საქებნელად	11 16
ავთანდილის წერილი თავის მოყმეთა მიმართ	22
ავთანდილის წასვლა უცხო მოყმის საქებნელად	24
ავთანდილისა და ასმათის შეხვედრა და საუბარი შეხვედრა ტარიელისა და ავთანდილისა	33 41
ტარიელისაგან თავისი ამბის მშობა ავთანდილთან ტარიელის გამიჯნურების ამბავი	46 51
ნესტან-დარეჯანის პირველი წერილი მიჯნურთან და ტარიელის პასუხი	57
ტარიელის წერილი ხატაელთა მეფესთან	59
ნესტანისაგან ტარიელის ხმობა	60
ხატაელთა მეფის პასუხი ტარიელისადმი	62
ტარიელისა და ნესტანის პირისპირ შეხვედრა	63
ტარიელის წასვლა ხატაელთს და დიდი ომი	65
ტარიელის წერილი ინდოთა მეფისადმი და გა- მარჯვებით დაბრუნება	71

ნესტან-დარეჯანის წერილი მიწნურთან	76
ტარიელის ტირილი და უკონოდ გახდომა	77
ტარიელის საპასუხო წერილი სატრფოსთან	78
ბჭობა ნესტან-დარეჯანის გათხოვებაზე	81
ტარიელისა და ნესტან-დარეჯანის სჯა-ბაასი	81
ტარიელისაგან ხვარაზმელი სასიძოს მოკვლა	86
ნესტან-დარეჯანის დაკარგვის ამბავი	89
ნურადინ-ფრიდონის ამბავი	93
ტარიელისაგან ფრიდონის შველა	96
ფრიდონისაგან ნესტან-დარეჯანის ამბის შობა	98
ეთანდილის არაბეთს დაბრუნების ამბავი	105
ეთანდილის მიერ როსტევეანისაგან ხელახლა გა- შეების თხოვნა	113
ეთანდილის საუბარი შერშადინთან	121
ეთანდილის ანდერძი როსტევეან მეფის წინაშე	123
ლოცვა ეთანდილისა	127
ეთანდილის გაპარვის გაგება როსტევეან მეფე- საგან	128
ეთანდილის მეორედ წასვლა ტარიელთან	131
გონიხდილი ტარიელის პოვნა ეთანდილისაგან	137
ტარიელისაგან ლომ-ვეფხვის დახოცვის ამბის შობა	143
ტარიელისა და ეთანდილის მისვლა გამოქვა- ბულში და ასმათის ნახვა	145
ეთანდილის წასვლა ფრიდონისას	151
ეთანდილის მისვლა ფრიდონისას	154
ეთანდილის წასვლა ნესტან-დარეჯანის საქმე- ნელად და ქარავეანთან შეხვედრა	162
ეთანდილის გულანშაროს მისვლის ამბავი	167
ფატმანის გამოიწურება და წერილი ეთანდილთან	170
ეთანდილის წერილი ფატმანთან	173
ფატმანისაგან ნესტან-დარეჯანის ამბის შობა	177

ნესტან-დარეჯანის ქაჯთაგან შეპყრობის აუზაკი	129
ფატმანის წერილი ნესტან-დარეჯანთან	137
ნესტან-დარეჯანის წერილი მიჯნურთან	200
აეთანდილის წერილი ფრიდონთან	ერეკლესი
აეთანდილის წასვლა გულანშაროდან	გიგლიჩიძე
ელთან შეხვედრა	207
ტარიელისა და აეთანდილის წასვლა ფრიდონისას	214
ტარიელის, აეთანდილისა და ფრიდონის ბჭობა ქაჯეთის ციხესთან	217
ქაჯეთის ციხის აღება	220
ტარიელის მისვლა ზღვათა მეფისას	222
ფრიდონისაგან ტარიელისა და ნესტანისათვის ქორწილის გადახდა	228
სამივე მშობილის მისვლა გამოქვაბულში და იქიდან არაბეთს წასვლა	232
აეთანდილისა და თინათინის ქორწილი	241
ტარიელისა და ნესტან-დარეჯანის ინლოეთს მისვლა და ქორწილი	246

რედაქტორი თ. ჯანგულაშვილი
გამომცემლობის რედაქტორი თ. შალამბერიძე
მხატვრული რედაქტორი ზ. კაპანაძე
გრაფიკული ვალორშვილი თ. კარბელაშვილისა
ტექნორედაქტორი მ. ასათიანი
კორექტორი ვ. გოგსაძე

ბელმოწერილია დასაბეჭდად 5/IX-66. ქაღალდის ზომა 70x108¹/₂
ნაბეჭდი თაბაში 16, სააღრიცხვო-საგამომცემლო თაბაში 9
შეცვეთა 1113. უფ 02771. ტირაჟი 30.000

ფასი 1 მან. 10 კაპ.

გამომცემლობა „განათლება“, თბილისი, კამოს ქ., 18
Издательство „Ганатლება“, Тбилиси, ул. Камо, 18
1966

გამომცემლობა „მეცნიერებს“ სტამბა, თბილისი, 60, კუტუზოვის ქ. 15
Типография Издательства «Мешинереба», Тбилиси, 60,
ул. Кутузова, 15

Мамია Ираклиевич Эбралидзе

О чем повествует
«Витязь в тигровой шкуре»
(на грузинском языке)

Г1
899.962.1 — 93
6 25

ქართული
ბიბლიოთეკა

7-3-2

339-355-66

